

EREDETI NÉPMESÉK

ÖSSZEGYÜJTÖTTE
MERÉNYI LÁSZLÓ

PEST, 1861.
KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ.

A kigyóbőr.
A szárdiniai király fia.
Vízi Péter és Vízi Pál.
Kilinkó.
A kerek kő.
A farkas és a róka komasága.
A szegény ember és a komája.
A vén király.
A medve és a farkas.
Bolond Jankó.
Néptalányok.

MÁSODIK RÉSZ.

A Hamupipőke.
A nádszál kisasszony.
Az aranyhajú kertészbojtár.
A csodaszörny.
A lidércz.
Prücsök János.
Patkós Körmöndiné.
A mostoha leány s az édes leány.
A szegény ember és az obsitos.
A terhes asszony.
A vén leány.
A boszorkány.
Bolond Jankó.

ELSŐ RÉSZ.

A kigyóbőr.

Hol volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren is túl, még az üveghegyeken is túl, kidült-bedült kemenczének egy csepp oldala se' volt, a hol jó volt, ott rossz nem volt, a hol rossz volt, ott jó nem volt, volt egyszer a nekeresdi s ebkérdi kopaszhegyen hét sugár jegenyefa, ennek minden ágára egy-egy ringyes-rongyos pendel akasztva s ennek minden korczában, ránczában egy-egy véka bolha, - s ezen bolhacsordának az legyen pásztora, ki az óperenciából hozott mesémre figyelmesen nem hallgat. Ha pedig csak egyet is elugrat: akkor az a bolhacsorda iszonyú vérontásának legyen kitéve, s csipdessék agyon!

Volt egyszer hát egy szegény ember, s ennek egy magtalan felesége. Már tiz éve, hogy házasságban éltek, még se' volt egy fia gyermekök, csak akkorka sem, mint a kis-ujjam. Egyszer boszuságában, emigy fakadt ki a szegény asszony: Istenem! adj nekem egy gyermeket, ha mindjárt fél-kigyó, fél-ember lesz is! Kérése foganatos volt; az asszony érezte hogy vastagodik, s méhének gyümölcse megmozdult a szíve alatt.

Itt, eljön a szülés ideje, s az asszony lebetegszik; de uramfia! az asszony gyermeke, kérése szerint, fél-kigyó, fél-ember volt; úgy annyira, hogy midőn a bába e csodát meglátta, el akarta metszeni élte fonálát, de az anyja nem engedte, mondván, a mivel meglátogatott az isten, békén viselem; ölébe vette össze-visszacsokolta, mintha ez lett volna a világon a legszebb gyermek. S e csodaporonty is pihent a hófehér mezőben s a két szép aranyalma bimbójából szítta a méznél édesb anyatejet.

Már 17 éves s 11 hónapos volt e csodabogár, s még se' jární, se' beszélni nem tudott; mindig ott ült úgy a kemenczépánkon mint egy hat akós hordó; csak mikor kigyófarkát maga alá csapta s megzörrent sárga pikkelyes nadrágja: ez volt a beszéd, ez az élet jele.

Midőn ép 18 éves volt, se' több, se' kevesebb, világ csodájára megszólal a csodaszülött s legelső szava ez volt:

- Édes anyám!

- Mit kívánsz, kedves fiam?

- Úgy-e édes anyám, lakozik itt ebben a városban egy király?

- Lakik fiam, lakik.

- Úgy-e, van annak egy 16 éves, világhírű szép leánya?

- Van fiam, van.

- Úgy-e édes anyám, azt most kérik férjhez?

- Most fiam, most.

- No ha most kérik férjhez: úgy menjen el édes anyám a királyi rezidenciába s mondja meg a királynak, hogy köszöntetem szépen adja nekem azt az egyetlen 16 esztendő leányát feleségül.

Itt, másnapra kelve a szegény asszony felöltötte legjobb ringy-rongy ruháját s beállított a királyhoz. Köszön neki e szózat szerint:

- Adjon isten jó napot felségednek!

- Fogadj isten, szegény asszony! hát mi járatban vagy?

- Nagy az én szívem szomorúsága s most is azért fordultam felségedhez, hogy azt tetézzem! A mint felséged is tudhatja, van nekem egy csodaszülött fiam, - de, ha már megvan, hát hagy legyen!... ez a fiú 18 esztendőig koráig néma volt, s isten csodájára ma szólalt meg legelőször s azt mondta nekem, hogy kérjem meg az ő számára felségednek egyetlenegy világhírű szép leányát. Azért ha kerékben törnek, elevenen eltemetnek is, itt állok felséged előtt.

A király semmitsem szólt, hanem ebrúdon hajította ki a szegény asszonyt a rezidenciából.

Haza bandukol a szegény asszony nagy sirva-riva s elpanaszolja a fija előtt, hogy mi történt vele.

A csodaszülött csak biztatta, csak vigasztalta, hogy jóra viszi mindazt a köszörű, s megkérte édes anyját, hogy forduljon ki egy kicsit a szobából.

Hogy kiment a szobából a csodaszülött anyja: a fiú leszállt a kemenczepánkról, megrázkodott s lehullt róla a kigyóbőr s ime! oly szép legény vált belőle, hogy tündérek között is megjárta volna, hogy az első székre üljön; de előbb betette az ajtót, kihúzta a kilincsmadzagot s az ablakot is beterítette, hogy azon semmiféle teremtet állat be ne lásson.

Aztán kezébe vette a kigyóbőrt s megrázta hétszer, közbe-közbe bűvös szokat mondván, megjelentek a szolga lelkek.

- Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

- Nem egyebet, mint azt, hogy tüstént, ebben a szempillantásban, teremtetek elő nekem érczvirágból, sáraranyból, ezüstszálból font kosárkát, s abba szedjétek a tündér kertből, a boldogság fájáról mindenféle aranyalmákat. Alig hangzott el a parancs utolsó igéje, ime! már az asztalon állt a csodaszülött kívánsága. - Abban a kigyóbőrben, melyet az emberek csodájára kellett neki viselni, állt minden bűvereje.

Aztán a csodaszülött ismét magára vette a kigyóbőrt, levetette a závárt, befűzte a madzagot, levette a terítőt az ablakról, s bekiáltotta édes anyját.

- Édes anyám! itt van ebben az érczvirágból, sáraranyból, ezüstszálból font kosárban aranyalma, vigye ezt el a királykisasszonynak ajándékba, mondja, hogy én küldtem a nevenapjára.

Elviszi a szegény asszony az ajándékot a királykisasszonynak s leteszi a puszpángfa asztalra.

Itt a királykisasszony megőrül az ajándéknak, egyenest berohant vele az apjához s kizúditotta az aranyalmákat az asztalra. Megőrül ennek a király, hivatja a szegény asszonyt, hogy jöjjön be a fehér házba. Bezzeg nem vettette ki most ebrúdon mint tegnap, hanem oda ültette maga mellé az aranylóczára, megfogta a kezét, azt a fekete kerges kezét, melyben a retek is kikelt volna, s azt mondta neki:

- No szegény asszony, menj haza, mond meg a fiadnak: hogyha holnap reggelre az én házamat a te gunyhóddal aranyhíd köti össze: neki adom a leányomat.

Hazamegyen a szegény asszony s elmondja a fiának, hogy mit üzent a király: hogyha holnap reggel az ő házát, meg a mi gunyhónkat aranyhíd köti össze: akkor neked adja egyetlenegy világhírű szép leányát. A csodaszülött mindezekre nem szólt semmit, csak a fejét hajtogatta, csak mosolygott.

Hogy leáldozott a nap; hogy a szegény ember házában is lepihentek: a csodaszülött úgy éjfél-tájban fölkelt, levetette a kigyóbőrt s megrázta hétszer, közbe-közbe bűvös szavakat mondván, megjelentek a szolgállelkek.

- Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

- Nem egyebet, mint azt, hogy e viskót a király palotájával aranyhíd kösse össze, s rádásul az aranyhid alatt ezüst-folyó csergedezzen s ebben aranyhalak ficzkándozzanak. Az ezüst-folyóból, zöldbársonyszigetek merüljenek fel s ezen terüljön el egy virágtenger, tengernyi virág, a virágokon aranyos lepkék szedjék a virág-ízt s minden hajnalban, rózsatányéron vigyék királyi mátkám ajakára, hogy annak édessége költse fel a hajnali álomból. Alig röppent el az ige: a varázsszóra teljesítve lőn a csodaszülött parancsa.

Reggelre kelve fölébredt a király hajnali álmából, hirtelen az ablakhoz szaladt s kitekintett rajta, s imhogy sóbálványá nem változott csodálkozásában, midőn ott látja az aranyhidat, aranyhid alatt ezüst-folyót, ezüst-folyón zöldbársonyszigetet, zöldbársonyszigeten virágtengert, tengernyi virágon mindenféle dalló, éneklő madárkakat s virág-ízt gyűjtő aranylepkéket. A világhírű szép királykisasszony pedig, midőn a legédesb hajnali álom tejét színá, rászállt ajakára látatlan alakban a virág-ízt hozó lepke, s annak mézével édesítette meg ajakát. Alig izlelte a virág-ízt, álmot látott, s azt álmodá: hogy őt egy gyöngyadta csodaszép királyfi látogatta meg, oda lépett az ágyához, megölelte s megcsókolta.

Hogy a csókra fölébredt a világhírű szép királykisasszony: az ágyában egy aranyhajszálat és egy aranykigyópikkelyt talált. Fölvette mind a kettőt s a kebelébe dugta. A dologról senkinek sem szólt semmit; de mikor bejött hozzá édesatyja, tudtára adni szerencsését, vagy tán szerencsétlenségét, s mikor kérdezte tőle, hogy hozzá megyen-e a csodaszülöthöz, azt felelte, hogy hozzá. Harmadnapi határidőt tűztek ki a menyegzőnapjául.

Három nap, nem sok idő; de mátkásoknak harminczhárom esztendő!

Három napja volt még a csodaszülött fél-kigyó fél-embernek, három ajándékkal kedveskedett mátkájának, a következő renddel:

Midőn az első napon mindenki szemeit lecsukta az álom: leszállt a csodaszülött a kemencze-pánkról, megrázkodván, lehullt róla a kigyóbőr. Megrázta ezt hétszer, közbe-közbe bűvös szókat mondván, megjelentek a szolgállelkek.

- Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

- Nem egyebet, mint azt, látjátok-e azt a nagy vadonerdőt az ezüstpatak mentében? No, ha látjátok, úgy azt, egy szempillantás alatt, vigyétek el a forrótengeter kellőközepébe s hagyjátok ott. Mikor letettétek, jöjjetek vissza, s annak a helyén találtok majd egy kerekdombot: arra a kerekdombra ültessétek a boldogság kertjét a kerek föld legszebb virágival. Mikor aztán ezekkel készen lesztek, a kert kellőközepén emeljétek fel a boldogság palotáját, két szerető, egy boldog pár fészket, gyémánt oszlopokon, szivárvány-bolthajtásra, melyen annyi ablak legyen, a hány nap van egy esztendőben. Czímerül a palota tetejére, hozzátok el tündérország napvilágosságu karbunkulusát, hogy ott semmiféle világításra ne legyen szükség. Hét szobát, a mátkám számára, a nap hét színével fessetek ki, s a földjét ugyancsak olyan bársonnyal vonjátok be, nyolczadik legyen a mátkám hálókamrája. Erre legtöbb gondot fordítsatok; mert ez lesz a hűség kamrája: azért ezt az ártatlanság színével, tiszta fehér bársonnyal vonjátok be s csináljatok bele termőaranygalyból font nyoszolyát, igaz-gyöngygyel kiczifrázva, gyémánt-szeggel kiverve.

Alig hangzott el a parancs varázs-szava: már teljesítve volt az s ott állt a tündöklő palota, tündöklő kert közepén, úgy a mint rendelve volt; aranyos fészek, egy pár aranyos madár számára.

Reggelre kelve a mint meglátta a király, meg a felesége, meg a királykisasszony az ajándékot s a mint megértették, hogy ez jegyajándék: szivőknek imhogy szárnya nem támadt, imhogy el nem repült, úgy repesett.

Az első nap ez volt a jegy-ajándék. A második nap, midőn az álom rózsaujjával a szegény ember viskójában mindenkit megkötözött: leszállt a kemenczepánkról a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember megrázkodván, lehullt róla a kigyóbőr. Megrázta ezt hétszer, közbe-közbe varázs-szókat mondván, megjelentek a szolgálalelkek:

- Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

- Nem egyebet, felelt a csodaszülött fél-kigyó fél-ember, mint azt: szálljatok le a mély tenger-fenékre, keressétek fel ott a tündérkirálynét, ki a vizek felett uralkodik, s menjetek be a vízi palotába, melyet nagy bajúszú czethalak őriznek s mondjátok meg a királynénak, hogy köszöntetem s adja át nektek azt a gyöngyház-szekrényt, tizenkét szobaleányával együtt, a mely megilleti az én mátkámat nászeste előtti napon. Mikor ezt a kezeitekhez kaptátok, tegyétek le világhírű szép mátkám puszpángfa-asztalára, hogy a mint szemét legelőször fölveti a hajnali álmából, erre vesse az ő tekintetét.

Alig hangzott el a varázs szó, már teljesítve volt a parancs; úgy annyira, hogy mikor a királykisasszony fölvetette a szemét, legelőször a gyöngyház-szekrényt pillantotta meg, s aztán körül tekintvén, intésére tizenkét, szebbnél szebb szemérmes szobalány várt. Hirtelen kiugrott az ágyból, csak valami nagy kendőt vetett a nyakába, rohant a gyöngyház-szekrény nézésére.

Először kívülről nézte meg össze-vissza, sokat mondogatta magában nagyokat nyelve: be szép, be gyönyörű! aztán megnyomott egy kis aranygombot s tüstént felpattant a gyöngyház-szekrény teteje.

A szoba egyszerre megtelt azzal a jóféle illattal, melynek szaglása után megifjodott az ember. Ebben a gyöngyház-szekrényben voltak különféle apró kis szelenczék.

Felnyitja az elsőt. Ebben volt tündér bűvös-szer, melyet hajnal hasadáskor, apró-cseperke tündérek méhszárnnyakon gyűjtöttek össze a virágokról. Egy csepp belőle, az ősz haját is aranyhajjává változtatta.

Felnyitja a másikat. Ebben szép-ír volt, melyet tündérek szedtek össze, ezerféle virág-írből. Egy csepp elég volt belőle, hogy a legránzósabb, mohotkás arcot is, oly szépségűvé tegyen, mint mikor a fehér rózsára piros színt lehel a hajnal!

Felnyitja a harmadikat. Ebben balzsam volt. Egy csepp belőle, egy egész kádvizet oly balzsam-fördővé változtatott át, hogy abban, ha a legnyomorultabb béna koldus fürdött volna is meg, mégis 24 éves tündérszépségű ifjúvá változott volna.

Felnyitja a negyediket. Ebben asszonyoknak való csecse-becsék voltak melyeknek csak azok tudják hasznokat venni: azért ezeket el se beszélem.

Aztán a szobaleányok szépen felöltöztették a királykisasszonyt: az egyik kifonta sarkig érő hosszú haját, a másik megkente a bűvös szerrel s ime! az aranyhajjává változott; a harmadik fürdőt készített s cseppentett bele balzsam-irt s ime! alig hogy megfürdött benne a királykisasszony, eddig is szép volt, de ezután hétszerte szebb lett; a negyedik megmosdatta a szép-írban s ime! oly tündöklő szépségű lett az arcza, mint mikor a fehér rózsára piros szín van lehelve! ugyannyira, hogy mikor egészen felöltöztették, s beszaladt a szülőihez, azok alig ismerték meg s kérdezték magokban: ez a tündérkirályné-e a mi leányunk? És ezt mind a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember cselekedte!...

A második nap ez volt az ajándék. Következett a harmadik nap, az utolsó nap.

Valjon mit küld most az én mátkám jegyajándéku! kérdezgette magában a szép királykisasszony. Szinte már számot tartott rá, annyira megszokta, tán ha elmaradt volna, beborult volna fényes napja, tán nemcsak beborult volna, hanem esett volna is?! esett volna gyöngy-csepp, kék égből, a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember tündöklő egéből?!

Itt eljön a harmadik nap estéje, s midőn a láthatlan álom rózsá-ujjával a szegény ember viskójában mindenkit lekötözött: leszállt a kemenczépánkról a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember, megrázkodván, lehullt róla a kigyóbőr. Megrázta ezt hétszer, közbe-közbe bűvös szókat mormogván, tüstént megjelentek a szolgállelkek.

- Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

- Nem egyebet, felelt a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember, mint azt, hogy hozzatok az én mátkám számára a nap fényes tárházából ékes mennyasszonyruhát, a hold sátrából ezüst fátyolt, a csillagok táborából arasznyi övet. Mikor ezeket mind elhoztátok, menjetek el a legmagasabb hegy tetejére, mely az eget támasztja. Annak a hegynek legmagasabb csucsán van egy virágcserep-alakú kőszál, ennek a kőszálnak tetején virít a lotus-virág, égi-virág, melyet a tűzmadár begyéből öntöz égi harmattal. Ezt az egyszáron nőtt égi virágot hozza el nekem a tűzmadár s tegye föl az esketés napján menyasszonyom fejére.

Alig hangzott el a parancs varázs-szava, az teljesítve lőn; a szolgállelkek három dió-szekrény-be zárva elhozták a menyasszonyi ruhát, ezüsfátyolt, csillaglatta övet; s a tűzmadárnak is meg volt hagyva, hogy mihez tartsa magát.

Reggelre kelve, hogy fölébredt a királykisasszony, első tekintete az asztalra esett s meglátja ott a három aranydiószekrényt. Vizsgálgatja, fordítgatja össze-vissza s mondja magában: be szép, be gyönyörű! de valjon mi lehet ezekben? Megnyom egy kis aranygombot, azonnal felpattan az aranydiószekrény fedele s kihull belőle a csillaglatta arany-öv, mely nem volt nagyobb egy ember-arasztnál. Itt kezébe veszi a másik aranydiószekrényt is, megnyomja az aranygombot, felpattan a fedele, s kihull belőle a bársony szőnyegre a hold sátrából hozott ezüsfátyol. Hirtelen a fejére illesztgette, természetesen jólállt neki! Annyira megörült a jegyajándéknak, imhogy ki nem bújt a bőréből; össze-vissza csókolgatta, s ugrált mint a gyermek, midőn vásárfiát kap. De, csakhamar a harmadikat is kezébe veszi s kérdegeti magától, hát ebben valjon mi lesz?

Megnyomja az aranygombot, felpattan a diószekrény fedele s kihull belőle olyan fehér selyem menyasszonyruha, mely magától is megállt a szoba pádimontomán, mégis dióhaj volt a szekrénye! s a selyemruha fehér földjén kék csillagok tündököltek; nem híjában hozták ezt a szolgállelkek a nap tárházából, oly kimondhatatlan gyönyörves volt, hogy ki se látom mondaní! Ugrált örömeiben a királyleány s szaladt egyenesen király atyjához, hogy neki milyen jegyajándékot küldött a vőlegény!

- Van itt leányom különbnél-különb, szebbnél-szebb ajándék, csakhogy a vőlegény milyen?!

Beborult a királyleány fényes napja, szóltanul bandúkolt ki uraatyja szobájából, s ment egyenesen a hálókamrájába. - Itt, benyúlt a kebelébe, elővette az aranyhajszálat és az aranykigyópikkelyt. Hol az egyiket nézegette, hol a másikat s mikor az aranyhajszála tekintett: nevetett az egyik szeme; mikor az aranykigyópikkelyre nézett: könybelábadt a másik szeme; olyan volt ekkor, mint midőn süt is a nap, de az eső is esik.

Az esketés előtti estvén, midőn a láthatlan álom rózsá-ujjával a szegény ember viskójában mindenkit megkötözött: a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember leszállt a kemenczépánkról, megrázkodván, lehullt róla a kigyóbőr. Megrázta ezt hétszer, közbe-közbe varázs-szókat mondván, megjelentek a szolgállelkek.

- Mit parancsolsz, kedves gazdánk?

- Nem egyebet, mondja a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember, mint azt, hogy holnap reggel kilencz órákor olyan üveges hintó álljon a házam előtt, melynek mindene, a ráftól kezdve a legutolsó szegig, vert-ezüst legyen. Ebben az üveges hintóban pedig hat, tátostejet szopott,

hámtól szűz, seregélyszőrű csikó legyen fogva, - s ezen hat lónak a szerszámán minden, de minden a legutolsó rézcsattig, tiszta vert-arany legyen.

Másnap reggel kilencz órakor, a parancs szerint, a szegény ember háza előtt ott állt az üveges hintó, elől kocsis, hátul huszár, csak a parancs szóra várt; de arra nem sokáig kellett várnia, mert izibe bele ült a vőlegény, áthajtatott az aranyhídon s bevágatott az apósa palotájába, a királyi rezidenciába.

Itt megtörténik nagy pompával, királyi czeremoniával az esketés; midőn azonban az oltár előtt állna az egy pár cseléd, egyszerre távolról gyenge ének hallatszott, mely mindinkább erősebb erősebb lett. Ime a templomba hat fehér hattyú repül be, ember nemhallott hangon énekelve, középütt szállt a tűzmadár, szájában hozván a lotus-virág koszorút s azt a menyasszony fejére tette. Mikor aztán ezzel is készen voltak, a mint jöttek, úgy el is távoztak. Ugyanekkor a menyasszony a vőlegényre tekintett, hát látja, hogy a mellett kétfelől, két igen szép tündérfő áll, s a feje fölé napsugárból font koszorút tartottak; de ezt csupán a menyasszony látta, rajta kívül senki, egy teremtet lélek se. Az emberek ugyan látták a fényt, tekintgettek körül, hogy honnan jön a világosság forrása; de semmitsem láttak; a halandó szem nem láthatott be a tündértitokba.

Mikor eljött a lefektetés ideje: a menyasszonyt hálókamrájába, tizenkét galambfehér ruhájú nyoszolyó-lány kísérte be s a hegedősök húzták a menyasszonyaltató nótát, melynek hallatára sírt is, nevetett is az ember. Úgy éjfél tájban a vőlegény is bejött, s ekkor a tizenkét nyoszolyó-lány odahagyta a hálókamrát.

Alighogy ketteskén maradtak: a vőlegény berekesztette az ajtót, megnézte, hogy jólvan-e becsinálva az ablak, aztán megrázkodott s lehullt róla a kigyóbőr, s ime! egy gyöngyadta, 24 éves, tündérszépségű ifjú, leeresztett aranyhajjal, lépett a szemérmes, lesütött szemű menyasszony elé, ki tündérek között is megjárta volna királynak. Aztán megölelték, megcsókolták egymást, s a vőlegény ezt sugta menyasszonya fülébe:

- Haj, szivem szép szerelme, mondanék én neked valamit, csak asszony ne volnál, csak megtudnád a titkot őrzeni! mert nekem egy nagy titkom van; de a titok, csak addig titok, míg egy tudja; mihelyt csak kettő tudja is, mingyárt nem az; de minthogy mi most egygyé lettünk, ha te azt nekem erőshít alatt fogadod, hogy azt senkinek, ha mindjárt tulajdon édes anyád kérdezné is, el nem beszéled: akkor én azt elbeszélem neked.

Az asszony ígérte, esküjével megpecsételte s a lelkét lekötötte, hogy senkinek egy árva szót sem szól.

- Különben, folytatá a vőlegény, ha te azt valakinek elárulnád s fogadásodat megtörnéd: beborulna a mi napunk, s még azt a fényes csillagot is, mely a fejünk felett ragyog, feketének látnád. Hogy mikor derülne az ki, vagy valaha, vagy soha, azt csak a jó isten tudja.

Az asszony újra erősítette, hogy hallgat, mint hal a vízben.

- Hát csak azt akarom mondani, szivem szép szerelme, hogy én nem vagyok csodaszülött fél-kigyó, fél-ember, mint azt sokan gondolják, hanem vagyok ép kéz-láb, mint más ember. Hogy ezt a kigyóbőrt kell viselnem: ez átok rajtam. Én egy tündérkirálynét szerettem, de mivel hűtlennek gondoltam, hű léte, cserbe hagytam: ez engem megátkozott; hogy mindaddig viseljem e kigyóbőrt, míg attól házastársam egy évi, egy napi s egy órai titoktartása föl nem oldoz. Ha ezt meg tudod állni: boldogok leszünk; ha pedig elárulod valakinek, ha mingyárt tulajdon édes anyádnak is: boldogtalanok.

Aztán megölelték, megcsókolták egymást, mindkettő egymás vállára hajtotta le a fejét, s úgy aludtak el, mint egy pár madár az aranyos fészekben.

Csak a királyné nem alhatott, csak az törte magát, hogy valjon leányával mi történt. Ennek megtudása végett álmatlanul virasztotta át a tengeri éjszakát s még alig pitymallott, mikor kikönyökölt palotája ablakán, várta, hogy e házasságot tiszta vagy borus arczzal nézi-e a nap; ha borus lesz tündöklő isteni arcza: e házasság akkor boldogtalan lesz s az istenek nem helyeslik; ha pedig nyájas, sugárzó: akkor ez örömet, boldogságot hirdet.

Már a hajnal fel szállt az égre s utána csakhamar a tündöklő arcú nap is. A nap szépen sütött; arcza felhőtlen volt.

A királyné örömeiben majd kibujt a bőréből s mondogatta magában:

- Oh, hála neked tündöklő nap, boldog lesz egyetlenegy leányom házassága; mert maga az ég is mosolyog felette.

Innen szaladt a hálókamra ajtajához, s ott várta az egypár cselédet, kezében tartván egy kalán mézt, melyet azoknak meg kellett ízlelni, hogy, valamilyen édes az a kalán méz: oly édes legyen a házasságuk.

Soká, soká kellett neki ott várnia; háromszor is az ajtóhoz ment, meg vissza tért, míg egyszer valahára csakugyan megnyílt az ajtó, s kilépett rajta a vőlegény és a menyasszony; mindkettő arcza ragyogott az örömtől, a boldogságtól, nem volt az borús, hanem fényes mint ama tündöklő nap!

Aztán megízlelték a kalán mézet, melyet a küszöbnél álló anyós nyújtott oda s tartott a szájukhoz, mondván:

- Hogy a milyen édes ez a méz: házasságotok oly boldog, oly édes legyen.

Aztán a királyné a leányára tekintett, hogy mit olvas le az arczáról, de oda íratlan betűkkel csak boldogság volt írva.

A királyné azt gondolta magában, hogy ezzel a leánynyal, valaminek kellett történni, de majd megkérdem tőle, hisz az anyjának csak megmondja!

No ez abban maradt, hanem két hét múlva, a mézes-mákos hetek eltelte után, a királyné kérdőre vonta a leányát, s szép szóval, kéréssel, fenyegetéssel kicsalta belőle a titkot; a világhírű szép királykisasszony mindent kibeszélt a mit a férje mondott.

- Hát leányom, igazán oly szép fiatal ember az a te férjed!? kezdé beszédét a királyné.

- Azt anyám, nyelv ki nem mondhatja!

- De gyermekem, minek várunk mi még egy évet, egy napot és egy órát? Sok idő az! Mondanék egyet, kettő lesz belőle: ma, éjfélután befűtetem a kemenczét, úgyis kenyeret süt a gazdasszony s égessük el azt a rút kigyóbőrt. Majd, én úgy éjfélután két órakor, valami szín alatt, beküldöm a szolgálót, te pedig nyisd ki az ajtót. - Ha a férjed feltalál ébredni s kérdi, hogy mit akar az a leány? majd megtanítom én a szolgálót, hogy azt mondja, hogy a köntösöt, melyet reggel szoktál magadra venni, elfelejtette bevinni s most azt hozta be, pedig a kigyóbőrért küldöm be.

Ha a szolgáló a kigyóbőrt kihozza a hálókamrából, én aztán bevetem az égő tűzes kemenczébe.

Úgyis történt. - Úgy éjfélután két órakor zörget a szolgáló a hálókamra ajtaján, hogy ereszsék be. - Hogy meghallotta az ifjú királyné, fölkelt a férje mellől s kinyitotta az ajtót; de erre a férje is fölébredt s kérdezte a szolgálót, hogy mit akar.

- A reggeli köntöst elfelejtettem behozni, azt hoztam be, felelt a szolgáló.

A csodaszülött fél-kigyó, fél-ember elhitte, a mit a szolgáló beszélt s másik oldalára feküdt s elaludt, az pedig megtalálván a kigyóbőrt, kivitte azt. A királyné már előre várakozott rá, a kigyóbőrt elvette tőle s bevetette az égő tűzes kemenczébe. Ime! a kigyóbőr minden arany-pikkelyéből egy-egy tűztojás lett, s azok a meleg, forróság miatt felpattanván, belőlök egy-egy tűzmadár kelt ki. Ezek voltak a szolgálalelkek, kik az égő tűzes kemenczébe volt urukért, a csodaszülöttért, iszonyú siralmas nótát kezdtek énekelni, bőven hullatván könnyűjüket; úgyannyira, hogy az izzótűz kialudt a kemenczében, s mikor aztán egészen aszott zsarátnokká változott, a tűzmadarak, mindmegannyi esti denevérek egyenként repültek ki a kéményen. Ezek láttára a királyné elszaladt s meg sem állt, míg a szobájába nem ért, hol neki esett a hajának, s tépte mint a kendert.

Mikor aztán az utolsó tűzmadár is elrepült; mikor a kemenczében az utolsó szikra is kialudt: a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember is fölébredt iszonyú hánykodtatásaiból, borzasztó álmaiból. Hirtelen felugrik az ágyából, keresi a kigyóbőrt, de nem találja, s ezen annyira megijedt, hogy majd szörnyet-halt; mindjárt tudta, hogy hányadán van a dolog, hogy hányat ütött az óra!

- No szivem szép szerelme, véged van! elárultad a titkot. Én téged a végzetek szerint, megátkozlak: „mindaddig viseld szived alatt szerelmem gyümölcsét, mindaddig forduljon a te emlőd almája befelé, s tápláld a bubánat keserű könnyével magzatidat: míg én, hűséged nem tapasztalván, az alól, kezemnek kebledre tevésével, fel nem oldozlak.” - Nekem itt tovább egy szempillantásig sem lesz maradásom. Hogy hova megyek: ne kérdezd; úgy sem érhetnél oda s elébb elkoptatnál tizenkét pár vasbakancsot mégsem juthatnál el oda.

- Nő szivem szép szerelme! mondja a királyné, ha te engem megátkoztál: én is megátkozlak téged! Ime, felhasadt az én ujjam vége s kibugyant piros vérem fehér ingedre hullt: ezt a három csepp piros vért mindaddig viseld az ingedben, míg én azt saját kezemmel ki nem mosom; ha pedig ezt az inget elvetnéd: az a piros vér homlokodra hulljon s ott száradjon meg.

- A csodaszülött fél-kigyó, fél-ember pedig ködalakban mint pára, mint füst eltűnt s ott hagyta a feleségét.

Már hét esztendeje, hét hónapja, hét hete, hét napja s hét órája mult el annak, hogy eltűnt a fiatal királyné férje; már ugyanannyi idő óta érezte magát anyának, a nélkül, hogy eltudta volna szülni magzatait: pedig még eddig se hírét, se nevét nem hallották a csodaszülött fél-kigyó, fél-embernek; pedig fütül-fától tudakozták; pedig követeket is küldtek a világ négy iránya felé s ezek is már mind visszatértek s egy se hallott felőle semmit.

A királyné egyre sírt, egyre bánkodott; úgyannyira, hogy naponként két három kendőt is tele sirt; folyt a könnye mint a záporosó, hogy szinte medret mosott magának: a bubánat medrét. Naponként fogyott, mint a férges oltvány; úgy annyira, hogy még az ellenségének is megesett volna rajta a szive, az is megszánta volna!

És ily terhes állapotban elindult a nagy világba átok alatt hagyó férje fölkeresésére.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, elárvulva, gaztépte ruhával, kő-ütötte, tövis-szúrta lábbal; szép piros vére hullásával jelölte az útját, egyszer mégis valahára egy völgybe ért, hol a selyemréten selyemszörű fehér nyájak legelésztek, melyeket fehér lelkű pásztorok őriztek.

Ezen a selyemréten talált három palotát. Bemegyén az elsőbe, melyet ezüstvirágú kert vett körül, az ezüstvirágú kertet pedig tej- s mézfolyók szeldelték át. Ezeken az ezüstvirágokon termett az égi manna, melyeket arany tollú madárkák danolva csipkedtek le s lehullatták a pusztában vándorló embereknek. Mondom, hogy ideért bemegyén az első palotába, hol Dávid-né, a hold anyja lakott. Köszön neki:

- Adjon isten jó napot, édes öreg anyám!

- Fogadj isten, édes leányom, hát mi járatban vagy?

- A csodaszülött fél-kigyó, fél-embert keresem: nem hallott róla valamit édes öreg anyám?

- Én nem hallottam; hanem vára kozzál édes leányom, ma jön haza Dávid fiam; ő a kerek földet összejárja, - ha csak ő nem tud felőle, úgy senki a világon! Hanem a mint látom, te éhes is vagy, fáradt is vagy, szomjas is vagy?

A szegény asszony nem szólt semmit, csak a fejével intett, hogy úgy van.

- Nó leányom, itt van ez a kobak, ép most merítettem tele a tej- s mézfolyóból, húzz belőle.

A szegény asszony elvette a kobakot s jót húzott belőle. Ettől a csoda italtól elébbi erejét mindjárt visszanyerte.

- Nó leányom, itt van ezen a rózsatányéron madár-látta, madár-szedte égi manna: egyél belőle, lakj jól.

A szegény asszony, hogy éhes volt, jóllakott az égi mannából; ettől még jobban megerősödött.

- Nó édes leányom, várj csak egy kicsit, majd mindjárt aratok én a selyemréten ezüst-sarlóval selyemfüvet: feküdjél le rá, pihend ki magad.

A jó öreg asszony pedig elbiczeget a selyemrétre, kezébe kapván az ezüst-sarlót, hirtelen egy egész kötő selyemfüvet aratott s ezzel tért vissza. Hirtelen a kamrába, hogy a fia meg ne lássa, jó ágyat vetett a selyemfűből s beterítette ezüst lepedővel.

A szegény asszony lefeküdt s azonnal elnyomta a buzgoság: elaludt.

Haza jön az öreg asszony fia, a Dávid s még messziről kiabálta:

- Idegen búzt érzek! idegen búzt érzek!

Jó édes anyja elébe megyen, megfogja a kezét, megsimogatta az állát, s azonnal lesimult ég-felé álló ezüstsakála.

- Nem idegen bűz az édes fiam, hanem a más világról van itt egy szegény asszony, ki csodaszülött fél-kigyó, fél-ember férjét keresi, ki őt átok alatt hagyta: nem tudsz-e felőle valamit?

- Mindennap megkerülöm a kerek földet, de még ilyen embert se nem hallottam, se nem láttam; hanem itt, a szomszédban lakik az apám a Nap, menjen oda az a szegény asszony, ha az nem tud felőle, úgy senki e világon!

Hogy a szegény királyné éhét, szomját, testének fáradalmát megnyugasztotta: egész ujult erővel ébredt fel. Hogy fölébredt, a hold anyja ujra megvendégelte, s elmondta hogy mit mondott a fia, - s azonkívül, hogy legyen miről megemlegetni, megajándékozta őt két szép aranyhallal, melyeket a tej- s mézpatakból biborhálóval fogott.

A szegény asszony megköszönte a hozzája való szivességet s elindult a Nap palotája felé.

Megyen, mendegél a selyemréten levő aranyfövényel hintett gyalogúton, egyszer beér a Nap kertjébe, mely nem ösmeri az éjszakát s aranyvirágokkal van beültetve, melyeket aranyöntözőkkel láthatlan lelkek öntöznek a tűzforrásból.

Belép a Nap palotájába, mely a kert kellőközepén állott, de itt egyszerre, mintha elmetszették volna, elvesztette szeme világának fényét; nem látott, csak tapogatott mint a vak. Egyszerre egy bűvös kéz érinté, ezt mondván: láss! s azonnal látott. Szétnéz, hát egy öreg asszonyt pillantott meg, ki a Nap anyja volt.

- Jó napot, édes öreg anyám!

- Fogadj isten édes leányom! hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár se jár?

- A csodaszülött fél-kigyó, fél-embert keresem, ki engem átok alatt hagyott, nem hallott valamit felőle édes öreg anyám?

- Én édes leányom, nem hallottam; hacsak a fiam, ki az egész világot összejárja, nem tud felőle valamit, úgy senki a világon. De a mint látom, te szomjas is vagy, éhes is vagy, fáradt is vagy: elégítsd ki testi lelki fáradaimaidat.

A szegény királyné nem szólt semmit, csak a fejével intett, hogy úgy van.

- Nő édes leányom, ha szomjas vagy: ne, itt van, igyál ebből a kobakból, ép most merittem a friss forrásból; tűzital van benne.

A királyasszony elvette a kobakot s jót húzott a tűz-itálból. Egyszerre, mintha kettévágták volna fájdalma fonálát, azonnal megszűntek minden kínjai s minden porcikáját valami álmhoz hasonló zsibbadtság fogta el.

- De édes leányom, királyi testedet az út tövisei összekarcolták, össze vérezték: jer, fürödjél meg harmat-szíkba.

A szegény királyné megfürdött a harmatszík tömlőbe s egyszerre testén minden seb, minden karcolás begyógyult; az egész teste oly fehér lett, mint a patyolat, oly gyenge, mint a harmat s oly sima mint a márvány.

- Nő édes leányom, ha étlen vagy: ne, itt van ez az egy pár aranyalma, edd meg.

A királyné, hogy megette az egy pár aranyalmát, éhsége, mintha ketté vágták volna, egyszerre lecsillapult.

- De te édes leányom fáradt is vagy: jer a hálókamrába, ott én neked ágyat vetek aransarjúból, melyet sugár-sarlóval aratok s arany lepedővel takarok be.

Lefekszik a szegény királyné az aransarjura s azonnal elnyomta a buzgóság: elaludt.

Itt, estve nagy fáradtan haza jön a Nap s még messziről kiabálja:

- Idegen büzt érzek, idegen büzt érzek!

Elébe megyen jó anyja, gyenge kezekkel megsimogatja tűzszakálát s azonnal, lesimulván szakála, kiderült homloka.

- Nem idegen bűz az édes fiam, hanem a másvilágról van itt egy, ilyen, meg ilyen asszony, ki átok alatt hagyó, csodaszülött, fél-kigyó, fél-ember férjét keresi: nem láttad-e világ jártodban?

- Én édes anyám nem láttam; hanem itt egy napi járó földre lakik a fiam a szél, ő neki nyulánk teste van, mert még a tűfokán is keresztül tud bújni: ha ő nem tud felőle, úgy senki e széles világon!

A szegény királyné reggelre kelve testben lélekben megerősödve kelt föl. A Nap anyja kézen fogta őt s kivezette a Nap kertjéből, de elébb megvendégelte aranyalmával. Sok mindenféle fura dolgokat látott itt: látta az óriási keresztes pókokat, mint szövik-fonják, megevett arany-szöszből, a hajszálnál vékonyabb, üvegnél átlátszóbb tündér vásznat, látott itt-ott, helylyel-közzel elültetett napsugár virágokat, melyek egy-egy égi madárkának szolgáltak hajlékul.

Hogy kiérték a Nap kertjéből: a Nap anyja, a jó öreg asszony, hogy legyen miről megemlegetni, megajándékozta őt egy aranyguzsalyal s két szép aranyorsóval.

Már volt neki: két szép aranyhala, aranyguzsalya, és egypár aranyorsója.

Megyen, mendegél a szegény királyné, egyszer, úgy alkonyat-felé elér egy kertbe, mely a Szél volt. Már távolról megütötte a fülét valami ének-hang, mely, hogy közelebb-közelebb jött, mint az ár, egyre növekedett. Hogy egészen oda ért, hát látja, hogy ott kifeszített aranyhúrokon a Szellő játszott s hozzá a Vihar bögte a vastagját. Erre a csodálatos muzsikára tánczra kerekedtek a Forgó-szelek; örege-apraja egyaránt járta az öröktánczot.

Itten, a kert kellőközepében állott a Szél palotája, gránit-sziklán, melyet haragiában a Kaukázusról harapott le. Bemegyén a palotába a szegény királyasszony s ott egy öreg asszonyra, a Szél anyjára talált. Köszön neki:

- Adjon Isten jó napot, édes öreg anyám!

- Fogadj isten, édes leányom! hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár se jár?

- Átok alatt hagyó, csodaszülött fél-kigyó, fél-ember férjemet keresem: nem hallott-e valamit róla édes öreg anyám?

- Én nem hallottam; hanem majd haza jön a fiam a Szél, ki a tű fokán is keresztül bujik: ha csak az nem hallott felőle valamit, úgy senki a világon!

- De te leányom, a mint látom, éhes is vagy, szomjas is vagy, fáradt is vagy.

A szegény asszony nem szólt semmit, csak a fejével ütött rá, hogy úgy van!

- Nő ha éhes vagy, itt van ez az egypár aranykörtve, melyet a fiam a Hajnalkertben szakított, edd meg ezt.

A szegény királyné elvette az egypár aranykörtét s megette: ime! egyszerre mintha ketté vágták volna benne az éhség fonálát: az azonnal lecsillapult.

- Nő édes leányom, ha szomjas vagy: itt van, igyál ebből a kobakból, bájjal van benne, melyet a fiam szüretel virágtökekről.

A szegény királyné elvette a kobakot s jót huzott belőle: egyszerre visszatért arcának hajdani szépsége, s ismét olyan lett az arcza, mintha a fehér rózsára biborszínt lehelnek.

De te leányom fáradt is vagy. Jöszte az én hálókamrámba, feküdjél le az én virágnyszolyámon levő selyem-fűre, melyet az imént arattam holdsarlóval.

A szegény király-asszony lefeküdt a selyemfűre s a rózsás ujjú álom azonnal lecsukta a szemét.

Itt, haza jön a Szél nagy dérrel-durral; már egy mérföldről kiabálta:

- Idegen büzt érzek, idegen büzt érzek! Egy szál szakála a tenger közepébe esett s az attól fenekestül együtt felforgott.

Itt, elébe szalad édes anyja, s megsimogatván hosszú szakálát, azonnal elcsendesült a Szél.

- Nem idegen bűz az édes fiam; hanem a másvilágról van itt ilyen, meg ilyen szerencsétlen asszony, ki átok alatt hagyó csodaszülött fél-kigyó, fél-ember férjét keresi: nem hallottál róla valamit?

- Hahó, anyám! de biz' hallottam! hanem ő ilyen állapotban, soha oda el nem ér, mert a tű-fokánál szűkebb lyukon kellene neki átbújni; mert a vár körös-körül égő sövénynyel van bekerítve; hanem majd fölveszem én őt az ölembe, majd beviszem én őt az égő sövény tetején is s leteszem a kertbe. A többi aztán az ő dolga!

Itt, reggelre kelve, a Szél anyja megvendégelte a szegény királynét s hogy legyen miről megemlegetni: adott neki aranszösz, melyet egy südő forgószél szakálából tépett ki; maga pedig az öreg Szél úr az ölébe vette s hogy meg ne fázzék: palástjával betakarta, aztán egy nótát kezdett el danolgatni, s úgy ringatta az ölébe, mint bölcsőben a gyermeket a dajka; úgyannyira, hogy a királyné elaludt s mikor fölébredt, már ekkor egy tópartján találta magát.

Itt, leül a tópartjára s a két aranyhalacskát beeresztette a tóba, hogy hagy iganak; aztán elővette az aranszösz, melyet emlékezet okáért a Szél anyjától kapott, megtépte, megágyazta, összegöngyölítette bábuba, aztán felkötötte az arany guzsalyra s fonogatni kezdett az aranyorsóra.

Csak fonogat, csak fonogat, egyszer a tóra két asszony jön mosni. A mosólabát letették a tópartjára, s elővették csodafa sulykukat, és sulykolni kezdték a ruhákat, közbe-közbe bemártották a tó vizébe.

A két asszony csak mos, a királyné csak fonogat, egyszer a két asszony egyike, kezében tartván egy fehér inget, csak elkezdte.

- Hej Harmatvíz, így hítták azt az asszonyt, kihez a beszédet intézte, ide nézz! Látod-e ezt a vérfoltot? ha mi ezt ki tudnánk mosni, a világon mink lennénk a leggazdagabbak, mert ennek a kimosásaért a mi urunk számnélküli sok pénzt ígért; de próbálták is ezt már mindenben: főzték, szapulták, szappanyoszták, tán ispiritussal is: de senki sem tudta kimosni!

A királyné úgy fél-füllel hallgatta a beszédet, s úgy félszemmél, lopva, odatekintett az ingre: hát, benne tulajdon férje ingét ösmeri fel! ez volt a megátkozott ing, ez, a melyre ő piros vérét hullatta és az még most is csak oly piros volt.

Azt mondja az asszonyoknak:

- Hallják-e? adják csak ide az én kezembe azt az inget: majd kimosom én.

A két asszony odaadta. A királyné két nagy könyecseppet hullatott rá, megdörgölte egy kicsit s ime! a vérfoltnak még csak helye sem volt látható!

Haza szalad nagy örömmel a két mosóasszony, s egyenest be az urukhoz, hogy itt, meg itt, a tópartján van egy asszony, ki aranyorsóra, aranszösz fonogat aranyguzsalyról, ki alighogy kezébe vette az inget, alighogy egy pár könyecseppet hullatott rá, azonnal kiment a vérfolt, még pedig úgy, hogy még a helye se látszik; ha nem hiszi felséged, hát itt van az ing, nézze meg.

Bezzeg nem nézte az inget a tündérkirály, hanem lóhalálába rohant ki az udvarra s ott parancsot adott ki a szolgálkeknek, hogy itt, meg itt a tópartján van egy asszony, azt rögtön keressék föl, ültessék be az üveges-aranyos hintóba, melyet tátoslovak, tündérparipák vonjanak; aztán vigyék el a balzsamfürdőbe és fürdessék meg; mikor ez meg lesz, öltöztessék fel bíborba bársonyba s vigyék be a palota legszebbik szobájába; mert őt úgy tisztelik, úgy nézzék mint királynéjokat.

Alig hangzott el a parancs, azonnal teljesítve lön. A királyasszonyt üveges-aranyos hintón behozták a balzsam-fürdőbe és ott megfürdették; innen aztán bevitték a tündér öltözőszobába, hol a fal oly fényes volt mint a tükör, vagy még ennél is fényesebb; csak a falra kellett tekinteni s azonnal, tetőtől talpig meglátta magát az ember. Itt, tizenkét szobaleány felöltöztette bíborba bársonyba, hosszú aranyhaját, mely már hét esztendő óta nem volt megfésülve, tündér ügyességgel úgy kibontották a kagyló fésűvel; hogy egy szál aranyhaj se esett le a fejről, egy szálat se szakított ki a kagylófésű. Aztán fontak bele szivárványszínű pántlikát s mindegyik szála egy-egy igaz gyöngyöt húztak.

Mikor így fel volt öltöztetve egész parádében: bevitték a legszebb szobába, s ott lefektették egy virágnyoszolyára. Egy aranyhajszál világította be a szobát nappali fényvel.

Itt, nyílik az ajtó s belép rajta, többé nem a csodaszülött fél-kigyó, fél-ember, hanem a legszebb, huszonnégy éves, hervadatlan szépségű és örökifjúsággal bíró tündérr király, az ő legkedvesebb, rég nem látott férje!

A tündér-király odalépett a beteg királyné ágyához, két újját a mellére, a szíve tájékára tette s a királyné azonnal minden fájdalom nélkül két szép aranyhajú gyermeket szült. Az egyik fiú, a másik leány volt; az egyiknek a nap, a másiknak csillag volt a homlokán; mindkettőnek pedig sarkig érő aranyhaja.

Hogy elszülte a két szép gyermeket, betegágyából a királyné azonnal fölkelte mert semmi fájdalmat sem érzett. A tündérr király aztán kézen fogva az egyik oldalról az egyik hét éves kis fiút, a másik oldalról a másik hét éves kis leányt bevezette a tündér palotába, hol a királynét a trónusba ültette, melyet már körül állottak az összesereglett tündérek s őt mint királynéjokat köszöntötték. Minthogy a királyné a balzsam-fördőbe megfordított: ő is örök-ifjúsággal bírt, mint a többi tündérek, s ráadásul ő volt a legszebb minden összegyűlt tündéresszonyok és kis-asszonyok közt; királyné volt a szépségben.

Aztán nagy mulatságot csaptak; egyszerre lakodalmat is keresztelőt is ültek s három asszonyt: a Hold-, Nap- és Szél anyját hívták meg keresztanyának, keresztapának pedig ezeknek fiait, kik is nagy pompával ott megjelentek s csaptak oly vígságot, minek a híre hét világra szólt.

Eddig volt, mese volt.

A szárdinai király fia.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy vén szárdinai király, s annak egy gyöngyadta 24 éves fia. Ez a királyfi oly gyöngyörves volt, hogyha valamelyik fehérszemély rávetette a szemét: jobb lett volna annak vakon születni; mert azonnal elvesztette az eszét; mind utána bolondult.

Egyszer a vén király maga elé hivatja a királyfit s azt mondja neki:

- Édes fiam! az én vállamra és mellemre két teher nehézkedik, mint a ki elől is, hátul is terhet visz: az egyik hetvenesztendő, a másik pedig a királyság.

Azért fiam, te még fiatal vagy; könnyíts vén apád terhein: vedd el az egyiket, vedd el a királyságot. De minthogy itt az a törvény, hogy addig senki sem uralkodhatik, míg magának illő társat nem szerzett: azért fiam azt mondom, házasodjál meg.

A királyfi bevette az öreg király tanácsát s elindult a nagyvilágba házasodni, feleséget keresni.

A mint megyen, mendegél, egyszer oly királyi rezidencia mellett haladt el az ő ebhűségű inasával, hol a kertben három királykisasszony varrogatott egy parapli-ágáczfa alatt.

A három királykisasszony látta az országúton jöni a királyfit, s a kert mellett elhaladni; de a királyfi nem látta meg a három ékes virágszált, mely egy töröl hajtott ugyan, de mégis a legkisebb volt a legszebb. Olyan volt mint az esthajnali csillag, vagy tán még ennél is szebb!

De az ebhűségű inas elmaradt a királyfitól s ez kihallgatta a három madár, a három ékes virágszál csevegését.

- Ha az a királyfi, mondja a legnagyobb királyleány, valami háztűzhely-néző lenne; ha az engemet elvenne: egy szál gírba-gurba kenderből szőnék-fonnék neki annyi vásznat, hogy egy egész ármádiának elég lenne, s míg a világ világ lesz, soha az el nem szakadna, hanem mindig oly erős lenne, mint a ma-szótt vászon.

- Ha az a királyfi, mondja a középső, valami háztűzhely-néző lenne; ha az engemet elvenne: én meg egy gírba-gurba kalászból sütnék-főznék neki annyi kenyeret, hogy egy ármádiának elég lenne, s a ki csak abból ennék, világéletében soha meg nem éheznék.

- Ha az a királyfi, mondja a legkisebb, valami háztűzhely-néző lenne; ha az engemet elvenne: én meg szülnék neki olyan egy pár gyermeket, az egyik fiú, a másik leány lenne, hogy az egyiknek a nap, a másiknak csillag lenne a homlokán, mindkettőnek pedig sarkig érő aranyhaja....

Hogy kihallgatta a három királyleányt az ebhűségű inas; gazdája, a királyfi után loholt, kit utol érvén, szót szólt hozzá:

- Felséges királyfi! mondanék én felségednek valamit, csak bántódásom ne lenne?!

- Óh, jó Jancsi, hisz nem úgy szegődtünk mi egymáshoz, hogy titok legyen köztünk; hanem azt mondtuk: hogyha én hallok valamit, azt én mondom el neked, ha pedig te hallasz valamit, azt te mondd el nekem: azért itt van parolás tenyerem, hogy bármit mondasz, még a hajad szála sem görbül meg.

- Hát a mint az imént hátra maradtam, hát látom, hogy három ékes virágszál, három szép király-kisasszony varr egy parapli-ágáczfa alatt, s egyszer csak elkezdi a legnagyobb: „Ha az a királyfi, már mint felséged, valami háztűzhely-néző lenne; ha az engemet elvenne: egy gírba-gurba kenderből szőnék-fonnék neki annyi vásznat, mely egész ármádiának elég lenne s míg a világ világ lesz, soha az el nem szakadna, hanem mindig oly erős lenne, mint a ma-szótt vászon. Ha az a királyfi, mondja a középső, valami háztűzhely-néző lenne, s ha az engemet

elvenne: egy gírba-gurba kalászból sütnék-főznék neki annyi kenyeret, mely egy egész ármádiának elég lenne, s a ki csak abból ennék, világéletében soha meg nem éheznek. Ha az a királyfi, mondja a legkisebb, valami háztűzhely-néző lenne; ha az engemet elvenne: én meg szülnék neki olyan egy pár gyermeket, az egyik fiú, a másik leány lenne, hogy az egyiknek a nap, a másiknak csillag lenne a homlokán, mindkettőnek pedig sarkig érő aranyhaja.

- Igaz-e ez Jancsi?

- Oly igaz, minthogy az a fényes nap süt az égen!

- Úgy forduljunk vissza.

Visszafordul a királyfi ebhűségű inasával s még a parapli-agácza alatt találta a három ékes virágszált, a három királyi hajadont.

Hogy meglátta a kisebbiket, tetszett személye személyének s azt mondták egymásnak: Én a tied, te az enyim, ásó-kapa se választ el egymástól!

Azzal lakzit laktak, fagyat hoztak, azzal világítottak, hordót fúrtak, szenet vágtak, tökkel kolompoztak, faharanggal harangoztak s térdig jártak abba a jóféle sárga tyúkhús levesbe, s még az árva gyermeknek is akkora kalács volt a kezében, hogy majd letörte a derekát!

Itt a királyfi hazaviszi nagy parádéval a feleségét s a vén király húsz évvel lett fiatalabb, hogy ily szép menyje volt.

Már jó darab ideig boldogul élt az egy pár cseléd, de az ördög megirigyelte ezt a nagy boldogságot: azért saját képében elküldte a török zultánt.

Azaz, nem is maga jött el személyesen a török zultán, hanem csak a levele. Az volt pedig a levélbe írva: Hogy te emilyen, amolyan szardíniai király, ha van bátorságod: állj ki a sikra; ha pedig nincs, majd megtanítlak én keztyűbe dudálni!

Erre a vastag pennával írt levélre, az volt kívül írva: hogy ezen levelem adassék a szardíniai királynak.

Mint már mondtam, a szardíniai király vén ember volt, de különben is már a fiának adta által a királyságot, ennek kellett tehát a háborúba menni; pedig ép legrosszabbkor, mert a királyné várandós volt.

De el is felejttem mondani, hogy volt a királyi rezidenciában egy vén asszony, vénebb a Sz. Gellért hegyénél, öregebb az országútnál s az ördögnél csak félgrádussal szebb. Ezt a vén bünt rikácsoló hangjáért, melytől majd mindenkit imhogy a hideg ki nem tört, Kuviknak nevezték.

Ez a Kuvik, ez a halálmadár, ki ott szokott huhogni a haldokló ablakánál, s a ki felett egyszer elkiáltotta magát, az már olybá tarthatta mintha meghalt, eltemették volna, mondom ez a halálmadár, gonosz egy vén csont volt. Megérdemelte volna a jó meleg fürdőt: forró zsírból, olvasztott ólomból, felforralt olajból; meg még azt a tiszteletet is, hogyha, mint az afféle jó lelkeket szokták, bűdöskő-tömjénnel füstölték volna is körül.

Hej, sok viz lefolyhatott addig a Dunán, mikor ennek a Kuviknak, ennek a halálmadárnak azt mondta volna valaki: szívem szép szerelme!....

S ez a Kuvik bejáratos volt a királyi rezidenciába; mert habár - patvar vigye! - vén csont volt is, de nem volt vén a tudománya! ezért hát szerették is, meg nem is!

Egyszer hívatják a Kuvikot. A ki pedig hivatta, nem volt egyéb mint az ifju király; tanácsot akart tőle kérni: hogy nem tud lelkének hova lenni, kire bizza várandós feleségét?

- Hacsak ez a baja felségednek, mondja a Kuvik, bizza reám, úgy se bizná jobb kezekre; mert én anyja helyett anyja, bába helyett bába, dajka helyett dajkája leszek.

- Hej nagy kincset bizok rád, mondá a királyfi, azért jobban őrizd mint a két szemed világát!

A Kuvik égre-földre ígerte, hogy úgy fogja őrzeni, mintha a királyfi saját két szeme világát állitaná oda, de még az sem őrzene meg jobban. Így az ifjú király, mintha legjobb rendben volna a szénája, egészen megnyugodva ment el a háborúba.

Hej pedig, dehogy volt jó rendben; akár a macskára bízta volna a tejfeles fazekat, akár ebre a háját, mint erre a Kuvikra a várandós királynét; mert ez is tojt egy szép madarat, de milyent?! No de, mint a szóbeszéd tartja: nem esik messze a gyümölcs a fájától! de biz ez sem esett! S mi több, ezt az égi csodát-facsomót szánta a királyfinak hitestársul.

Itt eljön a szülés ideje: a vén Kuvik, a halálmadár elámitotta, szép szóval, kéréssel és fenyegetéssel rávette a királynét, hogy ő nálok az a szokás, hogy a terhes asszony a padlásra megyen szülni. A szegény királynét felvitte a padlásra, hol is a kémény mellett holmi ócska bunda darabokon helyet csinált neki és lefektette.

A királyné nagy fájdalmak közt elszülte az isten áldását. Valóban isten áldása volt! mert a királyné, mint virágzó hajadon korában előre megmondta, két olyan szép gyermeket szült, hogy még a rossz szemnek is kár lett volna ránézni! az egyik fiú, a másik leányka volt; az egyiknek a homlokán ragyogott a nap, a másinak pedig csillag s mindkettőnek sarkigérő aranyhaja volt.

Mig a királyné a nagy fájdalom miatt el volt ájulva: addig a Kuvik, a halálmadár, a már előre elkészített, vesszőből font, szurokkal bélelt kosárába belefektette az egypár cselédet, s aztán belevetette a mélységes tengerbe; helyettük pedig egy pár kopókölyköt tett a királyné kebelére.

Itt a királyné felocsúdik nagy fájdalmából s kérte a Kuvikot, hogy adja oda a gyermekeit, hogy hagy ölelje, hogy csókolja meg.

- Ott nyivákol melletted, mondja a Kuvik, megis ölelheted, megis csókolhatod, akár megis sütheted, mert két kopókölyköt szültél!

- Én, felelt a királyné, a nagy fájdalomban nem tudom hogy mit szültem, de világéltemben mindig hallottam, hogy lelkes állat nem szülhet lelketlen állatot.

A Kuvik aztán egyet kuvikolt s ott hagyta a királynét a faképnél, hogy csináljon gyöngyörűségei magzatjaival azt a mit akar; a királyfinak pedig levelet írt, melyben őt erős kegyetlenül elvádolta, hogy az aranyhajú gyermekek helyett két kopókölyköt szült s hogy tegyen vele a mit akar.

Olvassa a királyfi az ördögi fortélylyal írt levelet és ekkor azt gondolta, hogy saját halálos ítéletét, vagy tán még annál is rosszabbat olvas.

Haragjában azt akarta visszaírni: vessék a királynét a két kopókölyökkel együtt a mélységes tengerbe halaknak, tengeri férgeknek eledelül; de ebhűségű inasa ép ekkor lépett be a sátorába, ki, midőn elolvasta a levelet, azt mondta a királyfinak:

- Felséges király! bizony bizony mondom, hogy nem jól cselekszik felséged akkor, mikor ily levelet ír; mert világéltemben mindig hallottam, hogy lelkes állat nem szülhet lelketlen állatot: azért írja felséged: varrják a szegény királynét hét bivalybőrbe s állítsák ki szégyen szemre az utcára oda, hol legtöbb járókelő megfordul, országot követni s egy katona álljon mellette sirbakot, a két kutyakölyköt pedig vessék a tengerbe.

Ugyis lett. Miután a király megírta s elküldte a levelet, melyet ebhűségű inasa dictált neki: a szegény királynét hét bivalybőrbe varrták, kiállították az utcára, még pedig oda, hol legtöbb járó-kelő megfordult, országot követni s egy katona állt mellette sirbakot, a két kopókölyköt pedig a tengerbe vetették.

Itt, hazajön a királyfi a háborúból, bár megverték az ellenséget, de azért nem volt az ő szívének semmi gyöngyörűsége és semmi öröme; olyan volt mint a férges oltvány, mely mindennap sárgább, sárgább lesz. Az ő férges volt pedig a búbánat, ez rágódott élte gyökerén.

A Kuvik pedig csufnál csúfabb leányával megigézte, megbabonázta a királyfit s azt kötötte a nyakára, - és ő ezt is csak azért cselekedte, hogy annál több terhet akasszon a nyakába, hogy annál több oka legyen a busulásra.

Az egy pár cselédket pedig a mélységes tenger vette pártfogása alá s vitte az ölében csendes ringatással mintha dajkájok lett volna. S addig-addig ringatta, addig-addig danolgatott felettök, míg azok álomba nem merültek. Mikor aztán álomba merültek, kitért minden ellensége elől; még a Szél királyt is megkérte, hogy most neki nyugtot engedjen és békét hagyjon, mert az ölében két kis alvó gyermeket visz s azt ne költsék fel.

A Szél király pedig oly jó volt, hogy hajlott kérésére; minden szelet haza parancsolt, csak egyedül maga lengedezett, még pedig ő is gyenge lehellettel arra-felé fújt, a merre a mély tenger vitte az egy pár gyöngyadta gyermeket. Viszi, viszi a tenger, messze, messze, túl az óperencián, hetedhét ország ellen s ott szépen kitette a tengerpartra, hol is egy halász akadt rájuk, ki nagy örömmel, hogy kitudja mi van abban a kosárban, hazavitte.

- Nó anyjuk! megadta isten nekem a szerencsét, tán egész életemre valót halásztam: azért hozd be azt a rozsdás baltát, hogy feszítsem föl ezt a kosarat.

Behozza az anyjuk a rozsdás baltát, az apjuk pedig fölfeszíti a vesszőből font, szurokkal bevont kosárkát. Hát, uramfia! ott fekszik az egy pár cselédke, csendesesen, mint egy pár gerlicze a fészében.

A két jó öregnek, mikor ezt a két gyönyörves gyermeket meglátták, csak úgy repesett a szíve örömeiben; mert az ég őket magzattal sohasem áldotta meg, mert magtalansággal, meddőséggel verte meg, mint a mely fa gyümölcsöt soha sem terem.

- Nó anyjuk, úgy-e mondtam, hogy ezt nekünk az isten adta! azért úgy bánjunk velök mint az isten adományával szokás. Tiéd lesz a kis leány, az enyim pedig a kis fiú; te megtanítod azt sütni főzni, én pedig ezt halászni, mindkettőt pedig az iskolába járátjuk.

Az egy pár cselédke már hét esztendő óta volt a halásznál s azok úgy bántak velök, mintha tulajdon magzatjuk, mintha a testökből való test, lelkökből való lélek, mintha apjuk-anyjuk lettek volna.

Egyszer azonban az anyjuk egy két krajczáros butykóst vett, melyet úgy az asztalszögben levő fogason tartott. Itt az anyjuk leveszi a butykóst a szegről s azt mondja a kis leánynak: hogy izibe szaladjon a tengerpartra, meritse tele a butykóst és hozza haza; de jól vigyázzon, nehogy még eltörjön!

Szalad a kis lány a tengerpart felé, hát sarkig érő aranyhaja, mely két fonsikban volt fonva, lebomlott, megbotlott benne, s púff! a butykos összetört!

Haza bandúkol nagy sirva-riva, hogy eltörte a butykóst.

- Énye, emilyen, amolyan ebadta, ördögdobta, vizhozta, gazvette fattya, hát minek törted el a butykóst?!

A kis fiú ott hasalt ugy a kemencze-pánkon. Csak hallgatja, csak hallgatja, hogy mit beszél az ő édes anyja: „ebadta, ördögdobta, vízhozta, gazvette fattya?” Ilyent édes anya tulajdon magzatjának nem szokott beszélni: ez nekem nem édes anyám! ez engem nem hordozott szive alatt s nem szült fájdalommal a világra!

- Hát minek törted el, zsémbeskedik tovább az öreg halászné.

- Nem akartam.

- Nem akartad? csak még az kellene, hogy akartad volna!.... Hol az a kantárszár?! - Ezzel lekapta a kantárszárát a rúdról, mely úgy a kürtő előtt függött, hosszú aranyhaját a kezére tekerte s ütni-verní akarta.

Az öreg halász ép ekkor toppant be a házba s kivette a kis leányt a kezéből.

- Asszony! minek bántod ezt a kis leányt, he! nem megmondtam, hogy egy ujjal se merészedl illetni?!

Azzal az öreg halász a hálóból a zsineget kihúzta s meg akarta verni a feleségét. Azért akarta pedig a hálózsinaggal megverni, mert minden halász azt gondolja, hogy az ő hálózsinagja a világon a legjobb fegyver.

De a két gyermek nem engedte; sirva-ríva az egyik az egyik felől, a másik a másik felől a karjába csimpaszkodott. Így nem verte meg a feleségét az öreg halász.

Aztán az anyjok, minthogy ez soha világéltében nem esett meg rajta, bár már ötven esztendő óta éltek házasságban, bár már kenyerének javát megette: sirva fakadt s kötényével a szemeit törülgette.

A két gyermek kontrázott neki. Végre az öreg halász sem állhatta sokáig a dicsőséget: szemeiből két nagy könnycsepp gördült le, végig szaladt orcáján, végig ezüstszakálán s annak végén, mint két gyöngyszem, megállott.

Mikor aztán elhagyták a sirást, csak azért, hogy megpihenjenek, csak azért hogy újból kezdjék: megszólal a kis fiú, de elébb aranyhaját elsímítván, naptündöklésű homloka sugárzani kezdett, mely pedig nem volt egyéb, mint az anyajegy: a nap.

- De nem azt mondom én édes apám! hanem azt: kendtek nekünk nem tubus szüléink; - kend nem édes apám, kigyelmed pedig nem édes anyám; mert hát minek mondta volna az imént édes anyám, szót szólva: „ebadta, ördögdobta, vízhozta, gazvette fattya”?... nekem valami azt sugja, hogy micsoda? azt nem tudom! hogy én más fának vagyok a gyümölcse, nem a kigyelmeteké.

Átvette a szót a kis fiútól az öreg halász, mondván:

- Édes gyermekeink! mi tűrés-tagadás: ez itt nem anyátok, én pedig nem vagyok apátok; mert egyszer titeket, a mint a tengerparton halásztam, egy vesszőből font, szurokkal bélelt kosárban találtalak, mely kosár emlékezetnek okáért még most is ott van a mestergerendán. Aztán hazahoztalak titeket, s azóta mindketten anyátok helyett anyátok, apátok helyett apátok voltunk; minthogy pedig bennünket magtalansággal, meddőséggel vert meg az isten, azt gondoltuk, gyermekeink helyett gyermekeink lesztek s öregségünkben gyámoló istápunk.

- Elhiszem biz én, ha kigyelmed mondja, szólt a kis fiú, de most nekem ez szóm és mondasom: mi elindulunk a nagyvilágba s ha addig megyünk is, míg a két szemünkkel látunk, míg a lábunk térdig el nem kopik; mégis fölkeressük szülő anyánkat és nevelő apánkat, kik tán most is keserű könnyhullatások között keseregnek utánunk. Azért, a miért eddig minket fölneveltek, az isten áldja meg kelmeteket; mást most jó szón kívül úgysem adhatunk.

- Ha már így van a dolog, szólt az öreg halász, nem tartóztatlak gyermekeim.

Az anyjuk pedig azalatt megfejté a kútágast; minthogy se hajts ki, se hajts be, s kakastejjel és a hordófenéken összesöprött lisztből hamuban sült vakarót sütött s azt maga-szótt fehér vászon-tarisznyába téve, a fiú nyakába akasztotta.

A halász pedig papirosba tekerve két kis pénzt dugott a kis fiú zsebébe; de azért ő adott leg-többet, többet egy királynál, mert mindenét odadta; de erről a kis fiú mitsem tudott.

Az egypár cselédke aztán ment, mendegélt hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl. S ha elestvedtek is, ha olyan sötét volt is, hogy a kanál is megállott volna benne: aranyhajuk világított, még se tévedtek el!

Ha az erdők vadai elő-utó találták is: csak az aranyhajukat símították el a homlokukról, s a nap és csillag ragyogástól a sűrű erdőbe futott a vad, még se ették meg!

Ha olyan hideg volt is, hogy a pipiske az uton-utfélen hullott el: aranyhajok sátora alatt soha meg nem fáztak s még se fagytak meg!

Ha úgy szakadt is az eső, mintha kannából öntötték volna, csak aranyhajok sátorát bontották ki s még se áztak meg!

Egyszer, midőn a napfényén a verőfényben sütkéreznének, szárítgatnák aranyhajukat: egy koldús került elébök, ki alamizsnát kért tőlük.

- Mit adjunk, oh jó ember, szólt a kis fiú, mikor magunknak is csak a testünk, csak a lelkünk! Hamuban sült vakarónk van, ha kell, ebből szívesen adunk.

- Édes fiam! szólt a koldús, nem szorultam én a ti hamuban sült vakarótokra; hanem nyúlj be csak a te jobb oldalon lévő zsebedbe, ott papirosba tekerve két kis pénzt találsz; add ide nekem az egyiket.

Benyúl a kis fiú a jobbik oldalon levő zsebébe, hát meglelte a két kis pénzt s az egyiket odaadta a koldúsnek.

Itt térül-fordul a koldús, újra elébe került a két szép gyermeknek s alamizsnát kért tőlük.

Most a kis fiú semmitsem szólt, hanem egyenest benyúlt a jobbik oldalon lévő zsebébe, s kihúzával onnan a kis pénzt, szó nélkül odaadta a koldúsnek.

- Nő édes gyermekeim, jótét helyébe jót várjatok! nem vagyok én koldús, hanem rég óta csak azért ülök itt az útszélen, mert ti reátok váraкоztam. Azért váraкоztam pedig, hogy jó szívetekről meggyőződvén, titeket az igaz-útra vezéreljelek. Azért itt van, tegyék el a két kis pénzt, majd még hasznát veszitek!.. Ha nem mondjátok is, hogy hová igyekeztek: úgy is tudom; de hamarabb elkopnék a ti lábaitok térdig, mielőtt ily állapotban hazaérnétek, hanem jöjjetek utánam, én majd haza szállítatlak.

Megyen a két gyermek a koldús-forma ember után, egyszer elértek a selyemrétre, hol is a zsombikokat egyenként egy, kettő, három stb. számlálgatni kezdte s mindaddig olvasta, míg a hetvenhetedikhez nem ért.

Mikor a hetvenhetedik zsombikhoz ért: megrúgta azt oly erősen, hogy a porából forgószerű kerekedett s bekiált a lyukon:

- Hej, Gubb, jöszte ki!

De Gubb nem jött ki az első hívásra, hanem aludt mint a gözű, mint a juhászbunda.

Megrúgja másodszor is a koldús-forma ember, még erősebben, hogy a porából forgószerű kerekedett s bekiált a lyukon:

- Hej, Gubb, vesztél volna az anyádban, jere ki!

De Gubb nem jött ki a második hívásra sem; hanem aludt mint a gözü, mint a juhászbunda.

Megharagszik a koldús-forma ember, s megrúgja harmadszor is úgy a selyemréti hetvenhetedik zsombikját, hogy a porából forgószerű kerekedett és bekiált a lyukon:

- Hej, Gubb, te égi meszelő, te babkaró, te égi lajtorja, jöszte ki, ha mondom!

Itt, kiugrik Gubb a hangya-zsombikból, s hogy kinyújtózott, oly magas lett, hogy a fejével még az ég boltját is imhogy fölebb nem tolta!

- Hát te égi meszelő, te égi lajtorja, hogy adom én fel neked ezt az egypár cselédet, he?!

Azzal oldalba üti a koldúsféle ember Gubbot s az oly kicsi lett, úgy összetöpörödött mint Borsszem Jankó. S az aztán az ölébe vette a két gyermeket s akkorákat lépett óriási lábával, - hogy ha kicsit nem mondok, - hosszabb volt egy mérföldnél; úgy hogy három nap, három éjszaka múlva azt mondhatták: otthon vagyunk. Ha ugyan otthon lettek volna! ha egyenesen, hibebe-Balázs, lovat ad az isten módjára bementek volna a szárdinai király rezidenciájába ajtaján.

A szárdinai király rezidenciájától nem messze állt egy sívár, kopaszhegy. Vén volt már a kopaszhegy, mert így hívták; - itt-ott lengett a tarkóján egy-egy árvalány hajszál; de ezt sem fonta be foncsikra semmiféle természeti erő, s nem fűzött e közé szép piros szalagot, szép piros virágot. Azért csak vadaknak és csak férgeknek szolgált lakhelyül.

Gubb ezt a vadak tanyáját szemelte ki a két gyermek lakhelyéül; ez illette meg őket.

De ez a Gubb, közbe légyen mondva, ezermester volt; mert e kopaszhegy tetején egy parancsszavára, mint varázslat, tüstént előállt egy kakaslábon forgó, réztetejű vár, s itt tartotta ő a két királyi gyermeket.

Egyszer történt, hogy Gubbnak nagy kedve jött a vadászatra. De még ebben is ezermester volt: a sok vadat neki szorította egy völgysszorosnak, s ott pusztá kézzel egyenként fojtogatta rakásra.

Megtudta ezt a Kuvik, a halálmadár, mert közbe légyen mondva, ha Gubb ezermester volt, de ez se volt kevesebb. Azért bement a leányához, a királyasszonyhoz, szót szólván:

Jaj, be cseng a fülem! jaj, be ugrik a szemem! jaj, be ég a képem! jaj, be viszket az orrom! én leányom, gyöngyvirágom, királyasszony rossz hírt hallok!

- Jól mondd anyám! Azért cseng a füled, mert rossz hírt hallasz; azért ugrik a szemed, mert sirást érez; azért ég a képed, mert gyalázat ér; s azért viszket az orrod, mert bosszúság környékezik. Így van ez megírva a mágiás könyvben. Hanem menj ki a keresztútra, piszkáld meg a fogad akasztófáról szakított szálkával; rakj ott szalma tüzet, ugord át háromszor, majd megjelennek neked a rossz lelkek s azok megmondják, hogy miért cseng a füled, miért ugrik a szemed, miért ég a képed és miért viszket az orrod?

- Én leányom, gyöngyvirágom, (még az ördögnek is van gyöngyvirága) királyasszony ne tanítsd anyádat, kinél magok az ördögök is csak egy kanpoltrával érnek többet; tudom én annak az okát, hogy mi búsit engemet: férjedurad első felesége kölykei itt vannak, az az ördögös Gubb, - hogy a patvar vigye el! - hozta a nyakamra; de jó helyre jöttek, mintha a bárány a farkas barlangjába jöne, mintha a galamb az ölyv fészkebe repülne, mintha vaktában meztelen késbe szaladnának, mint a kinek isten elvette az eszét! Gubb most elment vadászni, azért azonnal elindulok szerencsét próbálni.

Itt megrázkodott a Kuvik, a halálmadár s azonnal átváltozott egy szép pásztorfiúvá, ki Gubb vára hegy-oldalán báránkáit terelgette. Ott somfordált, ott furugjázgatott szebbnél szebb nótákat.

Egy szerencséje van a két szép madárnak, a két gyöngyadta gyermeknek, hogy aranyos kalitkában vannak zárva: így nem repülhettek ki, de a Kuvik, a halálmadár se nyulhatott be a kalitkába, mert annak az ajtaja be van zárva, erős lakatra van vetve, mit nem nyit fel sem a négy levelű lóhere, melyet a hetedik gyermek szokott találni, - sem a világot nemlátott gyermek kis-ujja.

E kalitka: Gubb vára és rajta a lakat: lángkerítés, égő sövény, mely mindenkit húsz lépésre kerget vissza.

A Kuvikból lett pásztorfiú csak furugjál, csak furugjál s meghallották ezt a kalitka aranyos madarai, oda szálltak az ablakhoz, kinyitották azt, s kitekintettek rajta. Hát látják, hogy egy szép pásztorfiú az ablak alatt terelgeti kis bárányait s ott az furugjálga.

A Kuvikból lett pásztorfiú, a mennyire csak lehetett, odament az ablak alá s megszólította az egypár cselédet.

- Szép gyermekek, oly szépek vagytok mint az ég angyalai, de mégsem irigyelem állapotokat!

- Miért? kérdik egyszerre ketten is.

- Mert még világot sem láttatok!

- Mit kellene cselekednünk?

- Nem egyebet, mint azt: tündértükörré tegyetek szert, és abban az egész világot meglátjátok.

Azzal a Kuvikból lett pásztorfiú, mintha legjobb rendén volna a szénája, tovább terelte a nyáját.

Itt nagy haraggal jön hazafelé Gubb, s kettőt lép egy helyett. Egy lépéssel túl tette magát a lángsövényen, túl a kapu tetején s egyenesen az udvarba lépett.

- Hej! emilyen-amolyan kutya fikom adtát, már itt volt a Kuvik, itt a halálmadár, érzem a szagáról; mert az ördög szagát már két mérföldről is megérezem! Mit akart itt a vén boszorkány?

- Nem vén boszorkány volt az, hanem szép pásztor fiúcska, ki azt mondta nekünk: hogy nem irigyl a mi állapotunkat; mert még világot se láttunk, - s addig nem leszünk boldogok, míg a tündértükört meg nem szerezzük, melyben az egész világot meg lehet látni: bennünket azért ereszs el, elmegyünk érte s hacsak lehet, elhozzuk.

- Tudom mibe sántikál a gonosz, de nem eszik belőle! nem eszik a ti gyenge húsoatokból; nem iszik piros véretekéből! Fogadom az istenemre, hogy nem lesz az idős!... Jertek ide gyermekeim, figyeljete szóm minden igéjére: én vissza nem tarthatlak, mert nem áll hatalmamban: azért tehát induljatok el; de míg mentek az úton, egymás kezét soha el ne eresszétek, hanem kézenfogva menjete; ha ezt cselekszitek, így az ördögnek nem lesz rajtatok hatalma; megtörik az ördög ereje, ha a testvér fogja a testvér kezét. A tündértükört egy szolgálélek őrizi. Majd ha hozzája értete, majd kér ő titeket, ezt mondván: Szép gyermekek! fogjátok meg a fegyveremet; haldokló apám ágyához kell mennem. De ti erre csak azt feleljéte, hogy az egyik fületeken bocsássátok be, a másikon pedig eresszéte ki. Hanem te kis fiam, nyúl be a jobb oldalon lévő zsebedbe, vedd ki a két kis-pénzt s add oda a katonának, mondván: itt a katona lénungja. S azzal a szegről bátran levehetite a tündértükört és bátran, minden szó nélkül, mint tulajdon jószágokat elhozhatjátok.

Ment, mendegélt aztán az egypár cseléd kézen fogva tüskön-bokron keresztül, soha egymás kezét el nem eresztve, mintha egy test, egy lélek lett volna, egyszer mégis elértek oda, hol a szolgálélek katona képében a tündértükröt őrizte.

- Hová mentek szép gyermekek? kérdi a katona, jertek kis szolgálaim, fogjátok meg a fegyveremet; mert haldokló apám ágyához kell mennem.

De az egy pár cseléd most az egyszer úgy tett, mint a ki nagyot hall s azt felelték, hogy az egyik fülökön be- a másikon pedig kieresztették.

Ezer volt a szerencsájök! mert mihelyt azt a fegyvert kezükbe vették volna, ott, azon szempillantásban, ízzé-porrá égtek volna!

A kis fiú benyult a jobb oldalán levő zsebébe, kivette az egyik kis-pénzt s oda dobta a szolgáléleknek, mondván:

- Itt a katona lenungja!

Azzal levették a szegről a tündértükröt s visszamentek azon úton, azon a módon a mint idejöttek és semmi bajuk sem történt.

A Kuvik, a halálmadár mérgében annyira dúlt-fult, imhogy a kezét-lábát meg nem ette; de mit használt vele, csak a magáét ette.

Gubb másnap újra vadászni ment. Alig húzta ki a lábát, alig lépte át a küszöböt; a Kuvik, a halálmadár ismét pásztorfiú képében a vár alatt sonfordált s elkezdett ott furugjázgatni.

Az egy pár cseléd oly édes örömet hallgatta a furuglyaszót, hogy szinte elcseppent bele ajkuk méze s nagyokat nyeltek utána, mint a kik száj-iznek kedves ételt esznek.

A Kuvikból lett pásztorfiú, hogy meglátta az isten-adta egy pár cselédkét: egészen odament az ablak alá s megszólította az egy pár cselédet ilyenképen:

- Nó lássátok ékes virágszálak, kik beillenének az ég virágai közé s még ott is a legszebbek lennétek, no lássátok, úgy-e hogy javatokat akartam; úgy-e van már tündértükrötök; úgy-e hogy már boldogabbak vagytok?

- Van jó pásztorfiúcska, van.

- De én azért mégis csak szánni tudlak titeket; mert mi hasznát veszitek a tündértükröknek, ha nincs igétek.

- Hát mit kellene cselekednünk?

- Nem egyebet, mint azt, hogy holnap lesz az isten napja, holnap papolnak a királyi rezidenziában: jöjtek el oda. Majd a merre mentek, elő találtok egy hét bivalybőrbe varrt asszonyi állatot, kit minden arra jövő-menő arczul-csap, ráköpköd: üssétek ti is nyakon és köpjétek tele a szemét, mert az egy országosan megbélyegzett személy, ki két kopó kölyköt szült. - Azzal ott hagyta az egy pár cselédet.

Itt Gubb nagy dérral-dúrral jön haza a vadászatból s egy helyett kettőt lépett. Egy lépéssel túltette magát a lángsövényen, túl a vár tetején s egyenest az udvarra lépett.

- Hej, emilyen-amolyan kutya fikom adtát, már újra itt volt az az ördögborda; érzem a szagáról, mert az ördög szagot már hét mérföldről megérezem.... Mit akart itt az a boszorkány?

- Nem boszorkány volt az, hanem szép pásztorfiúcska, ki bárányait terelgetve, furugjázgatott, - ki nekünk azt mondta: nem irigylis az állapotunkat, mert mi haszna birjuk a tündértükröt, ha nincs igénk: azért ereszsz el holnap a templomba.

- Tudom miben sántikál a gonosz, de nem lesz az idős! El kell menni a templomba, mert nem áll hatalmamban azt meggátolni. Ne féljetek; elkísérlek láthatlan alakban egész a templom küszöbéig, de nekem azt nem szabad átlépni, mert olyan az nekem, mint az ördögnek a tömjén. Út közben egy hét bivalybőrbe varrt asszonyi állatot találtok, ki mellett egy katona áll sirbakot; azért áll pedig ott a katona, mert ennek az asszonyi állatnak országot kell követni: ezért őt minden arra jövő-menőnek arczul kell ütni s a szemébe köpni. De ti gyermekeim ezt ne tegyétek, mert az nektek tulajdon édes anyátok, ki fájdalommal szült titeket a világra.

- Azért, folytatá Gubb, vigyetek magatokkal habszappant, aranyfésűt és aranytörütközőt. S te fiam édes anyád orcáját tisztítsd meg a pökésektől, s mosd meg harmatvízbe. Lehelj aztán háromszor a szemeire, s azok tüstént felnyílnak. Mikor ezt elvégezted: töröld meg az orcáját az aranytörütközőbe. Te pedig leányom bontsd ki az aranyfésűvel hosszú aranyhaját, mely már hét esztendő óta nem látott fésűt s fésűld meg.

Aztán majd meglátjátok, hogy mily napszépségű, csillagragyogású anyátok van nektek!

De legelőször, majd el is felejttem mondani, édes anyátok kezeit megcsókoljátok, s ha a katona nem engedné, ki mellette sirbakot áll: vessétek oda neki a másik kis-pénzt, mondván: itt a katona dupla lénungja! Ha pedig azt mondaná, hogy fogjátok meg a fegyverét, mivel haldokló apja ágyához kell mennie: azt feleljétek, hogy az egyik fületeken be- a másikon pedig kiereszszétek. Hogy pedig a templomba legyen mibe elmenni: itt van ez az egy pár dió-szekrény, nyissátok fel a tetejét, találtok benne olyan bibor-bársony ruhát, milyent csak a hajnal, csak az ég virága visel. A templomban pedig mindenki feláll előttetek, még maga a király is, s majd kínálnak, hogy üljete le; de ti azt ne cselekedjétek, hanem állva maradjatok; mert a Kuvik, a halálmadár, hogy odaragadjon a köntöstök, minden padot szurokkal kent be. Mikor a pap rámondja az „Ament”, azonnal fussatok ki a templomból, mondván: köd előttem, köd utánam, hogy senki se lásson. Azzal, édes anyátoknak kezet csókolván, jöjete haza.

Itt a gyöngyadta egy pár cseléd felöltözködik a bibor-bársony köntösbe, sarkig érő aranyhajukat szépen felfodorították s homlokukon kiderült a nap és a csillag.

Mennek, mendegélnek aztán az utcán, soha egymás kezét el nem eresztve, egyszer elérték azon helyre, hol édes anyjuk hét bivalybőrbe volt bevarrva.

- Hová mentek szép gyermekek? kérdi a katona, - jertek ide kis szolgálaim, fogjátok meg a fegyveremet, mert haldokló apám ágyához kell mennem.

De az egy pár cseléd most az egyszer úgy tett, mint a ki nagyot hall s azt felelték, hogy az egyik fülökön be-, a másikon pedig kieresztették.

S ezer volt a szerencsájök! mert mihelyest azt a fegyvert kezükbe vették volna, az, azon szempillantásban lobbort vetett volna s izzé-porrá égtek volna!

Itt aztán a kis fiú benyúlt a jobb oldalán lévő zsebébe, kivette a kis-pénzt s oda dobta a katonának, mondván:

- Itt a dupla lénung!

Azzal oda szaladtak édes anyjukhoz, két kezét megragadták, az egyik az egyik felől, a másik a másik felől és össze-vissza csókolták.

A bivalybőrbe varrt királyné alig tudott eltelni a csodálkozás miatt; hej, nem kézcsókhoz, hanem arczúlsapáshoz, szembe pökéshez volt ő szokva!

Minthogy le voltak szemei ragadva, hogy gyalázatát ne láthassa: nem vehette ki, hogy kik lehetnek azok, kik gyalázat helyett tisztelettel illetik: azért szót szólva kérdést intézett hozzájuk.

- Kik vagytok ti kis szolgálaim?

- Hát nem ismer édes anyám, mondták ketten is egyszerre: mi vagyunk a te gyermekeid, kiket fájdalommal szültél a világra!

- Megálljatok! az én gyermekeim jegyesek voltak: az egyiknek a nap, a másiknak csillag ragyogott a homlokán, mindkettőnek pedig sarkig érő aranyhaja volt: azért jertek ide, hogy tapogassalak meg titeket.

- Odaborul az egy pár cseléd az édes anyjuk keblére, ki, hol az egyiknek, hol a másiknak tapogatta a homlokát és selyempuha aranyhajukat simogatta, - s aztág egyet se szólt, hanem szótlanul mindkettőt a szívéhez ölelte. Bár hét bivalybőr zárta el a királyné szívét, de azért az a hét bivalybőrön keresztül is beszélt hozzájuk hangos dobogással! s az egy pár cseléd édesen hallgatta, hogy mit beszél édes anyjuk szíve.

A kis fiú aztán megmosta édes anyja arcát a harmatvízbe, habszappannyal bedörgölte, s ime! minden szenny, minden mocskok, melyet mások oda rondítottak, mintha soha ott nem lett volna, egyszerre eltűnt. Aztán leragadt két szemére háromszor rálehelt s ime! az azonnal felnyílt s újra látta az isten ragyogó napját, ragyogó csillagait, két szép gyermekét. A kis leány pedig azalatt hét esztendő óta fésűt nem látott aranyhaját oly ügyesen kibontotta és megfésűlte, hogy egy szál haj nem sok, de annyi sem esett le a királyné fejéről. A királyasszony aztán oly szép, oly napragyogású lett, hogy soha többé az arra járó-kezők, gyalázattal illetni nem merészték, hanem úgy néztek rá mint valami oltárképre.

Aztán hogy ezt elvégezték: hirtelen összeszedték magukon a köntöst és siettek a templomba.

Itt mindenki, még maga a király is felállt előttük, kínálgatták, hogy üljenek le; de ők, megemlékezvén Gubb beszédére, hogy a Kuvik minden padot szurokkal vont be, hogy megfoghassa a két aranyos madarat, nem ültek le, hanem míg csak az íge hallatszott, a tornácban állva maradtak.

Mintha az egész templomnak egy szeme lett volna, mindenki ő reájok nézett; még maga a pap is, ha rájuk tekintett, angyalokról kezdett beszélni.

Alig hangzott el az utolsó íge; alig mondta rá a pap az „Ament”; az egy pár cseléd azonnal kiszaladt a templomból, mondván: köd előttem, köd utánam, hogy senki se lásson! s azonnal, mintha a föld nyelte volna el, vagy angyal szárnyakon az égbe repültek volna, eltűntek az emberek szemei elől.

A király is tüstént utánuk szaladt, de semmitse látott. Ezért nagy búsan hazafelé bandúkolt, s otthon gondolkozásba esett; eszébe jutott, hogy volt neki egy igen szép felesége, ki azt ígérte neki: hogyha őt elveszi, két szép gyermekkel ajándékozza meg; az egyik fiú, a másik leány lesz, az egyiknek a nap, a másiknak csillag lesz a homlokán, mindkettőnek pedig sarkig érő aranyhaja! És ő ma ép ilyent látott a templomban! És az az asszonyi állat, ki neki ily szép ígéretet tett, már hét esztendő óta sinlődik hét bivalybőrbe varrva, országot követve, kit minden arra jövő-menő gyalázattal illethet, arczul csapkodhat, a szemébe pökheth, mint a legutolsó személynek, ki a szemétdombon született, ott nőtt fel, még most is ott lakik, nem pedig biborban-bársonyban, aranyos palotában mint az a királyasszony?! Tüstént parancsot adott ki, hogy azt az asszonyi állatot, ki hét bivalybőrbe van bevarrva, abból azonnal fejtsék ki s mondják meg neki, hogy menjen oda, a hová neki tetszik, csak az ő szeme elé ne kerüljön. A parancs azonnal teljesítve lőn s Gubb saját várába vitte a királyasszonyt.

De el is felejttem mondani, hogy a mint a két gyermek kijött a templomból, egyenest édes anyjuk felé tartottak s kezet akartak neki csókolni; de a katona nem engedte, mivel most nem adtak neki dupla lénungot.

A két gyermek sírva fakadt.

Oda ugrik e sirásra a mi Gubbunk s úgy vágta pofon a katonát, hogy rögtön kolimászsza változott: azóta kenik a szekeret kolimászszal.

Hogy kezet csókolt az egy pár cseléd édes anyjuknak, futottak egyenest hazafelé s elértek Gubb várához. Itt a lángsövény előttük magától ketté vált s miután beszaladtak a várba, az újra magától becsukódott utánuk.

Ime a Kuviknak már két fogása nem lett idős s a kivetett háló nem fogta meg a királyi vadakat; a galambok nem repültek az ölyv fészkébe. A vén banya ezért annyira haragudott, imhogy a kezét-lábát meg nem ette; de mit nyert vele, csak magát ette.

De azzal kecsegtette magát, hogy hátra van még egy fogása és az sikerül. S ha a bárány nem szaladt a farkas barlangjába; ha a galamb nem szállt az ölyv fészkébe, azon gondolatra jött, hogy a farkas keresse fel a bárányt és az ölyv röpködjön a galamb-fészkébe; mert éhes a farkas, éhes az ölyv, éheznek a bárányhúsra, éheznek a galamb piros vérére, éheznek a két szép gyermek lelkére testére. Azért alig fogamzott meg e gondolatja: azonnal beállított királyi veje elé, ki még most is ott ült nagy búsán a bibor trónuson.

- Felsőleges vőm! kezdé a banya, ujságot mondom, még pedig nagyot: felséged nemis tudja, hogy birodalma egy főfő-személylyel szaporodott, valami ismeretlen gróffal, vagy tán ép herceggel, ki a Kopaszhegyen ütötte fel sátorát, s ott pompás kakaslábon forgó, réztetejű várat építtetett. Ennek az ismeretlen személynek annyi a pénze, hogy majd fölveti; mert már eddig is láng ütötte ki magát s köröskörül ég a vár. Azért tanácsom veleje oda megyen ki: küldjön felséged a várba egy követet azon üzenettel: hogy felséged egész királyi háznépével ekkor meg ekkor látogatóba megyen hozzá. Mi pedig majd hajdúkat és a legerősb katonákat felöltöztetjük grófi-, bárói ruhába. Azért öltöztetjük pedig fel, hogy ezekkel próbát tegyünk a vár elfoglalására nézve. Mikor aztán egyszer bent leszünk, könnyű lesz az egész várat, számíthatatlan kincsével, hatalmunkba keríteni.

A király, hogy hogy nem, ráadta a fejét erre s tüstént egy követet küldött Gubb várába azon üzenettel, hogy holnap, ha szívesen látja, egész királyi háznépével látogatóba megyen hozzá.

Gubb pedig azt üzenté vissza, hogy igen szívesen látja király ő felségét egész királyi háznépével.

Itt, alig érkezett meg a fényes had egész királyi pompájában; alig huzta be a legutolsó a kapu ajtaját: Gubb, hogy onnan semmiféle teremtetett állat az ő tudta-híre nélkül ki ne mehessen, égő sövénynyel vontá be az egész vár területét; pedig ott volt a Kuvik is, a halálmadár is.

A király, a mint dukál, az első székbe ült s körülötte hosszú sorral az álruhába öltöztetett grófok, bárók és hercegek, kiknek fényes ruhájuk alatt ott volt a kifent fegyver, a kiköszörült kard.

Gubb azalatt pecsétetes levél által az egész országból összegyűjtötte a valódi hercegeket, grófokat, bárókat és vezéreket, kik a szomszéd szobában hallgattak csendesen, minthogy Gubb már eleve mindent elbeszélte és fölfedezett előttük, s várták a dolog kimenetelét.

Gubb, mintha a királynak valamit akart volna mondani, valami titkosat, mit nem kötnek minden ember orrára: kihívatta őt a szomszéd szobába. Ugyan e szobában voltak az összehívott nagyurak, s köztök az első helyen bibortrónon ott ült a király első felesége, mellette

kétfelől pedig a két gyöngyadta gyermek állt hófehér köntösbe, hófehér lélekkel, mint égből jött két angyal, s csak a szárny hibázott. S ha tán szárnyaik lettek volna, mindjárt elrepültek volna az isten seregébe.

A király, hogy belépett, alig bírt szóhoz jönni a csudálkozás miatt; de hogy is ne! midőn országa nagyurai között ott látta első feleségét viruló szépségben; midőn ott látta két szép gyermekét, mint szakasztott képmásait, csak azzal a különbséggel, hogy az egyiknek a nap, a másiknak csillag volt a homlokán, mindkettőnek pedig sarkig érő aranyhaja.

Azonnal megösmerte rég nem látott, sokat szenvedett feleségét és két szép gyermekét. Oda-rohant hozzájuk, megölelte, megcsókolta őket, hol az egyikre, hol a másikra, hol a harmadikra tekintett. Szólni nem tudott, de beszélt a nyelve helyett dobogó szive hangos dobogással; mintha ki akart volna az oldalán jönni, azt annyira verte, hogy lássák azt a nagy örömet, hogy érezzék azt a nagy örömet, minek a terhe alatt ő majd megszakad.

Végre szóhoz jutott s az összegyűlt hercegekhez, grófokhoz, bárókhoz és vezérekhez fordult, kérdezvén tőlük, hogy mit érdemel az olyan személy, ki ilyen egy pár cselédet elválaszt egymástól?

A Kuvik, a halálmadár ép most vetődött be a szobába, s azt gondolta, hogy saját fonnyadt gyümölcseről van szó, hangosan, hogy mindenki hallhassa, felkiáltott:

- Nem egyebet, felséges vőm, mint ló farkára kötni, tűzes vassal csipkedni, hétszer meghordozni a beretva hídon. A mi kevés pedig megmarad belőle, azt négy felé vágatni, s az ország négy részén világ csufjára kiakasztatni.

- Nó ebadta vén boszorkánya, kimondta magadra az ítéletet!

A grófi ruhába öltöztetett hajdúk aztán azonnal lefűlelték a vén banyát és a lányával együtt szilajló farkára kötözték, tűzes vassal csipkedték, meghordozták a beretva hídon, kimból aztán a mi kevés megmaradt, azt négy felé vágták s az ország négy részén világ csufjául ki-szegezték.

Most az egyszer a Kuvik, a halálmadár is magának kuvikkolt; most az egyszer maga rohant vaktában a meztelen késbe, mert az hegygyel fordult feléje.

Volt ennek a pokolpozdorjának egy varjú madara, ez holta után a Kuvik teste maradványaira szállott s mindig azt kiabálta felette: kár... kár... kár!.. azért kiabálnak a varjak még most is így: kár... kár... kár!

Vízi Péter és Vízi Pál.

Volt egyszer egy nagy birodalom, annak egy öreg fejedelme és az öreg fejedelemnek szép leánya.

Nem hazudtam akkor, mikor azt mondtam: szép volt a leány; mert úgy jártak a nézésére, mint a búcsúra, mintha e széles világon minden út csak ide vezetett volna, mintha e lett volna a világ közepe; mindenki ide ért, mindenki ide sietett; mintha nem is anya szülte volna, hanem úgy lopták volna az égből.

Egykor a vén király álmot látott s annak veleje im ide ment ki: hogy az ő kedves, egyetlenegy leánya két korsó vizet öntött ki a földre s a kiöntött víz, mint az áradat, egyre nőtt; úgyannyira, hogy ez a tengernyi áradat nemcsak az ő birodalmát, de az egész világot özönvízzel borította el s ő magát is, mint az ürgét a lyukából, kiöntötte.

A vén király erre kiugrott az ágyból s többé aztán hasztalan feküdt le; mert nem tudott elaludni, így a tengernyi éjszakát álmatlanul virasztotta át.

Itt még jó formán alig pitymallott, midőn a király kiadta a parancsolatot, hogy széles birodalmából minden írástudó, álommagyarázó, jós és csillagász az ő királyi rezidenciájába gyűljön össze.

Össze is gyűltek szép renddel azok a nagy okos emberek, kiknek aztán a király elébök terjesztette az álmát, hogy magyarázzák meg, mit jelent az.

Meg is magyarázták azok s álom fejtésök veleje im' ide ment ki: hogy a két korsó víz, két hős fiát jelent, kiket leánya szül a világra; a kiöntött vízáradat pedig: a két fiú világra-szóló vitézségét; végre az egész birodalmat, sőt az egész világot elborító tengernyi özönvíz, mely ama vízáradatból származott: a két fiú hatalmát, kik nemcsak nagyapjuk birodalmát, de az egész világot meghódítják.

Az öreg király ez álomfejtés hallattára szörnyen megijedt s tanácsot kérni az ország tatosaihoz és bölcseihez fordult.

Ezek tanácsának veleje oda ment ki: építesse az öreg király a legmagasb hegy tetején egy vasházat, még pedig olyant, hogy azon sem ajtó sem ablak ne legyen, csupán csak akkorka lyuk, a melyen egy messzős csupor befér. - Mikor aztán ez kész lesz, ebbe zárassa el legkedvesebb leányát, hogy az férfit soha, de soha se ösmerjen.

Minden jó király hallgat tatosai és bölcsei szavára: úgy a mi mese-királyunk is megfogadta azoknak beszédét.

A legmagasb hegy tetején azért egy irdatlan vasházat építtetett, melybe aztán egyetlenegy legkedvesebb leányát befalaztatta. Ajtót vagy ablakot rajta sehol sem hagyott vágni, csak akkorka lyukacsát, melyen egy messzős csupor befért; hol aztán neki ételeket adogattak be, hogy mégis a lelkükre éhen-szomjan meg ne haljon!

Mikor a szép leányt elevenen ebbe a koporsóba eltemették: az egész ország kikísérte, az egész ország megsiratta; de mit értek egy ország könnyei, ha nem segíthettek rajta?

Itt a királykisasszony azzal mulatta magát, hogy egész istenadta nap egyre sírt-rít, s hullt a könnye mint a záporosó.

Itt lelkem teremtette mi történik a dologból, mi nem! a vasház földjéből egy édes forrás buzogott fel, s hogy im a királykisasszony szomját ebből oltotta: tőle teherbe esett s egyre vastagodott; de nem csak vastagodott, hanem két aranyhajú gyermeket is szült, még pedig mind kettő fiú volt.

Hogy pedig az egy pár cseléd Péter-Pál napkor született; hogy víztől fogantatott: elnevezte az egyiket Vízi Péternek, a másikat pedig Vízi Pálnak.

A királyleány többé nem sírt, nem könyezett, hanem az egy pár cselédjét térdén dajkálgatta és ringatgatta.

Addig-addig ringatgatta a két gyermeket, míg azok hét esztendősek nem lettek. Mikor ép betöltötték a szent hetes számot: neki vetették a hátukat a vasháznak, kidöntötték az oldalát, s kiléptek koporsójukból az isten szabad ege alá. Minthogy édes anyjukat úgy sem vihették magokkal; minthogy nem volt sem testöknek, sem lelköknek hova lenni: közösen abban állapodtak meg, hogy őt mindaddig itt hagyják, míg ki nem szabadíthatják. Azért újra felállították a vasház oldalát s azzal tovább mentek.

Mentek, mendégéltek aztán heted hét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, hét esztendő hét hónap és hét hétig, egyszer oly útra találtak, mely kétfelé vezetett; az egyik hajszra, a másik csaléra. Ez út mellett állott a világ jósfája, mely az ember minden kívánságát teljesítette.

A hatalmas két gyermek leheveredett a fa alá. Egyszer Pál, a kisebb, csak elkezdí:

- Ejnye, be jó volna egy sült liba!

Alig ejté ki kívánságát: ime! egy sült liba repült le a fáról. Kivántak aztán még kenyeret is, s hogy ez is leest, jó ízűn elköltötték az isten áldását.

Hogy megelégtették az isten áldását, azt mondja Péter, az öregebb testvér, a kisebbiknek:

- Nő öcsém, itt az út két felé vezet. Minthogy te kisebb vagy, téged illet az elsőség, válaszs: hajszra, vagy csaléra mégysz-e? - Pál azt mondta, hogy jobbfelé megyen.

- De öcsém, folytatta Péter, még mást is akarok mondani: itt áll ez a jósfá, szúrjuk ennek az oldalába a késeinket. Azért szúrjuk pedig bele, hogy ha valamelyikünk megakarja tudni, hogy él-e, hal-e a másik testvér, csak ehhez a fához kell neki jönni. Ha él: fehér víz folyik ki belőle; ha pedig meghalt: piros vér.

A mint mondták, úgy cselekedének, bicskájokat mindketten a jósfába szúrták. Aztán megölelték, megcsókolták egymást s elváltak, az egyik, Péter az öregebb, bal-, a másik pedig, Pál az ifjabb, jobbfelé ment.

Megyen, mendégél Péter, a balfelé vezető úton, egyszer egy nagy vadon erdőbe ért, hol már messziről meglátott egy farkast, mely az út mellett az alfelén ülve guggolt.

Itt Péter a húrra illesztett egy nyilvesszőt, hogy majd agyon lövi az ordast.

- Ne lőjj agyon, mondja a farkas, inkább odaadom az egyik kölykömet.

Péter nem lőtte agyon a farkast, hanem elfogadta az ordas-kölyköt.

Volt már neki egy állatja.

Megyen, mendégél tovább, előtalál egy tigrist. Erre is ráfogja a nyilát, hogy majd agyon lövi.

- Ne lőjj agyon, mondja a tigris, inkább odaadom az egyik kölykömet.

Péter leeresztette a nyilat s a tigrist nem lőtte agyon; de a tigriskölyköt elfogadta.

Volt már neki két állatja: egy farkas és egy tigris.

Megyen, mendegél tovább a nagy vadon erdőben, egyszer lát az út mellett a két lábán ülni, egy nagy oroszlánt. Péter is ráfogta a nyilat, czéloz, hogy majd agyon lövi, de az oroszlán megszólalt, mondván:

- Ne lőjj agyon, inkább odaadom az egyik kölykömet.

Péter leeresztette a nyilat, de az oroszlánkölyköt elvette.

És így volt már neki három állatja: farkas, tigris és oroszlán.

Megyen, mendegél az ő három állatjával, egyszer elér egy olyan városba, mely egészen gyászszal volt bevonva, mintha az egész városnak halottja lett volna.

Vízi Péter bemegy a legszélső házhoz, hol egy özvegy öreg asszony lakott. Köszön neki.

- Isten jó nap, anyámasszony!

- Fogadj isten királyfi! hát mi járatban vagy?

- A vitézség pálmáját keresem!

- Hahó királyfi! nem kell azt keresni, mégis megtalálhatod! meglelheted pedig itt e gyászszal bevont városban.

- De el is felejttem kérdeni, mondá a királyfi, mi dolog az, hogy az egész város gyászszal van bevonva, mintha mindenkinek halottja volna?

- Haj! igazán mondja: itt mindenkinek halottja van! a halott pedig nem egyéb, mint a király egyetlenegy, 18-éves, hajadon leánya, egy ékes virágszál, ki beillenék a csillagok közé is, de még ott is ő lenne a legszebb! S ezt a kerek föld legszebb virágát egy rút, tizenkét fejű sárkány gyomrába akarják eltemetni, a kigyók, békák temető helyére!... de majd el is fárad az állásban a királyfi?... tessék ide a melegre, a tűzlóczára leülni, míg elbeszélem a történetét.

- Köszönöm szépen, de inkább szomjas mint fáradt vagyok: azért egy korsó vizet kérnék.

- Víz, víz! aranyért se' lehet azt a mi városunkban kapni, de csak tessék leülni, majd elbeszélem a historiáját; azonban tejjel szolgálhatok, - mi magunk is hét számra nem iszunk egyebet!

- Huszonnégy esztendeje már annak, kezdé beszédét az öreg asszony, hogy városunk kútjában egy felette elrepülő sárkány egy nagy ebadta sárkánytojást hullatott. A sárkánytojásból kikelt egy tizenkét fejű sárkány, mely a kútat magáénak tartotta s adót vetett rá. Az adó pedig nem volt egyéb, mint minden évben egy 18 éves leány. Már az egész város 18 éves leányát adóba fizettük, csak egy van hátra, s ez: a király egyetlenegy hajadon leánya. Most tehát ezen van a sor; ezt kell eltemetni a sárkány gyomrába, kigyók, békák temető helyére! mert különben, bárha az egész város szomjan veszne is el, egy csepp víz nem sok, de még annyit se enged meríteni. S ha pedig oda adják neki a király egyetlenegy 18 éves leányát: többet nem kíván semmit, hanem elszáll vele messze, messze nagy Sárkányországba. Ezért van felséges királyfi az egész város feketével bevonva, ezért van mindenkinek gyásza, ezért van mindenkinek halottja, kit reggel, délbe és este mindig sirathat. Azért az öreg király az egész országban kihirdetette, hogy az, a ki a leányát megmenti s legyőzi a tizenkét fejű sárkányt: annak adja feleségül fele birodalmával együtt. S holnap lesz az a nap, hogy vagy a sárkányt ölik meg, vagy a leányt vetik be a kútba!

Vízi Péter nem szólt semmit az özvegy asszonynak, de azért föltette magában, hogy ha addig él is, megküzd a sárkánynyal; ezért másnap még hajnalban fölkel, fente erősen a kardját s jól tartotta állatait. S mikor mind ezzel egészen készen volt, kieresztette aranyhaját, felöltötte legszebb köntösét s ekkor úgy nézett ki mint egy csillag.

Az egész országban csak két ember jelentkezett, hogy megküzd a tizenkét fejű sárkánnyal: Vízi Péter és valami Vörösherczeg; de ez utóbbi, mikor meglátta a tizenkét fejű sárkányt: ijedtében a kút mellett lévő görbe fűzfára mászott fel s onnan nézte, hogy Vízi Péter mint verekedik meg a sárkánnyal.

Hárman voltak jelen: a király leánya, biborba-bársonyba öltözve, a sok drágakő: arany, gyémánt csak úgy csillogott rajta, mint az égen a fényes csillag; Vízi Péter három állatjával és a fára futott Vörösherczeg.

A sárkány, hogy meghallotta, hogy addig nem adják oda neki a király leányát, míg az ország vitézével meg nem verekedik: csak úgy okádta ki a kútból a vörös, kék és zöld lángot, hogy jobban se kellett!

A vörös, kék és zöld láng után a sárkány dühösen kiugrott a kútból s akkorákat fújt, hogy még egy gályavitorlát is képes lett volna fenekestől együtt felforgatni; aztán neki rontott Vízi Péternek. Összezsaptak. Vízi Péter csak azon volt, csak azon mesterkedett, hogy a fejéhez férhesse; a sárkány pedig csak azon, hogy pikkelyes-pánczélos farkával mellen üthesse a vitézt. Ezért szüntelen kerülgették egymást. Már-már Vízi Péternek majd kampesz lett; jó kardja hagyta cserbe, mert a mint döngetni kezdé a sárkány pánczélos mellét: ketté pattant tövében. Búgott a tört kard, hasította a levegő-eget s ép a Vörösherczeg hátában állott meg. Nagyot sikoltott ez, úgy annyira hogy ennek hallatára mindkettő felhagyott a küzdéssel. De a királyleány sem rest: ízibe más kardot adott Vízi Péternek.

Ezt látva a sárkány, csikorgatta két sor fogát, s orrán-száján okádta a különféle lángot.

Most kétszeres erővel rontott a királyfira s az már hátrálni kezdett; de most Vízi Péter három állatja is kedvet kapott a küzdésre, rárohantak a tizenkét fejű sárkányra s körbe-körbe forgatták; farkát akarták elkapni. A tigris végre mint legügyesebb ugró, elkapta a fenevad farkát; utána a farkas is belecsimpaszkodott, végre az oroszlán is legnehezebb csombókul odakötözte magát.

A tizenkét fejű sárkány mindenkép szabadulni akart e három csomboktól: azért összeszedvén minden erejét, farkánál fogva a levegőégbé magasra emelte a három állatot s a földhöz ütötte; újra fölemelte s ismét a földhöz ütötte; de azért, bár nagyokat nyekkent a három szegény állat, azok nem tágitottak, hanem annál jobban szoritották a sárkány farkát! Így tizenkétszer emelte föl a levegőbe s tizenkétszer ütötte a földhöz.

De ezalatt Vízi Péter se pihent, hanem beugrott a sárkány tátott szájába s hogy fejére le ne csukódhasson e furcsa madárfogó: buzogányával peczkelte ki. S kardjával aztán véres útat vágott magának. E véres úton haladva fölkereste a sárkány lelkét, mely fekete galamb-forma volt; s azt szíven szurva, megadta neki a halálos döfést.

Hogy kirántotta kardját a fekete galamb szívéből, fekete vére három sugárban magasra szökelt fel s befecskendezte az ifjú királyfit. - A fekete galamb halálosan vergődött saját fekete vérében, mindig lassabban-lassabban pihegett melle, míg utoljára egészen lecsendesült s ekkor hangos roppanással ketté szakadt a sárkány élte-fonala.

Vízi Péter ekkor sorba járta a sárkány tizenkét fejét s mindegyikbe egy-egy aranyalmát talált. Ezeket zsebre rakván, a sárkány oldalán ajtót vágott magának, s kibújt rajta nagy lucskosan és nagy véresen.

Három állatja még most is tartotta a sárkány farkát s csak akkor eresztették el, mikor gazdájuk egyenként névről szólította; de eléb még ekkor is egy jót haraptak rajta.

Vízi Péter hogy igen el volt fáradva, lehajtotta fejét a királyi hajadon ölébe s elnyomta a buzgóság. Hasonlóképp cselekedett három állatja is; elnyújtózva heverésztek körülötte s aztán azok is elaludtak.

Ezt látván a fűzfán ülő szép madár, lerepült onnan s hirtelen, hogy ne kiálthasson, a királykisasszony száját bekötötte, aztán fölvette a királyfi kardját s Vízi Péter fejét hóhérmódjára levágta.

A királyi hajadonnak pedig erős kegyetlenül megparancsolta, hogyha nem hallgat s hogyha nem azt mondja a mit ő: halálra halálával öli meg.

Aztán nagy diadallal vonult be a városba, hogy ő ölte meg a tizenkét fejű sárkányt, hogy már szabad a város egyetlenegy kútja és hogy már most az övé a jutalom bére: a szép királyi kisasszony tizennyolcz szűz esztendejével, tizennyolcz tavaszával, tizennyolcz bimbajával és a fele királysággal.

Természetesen mitsem tudtak a városban a dologról, a királyleány pedig nem mert szólni: odaadták neki a szép leányt feleségül a fele királysággal együtt, s lakták a hét világra szóló lakzit, mely hét napig, egy álló hétig tartott.

Itt, fölébred a három állat, hát látják urok veszedelmét, csúfos halállali kimúltát: elkezdtek az égfelé tartott fővel csunyául vonítani s szűkölni, még pedig oly keservesen, hogy a ki azt hallotta volna, bíz megesett volna a szive rajta.

Az oroszlán végre, minthogy őt illete az első szó, szólt illetétképen:

- Az én apám királyi udvarában egy tudós orvos im ezt beszélte: az úti-lapu minden sebet begyógyít, és minden vágást összeforraszt: azért próbáljuk meg ezt az orvosságot. S te tigris koma, minthogy legjobb futó vagy, szaladj lóhalálába s hozz nekünk útilaput.

A tigris se hagyta ezt magának kétszer mondani, hanem a fejét a szügyébe vágta s lóhalálába rohant úti-lapuért.

A mint így nyakra-főre rohan, előtalál egy nyulat, mely ép úti-laput vitt fiainak.

- Mit viszesz te kis nyúlacska? kérdi tőle a tigris.

- Úti laput a fiaimnak.

- Add ide, mert orvosságnak kell.

Mit volt mit tenni a szegény nyúlnak, odadta az úti-laput.

Szalad a tigris az úti-lapuvál s átadta a farkasnak, mely köztök a legjobb orvos volt.

A farkasból lett orvos Vízi Péter fejét az úti-lapu segítségével oda ragasztja; de most az egyszer, a nagy sietség vagy mi miatt, elég az hozzá, az orvos úr ügyetlen volt, mert a tirkóját fordította előre, a képesfelét pedig hátra.

Az oroszlán, mint a kinek legtöbb esze volt, azonnal észrevette a galibát s figyelmeztette rá az orvos urat.

Az orvos pedig a főt hirtelen lekapta, mely már kezdett odaforrni, aztán pedig megigazította úgy a mint kellett: a képesfelét fordította előre, a tirkóját pedig hátra.

Ugyan megjárta volna a szegény Vízi Péter, ha oly állapotban, mint azt az orvos ur legelőször oda ragasztotta, talált volna fölébredni; elől lett volna a tirkója, hátul pedig a képesfele!

Az úti-lapu csakugyan használt! mert Vízi Péternek semmi baja sem lett, csak egy veres vonal látszott a forradás helyén.

Nó, megállj Vörösherczeg, mondta magában a királyfi, még te is rá kerülsz az ebharminczad-jára s megfizeted ennek az árát busásan; szeget szeggel: életért éltet, nyakért nyakat és fejért fejet!

Midőn aztán a királyfi ezeket mind elgondolta, felállván, a sárkány tizenkét fejéből kiszedte az aranyfogakat, melyek mindegyik szájban párosan találtatának. Mikor aztán ezekkel is készen volt, az aranyfogakat tarisznyára tette, az ő három állatjával együtt a város végen lakó özvegy öreg asszonyhoz szép csendesén haza ballagott.

Itt az egész város, az egész ország készül a királyi lakzihoz: tehenet vágnak, ökröt sütnak, száz akós hordót fűrnak s boldognak, boldogtalannak szólt a muzsika, húzta a cigány: - csak Vízi Péternek nem, neki szíve húzott busabbnál búsabb nótákat, hogy az a nagy erős vitéz ennek hallatára majd sírva fakadt, mint egy gyermek és mint egy asszony, kik, hogyha valami baj éri, egyebet sem tudnak, csak a szájukat vonják félre.

Az egész várost a fekete posztó helyett pirossal vonták be, az utakat virágokkal hintették meg. Minden szív virágzott, minden arcz, mint ama tündöklő nap az égen, fénylett az örömtől: - csak Vízi Péter viselt gyászt, fekete gyászt, szomorúság jelét; csak az ő arcza volt sötét.

Hej! abból a nagy búbánatból és abból a nagy szomorúságból jut még valakinek! s jaj neked, ezerszeres jaj Vörösherczeg, mert ha ezer lelked volna is, mégis mindegyiket kioltaná Vízi Péter azzal a nagy sötétséggel, mely őt gyászszal borította be.

De még a királyfi csak várt, csak várt; még nem volt idős a haragja; hagy nőjön, hagy erősödjön: ezért epével, embersárral, emberméreggel etette-itatta; mert a harag azt eszik, azt iszik s attól hizik meg akkorára, hogy óriás lesz belőle!...

Csak hagy nőjön még, hagy nevedjék!

De azonban Vízi Pétert, meg a három állatját egy lánczos kutya kezdte mardosni, mely rettenő szájával, s ebben két sor iszonyú fogával a gyomruknak esett s horgas inával horpaszukat szorította. Ez a lánczos kutya volt pedig az éhség; pedig úton útfélen szólt a hegedű, pedig az emberek lakzit laktak mintha mindenki újra megházasodott volna, vagy mindenki most adta volna férjhez egyetlenegy legkedvesebb leányát.

- Eh, gondolta magában Vízi Péter, ez így nem jól van; ezen segíteni kell!

Azért elküldte a lakodalomba a farkast, nyakába akasztván egy nagy irdatlan kosarat.

Megyen, mendegél a farkas a nagy kosárral, de a királyi kutyái, melyek akkorák voltak mintegy számár, nadrágot, szűk nadrágot akartak neki szabni. De a farkas az ily szabókat nem szerette, azért kifizette őket apró pénzzel. Ez az apró pénz volt pedig éles fogai harapása.

Bemegyén a farkas a palotába s megállt az ajtószegben.

A Vörösherczeg alól azonnal kiugrott egy aranyvánkos. Hasztalan tették alá, újra kiugrott; tizenkétszer tették alá, tizenkétszer ugrott ki alóla, végre abba hagyták.

Az ékes mennyasszony pedig a farkast azonnal felösmerte; fölkel a négy vánkosról, mert ilyen alkalommal a királyi mennyasszonyok és vőlegények négy-négy vánkoson szoktak ülni, - s úgy megrakta a farkas kosarát, hogyha még többet akartak volna is rárakni, még se fért volna!

De a farkast, a mint kiment a rezidenczia udvarára, újra elővették udvari szabói, hogy majd megnadrágozzák; de a farkas se vette tréfára a dolgot, kiugrott a palánk tetején s a kosár fölőlegét kizúditotta. Így menekedhetett meg a lakodalomból, hol ő kegyelmét akaratlanul is megtánczoltatták.

Ez az elemózsia elég volt két napig s a lánczos kutya elhallgatott; de harmad napra újra ugatni kezdett: azért, hogy elnémitsák, mert vess a kutyának majd nem ugat, a királyfi harmad napra a tigrist küldte el még nagyobb kosárral a lakodalomba.

Ezt is előfogták a király kutyái, hogy majd megtánczoltatják: ezért a legerősebb kutya két lábra állt s átölelte a szinte két lábra álló tigris darázskarcsú derekát s elkezdtek ketteskén a német tánczot járni; de a tigrisnek is olyan kedve kerekedett, úgy belejött a tánczba, hogy a király kutyáit mind sorra tánczoltatta; mind a palánkhöz és házoldalához verte. Aztán diadalmasan nyitott be a palotába s megállt az ajtó megett.

A Vörösherczeg alól újra kiugrott egy aranyos vánkös, melyet hasztalan raktak alá, mindig kiugrott alóla; tizenkétszer tették alá, tizenkétszer ugrott ki s végre abba hagyták.

Hogy meglátta a tigrist a király leánya: azonnal megösmerte, fölkel az aranyos négy vánkös-ről s megrakta úgy a kosarat, hogyha még akartak volna is rá tenni, még se tehettek volna.

A tigris szájába vette a kosarat, kiment a palotából; de a kutyák feléje se mertek szagolni, csak a ház végéről ugattak.

Ez az elemózsia újra elég volt két napig. Hogy jóllakott a lánczos eb, elnyugodott; de harmad napra újra fölemelte rettentő száját, s elbüffentette magát: azért Vízi Péter most már az oroszánt küldte el, egy irdatlan nagy kosárral.

De már ennek a király kutyái feléje se mertek szagolni, szükölve futottak szanaszét, ki a ház-végére, ki a csür megé.

Itt, bemegy az oroszán a királyi rezidenciába, a Vörösherczeg alól újra kiugrott egy aranyos vánkös, melyet hasztalan raktak alá, mindig kiugrott alóla; tizenkétszer tették alá, tizenkétszer ugrott ki, végre abba hagyták.

A király leánya, az ékes mennyasszony, hogy meglátta az oroszánt az ajtószegben a nagy kosárral: azonnal megösmerte, s úgy tele rakta a kosarát, hogy ha még akartak volna is rá rakni, még se fért volna.

Ez az elemózsia újra elég volt nekik két napig, s hogy jóllakott az örves kutya: elnyugodott, de harmad napra ismét fölemelte a fejét s elbüffentette magát.

De már ekkor Vízi Péter maga ment látogatóba a lakodalomba.

Látogatóba? véres lakodalomba, hol emberhús az étek, hol embervér a piros bor.

Jaj neked Vörösherczeg! ha ezer lelked volna is, mégis meg kellene halnod!

Hogy belépett Vízi Péter, a Vörösherczeg alól tüstént kiugrott a negyedik aranyos vánkös, s a csupasz lóczán ült.

Hej, inkább ült volna ő a pusztá földön, hej, nemcsak a pusztá földön, hanem a pusztá éles kövön is meztelen testtel, mint azon a csupasz aranylóczán.

Vízi Péter egyszál kardra hitta ki a nyomorultat, s kétfelé hasította a fejét. Kiomlott fekete vére, fekete lelke pedig elszállt, meg se állt a pokol gyeheña lángjáig, hol a mint a felett repült volna, két szárnya, két légi evezőlapátja összeperzselődött s a tűzbe esett; ott égett eléghetlenül, ott vergődött szabadulás nélkül. Ha sírt is s ha jajgatott is, csak a tüzet élesztette s az annál jobban égett.

Most a királyleány, az ékes mennyasszony az egész történetet színről színre, úgy a mint történt, elbeszélte.

- Hogyha nem hiszik, vette át a szót a menyasszonytól Vízi Péter, im itt van tizenkét aranyalma, melyeket a sárkány fejeiből szedtem ki; ime itt van huszonnégy sárkány fog, melyeket a sárkány tizenkét szájából törtem ki.

Senki se emelt szót ellene, még maga az öreg király is jobb szerette e csinos királyfit, mint ama Vörösherceget, ki magán hordta a nevét, pedig tudjuk, mint a szóbeszéd mondja: vörös ember, vörös ló, vörös kutya, egy se jó.

Ekkor kezdődött el mégcsak a hadd el hadd! bezzeg nem hét napig, hanem hét hétig tartott a lakzi; térdig jártak abba a jóféle tyúkhús levesben, s még az árvagyermeknek is akkora darab kalács volt a kezében, hogy majd letörte a derekát!

Hogy elmultak a mézes-mákos hetek: Vízi Péter vadászni készült.

- Óh, szivem szép szerelme! mondja a királyné, ne menj a Boszorkánytanyába vadászni, mert sötétebb az a csillagtalán éjfélnél, rosszabb a pokolnál; mert nincs rá eset, hogy onnan valaki, a ki oda bevetődött, kijött volna s isten fényes napját valaha látta volna.

Vízi Péter égre-földre ígérte, hogy kerüli a Boszorkánytanyát, mint ördög a tömjént, pedig magában elhatározta, hogy egyenest a Boszorkánytanyának fordítja a szekérrúdját, de vele volt három állatja is.

Megyen, mendegél a királyfi, egyszer felbukik előtte egy sánta nyúl.

Vízi Péter sem rest, czéloz, de nem talál.

Mi dolog ez, gondolkozik magában Vízi Péter, az ő keze sohasem szokott hibázni?!

Megyen, mendegél odább vagy száz lépésnyire, újra felugrik előtte a sánta nyúl.

Vízi Péter sem rest, kapja a nyilát s célba veszi a nyúlat, de ismét nem talál.

Mi dolog ez, tanakodik magában Vízi Péter, az ő keze sohasem szokott hibázni?!

Megyen, mendegél odább a királyfi, újra felugrik előtte a sánta nyúl.

Vízi Péter sem rest, célba veszi az átkozott sánta nyúlat s czéloz, - de harmadszor is vad helyett bakot lőtt.

Most a vitéznek ideje sem volt a haragra és bosszankodásra; ime! mintha az isten fényes napja egyszerre leszakadt volna a feje felül és mintha egyszerre elvesztette volna a szemevilágát: egy nagy vadon, sötét erdőben lelte magát. A három állat is megszeppent s szűkülve futkározott gazdája körül.

Vízi Péter is hasztalan tekintett fel a verőfényes égre, neki az nem sütött, neki az nem világított, mert ott olyan sötét volt, hogy a kanál is megállott volna benne s a legvékonyabb sugárka is, habár oly vékony lett volna is, melyet tündérek szoktak tőfokába húzni, s azzal mint valami aranyfonállal tündéroltönyt varrnak, mondom az ily vékony sugárka sem bírta volna hegyes lángdárdájával keresztül ütni azt a koromfekete sötétséget.

Ime! Vízi Péter a Boszorkánytanyában, a sötétség országában, a poklok hálójában volt megfogva!

Itt Vízi Pétert mindenféle vörös szemű, csuszómászó állatok raja özönlötte körül; százlábú csodabogarak, egy fejjel és egy szemmel; sárgahasú kigyók, piros fulánkkal és lángnyelvvel, - apró sárkánykölykök tizenkét, huszonnégy fejjel, mindenik fejben két sor foggal s a két sor fog közül hosszú lángfullánkkal, lángdárdával és a lábai alatt vörös szemű varancsos békák ugráltak odább-odább, melyek oly méreggel köpik tele az ember szemét, hogy belőle csak egy csepp is örökre kioltaná az ember szeme világát.

Megyen, mendegél odább Vízi Péter, tapogatva mint a vak. Itt a feje fölött fekete denevérek csaptak el. Sebes repülésükkel és szárnyaikkal arczul csapdosták a királyfit, aztán czinczogva-vihogva lecsaptak a fejére, s aranyhajának estek. S tán azt tövestől mind kiszaggatták, megették és felfalták volna, ha az be nem lett volna fedve a sisakkal.

Hogy a királyfi odább megyen, a fekete denevéreket baglyok tábora, kuvikok, halálmadarak serege váltotta fel s űzte tovább. Ott huhogtak, ott kuvikoltak a fülébe. A bagoly huhikolás, halálmadár kuvikolás pedig a halál, a fekete halál előjele, előpostája.

Megyen, mendegél odább a királyfi, mint a vak tapogatozva, itt, vörös szemű ebek csordája, vérbe forgó szemekkel, csaholva-ugatva vették körül. Majd farkaikat lábaik közé csapván, vonítani kezdtek. S ettől ez a nagy erős ember is úgy reszketett mint a kocsonya, mint a nyárfalevél, mint a gyáva gyermek, ki még az orrát sem tudja megtörölni.

És e kutya vonítás is mind a halál, a fekete halál előjele, a halál postája!

Megyen, mendegél odább, itt-ott, helylyel-közzel embercsontok voltak elszórva; itt egy kéz, ott egy lábszár, emitt egy kézfe, amott egy koponya... Az embercsontok mindig gyakoriabbak, gyakoriabbak lettek, mignem Vízi Péter egy patak partjára ért, de itt is a patakban víz helyett embervér folyt s véres főket hordott a hátán.

Ezt látva Vízi Péter - valjon nem gondolt-e arra, hogy így még az ő vére is folyhat, s az ő feje is lehet hajó, csolnak, vagy tán dereglye e furcsa patakon?!

De ha akart volna is így gondolkozni, nem ért volna rá, mert irtóztató láрма ütötte meg a füledobját; még pedig olyakat ütött rajta, hogy majd beszakította!

Megyen a láрма-felé, hát látja, hogy ott meghalt vén asszonyok nyelvei, melyeket még holtok után is fejszefokkal kellett volna agyonverni, hogy elhallgassanak, tövestől kiszakítva ott handrikáltak mindenféle másvilági dolgokról; perlekedtek, veszekedtek túlvilági pletykákról, ki vékonyabban, ki vastagabban, mint az orgonasípok, s oly lármát csaptak, hogy attól még Jeriko falai is leomlottak volna!

E vén asszonyok nyelvei voltak a pokol muzsikusai.

Erre előjöttek a tánczosok. Ezek voltak pedig a forgószelek.

Melyek aztán elkezdték a német tánczot járni, körbe-körbe forogván iszonyú forgással, hogy láttukra szinte káprázni kezdett az ember szeme.

De tánczosuk nem volt, most tehát azt kellett szerezni.

Mindegyik forgószél neki állt egy-egy sudarfának, azt tövestől kiszakasztották s elkezdték azokkal újra tánczolni. S azokat úgy megforgatták, hogy mikor letették, pozdorjává változtak.

Vízi Péter ide sodortatván három állatjával együtt, futott volna innen, de már késő volt, nem lehetett; mert a forgószél árja magával sodorta s mintha örvénybe jutott volna, először nagy karikákban kezdett tánczolni, mely mindig kisebb-kisebb lett, míg utoljára egy forgószél derékon kapta, mely ép a középén forgott mintegy sergetyű s úgy megforgatta, úgy megtánczoltatta, hogy ő egészen elszédült, háyni kezdett s a tánczosnéja, a forgószél ruháját, lehányta.

E forgószél kellőközépén mint valami hintóban ült egy vén asszony, ki nem volt más, mint maga a forgószelek királynéja.

Vízi Péter ezt a királynét ép szemén köpte. A forgószél királyné erre dühbe jött, ezért Vízi Pétert a feje fölé magasra fölemelte s ott, mint a gyermek a parittyáját, meglóbálta háromszor, négyszer s aztán őt messze, messze elhajította.

A forgószelekirályné parancsára a másik három forgószél is Vízi Péter állatjaival hasonlóképpen cselekedett; mert azokat is a királyfi után dobták.

Repült Vízi Péter akaratlanul, szárny nélkül. Hosszú aranyhaja egészen lebomlott s mint üstökös farka, maga csillaglevén, lebegett utána. Ezer volt a szerencséje, hogy leomlott aranyhaja! mert hogyim a légi úton magához tért, hogy nagyon meg ne üsse magát, ha leesik: aranyhaját kétfelé választotta, karjára tekerte s vele mint aranyszárnynyal evezett a légi úton; úgyannyira, hogy mikor leesett, nem halt meg; annyivalinkább, mert homoktengerbe, puha homokágyra esett.

Vízi Péter három állatja is hasonlóképpen cselekedett, azok is serényükkel, mint valami légi evezőlapáttal eveztek, feltartott farkaikkal pedig gazdájok felé kormányoztak; ők is végre lezuppantak a homoktengerbe, a puha homokágyra.

A mint mondtam, ez volt itt a homoktenger, fenektelen tenger, hogy a ki abba bele esett, soha többé nem látta isten szép napját, hanem egyre süllyedt lefelé, míg valahol a másvilágon ki nem lyukadt.

Vízi Péter is három állatjával együtt hasonlóképpen járt; elkezdtek egyre lefelé süllyedni. Eleinte szabadulni akartak, kázmálódni kezdtek, de csak azt nyerték vele, hogy annáljobban süllyedtek, minéljobban fészkelődtek.

Minél lejjebb süllyedtek, annál hígabb volt a homok, annál jobban mentek; végre azt mondták magukban: add meg magad Oláh Geczi! valahol majd csak feneket érünk?!

Igy három napig szünetlenül haladtak lefelé. Negyednapra, lábuk nem érzett homokot, hanem meleg pára ütötte meg testüket. Egy láthatatlan kéz végre őket lábuknál fogva lerántotta s egy mélységes vízbe czuppantak le. Ez okozta, hogy izzé-porrá nem szakadtak. Innen valahogy csak kiúsztak s itt oly nagy hőség volt, hogy mihelyt a partra vergődtek, tüstént megszáradtak.

Megyen, mendegél Vízi Péter a földalatti birodalomban, egyszer borzasztó nagy üstök és katlanokhoz ért, melyek alatt láthatatlan szolgálélek bűdöskövel és köszénnel fűtöttek.

Itt volt a gyehennalángja.

Mikor abban a borzasztó nagy üstökben és katlanokban legjavában forrt, zubogott az erős sziksólúg és a kátrány, úgyhogy már felfűjt pofával a tűz közé is kezdett köpködni: bele hányták azoknak az embereknek fekete lelkeiket, kik világéltökben a hét halálos bűnben vétkeztek, de különösen azokét főzték legjobban, kik hazaárulók és a harcban gyávák voltak.

De még itt a fekete lélek egészen nem tisztult meg, hanem ebből kivették s bevetették a gyehennalángjai közé.

Ott sírtak, ott jajgattak a tűzben - hasztalanul; mert sírásaikkal, könnyeikkel nemhogy oltották volna a tüzet, de még szitották s annál jobban égtek. Így égtek ott ezer esztendeig, mígcsak oly fehérek nem lettek, mint a ma-esett hó.

Mikor a lélek a gyehenna lángjaiban egészen megtisztult, hófehér szárnyai újra kinőnek s elrepül az igazlelkek, a fehér lelkek hazájába, hol a hősök, a csatában elesetek nagy tisztességben élnek.

De minthogy Vízi Péter hős volt, vitéz volt: nem ide való volt. Azért a Szél, ki itt tisztogatni és sepregetni szokott, irtóztató nagy tüdejét felfujván, úgyhogy még a pofája is széllal volt bélelve, kifújta őt, három állatjaival együtt a földalatti birodalomból s a lyúk szájánál szép csendesen letette.

Ez a pokollyúk pedig a Boszorkánytanyában ütötte ki magát, s így Vízi Péter ismét e boszorkányfészekben találta magát.

A mint megyen, mendegél, messziről meglát egy nagy rakás tüzet, mely mint a pásztor-tűz, mint földi csillag, távolból ragyogott feléje.

Az volt ez: pásztor-tűz, földi csillag, csakhogy ördögpásztor tüze, ördög csillaga, hol az ember még király se szeretne lenni.

Hogy Vízi Péter az ő három állatjával a tűzhöz ért: itt egy lelket se látott; ott égett az magában eléghetlenül, mert ha egy darab fa zsarátnokká változott is, azonnal, valami láthatlan szőrös kéz, új darabot tett rá.

Vízi Péter már megis éhezett; elhiszem azt, harmadnapja már annak, hogy csak annyi kenyér se volt a szájában, mint a mennyit egy légy is elvinne a szárnyán!

Ő azért előre fordította a vadásztarisznyát, szalonnát és kenyeret vett ki belőle. A szalonnát nyársra húzta, pirítani kezdte, a forró zsírt pedig kenyerére csepegtette, s így ette a zsiros kenyeret.

Csak eszik, csak eszik, egyszer valaki ép mellette megszólal repett fazék-hangon:

- Júj, be fázom!

Körül néz Vízi Péter, de senkit sem látott s azzal tovább evett.

Csak eszik, csak eszik, egyszer újra megszólal valaki körülötte repett fazék-hangon:

- Júj, be fázom!

Vízi Péter újra körülnéz, de senkitsem látott s azért folytatta az evést.

Csak eszik, csak eszik, egyszer újra megszólal valaki mellette:

- Júj, be fázom!

Föltekint Vízi Péter a fára, hát látja, hogy ott a fatetején egy vén asszony ül, ki a hidegtől-e vagy mitől, úgy reszketett mint a kocsonya, mint a nyárfalevél.

- Jöszte le bolond, ha fázol; itt a tűz, melegedjél!

- Mennék ám, de nem merek az állataidtól!

- Jer le bolond, ha mondom, nem bántanak azok.

- Nem ám, csak egy kicsit - megesznek! Hanem ha ezt az aranyhajszálat mindegyik hátán végig fekteted: akkor lemegyek.

- Hajítsd le hát, no!

Lehajítja a vén banya az aranyhajszálat, Vízi Péter pedig mind három állatján végig fektette. A vén banya aztán lemászott a fáról, oda ült a tűz mellé s fűtözni-sütkérezni kezdett; majd fölkel, a haraszt közül egy varancsos békát keresett elő, ízibe megnyúzta, nyársra húzta és a tűznél sütni, pirítani kezdte.

Csak süti, csak süti, egyszer egy kis idő múlva megszólal a vén banya, mondván:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, - én eszem szalonnát, te eszel békát.

- Hallgass banya, hallgass!

De a vén asszony nem hallgatott el, hanem újra folytatta a maga mondókáját ilyenén képen:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, - én eszem szalonnát, te eszel békát.

- Eszel bizony majd megmondom, hogy mit! s ha tüstént nem fogod be a szádat, mindjárt a pofádhoz ütöm ezt a szalonnát!

De a vén asszony csak nem hallgatott, hanem újra ismételte a mondókáját:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, - én eszem szalonnát, te eszel békát.

Vízi Péter se veszi tréfára a dolgot, hanem minden nyársastúl együtt, úgy mint süstörgött a tűzön, a vén asszony pofájához vágta a forró szalonnát, mondván:

- Most már ha tetszik, megeheted!

De erre bezzeg felpattant a vén asszony, megoldván nyelve kerekét, elkezdett darálni asszony módjára:

- Hát azt gondolod jó bolond, hogy félek tőled!... én itt királyné vagyok, de te féregnek is kevés!... vagy tán állataidban bízol?! nézd meg csak, kővé vannak azok válva!...

Vízi Péter híja és szolítgatja állatait, de egyik se jelent meg; kővé voltak válva.

Most összetűztek. - S nem sok idő telt el bele, hogy Vízi Péter vére is a vérpatakban folydogált, hátánvive tárogó levágott fejét, - a testét pedig a boszorkánykirályné besózva nagy kádakba rakta el.

S a Boszorkánytanyán azonnal megszűnt a Kuvik, a halálmadár, a bagoly huhogás, a denevér czinczogás és elhallgatott az ebek vonítása, melyek mind-mind a halál, a fekete halál postájai valának.

Midőn a másik testvér, Vízi Pál a csodafához visszajött, kihúzta bátyja kését: ime! a lyukból vér, piros vér folyt ki, hármát bugyborékolva.

Azt jelentette pedig az első véres bugyborék: meghaltam.

- A második: keress föl.

- A harmadik: bosszúlj meg!

És a testvér megértette a vér beszédét. Azért elhatározta magában, hogy fölkeresi meghalt bátyját és megbosszúlja.

A mint megyen, mendegél, ő is előtalálta a három állatot: a farkast, a tigrist és az oroszlánt. Ő is agyon akarta ezeket löni, ezért már fel is fogta a nyilát, de mégis megkegyelmezett nekik; élet-adóul azonban elfogadta a három kölyköt: s így már neki is volt farkasa, tigrise és oroszlánja.

Hogy elért annak a városnak végére, hol a bátyja a királykisasszonyt megszabadította a tizenkét fejű sárkánytól s hol ezért a vitéz tettért az ékes virágszált, a fele királysággal együtt el is nyerte, mondom, hogy ideért: elébe harangoztak, bátyja felesége pedig nagy pompával, hatlovas, üveges-aranyos hintón ment ki a fogadására. Az ékes királyasszony aztán őt magához az üveges-aranyos hintóba fölvette, de eléb össze-visszacsókolta, mondván:

- Csakhogy újra itt vagy, - csakhogy gonoszul nem vesztél abban az átkozott Boszorkánytanyában.... úgy-e megmondtam, hogy ne menj oda?...

Közbe légyen mondván, a két testvér annyira hasonlított egymáshoz a legutolsó hajszálig, hogy köztük még saját édes anyjuk is alig tudott különbséget tenni; sokszor megesett rajta, hogy Pétert Pálnak, Pált Péternek szolított.

Vízi Pál csak hallgatja, csak hallgatja, hogy mit beszél ez a szép asszony s egyszerre, mint a nap, világos lett előtte, hogy bátyja a Boszorkánytanyán veszett el. Azért elhatározta magában, hogy bátyját, ha addig él is, fölkeresi s megbosszúlja szomorú halálát - de erről természetesen semmitse szólt a szép asszonynak, hanem hallgatott mint hal a vízben, csak az ékes virágszált hagyta csevegni, gondolván magában, hogyha asszony, hát hagy beszéljen; de különben még azért is hallgatott ő kigyelme, nehogy magát, mint a haris, a szavával elárulja.

Itt, elkövetkezik a lefekvés ideje is. Vízi Pálnak mit volt, mit tenni, a bátyja feleségével egy ágyba le kellett feküdni. Az asszony a nagy öröm vagy mi miatt sehogy se tudott nyugodni, mert férjét mindig ölelgetni csókolgatni szeretette volna; Vízi Pál pedig pihenni, aludni szeretett volna: azért a kardját fektette közéjük, a fiatal menyecskének pedig azt mondta: hogyha kezét, vagy akármi részét a fele közepe ágyon áttesz, azt a részét a közéjük tett kard azonnal el-metszi, elvágja.

Az asszony meg akarta próbálni, hogy valjon igazat mond-e az ő kedves férje, vagy nem: kendőjét áthajtotta a kardon, s ime! a kendő kétfelé vágva, kétfelé esett. Az asszony aztán csendesen maradt s nem mert többé Vízi Pálhoz nyúl, hanem gondolkozóba esett s elgondolta, hogy most ez az ő kedves férje mily különös ember! hogy az most nem akar játszani!

Reggelre kelve Vízi Pál azon szín alatt, hogy vadászni megyen, elbúcsúzott bátyja feleségétől. A fiatal menyecske pedig sírva fakadt, hogy férje-ura jobb szereti a vadakat s azoknak társaságát, mint őt; de ezzel Vízi Pál mitsem gondolt, eléb való levén előtte bátyja, mint ez a síró szép asszony könnyei!

Megyen, mendegél Vízi Pál az ő három állatjával, egyszer a sánta nyúl ő előtte is felugrik. Ráfogja a nyílát és czéloz, - de nem találta.

Ő előtte is háromszor ugrott fel a sánta nyúl, háromszor vette czélba és háromszor hibázta el.

Mikor harmadszor pattant el a nyíl, mintha nem is a sánta nyúlra, hanem magára arra a fényes napra lőtt volna s az szakadt volna le az égről: egy nagy vadon sötét erdőben lelte magát.

Ő is hasztalan tekintett a fényes égre, neki az nem sütött, neki az nem világított; mert itt oly sötét volt, hogy a kanál is megállott volna benne s az a legvékonyabb sugár is, habár oly vékony lett volna is, a milyent tündérek szoktak tőfokába húzni, s vele mint valami aranyfonállal, tündéröltönyt varrnak, mondom, még az ily vékony sugárka sem bírta volna azt a nagy sötétséget lángdárdájával által ütni!

Ő is a Boszorkánytanyán, a sötétség országában járt s a poklok hálójában volt megejtve.

Ő azonban oly szerencsés volt, hogy a vörös szemű csúszó-mászó állatok raját, a denevér se-reget, a baglyok táborát, a vörös szemű ebeket, vérbe forgó szemeikkel, irtoztató vonításaikkal és a vérpatakat, mely embervérrel folyt s ember főket hordozott, kikerülte s egyenesen a tűznek tartott.

Hogy Vízi Pál három állatjával együtt a tűzhöz ért; körülötte egy lelket sem látott; ott égett az magában eléghetlenül, mert ha egy darab zsarátnokká változott is, azonnal valami láthatlan szőrös kéz új darabot tett rá.

Vízi Pál éhes is volt, fáradt is volt. A vadásztarisznyát azért előre fordította, belőle szalonnát vett ki, nyársra húzta, és sütni, piritani kezdte a parázstűznél. A süstörgő forró zsírt kenyerére csepegtette s úgy ette a zsiros kenyeret.

Csak eszik, csak eszik, egyszer repett fazékhangon megszólal valaki, mondván:

- Júj, be fázom!

Vízi Pál körülnéz, sehol senki, azzal tovább evett.

Csak eszik, csak eszik, egyszer repett fazékhangon újra megszólal valaki ilyenképen:

- Júj, be fádom!

Körül tekint újra, - sehol senki! azért tovább evett.

Csak eszik, csak eszik, egy kis idő múlva újra megszólal valaki, mondván:

- Júj, be fádom!

Vízi Pál föltekint a fára, hát látja, hogy ott a fatetején ül egy vén asszony, hidegtől-e vagy mitől dideregve, hogy szinte a foga is vaczogott bele s remegett mint a kocsonya, mint a nyárfalevél.

- Jöszte le bolond, ha fázol!

- Mennék ám, de nem merek!

- Mitől?

- Az állataidtól.

- Jer le bolond, szelidek azok, mint a kezes bárány: nem bántanak!

- Nem ám, csak egy kicsit - megesznek! Hanem ha ezt az aranyhajszálat mindegyik hátán végig fekteted, akkor lemegyek.

- Vesd le hát, no!

A vén banya leveti az arany hajszálat, de ez a tűzbe esett s ott elégett; de ezt a boszorkány nem vette észre. Ezért nagy bizton lemászott a fáról, odaült a tűz mellé, elkezdett sütkérezni, fűtözni; majd fölkelt, megfogott egy varancsos békát, a kabátját ízibe lerántotta, nyársra húzta és a tűznél piritani, sütni kezdte.

Vízi Pál csak nézi, csak nézi, de nem szólt semmit, gondolván magában, hogy ki-ki egye meg a maga pecsenyéjét; de a vén asszony egy kevés idő múlva csak elkezdí:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, - én eszem szalonnát, te eszel békát.

- Hallgass banya, hallgass!

De erre a vén banya semmitsem hederített, hanem csak a magáét hajtotta:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, - én eszem szalonnát, te eszel békát!

- Hallgass banya, hallgass!

De bír a vén asszony nem hallgatott el, hanem folytatta a maga mondókáját:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, - én eszem szalonnát, te eszel békát.

Vízi Pál se veszi tréfára a dolgot, hanem a forró szalonnát, úgy a mint süstörgött a tűzön, minden nyársastól együtt a vén asszony pofájához vágta, mondván:

- Ne, edd meg! egye meg a pofád!

De erre bezzeg felpattant a vén asszony, megoldotta a nyelve kerekét s darált össze-vissza asszony módjára.

- A bátyádat is én öltem meg, téged is én gyilkollak meg; ott ama nagy kádakban van a húsa besózva, a tiéd is odajut; ott ama patakban folyik drága vére, a tiéd is odajut, és ott ama vérpatakban uszik ékes feje, a tiéd is odajut.... Azt gondolod hogy félek tőled?! én, a boszor-

kányok királynéja?!... vagy tán állataidban bizol? azok már rég kővé váltak aranyhajszálam bűvös erejétől.

Vízi Pál csak hallgatja, csak hallgatja, hogy miket beszél ez az asszony, aztán egyet fűtyentett s a három állat a vén asszonyt úgy közrekapta, hogy az moczcanni sem mert. De nem is lehetett neki, mert a farkas a lábába harapott s annál fogva tartotta.

Itt, bezzeg megszeppent a boszorkány királyné s minden ördögi mesterségeit elővette csak-hogy szabadulhasson, ezért mindenféle állattá: kigyóvá, békává, kutyahallá, tengeri kutyává és disznóvá változott, de azért a farkas nem eresztette el, mert annáljobban szorította.

A boszorkány végre átlátta, hogy ez nem fizeti ki magát, azért a könyörgéshez fogott.

- Csak éltemnek kegyelmezz, mondá Vízi Pálnak, feltámasztom a bátyádat; feltámasztom mind azokat, kik általam gonoszul veszték.

- No jól van, mondá Vízi Pál, nem bántalak, hanem ígéreted váltsd be.

A vén banya aztán mindenféle apró üvegeket szedett elő, melyekben egy-egy csepp vér, a megöltek tulajdon vére volt, - s ezeket a vércseppeket bele öntötte a vérpatakba, ime! a vér-folyása azonnal megszűnt s mindenki vére külön vált a másiktól. Ezt a külön vált vért zsaly-tárokkal merte ki, aztán a besózott ember-hússal öntözte. Mikor ezzel is készen volt, a besózott húst bűvös szerrel meglocsolta, közbe-közbe varázsigéket mormogván, mindenkit egyenként nevééről szólított.

S ime! a boszorkány királyné e varázsigéjére az idézett személyek, testestől-lelkestől, úgy a mint az életben éltek, egyenként megjelentek.

Legelőször jött elő Vízi Péter, ki alighogy testvérét meglátta, oda szaladt hozzá s úgy össze-visszacsókolta, ölelgette, hogy majd kiszorította a lelket belőle; mert a pihenésben, besózásban mindenki hétszeres erőt nyert vissza.

Aztán jöttek hírneves vitézek, jó katonák a szomszéd városból, hol már Vízi Péter uralkodott. S ezek mind-mind éltöket véröket felajánlották Vízi Pálnak, hogy készek érte még a sárkánnyal is megküzdeni, s ha kell, a világból is kimennek vele.

Mínhogy Vízi Pál boszorkánynak, rossz léleknek tett fogadást: azt nem volt köteles megtartani, - az alól azért maga-magát feloldozta, gondolván, hogy istennek kedves dolgot cselekszik.

Ő azért éles kardját kihúzván, szívére dőfte a vén banyát, kinek, ezzel a szúrással, ezzel a halálos döféssel, fekete lelke világát azonnal kioltotta.

Ime! hogy a boszorkány fekete lelke a pokol gyehegy lánghai közé elrepült, mintha e Boszorkánytanya ettől lett volna oly sötét: az egyszerre megvilágosodott s feltűnt az isten drága napja! A sötétség lakói, mintha a pokol nyelte volna el azokat, mind eltűntek. A haraszt alól, piros, kék, fehér, ezer meg ezerféle virágok és erős fakadású füvek bújtak elő, melyeket szelid őznyájak, szarvas-tehenek csipegettek; a vérpatakok helyén tiszta víz csörgedezve, beszélgetve, futott odább; a baglyok, kuvikok és denevérek helyett, dalos madárkák vidámitották a tájat. Minden, minden megváltozott s a sötétségországa helyett, a világosságországa állott elő.

A testvérpár aztán hat állatjával és a feltámasztott nép kíséretében bevonult a városba. Itt, elébük harangoztak s nagy lön minden szív öröme azon, hogy a király megérkezett és hogy nincs többé Boszorkánytanya.

Maga a fiatal királyné pedig üveges-aranyos hintón férje-ura elé ment, de bezzeg meg volt akadva akkor, mikor meglátta férje szakasztott mását, s el nem tudta találni, hogy most már melyik az övé, melyiknek boruljon a nyakába, melyiket csókolja össze-vissza?

Vízi Péter végre előlépett s szeliden megérintette felesége gyenge karját, a szemébe tekintvén, szót szolt hozzá:

- Hát nem ismerz aranyos rubintom, éltem bimbaja; hisz szívem szép szerelme én vagyok a te férjed?!

Csak ekkor ösmerte fel férje-urát, csak ekkor esett a nyakába s csak ekkor csókolta össze-vissza: nevetett is, sírt is.

Most Vízi Péter egy nagy darab földet felszántott, vasboronával megboronálta s hengerrel apróra törte. Mikor ez meg volt, a felszántott földbe a sárkány szájaiból kiszedett fogakat, az égtől kérvén rá áldást, elvetette.

S ime! a sárkányfogak kikeltek és kihajtottak. A hajtások pedig ékes virágszálak, tündöklő hajadonok valának, még pedig oly fölösleges számmal, hogy a Boszorkánytanyán feltámasztott hősök mindegyikének jutott egy-egy feleség, egy-egy szép leány.

De mielőtt e gazdag vetést a szerelem sarlójával learatták volna; de mielőtt az ékes virágszálakat a szerelem kezével leszakították volna: eléb édes anyjuk kiszabadítására idultak el a testvérek.

Mínthogy azonban igen erős férfiak táborán uralkodtak; minthogy hat harczos állatjuk is volt: ezt nem nagy erőfeszítéssel véghez is vitték. Mikor aztán édes anyjukat kiszabadították: őt bibor-bárony trónba, mint méltó helyre, a mely azt megillette, beültették s megkoronáztatták az aranykoronával.

Mikor ezt is véghez vitték, e világon levő minden országot hatalmuk alá hajtottak, meghódítottak s azokon aztán békeségesen megosztottak.

Igy teljesedett be az öreg király álma, hogy az ő kedves leánya két korsó vizet öntött ki a földszínére s a kiöntött víz, mint az áradat, egyre nőtt; úgyannyira, hogy ez a tengernyi áradat nemcsak az ő birodalmát, de az egész világot özönvízzel árasztotta el s ő magát is, mint az ürgét lyukából, kiöntötte.

Hogy bevégezték a munkájokat, már ekkor szépen felnőtt a sárkányfog vetés; viritottak a 18 éves hajadonok. Minden vitéz harczost egy-egy szép leánynyal jutalmaztak.

Hej! ezek az asszonyok nem hijába hogy sárkányfogakból származtak, de közülök egy-némelyik valódi emberhúst evő sárkány! És annyi csakugyan szent igaz, hogy minden haragos, zsémbeskedő, pörlekedő rossz asszony sárkányfogból való; az volt neki a magja, abból fakadt, abból nőtt ki.

Kilinkó.

Volt egyszer egy szegény ember s ennek három fia.

Egy szép verőfényes napon kivitte őket az erdőre. Csak mennek, csak mennek, egyszer felszólal a legnagyobbik, mondván:

- Ejnye, apám-uram! be szép ekeszarv lenne ebből a gírba-gurba fából!

- No te fiam szántó-vető ember leszel. - S az öreg a gírba-gurba fát azonnal kifaragta ekeszarvnak.

Csak mennek, csak mennek, egyszer felszólal a középső is, mondván:

- Ejnye, apám-uram! be jó szabó-asztal lenne ebből a sudar fából!

- No te fiam, szabó leszel. - S az öreg a sudarfát azonnal kifaragta szabó-asztalnak. Azzal tovább mentek.

Csak mennek, csak mennek, egyszer felszólal a legkisebb is, mondván:

- Ejnye, apám-uram! be jó lenne ez a somfa-hajtás bunkós botnak!

- No te fiam, zsvány leszel! - S azzal az öreg kifaragta a somfa-hajtást is bunkós botnak.

S aztán mindhárom fiát elküldte országvilág-szerte, hogy ki-ki tanulja ki a maga mesterségét.

Itt, felszabadúl a legnagyobb fiú s készített olyan ekét, melyen egy vágás, furás-faragás nem sok, de még annyi sem látszott.

A középső fiú is kitanulta a mesterségét s készített olyan dolmányt, melyen egy öltés nem sok, de még annyi sem látszott.

A legkisebb fiú pedig csinált olyan fütykőst, mindenféle választó vízzel kiczifrázva, hogy azon egy vágás nem sok, de még annyi sem látszott.

Itt a szegény ember, magához vette a három remeket, elment a királyhoz, ott az ujjain sorra elszámlálta, hogy ezt a nagyobbik, azt a középső, emezt pedig a legkisebb fiam csinálta s aztán ajándékképen a királynak adta.

Megörül a király a három szép ajándéknak. Ezért a szegény embert mindenféle jókkal annyira kínálta, hogy még a leülőhelyét is megtörülte s úgy ültette le az aranylóczára. Különösen a bot, a cifra választó vizes bot tetszett meg neki annyira, hogy azonnal rendeletet adott ki, hogy azt tüstént akaszszák a nyereg kápájába.

- Hát a te fiad e szerint botcsináló? kérdezte a király a szegény embert

De erre a szegény ember, megvakarván a fejét ott is, a hol nem viszketett, ilyen forma választ adott:

- Mi türés-tagadás felséges uram, az én fiam nem bot-csináló - bár az volna! - hanem zsvány.

- Zsvány?! kérdé elszörnyedve a király. No szegény ember menj haza szép csendesen, mond meg a fiadnak, köszöntetem szépen, hogyha ő olyan mesterember, ha az én királyi ólamból egy álló hét alatt a legkedvesebb almás-pej szőrű, csillagos homlokú, kesely lábú, harmad-fű csikómat el nem lopja: karóba huzatom. Ha pedig azt eltudja csenni, egy kas-pénzt adok neki.

Haza megyen a szegény ember nagy búsan, mint a kinek az orrávére folyik, hogy már az ő fiját így húzzák, úgy húzzák a karóba.

Hogy elpanaszolta a fiának az egész dolog sorát-rendjét, az csak azt felelte rá: mit búsul apám-uram? kisebb gondom is nagyobb ennél!

Itt Kilinkó mit, mit nem cselekszik, kapja a lelkét, fölöltözött koldús-ruhába; az oldalára akasztott egy nagy ebadta tarisznyát, egy féloldal szalonnával és egy egész kenyérrel megbélelve; elől-hátul pedig egy-egy miatyánk fityögött; az egyikben a borok apja, a másikban pedig a szívaláng anyja volt, mit papramorgónak is szoktak csúfolni. Imigy fölfegyverkezve, elment a király legkedvesebb almás-pej szőrű, csillagos homlokú, kesely lábú, harmadfű csikáját elcsenni, melyet azalatt a király parancsára egy egész álló hétig négy katona őrzött; - mert, közbe légyen mondván, ennyi idő volt kitűzve az ellopásra; - egyik a farkát fogta, kettő pedig a kötőfékét tartotta és a negyedik a hátán ült.

Beköszönt ide Kilinkó nagy dideregve, nagy fázva, mint a kit majd megvesz az isten hidege.

- Isten jó nap, vitéz urak!

- Fogadj isten, koldús ember! hát mi járatban vagy?

- Hát csak benéztem ide, mert majd megvesz az isten hidege, hogy majd megmelegszen, azért fűtözni jöttem, ha a vitéz urak megengedik.... Júj be hideg van! csakúgy pattog a fa, és a pipiske úton-útfélen fagy meg: - én is, mint afféle isten árva madara, kinek nem adott az isten egy kis hajlékot, az útfélen hullnék el, kiről senki sem számol, kit senki sem siratna meg, ha ily könyörülő emberek nem volnának mint vitéz uraimék; meg ha az isten ily áldott papramorgót nem teremtett volna, mint ez a kulacs vére, itt la!

Ezzel felhajtotta a pálinkás kulacsot s jót huzott belőle! tetette magát, mintha ivott volna, nagyokat kortyantott, pedig csak annyit ivott, mitől egy csibe se ütötte volna félre a kontyát.

Aztán kézről-kézre adta a kulacsot s az nyájas kotyogó beszédével biztatta a vitéz urakat illetéknépen: korty, korty, igyál torok! De a vitéz uraknak nem sok biztatás kellett! hogyim jó volt az istenadta papramorgó, csúszott lefelé, mintha csinált úton haladt volna, úgyhogy, mikor harmadszor járt körül, csaknem üres volt.

De már erre harapni is kellene valamit?! de mit? ha csak azt a csikót meg nem eszik?! azt pedig csak nem ehetik meg, mert annak az élte, az ő életök, s úgy kellett rá ügyelni, mint a szemök világára, vagy tán még annál is jobban!

- Eh, vitéz uraim! mondja Kilinkó, sohase gondolkozzanak oly nagyon az elemózsián, van én nálam az is itt a szerdásban.

Itt, kiveszi Kilinkó a masúlt puha kenyeret, hozzá a jó paprikás szalonnát s odanyújtja a legközelebb levő katonának.

A katona is elővette baranyai bicskáját, neki fogta a kenyérnek, hogy majd leszeli a pilléjét.

Csak szegi, csak szegi, de még sem állhatta meg szó nélkül, mondván:

- Hej! ha most az a Kilinkó itt volna, így hasitanám ketté a fejét, mint ezt a kenyeret, la!

Kilinkó pedig csak a bajusza alól nevetett, megsodoríntván annak a végét kétszer, háromszor is, csak nagy íves szemöldökét mozdította meg; de természetesen ezt a részeg asszonynya lett vitéz urak észre sem vették, vagy ha észre vették volna is, mit nyertek volna vele, csaknem gondolhatták azt, hogy az, a kinek kenyerét eszik, italát iszszák, az a koldús forma ember, maga Kilinkó legyen?!

Csak esznek, csak esznek, s jó ágyat vetettek a jóféle bornak, mely a Kilinkó csutorájában nyugodott.

De nem nyugodott soká, mert hogyim jóllaktak, ízibe előrántotta azt Kilinkó, kitekervén a nyakát, kibuggyant annak piros vére.

Kilinkó aztán kézről-kézre adta a kulacsot, de eléb, jó szokás szerint, maga huzott belőle akkorát, hogy a vitéz urak is megsokalták, gondolván: hát nekik mi marad; pedig csak ámitotta őket, pedig csak bolondította, mert annyit se ivott, - isten bizony oly igaz, mintha saját két szemökkel látták volna kigyelmetek, - mennyitől egy kis madár se részegedett volna meg!

Addig-addig pityizálgattak ő kigyelmök, míg mind a négy katona olyan részeg nem lett, mint a csap s eldőlt, mint valami lelketlen fadarab.

Ekkor Kilinkó ízibe eloldotta a csikó kötőfékét s kivezette az ólból a király legkedvesebb paripáját. Annak a katonának, ki a lófarkát tartotta, egy seprőt adott a kezébe, a kettejének pedig, kik a kötőféket tartották egy-egy kóczmadzagot nyomott a markukba, - a ki végre a hátán ült, azt egy tilóra ültette.

Az öreg másnap kötőfékénél fogva szépen fölvezette a hires csikót a király színe elébe, s az tüstént kimérte a kaspénzt.

A király erre csak a fejét csóválta s azt üzenté a szegény ember fiának: köszönteti Kilinkót s hogyha a pokolból el nem hozza a király öreganyját, karóba huzatja; ha pedig ő arra szert tehet, tizenkét kaspénzt ad neki s rádásul számot tarthat a fele királyságra.

Haza megyen a szegény ember nagy szomorkodva, mint a kinek az orra vére folyik, hogy már az ő fiát így huzzák, úgy huzzák a karóba.

Kilinkó pedig mindezekre csak azt felelte: sohase busuljon apám-uram, kisebb gondom is nagyobb annál. Hanem, hogy üres ne legyen a szerdás, mert annak bolond a gazdája: amott az országúton hajt egy ember két juhot, azt elcsenem tőle s az erdőben itt meg itt a nagy fa alatt megpörköljük. Azért apám-uram fordítsa a szekérrúdját az erdőfelé, a hol is a megnevezett helyen rakjon lángos lobogós tüzet.

Úgyis is lett. - A szegény ember elment tüzet rakni, Kilinkó pedig juhot lopni.

Ezermester volt ez a Kilinkó! Most is, mit mit nem cselekedett! valahol, de hogy valóban hol, hol nem? azt egész biznysággal nem merem állítani, elég az hozzá, valahol egy ökörfarkra tett szert, - s ezt eleve, a merre gondolta, hogy az egyszeri embernek arra kell jönni, elásta valami-valami kátyús, iszapos hely szélére, czövekekkel, kövekkel a hogy úgy, jól roszul, odatákozta, hogy egy ember erejének egykönnyen ne engedjen.

Hogy az egyszeri ember arrafelé terelgette a két juhot: elkezdett Kilinkó iszonyuan kiabálni ilyenténképen:

- Segítség! segítség! az ökrömet mindjárt elnyeli a feneketlen kátyú! csak a farka van ki az iszából! csak annál fogva tartom!

Az egyszeri ember is hirtelen oda szaladt s juhait ott az útfélen hagyta minden őrizet nélkül.

- Mi baj? mi baj? kérdi az egyszeri ember.

- Segítsen földi! megáldja az isten! egyetlen pára jószágomat elnyelte a feneketlen kátyú, csak a farka van ki! De, minthogy ketten úgyse bírjuk kihúzni, mig segítséget hozok, nosza földi fogja meg s tartsa a farkánál fogva; mert ha el találná eresztetni, talán a föld fenekéig meg se állna, s valahol a másvilágon lyukadna ki!

Az egyszeri ember átvette az ökörfarkot s erősen tartotta a - nagy semmit; Kilinkó pedig azalatt szépen elhajtotta a két juhot s az apja le is húzta a bőrét, fel is aprította, meg is pörkölte.

Mikor egészen készen volt a pörkölt-hús s az a subaháton elterítve párolgott: azt találja mondani Kilinkó az apjának:

- No apám-uram! fogadjunk, hogy én e pörkölt húsból hamarabb eszem mint kelmed?

- Ugyan édes fiam, már hogy ennél te ebből hamarabb, mint én; - én, ki lerántottam a bundáját, összeaprítottam, megpörkölttem s azonfelül apád vagyok?!

- Már akár sütötte, akár főzte kelmed, de annyi szent igaz, hogy én abból hamarabb eszem mint apám-uram.

No ez abban maradt. - Itt Kilinkó térül-fordul, a júhbőrt megtömte haraszttal, egy nagy ebadta husággal irgalmatlanul püfölni kezdte s fenszóval, torkaszakadtából kiabálta: jaj, nem én loptam el a juhot! jaj, nem én loptam el a juhot! hanem az apám-uram, ki ott a tűz mellett van, la!

Az öreg csak hallgatja, csak hallgatja, ismételvén magában: nem én loptam el a juhot? nem én loptam el a juhot? hanem az apám-uram, ki ott a tűz mellett van?... No itt nem jól van a dolog, kutya van a kertben; utcú vesd el magad! bezzeg nem nézte az öreg, hol a ritka, hol a sűrű, vén létére futott, mint az üzött szarvas.

Kilinkó pedig vissza ment a tűzhöz s már akkor nemcsak hogy jólis lakott, de majd megis éhezett, mikor az öreg, ki kengyelfutónak állott be, visszatért a tatárfutásból; mert, hogy látta az öreg, hogy senki sem űzi, csak bolondjába szaladt világul mint a Kari lova: vissza fordult s csendesen a tűzhöz sonfordált.

- Hol az ördögbe jár apám-uram? én már el is felejttem, hogy ettem: azért újra hozzá látok.

Csak esznek, csak esznek, egyszer megszólal Kilinkó:

- Ugy-e megmondtam apám-uram, hogy a pörköltből hamarabb eszem mint kigyelmed?!

- Hej fiam! ezermester vagy te! de addig jár a korsó a kútra, míg el nem törik.

- Elhiszem azt, ha agyagból van; de én vasból vagyok, ki az ördögök kútján se törik össze. Azért holnap indulok, elmegyek a pokolba s ha csak szerét tehetem, elhozom a király öreg anyját, a vasorrú bábát, ki ott ispiritusban van becsinálva....

Itt, veszen Kilinkó két rossz gebét, még pedig olyant, hogy a gerinczeivel aratni lehetett volna s oldalbordáit egyenként megszámlolhattad volna; - oly csunya rossz két pára volt, a melyre azt szokta mondani a magyar ember: eb ennek a gazdája! Rádásúl még ennek a két ánglus paripának az a jó tulajdonsága volt, hogy akkor álltak meg, mikor nekik tetszett, akkor indítottak, mikor nekik tetszett. De fel is kantározta őket illendőképen sallangos szerszámmal: mindkettőnek madzag-hám marta a szügyét s toldozott-foldozott csepű kantárszár rágta a száját. Vett hozzá még egy vedlett fakószekeret, a mi úgy járt négyrétbe görnyedve, mintha a fara le lett volna ütve s oly szépen nyikorgott, mint a vén Runyi hegedűje, mikor könyörületre akarja indítani az emberi szívet.

Tán az egyszeri tót erre a jószágra mondta ezt a rigmust:

Fakószekér, kenderhám,
Szegény ember, rossz szerszám.

Tán Kilinkó volt az, ki annak imigy felelt:

Idő borul,
Bocskor merül, -
Kankós apád
Erre nem ül.

Akár mondta, akár nem, elég az hozzá, hogy Kilinkó ily jószágokon indult el a pokolba. De azt el is felejttem mondani a szóbeszéd között, hogy fogatott az apjával két sűdő-nyúlat, csináltatott a cigány kovácsnál hat vasbakót és szedetett az anyjával két zsák cserepet. S miután mindezeket a kocsijára felpakolta, csak így indult el a hosszú útra.

Megyen, mendegél hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, csigaszaladással, hangyanyargalással és bolhaugrással olyan göröngyös, röges útakon, hogy majd kirázta a lelkét; tán ki is rázta volna, ha az Kilinkóé nem lett volna!

Kilinkó végre, hogy gyorsabban haladjon, megállítá a két gebét, vagy megse kellett állítani, mert azok maguktól is megállottak, s leszállt a kocsi, vagyis a színe hagyott, vedlett fakó-szekérről, előkereste az aczélt, kovát és taplót s kiütött. Mikor legjobban égett a tűzes tapló, bekötötte az istenadta két jószág fülébe. Ime! egyszerre, mintha kicserélték volna a két rosz gebét, mintha sárkánytejet szopott volna, sebes vágatva, mint a legsebesebb forgószél, megindult a pokolfelé s megse állt, míg annak szájához nem ért.

Hogy ideért Kilinkó, hogy megállt a két rosz gebe: leszállt a kocsi ülésről, a hátára vetette a két zsák cserepet, a hat vasbakóval együtt s úgy lezúditotta a pokol ajtaja előtt, hogy annak megrendült még a boltive is s minden ördög, apraja-nagyja abba hagyta a munkáját, annyira megijedt. Itt, Kilinkó elkezd iszonyuan csörömpölni; verte a hat vaskóval a cserepeket.

Kiszaladt egy ördög nagy ijedten s kérde tőle, hogy mit akar.

- Nem egyebet, felelt Kilinkó, mint itt kápolnát építeni s titeket a pokolból kipapolni! Azért csak szedjétek össze a sátorfákat, ingó-bingó holmitek, mert itt többé nem lesz sötétség, nem lesz pokol, hanem istentdicsérő kápolna, a melyben én leszek a pap!

- Jaj, csak hagyd abba! a mit kívánsz, azt adunk.

- Azt kívánom, felelt Kilinkó, hogy izibe adjátok ide a király öreganyját, a vasorrú bábát, ki itt ispiritusban van eltéve.

Az ördögök annyira megijedtek, hogy tüstént odaadták a király öreganyját, a vén vasorrú bábát, ki ispiritusban volt eltéve.

Kilinkó aztán föltette a fakószekérre a király öreganyját s elindult vele hazafelé; de, alig viszi egy félórai járóföldre, utána szalad egy nagy kamasz, ökörfarkú, lólábú, szőrös-bőrös ördög és visszahívta.

- Hallod-e Kilinkó, - vesztél volna az anyádban! - nem addig van az; hanem a ki jobban tud szaladni, azé legyen a király öreganyja, a pokol ékessége!

- Én nem bánom, felelt Kilinkó immel-ámmal, erre is ráadom a fejemet; de van nekem egy hét hetes kisöcsém, az is jobban tud szaladni mint te: hát én akkor hogy tudok!?

- Majd meglássuk, felelt az ördög, hogy hány zsákkal telik: azért nosza, hol az öcséd, álljon ki a sikra.

Itt Kilinkó kinyitja a zsák száját, kiereszti a sűdő nyúlat s az ott hagyta el az ördögöt, a hol találta.

Igy újra Kilinkóé lett a király öreganyja, a vasorrú bába, ki ispiritusban volt eltéve. És azt újra föltette a fakószekérre, a két gebét pedig megabrakolta cigányabrakkal s kihajtotta a pokolból; de, alig ment egy félórai járóföldre, újra utána loholt egy nagy kamasz ördög és visszahívta.

- Mért hívtatok vissza? kérde Kilinkó.

- Csak azért, felelt egy nagy kamasz ördög, kinek akkora füle volt, mintegy két éves tinó lehuzott bőre, hogy a melyikünk ezt a kilencz mázsás vasbuzogányt magasabbra tudja hajítani, azé legyen a király öreganyja, a pokol virága!

- Ha csak azért hívtatok vissza, annak én fittyet hányok s oda se nézek!... no hajítsd fel!

Felhajítja az ördög a kilencz mázsás vasbuzogányt, s a hány mázsa volt, annyi napig ért le a pokolba.

Kilinkó is megfogja a végét, hogy majd felhajítja, - jóllehet meg se tudta volna mozdítani. Fölnéz nagy keservesen az égre s egy álló óráig mindig a holdvilágra bámult.

Már az ördögök is megsokalták, kérdik tőle, hogy mit néz.

- Mit nézek?!... Hát látod-e azt a fényes udvart az égen?

- Látom, felelt az ördög.

- No, ha látod, hát tudd meg, hogy ott lakik az én bátyám, ki a Dávid bácsi kovácsa s annak akarom ezt a buzogányt felhajítani, hogy kovácsoljon belőle tűzes istennyilát s vele aztán titeket egyenként verjen agyon!

- Jaj, csak ne tedd, inkább vidd el a király öreganyját, a pokol ékességét!

Igy Kilinkó kiállta a három próbát, az övé lett a király öreganyja, a vasorrú bába, a pokol ékessége, ki ott ispiritusban volt eltéve.

Megyen, mendegél hazafelé, de most már nem szaladt utána egy ördög sem s nem hívta vissza; mert egy ördög nem bírt volna vele, kettőt pedig resteltek volna küldeni.

A királynak pedig ez idő alatt se éjjele, se nappala; szüntelen azon törte a fejét: hátha elhozza Kilinkó az öreganyját a pokolból?... hátha még az ördögöket is meg tudja csalni?... mit csinálok én a vasorrú bábával, hiszen megöl förtelmes tekintetével s rádásul fele királtságomat Kilinkónak kell adnom?! Ezt soha ki nem állom!...

Mikor azért Kilinkó beállított elébe, mondván:

- Jelentem alásan, itt van a felséged öreganyja! az ezt felelte:

- Takarodjál vissza vele a pokolba s tüstént vidd vissza oda, a honnan hoztad!

- Viszi bíz a Belzebúb!... monda Kilinkó, fölvelt egy nagy ebadta szérüseprőt s a pokol virágát visszahajtotta a pokolba.

Az ördögök egy nagy forgószelet küldtek érte, melynek a kellőközepébe, mint valami hintóba, szépen beleült a vasorrú bába. Egy garabonczás diák fogta a gyeplőt, ki rongyos palástjában a bakon ült s megsem állt vele a pokolig. Mindenütt a merre csak mentek, a jég elverte az emberek vetéseit.

A király most mindig azon törte a fejét, hogy veszíthesse el Kilinkót. Egyszer még is rájött a dolog bibéjére. Volt ugyanis a királyi rezidencia kellőközepén egy muzsikáló száz öles kút, s ennek a szépszólású kútnak elromlott a muzsikája. Az írástudók, és a bölcsek azt mondták, hogy azért nem szól a kút, mivel száz esztendő óta nem tisztították. A király azért azt mondta Kilinkónak, hogy mindaddig nem adja által a fele királyságot, nagy Meseországának a felét, míg a szépszólású kút meg nem szólal, míg azt ki nem tisztítja. Pedig, dehogy a szépszólású kút forgott az ő elméjében; egészen más lappangott a dolog alatt; nevezetesen az: majd mikor Kilinkó olyan kis vödörrel, mint egy lugzó, legjobban meri a vizet: akkor a padláson levő huszonhat mázsás harangot lehajítják a kútba, ezzel az óriás földővel szépen leborítják, ott leli sírját, s ez a huszonhat mázsás harang lesz a szemfődele.

Kilinkó erre csak azt felelte, hogy legyen meg ő felsége akaratja; kész a kútat kitisztítani.

Úgy is lett. - Kilinkó lebocsájtkozott a száz öles kútba; huszonhat ember pedig szépen odahengerítette a huszonhat mázsás harangot s lezuditották a fejére. De nem úgy volt az megírva, hogy Kilinkó ily csunya véget érjen; mert ő eleve, - élt a gyanúperrel, - szépen behúzta magát a kút pandaljába: így, mikor leesett az óriási földő, megfogta azt fülénél fogva s kihajította a kútból, mondván:

- Most melegem van; nincs szükségem a kalapomra!

A kút kávája mellett ép ott állt a király s azt a 26 mázsás harang úgy agyonütötte, úgy szétmált, hogy kanállal se tudtak volna belőle annyit összekaparni, mint a körmöm feketéje.

Hijába! a ki másnak vermet ás, maga esik bele!

No most az volt a kérdés: ki legyen a király?.. ki más mint Kilinkó! úgyis már az övé volt a felekirályság!

Volt a harang alatt megboldogult királynak egy gyöngyadta gyönyörű 18 éves leánya, ki szerelemtől lelkezett ékes virágszál volt. Ezt a virágot Kilinkó a kebelére tűzte s élete párjának, feleségiségnek, feleségének eljegyezte. De különben, könnyű Katót tánczba vinni; könnyű a szép leányt leszakasztani, ha a szerelem keze tépi; mert alig pillantották meg egymást, azt mondták egymásnak:

Szivem szép szerelme! én a tied, te az enyim, ásó-kapa se választ el egymástól.

Lakzit laktak s még most is élnek, ha meg nem haltak.

A kerek kő.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember s ennek egy felesége, mindkettőjüknek pedig annyi gyermeke, mint égen a csillag, mint réten a fű. A szegény ember halászzattal kereste véres verejtékkel szerzett kenyerét; mert oly szegény volt, mint a templom egere, vagy még ennél is szegényebb, mert ennek hébe-hóba csak jut egy-egy kövér légyeczomb, kenyérmorzsa és hízott szúnyog; de ő neki csak a teste-lelke, meg egy kétszáz szemes hálója, pedig a halász, mint a szóbeszéd mondja, éhen kórász.

Volt ennek a szegény embernek egy igen gazdag bátyja s ennek annyi gyermeke, mint kákán a csomó, de azért, ha a szegény ember, hébe-hóba, nagy szükség idején, isten látogatásakor egy véka életért elküldött hozzá: a csúf még így felelt: akkor adok egy véka életet, ha egy gyermeket adsz; különben harapj levegőt, egyél jeget, igyál vizet s ráadásul sírás-pityergés legyen a fűszerszámod.

Sok gyermeke volt a szegény embernek, de azért neki mégsem adott csak akkorkát sem, mint a kisújjam!

A szegény ember asztalfiókjában már egy álló hét óta kenyér nem volt, csak holmi gyökereken, mezerelt krumplin élődtek, mint Toldi Miklós lova a szeméten; csúnya szeles idő járt, nem lehetett halászni. Midőn hetednapra megcsendesült az idő, a szegény ember halászni ment.

Már éjfélután kettőt ütött az óra s innen-onnan pitymallani, szürkülni kezdett az idő; de a szegény ember, egy szálla-hal nem sok, de még annyit se' fogott! Kétszázszor is betette a hálóját és kétszázszor is kihúzta - pufra.

- Beteszem még utoljára, mondja magában, ha lesz benne: jó! ha nem lesz: az is jó; legyen meg az isten akaratja! Piszt! van benne valami, érzi a kezem!

Vigyázva huzta fel a hálót, kiveti a partra s ime! egy gömbölyű, kerek követ huzott ki a vízből.

- Hacsak kő! minek ez nekem; gyermekeim ezt nem ehetik meg!... A szegénynek még a szerencséje is szegény!... Ezzel a kerek követ a víz kellőközepébe bevetette.

Beteszi a szegény ember újra a hálóját, megint megmozdul a káva, húzza nagy vigyázva s újra benne a kerek kő!

- Hacsak kő! minek az nekem?!.. én istenem hát már én csak követ halászok?! Biz isten, szót se' szólnék érte, ha oly gyomrot adtál volna, mely a követ is megemésztene!... Ezzel a kerek követ újra behajította a víz kellőközepébe.

A szegény ember harmadszor is beteszi a hálóját és ismét benne a kerek kő!

- Istennem! vagy minden hal kővé vált, vagy az ördög úz velem csalfa játékot; de ez nem lehet jó lélek műve, hanem a gonoszé! Minek ez nekem?... ha kenyérré válna!... Ezzel a követ harmadszor is bevetette, de csak úgy a víz szélére.

Hogy nem fogott a szegény ember egy szálla halat sem, de meg már el is fáradt: megrázta utoljára a hálóját, leoldozta a kávaról és a csúhujjába tette, s azzal nagy búsan bandukált hazafelé, mint a kinek az orrávére folyik. De egyet gondolt, mintha az isten sugallta volna neki, visszafordult, a kerek követ magához vette, mondván: jól lesz a gyermekeimnek kenyér helyett játszani.

Hogy a háza közelébe ért, a gyermekek kifutottak elébe s kérdezték tőle, hogy mit hozott... nem hozott e vásárfiát?

- Nem hoztam én semmit, csak egy kerek követ. - Itt van, játsszatok vele s hentergessétek a ház földjén.

A szegény ember családja heted napra is étlen-szomjan feküdt le; de a gyermekek, hogy volt mivel játszani, játszottak.

A szegény ember úgy feküdt a kemenczepánkon, a felesége pedig a legkisebb gyermekkel a vaczkon.

A gyermekek csak játszanak, csak játszanak; hentergették a követ. Egyszer csak elkezd a kő fényesedni s mindig fényesebb fényesebb lesz, úgyhogy a kis házat világossággal egészen betöltötte, mintha a nap süttött volna, - pedig még csak reggeli három óra volt.

Itt a pánton fekvő halásznak szemébe tűnik ez a nagy fény. Mi dolog az? se' gyertyája, se' mécse, se' tört-fáklyája, mégis oly világos a viskója!?

- Hej, anyjuk, kelj föl! nézd csak ezt a követ, úgy fénylik, mint sötétben a revült fa, vagy mint a Sz.-János-bogár, vagy mint a csillag, vagy még ennél is jobban!

- Apjuk! mondja a halász felesége, világszép éltemben mindig hallottam, hogy van a világon oly fényes kő, melyből csak akkora is mintegy mákszem, egy ökröt is megér; valjon nem abból a fajtából való-e ez?

- Oh te golyhó! hol vennénk mi olyan követ! az nem minden bolond házában akad meg; de a szó a mi szó! kell a dologban valaminek lenni, mert annyira fénylik, hogy még a szemem világát is elfogta s szikrát hány tőle.

Itt a szegény ember leszállt a kemenczepánokról, elvette a kerek követ az apró cselédségtől s maga kezdi pártját fogni; dörgöli fűhöz, fához, falhoz, földhöz és hamuhoz, szóval ahhoz, a mi a kezeügyébe akadt, míg az utoljára egészen fényes lett, s aztán betekerte holmi ringy-rongy kapczába, hogy ne világosítson olyan nagyon, hogy aludhassanak a fénytől.

Reggelre kelve azt mondja a szegény ember a feleségének:

- No asszony! vedd fel azt a jobbik ruhádat, melyet ünnepre zsugorgatsz, hogy legyen miben istent dicsérni, vidd el a királynak ezt a követ ajándékba, s monddad, hogy én küldtem. - S vigy el magaddal egy tálacskát, talán ad érte egy kis lisztet: legalább ezeknek az istenadta gyermekeknek lesz miből sütni egy kis hamuba sült pogácsát.

A szegény ember felesége fölvette a jobbik ruháját s elment a királyhoz. Hogy odaért, köszön neki a mint dukál:

- Adjon isten jó napot fölségednek!

- Fogadj isten, szegény asszony, hát mi járatban vagy?

- Az uram küldött egy kis ajándékot, ki az ér mellett a dombtetőn lakik s halászzal keresi kenyerét.

- Ugyan jó asszony, mit hozhattál te nekem, mikor magadnak sincs? De azért kedves az előttem, mert látom, hogy szívesen adod: azért jöjj be az én királyi hajlékomba.

Bemegy a szegény ember felesége a rezidenciába, kibontja a kendőt s leteszi az aranyasztalra a kerek követ.

A király alig bírt szóhoz jutni a csudálkozás miatt, mert a kerek kő, olyan igaz minthogy élek, gyémánt volt, még pedig olyan, minőt a királynak az apja, nagyapja, de még a szépapja se' látott.

- Hol vetted ezt, szegény asszony?

- Az uram halászni volt és ő fogta. Háromszor vetette bele a vízbe, háromszor húzta ki; én azt gondolom ezzel a paraszt fejemmel, hogy ezt neki az isten adta.

- No szegény asszony, mondja a király, én a gyémántot megtartom magamnak; hanem adok érte neked 1000 forintot.

- Úhm, ezer forint (a szegény asszony nem azért tett így, mintha keveslette volna az 1000 ftot, hanem a sok pénznek).

- Ha kevés, adok 2000-et?

- Úhm, kétezer forint!

- Ha ez is kevés, adok 3000 forintot.

- Úhm, 3000 forint!

- Tudod mit szegény asszony! menj haza, hozz három zsákot s az egyiket tele adom arannyal, a másikat ezüsttel, a harmadikat pedig rézpénzzel. A szegény asszony vitt három zsákot, a király pedig az egyiket tele adta arannyal, a másikat ezüsttel, a harmadikat pedig rézpénzzel, s még rádásul azt az emberséget is megtette, hogy két ökröt befogatott a szekérébe s azon küldte haza a három zsák pénzt.

Itt a szegény emberből olyan gazdag ember lett, hogy csak párját kellett volna keresni!

- No édes feleségem, mondja a szegény ember, ezt a sok pénzt már megis kellene mérni, hogy valjon hány véka?

- Megám! de nincs vékánk!

- Küldj el ahhoz a fösvény bátyánkhoz, tán csak ad egy üres vékát; csak lesz annyi lelke? Eredj kis szolgálom Pista, kérj attól a jóféle bátyánktól egy vékát.

Elszalad a Pista a fösvény bátyához, hogy adjon nekik egy üres vékát.

- Vékat?!... pattant fel a fösvény bátya, vékát... ki hallott ilyent, üres vékát!... Minek volna az nektek, hacsak titeket, anyádon kezdve, sorba meg nem mérne! Nem jól hallottad te azt!

- De biz jól hallottam, erősíti a kis fiú, üres vékát mondtak.

- Én meg csakúgy bolondjába nem adok vékát, hanem takarodj haza s kérdezd meg, hogy üres vagy tele vékát adjak-e?

A szegény fiú sírva-ríva haza bandúkolt s elmondja a szüléinek, hogy mit üzent a bátya.

- No, nem tesz az semmit, csitítja az apja, majd megfizet az a jó isten kinek-kinek az ő érdeme szerint, hiszem azt az egyet! hanem szaladj te Marczikám, s ha kérdi, hogy mit mérünk vele, mondjad hogy pénzt.

Elszalad a Marcsi egy babszekéren, kezébe vesz egy malaczkergető-ostort, melyet néha napján csent kenderből, hármasságba a körmén fonogatott, ahhoz a jóféle bátyához, kit, hogy már hetvenhét-szer el nem vitt az ördög, bolondul cselekedett.

- Köszönteti általam tubus apám bátyám-uramat, hogy adjon egy üres vékát, mert pénzt mérünk.

- Pé... pé... pé... pénzt! adok fiacskám, adok. Hány kell?... im, ki nem látom mondani...!

- Csak egy.

- Itt van, hanem, ha hamus lesz a véka, ha ezt adtatok el a zsidónak: úgy majd lesz ne mulass!

Haza szalad a Marczi a vékával s megméri a pénzt, ép' tíz véka volt kongóban. Hogy a szegény ember megmérte a pénzt; Geczi fiától küldte haza a vékát, de eléb az abroncsát köröskörül rakta vert arannyal.

Geczi alighogy haza vitte a vékát és alighogy visszajött, már a nyomába kullogott a jóféle bátya, kit, hogy hiba ne essék benne, nem kár volna kezét lábát összekötni s a füstre akasztani.

- Adjon isten jónapot, édes kedves öcsém! (már ekkor „édes kedves” volt, pedig azelőtt még öcsém se').

- Fogadj isten, bátya! Be nagy ujság nálunk! üljön le ide ni a tűz-lóczára a patka mellé. - Mi jót hozott? azelőtt még hírrel se' láttuk!?

- Biz én nem hoztam semmit, hanemcsak azért jöttem, hogy a gyermekedtől hallottam, hogy pénzmagra tettél szert?

A szegény ember csak hallgat, csak hallgat, nem szólt semmit, csak merően a jóféle bátya szemé közé néz, gondolván magában, megállj rossz bátya, majd megréfállak, majd megjátszom veled!...

- Tudod, hogy nekem nincsenek gyermekeim, holtom után ugyis minden a tiéd, mert magammal a koporsóba csak el nem vihetem: azért, ha megmondod is hogy hol vetted, csak a magad javát mozdítod elő.

- Hol vettem? hát a macskám tegnap fíjadzott meg, a királynak pedig annyi az egere, annyi a patkánya, hogy tőle szép szerével még enni sem lehet, mert minden falat után hat patkány is ugrik, úgy hogy a királyt mig eszik, katonáknak kell kivont fegyverrel őrzeni s ezek kergetik el: én tehát kaptam magam, a szűröm a nyakamba galyabítottam, a két kis macskát pedig tányérra tettem s odaajándékoztam a királynak. Megörült az neki s örömében még a helyemet se' találta; - a királyné pedig ép a kötényével törölte le a port az aranylóczáról, odaültetett maga mellé s kérdezte tőlem: hát az anyjukom hogy van? S aztán a király tíz véka pénzt mért ki a számomra. Ha nem hiszi bátya, itt van a kamrában, jöjön nézze meg.

- Sose' fáraszd magad öcsém: elhiszem, minek nézném? De az isten áldjon meg, haza megyek!

- Ilyen korán? még a leülő helye sem melegedett meg!

- Dolgom van otthon; valamit elfelejtettem, azért sietek olyan nagyon, - fillentett a jóféle bátya.

A gazdag ember alighogy hazaért, már a felesége után kajdászott. Hogy az előjött, elbeszélte neki az egész históriát, hogy, miként jutott halász-öcsce a temérdek kincshez, - s aztán kettecskén szépen kifőzték, hogyha az öcscsük három macskát vitt, majd visznek ők három zsákkal s ezért a király mennyi pénzt ad? E végett három faluból szedették össze a macskákat, de még a hetedikből is hozták, hallván, hogy Nekeresden milyen jó ára van a macskának; de nem is csoda! mert, ki mit kért, azt adott neki; vékabuza, zsákkrumpli, oldalszalonna, bödönýtúró, akóbor és tonnapálinka vándorolt el egy-egy macskáért, úgyhogy, mikorra beszerezték a három zsák macskát, kamra, padlás, pincze és verem, de minden kiürült, de bezzeg volt macska egész dögével!

Elindul a gazdag ember szolgájával együtt a hosszú útra, befogja jó négy lovát a kocsiba s felpakolja a három zsák macskát. Képzelterhetni, hogy ez a temérdek macska, mindenütt a merre csak mentek, milyen nyavukolást vitt véghez, úgyannyira, hogy ország-világ kiállt csudájára; a gyermekek az egyik faluból a másikig kísérték, a kutyák pedig megugatták, s lön oly iszonyatos zaj, hogy a gazdag ember megöszült bele.

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer mégis elérték a rezidenciába.

- No Jancsi - mondja a gazdag ember - te maradj itt a kocsinál, hogy valamit el ne körmöljenek, majd én bemegyek. De add csak ide azt az ostort, hogyha azok az otromba patkányok az orromnak esnek, legyen mivel köztük szétütni. Beállit a gazdag ember a király elébe s köszön neki:

- Adjon isten jó napot fölségednek!

- Fogadj isten, gazdag ember, hát mi járatban vagy?

- Ajándékot hoztam fölségednek, s csak azért nem hoztam be, mivel nem tudtam, hogy hova parancsolja fölséged szállítatni, ide-e vagy máshová?

- Hát, mit hoztál nekem gazdag ember?

- Mit hoztam? azt hoztam a mi fölséged előtt a legkedvesebb s arannyal és ezüsttel fizet érte.

- Ugyan mi lehet az, gazdag ember?

- Mi lehet? majd meglátja fölséged; ha én azt megmondanám, tudom hogy még a szavamat is megaranyoztatná.

- Node, mégis, ugyan mi lehet az?

- Hogy teljék fölséged kívánsága, megmondom: azt hoztam a mit az öcsém hozott, s már annak tetszik ösmerni személyét személyének?

- Ösmerem; ő az ér mellett, a domtetőn lakik s halászzal kereste kenyerét.

- Igen, igen! de még én annál többet hoztam!

- Nohát, csak ízibe hozd be, majd én addig behívom a feleségemet, a dámákat és az urfiakat.

Kimegyen a gazdag ember s a szolgájával ketten becipelik a fehér házba, a király szobájába, a három zsák macskát. Imhogy meg nem szakadtak alatta; de, hogyis ne! 12 kontignáció volt a rezidencia.

Hogy a gazdag ember a szobába ért, hirtelen kioldja a három zsákot s kizudítja a pádimen-tomra a sok macskát.

Hogy már egy álló hétig nem ettek; hogy egy hét óta zsákba voltak: elzüllött, elvadult a sok macska; de tett is olyan cseté-patét, olyan pusztitást, milyent még ember nem látott! egyik az ablaknak, másik az aranytükrnek szaladt, harmadik pedig az üvegalmáriomba rontott be, s ott mindent összetört; üvegeket, azt a drága poharakat, findzsákat, csészéseket s tudja isten még mit nem!

A király ijedtében kiabálni kezdett, a királyné sikoltozott - mert egy macska ép hófehér karját karmolta meg; kibuggyant szép piros vére s fehér selyem ruháján végig folyt. - A kis királyfiak pedig torkaszakadtukból visítani kezdtek.

Hogyim az ajtók nyitva voltak: a macskák az egész rezidenciát elárasztották s mindent, a mi csak törekeny jószág volt, összetörtek; alig maradt épen egy tükör, egy ablak és egy üveges almárium.

A nagy lármára és sikoltozásra végre beszaladtak a katonák, ki bottal, ki puskával s ezek verték agyon a macskatábort, de csak azt, a melyik azalatt az irháját ki nem tette az ablakon.

János gazda, mert így hívták a gazdag embert, se holt, se eleven nem volt, csakúgy állt ott, mintegy gyermek, a ki tudja, hogy rossz fát tett a tűzre s ezért kikap. De mint a gyermek is megugrik a verés elől, hogyha szerét teheti: úgy János gazda is illa berek, nád a kert! utczú, vesd el magad! szépen elbucsúzott a kapufélfától s szaladt világul, mint a Kari lova! S még most is szalad, ha meg nem állt. Soha többé a maga falujába nem mert haza menni; mert otthon csúfnéven: „macska-kereskedőnek” nevezték. Egyszer a macska-kereskedőnek holthírét hozták, hogy itt meg itt az ormodi árok mellett megfagyott s utána nem sokára a felesége is elköltözött ez árnyékvilágból. Hogy az isten őket gyermekkel nem áldotta meg, hogy magtalansággal verte meg: mindenét a halász örökölte; de lett is belőle olyan gazdag ember, hogy még magának a királynak is csak egy kanpoltrával volt több pénze.

A farkas és a róka komasága.

Verembe esett a farkas, a róka, a vadmacska és a nyúl. Csak megvoltak ők addig, míg a róka meg nem éhezett; de, hogy ez a gonosz mulatság bekövetkezett, a róka praktizálni kezdett s hozzá fogott a dologhoz illetésképen:

- Farkas: szép, róka: szép, vadmacska: szép, nyúl: nem szép - együk meg.

Megfogták a szegény nyulat s megették; de mi volt ez ennyi kamasznak? annyi, mint nagy szárazság idején egy csepp eső; de mégis megvoltak ők az nap, mert másképp nem lehetett; mert nagy úr az a *„muszály”*, de még nagyobb a *„lehetetlenség”*.

Másnap a róka újra elővette a praktikáját s csak elkezd:

- Farkas: szép, róka: szép, vadmacska: nem szép - együk meg!

Megették. - A róka maga alá kaparította a vadmacska belét, de a farkas ezt nem tudta.

Másnap megint nem volt mit enni. A róka maga alól csak húzogatja, csak tépegeti a vadmacskabél; de a farkasnak nem volt mit enni. Meglátja a farkas, hogy az ő rókakomája eszik valamit, kérdi azért tőle:

- Mit csinálsz róka koma?

- Hát megéheztem, a béletem kihasítottam s most azt eszem.

A farkas is belevágja a hasába a fogát s jót hasít rajta; de csakhamar vonítva hagyta abba, hogy neki ilyen mulatság nem kell!

Már két álló hétig voltak a veremben. A rókának se tartott örökké a vadmacskabél, ő kegyelme is megéhezett és csak ekkor kezdett gondolkozni a szabadulásról, s azt mondja a farkasnak:

- Hallod-e farkas koma!

- Mit akarsz, róka koma?

- Nem egyebet farkas koma, csak azt szeretném tudni, hogy milyen magas vagy; mert világ-életemben mindig hallottam, hogy te is magas vagy, de a medve náladnál mégis magasabb: azért nem próbálnád meg s nem állnál fel?

Feláll az ordas s úgy kinyújtózkodott, hogy az ina szinte ropogott belé. A róka egyszerre átlátta, hogyha felállhatna a farkas hátára, szépen kiugorhatna a veremből.

- Nem azt mondom én farkas koma, hanem azt: hátha én téged kihúználak.

- Óh, te bolond, hisz magadat se tudod, nemhogy engemet.

- Hátha felállnék a válladra, ha nem tudnék is kiszabadulni, de legalább megmondanám, hogy milyen idő van oda kinn!

A farkas ráállt, a róka pedig felállván ennek a vállára, innét aztán könnyű volt neki kiugrani. Mikor aztán kinn volt, illa berek, nád a kert! azt se mondta a farkasnak, hogy: „bá’”; hanem egyenesen berontott egy lúdlába s lakzit csapott; bevert vagy három lúdat. - De a komájáról se feledkezett meg; mert vitt neki egy lúdczombot. Mikor a farkas elnyelte a lúdczombot, elkezd előtte sopánkodva panaszkodni illetésképen:

- Ej, farkas koma, de megjártam! hát az imént hogy elmentem, azzal a szándékkal, hogy vagy egy lúdat hozok a számodra, rajta vesztettem; mert csak a lába maradt a számba s azt is neked hoztam. Úgy-e, hogycsak jó komád vagyok?!

- Jól van jól, morgott az ordas, azt se mondom, hogy jó vagy, azt se, hogy nem; hanem mindenkinek előtt húzz ki innen a veremből; - nyujtsd be a farkadat.

- Ej, farkas koma, a róka fark könnyen szakad, még vagy vissza esnél s megütnéd magadat, vagy tán ép a nyakadat törnéd ki, mi aztán nekem holtig tartó bánatot okozna, (pedig a ravaszdi csak jó bőrét féltette, nehogy a farkas, nehezebb levén mint ő, visszarántsa) engem pedig megfosztanál legszebb ékességemtől; hanem majd hozok én egy galyat, majd kihúzlak én azon.

Elszalad a róka, keres két galyat, - az egyik erősebb volt mint a másik.

Benyújtja a vékonyabb galyat, húzza fölfelé a farkast, s mikor már fele-útban volt, egyet rántott rajta, a galy kettépattant, a farkas pedig visszaesett, hogy szinte nyekkent bele. A farkas nagyot ordított, a róka pedig nagyot kaczagott. - Aztán mégis csak kihúzta az erősebb galyon.

- Hallod-e farkas koma, én mindig a te javadat akartam, most is azt akarom; mindketten éhesek vagyunk, de itt meg itt ép lakzi van s tudom a bejárást a kamarához, menjünk oda a lakodalomba.

Hogy elértek a lakzis házhoz; hogyim a lakzis nép mind a szobában volt, miután az idő ép vacsora után volt, ezért tánczoltak: a két czimbora résen volt s beszökött a kamrába. A gazda pedig, hogy már a kamrában semmi dolog sem volt, azt lakatra vetette, s így a két jó madár benszorult. A róka ízibe észrevette a dolgot, hogy nem jó rendben van a szénája, de a farkas, hogy éhes volt, kedvére evett. Hogy jóllakott a farkas, oda ült a csap alá s ivogatott. A róka csak azon törte a fejét, miként szabadulhatna ki; de a farkas, hogy a füle melegedett, semmi-velsem gondolt. A róka utoljára is, mint a csizmadia az ajtószögben, feltalálta magát; a talpfa alatt lyukat kezdett ásni. A farkas mint a kefekötő egyre ivott; köszöngette magára a poharat illetésképen: Isten éltesen ordas! isten áldjon meg! - Utoljára mégis észrevette, hogy a róka sonfordál valamiben s ezért megszólította:

- Mit csinálsz, róka koma?

- Hahó, farkas koma! itt lesz még a valami; itt van elásva a csörgefánk, hogy meg ne száradjon, - ez lesz ám még a jó borkorcsója!

- Eh, csörgefánk ide, csörgefánk oda, jöszte igyál; mert különben rád öntöm.

A róka átlátta, hogy részeg asszonynyal van dolga: ivott, s azzal tovább ásott.

- Róka koma, jer igyál! mert ha nem jösz, megfogom a hátadon a bőrt, majd eljössz aztán, vagy akarsz vagy nem!

- Csendesebben farkas koma; mert majd meghallják oda benn s jól ellazsnakolnak!

- Eh, mit nekem csendesség?!... róka koma! be danolhatnám van!... No, te vagy a meny-asszony, én pedig a vőlegény, jer, járjuk el a menyasszonytánczot!... Igen jó kedvem van; jer, hagy öleljelek meg. - A róka már ekkor félig-meddig készen volt a lyuk ásással, gondolta magában: no várj, majd megöleltetlek, majd megdanoltatlak, majd megtánczoltatlak, hogy szinte izzadsz bele!

- Róka koma, be szeretlek, jer, hagy csókoljalak meg!

A róka már ekkor készen volt a lyukkal; ő is tehát egy hanggal fentebb kezdte a mulatságot.

- Róka koma! szörnyű jó kedvem van: danoljunk!

- Ne danolj ordas!

- Dallok én!

- Ne danolj!

- Dallok én, ha mindjárt meghalok is!

- Magadra vess, isten látja a lelket, én oka nem leszek!

- Ok, nem ok... dallok én s jöszte velem táncolni. Én vagyok a vő... vő... vőlegény... te vagy a meny... meny... menyasszony!

Aztán össze ölelkeztek, össze-vissza csókolták egymást s danolni kezdtek kotta nélkül ily ékes hangon:

- Au... au... au... aúúúv!! Aztán táncolni kezdtek s mindent tövel-hegygyel összeforgattak.

Ugyan mi lehet az... ugyan mi lehet az?... tanakodtak a vendégek oda bent... Az bíz farkas ordítás és róka kontrázás... az bíz farkas ordítás és róka kontrázás... de hol vannak... azok bíz a kamrában vannak... ott bíz a!...

Közbe-közbe hallatszott az ékes nóta: Au... au... au... aúúúv!! A farkas primázott, a róka pedig kontrázott, kotta nélkül.

A bíz a kamrában van... botra, csülökre legények... farkas van a kamrában...

Itt levetették a lakatot, kinyitják a kamrát, hát uramfia! mit látnak?! egy részeg farkast, mely tele torokkal a csapra ütött hordó mellett danolt, mellette pedig egy félrészeg róka kontrázott... Ily vendégeket nem hítak a lakziba!... agyon kell verni!

A róka, hogy szorult a kapcza, szépen kibújt a lyukon s a farkas is utána akart menni; de, hogy im ő kegyelme nagyobb állat volt mint a róka, nem fért ki a lyukon: benrekedt!... Csihí-puhí! ütötték-verték, mint a két fenekű dobot! végre nem állhatta sokáig a dicsőséget: beállott festőlegénynek s a kamra falát szépen kipingálta!

Mikor már a farkast félig agyon verték, valahogy mégis kiszabadította a fejét s kiszaladt a tárt ajtón. Ennek is megesett a lakzi, mint Kenyeresnek a bab; ez se megyen többé a lakodalomba hivatlanul!

A róka most is szárazon vitte el az irhát! de azért elvetette magát az útfélen, hogy ő meghalt, hogy őt így verték, úgy verték agyon. Ezért a fülét-farkát eleresztette, még a szemét se hunyosította, hanem ott feküdt mintegy darab fa.

Arra jön egy halas kocsi, hát látja a gazda, hogy ott az útfélen egy döglött róka fekszik. Ennek se kellett több, fölvette a rókát s bevetette hátul a saroglyába.

A róka sohase volt ily nagy úr, szekéren vitték; de, hogyim az orrába ütődött a jó halszag, kurázsit kapott az evésre; hozzá is látott amúgy magyar-miskásan.

A halász hátra se tekintett, csak az ökreit hajtogatta: csále Bimbó, hajsza Csákó!

A róka a mit meg nem ehetett, egyenként lepogyogtatta a szekérről s mikor meglegte, utána maga is leugrott. - A szegény ember észre sem vette a gazdálkodást, csak az ökreit hajtogatta: csále Csákó! hajsza Bimbó!

A róka aztán a sok halat fölszedte, ölre rakta. Csak viszi, csak viszi, egyszer ép szembe találja a kullogó, vert ordast, - s ekkor még neki állt fölebb, hogy ő így megmondta, úgy megmondta, minek danolt a koma, - a mit keresett, megkapta! Addig beszélt a róka és addig mentegette magát, míg utoljára is kibékültek. Hogy szent lett a barátság, azt kérdi a farkas a rókától:

- Mit viszesz, róka koma?

- Halat, farkas koma.

- Hol vetted?
  - Fogtam.
  - Hol?
  - A vízben.
  - Hogy fogtad?
  - Hát, halásztam.
  - Koma! taníts meg engemet is erre a mesterségre.
  - Szívesen. Hátha valahol lékot találok, beledugom a farkamat, a sok hal mind rá tódul s alig birom kihúzni.
  - Nohát úgy én is halászni megyek, felelt a farkas.
  - No, hogy ne mond, hogy nem voltam jó komád: jer, izleld meg előb az én halászatomat, s ha jóllaktunk, én is elmegyek veled.
- Hogy jóllaktak, kapják a lelkét, elmentek halászni. A róka kiválasztotta a legnépesebb lékot, hová legtöbben jártak mosni.
- Bedugja az ordas a farkát s midőn egy kicsit odafagyott, próbálja húzni, nem eresztí valami, - ő tehát azt gondolta, hogy hal van rajta.
- Róka koma! van már ezen; mert valami nehezét érzek a farkam végén. Azért húzhatom-e már?
  - Ne még farkas koma, várj; hagy jöjjön rá több.
- Hitt a bolond ordas a rókának, úgy annyira, hogy egészen odafagyott a farka.
- No már most húzhatod, mondja a róka.
  - Húznám ám, de nem birom!
  - No majd segíték én. - Beleharap a róka az ordas szügyébe, annál fogva vonczolta s mikor már jól elkinozta, csak akkor szólalt fel.
  - Hej, koma! nem jól van itt a dolog; odafagyott a farkad!
  - Mit csináljunk? kérdi a farkas.
  - De mit ám? válaszolt a róka.
  - Én nem tudom.
  - Én sem ám; - de mondok egyet, kettő lesz belőle: rágjuk el a farkadat, nekem jó éles fogam van; - de a farkas nem engedte.

Itt, már az idő pitymallani, szürkülni kezdett, úgyannyira, hogy meg is viradt. Hogy megviradt, az asszonyok mosni jöttek a vízre. Hogy odaérnek, hát látják, hogy egy irdatlan farkas ott ül a lék szélén. Először azt gondolták róla, hogy csak csupa mulatságból, csupa parádéból ül ott, kurjásznak rá, de bíz az nem szaladt el.... Az bíz oda van fagyva, az bíz oda van fagyva. Hajigálják, - ki sulyokkal, ki a mosószék lábával, de csak nem szaladt el, végre észrevették, hogy hányadán van a dolog.

Itt az asszonyok vérszemet kapnak; mert ilyenkor még a galamb is ölyv erejével bír: a szegény farkast mosóruhának nézték s úgy megsulykolták, úgy megszapulták, hogy míg él sem felejtí el. Hijába! mint a szóbeszéd tartja: sok lúd farkast győz.

De az ordas sem állhatta sokáig a dicsőséget, szép farka hijával megszabadult. - Csakhogy még így is elillanhatott, mert bizony csúnyát látott volna! Csak úgy lézengett aztán mint az agyonvert.

A róka itt is szárazon vitte el az irhát, - s azalatt valahol belefeküdt a pozdorjába; gubanczos szőre mind tele lett, aztán pedig elvetette magát az útfélen, hogy ő így agyon van, úgy agyon van verve.

Arra kullog a farkas, hát látja, hogy ott fekszik a komája az útfélen.

- Hát téged mi lelt?

- Ugyan már hogy kérdezhetsz ilyent, mondja a róka, hiszen félig-meddig agyonverték!

- No, nekem is betett a halászat.

- Nekem minden csontomat úgy összetörték, nézd csak, hogy áll ki a bundám szőre közül!

- Jer velem róka koma, majd kiheverjük a gazban!

- Mennék ám, de nem bírok!

- No, majd vezetek én.

- Vezetnél ám, de a lábomra se tudok állni!

- No, ha nem bírsz, jer a hátamra, majd én valahogy elczippelek.

Hogy a farkas hátára vette a rókát, egyszer az csak elkezd annak a fülébe sugdosni, illeté-
képen:

- Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Pedzi a farkas a fülét, hogy valjon mit mond a komája? A róka csak sugdos, csak sugdos, mondván:

- Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Hegyezi a farkas a fülét, s kérdi a rókát:

- Hogy mondtad, koma?

- Veretlen visz vertet, veretlen visz vertet. A farkas elhitte.

Alig mennek egy jó darabra, a róka újra elkezd a farkas fülébe sugdosni:

- Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent. A farkas csak hallgatja, csak hallgatja.

- Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Itt a farkas úgy lehajította a rókát a földre, hogy szinte nyekkent bele.

- No róka, eb legyen a te komád, nem én; róka voltál, róka vagy, róka leszesz s mindaddig az is maradsz, míg az ördög el nem viszen.

- Miért mondod azt, farkas koma?

- Ne nevezd úgy, mert mindjárt összetéplek; eb legyen a te komád, nem én!

Itt a farkas, meg a róka összezsátoztatták a fogaikat, hogy szinte szikrát hánytak, s elváltak egymástól; az egyik jobb-, a másik pedig balfelé tartott. Ez napságtól fogva nem komája a farkasnak a róka s ez időtől fogva mondják azt a szóbeszédben: elsza... mint róka a komaságot.

A szegény ember és a komája.¹

Volt egyszer egy szegény ember s ennek annyi gyermeke, mint rostán a lyuk, mint hálón a csomó; pedig oly szegény volt, hogy még a kenyérből sem ehetett eleget.

Hogy szegény volt az ember: az egész faluban nem akadt komája, pedig tiz sorjával is bejárta.

- No, ha már ebben a faluban nem akad komám, majd csak akad valahol; de mégis keresek magamnak, ha mindjárt addig megyek is, míg a szememmel látok, míg a lábam térdig el nem kopik!

Itt a szegény ember vetett a szerdásba négy vagy öt sült földialmát s elindult a hosszú útra komát keresni.

A mint mén mendegél, egyszer lát feléje közeledni valakit. Ez pedig nem volt egyéb, mint maga a Krisztus; de ezt a szegény ember nem tudta, még csak nem is álmodta.

- Hová hová, szegény ember? kérdi az istenfia.

- Elmegyek komát keresni. Tiz sorjával is bejártam szülőttehelyemet, még se' akadt senki. Majd csak akad valaki, ha mindjárt addig megyek is, míg a szememmel látok, míg a lábam térdig el nem kopik!

- Sose' fáradj! ha elfogadsz: leszek én.

- Hát te ki vagy?

- Én vagyok a Mesiás, az Isten fia.

- Ej, te nekem nem kellesz, mert te egyiktől elveszed és a másiknak odadod; egyiket felgazdagítod, a másikat pedig elszegényíted!

Azzal a szegény ember tovább ment. A mint mén, mendegél, egyszer előtalált egy hosszú embert, ki nem volt más, mint maga a halál.

- Hová hová, szegény ember? kérdi a halál.

- Elmegyek komát keresni. Tiz sorjával is bejártam szülőttehelyemet, még se' kaptam. Majd csak akad valaki, ha mindjárt addig megyek is, míg a szememmel látok, míg a lábam térdig el nem kopik!

- Sose' fáradj! ha elfogadsz: leszek én.

- Hát te, ki vagy?

- Én vagyok az isten postája: a halál.

- No te jó leszesz; mert te egyformán kaszálsz az úr rétjén.

És a halál lett a szegény ember komája; de ő a komáját semmivel se tudta megkinálni; mert sem egy falat kenyere, sem egy korty itala, szóval semmije se' volt.

- Hallod-e te szegény ember, mondja a halál, egyet mondok, kettő lesz belőle: te a mint látom igen szegény vagy, de majd felgazdagítlak én téged, csak ide hallgass. Itt van egy csomó fű,

---

¹ Jelen népmondához hasonló, n. Erdélyi János úr által szerkesztett népmonda-gyűjteményben is megjelent. S ha e két népmondát összehasonlítjuk, úgy találjuk, hogy bennök az alapgondolat egy, de az előadási módban különböznek: ezért jónak láttam közölni.

tedd el ezt jó helyre, akár a ládába, akár a mestergerendára. Ez a fű téged oly orvossá tesz, hogy a híred hét világra szól; majd jönnek te érted még üveges hintóban is, majd hínak téged még grófok-, hercegek- és királyokhoz is. Egész mesterséged pedig csak ebből áll: te engem minden halottnál meglátsz; s ha látod, hogy a lábánál állok, csak ebből a fűből adj be neki s tüstént meggyógyul az; de ha látod hogy a fejénél állok, csak azt mondd: halál ellen nincs orvosság! - s az azonnal meghal.

Ugy is lett. A szegény ember aztán eljárt gyógyíttatni s ha látta, hogy halál komája a beteg lábánál állt, annak csak abból a fűből adott be egy vagy két kanálnyit és az azonnal meggyógyult; ha pedig az a beteg fejénél állott, csak ezt felelte: halál ellen nincs orvosság és az tüstént meghalt.

Itt lelkem teremtette a szegény ember híre hét világra szól, hogy itt meg itt milyen jó doctor van; de el is jöttek érte üveges-aranyos hintón még idegen országokból is s mindenki gazdagon megajándékozta.

Itt lelkem, mi kerül a dologból mi nem, a szegény emberből olyan gazdag ember lett, hogy még a királynak is ő kölcsönzött.

Egyszer, sok idő múlva, kopogtat az ajtón a komája; de most bezzeg megtudta ám vendégelni, még pedig úgy hogy az, míg él, sose' felejt el; egy kis lakzival ért fel.

- No koma, mondja a halál, ha te engem ily becsületesen megvendégtél, úgy hozza magával a becsület, hogy én azt visszaadjam. Azért jöjj el hozzám vendégségbe, szívesen látlak.

Elmegyen a szegény ember halál komájához vendégségbe, hát mulatság közben térül-fordul s látja, hogy a koczikon számtalan sok, ezer meg ezer mécses ég, - ki tele, ki félig, kinek a fenekén itt-ott volt egy csepp s az ilyen már csak úgy pislogott mint a Pilátus macskája, mint a kialvó tűz; csak néha vetett egy-egy lobbot.

- Komám! hát micsodák ezek az izék? kérdi a szegény ember.

- Jobb, ha nem is kérded! felelt a halál.

- Talán ezzel a tengernyi sok mécsessel a pinczébe borért - vagy a kamrába élelemért jársz?

- Jobb, ha nem is kérded.

- Ha szeretsz, ha igazi komám vagy: mondd meg, micsodák ezek?

- No koma, ha már oly igen rám estél, megmondom: ez az emberélet világa, kinek-kinek van egy.

- Hát nekem van-e?

- Ha anyától születted, van.

- De melyik az?

- Nem jó azt halandónak tudni!

- Ha igaz komám vagy, ha szeretsz, mond meg!

- Nem jó azt halandónak tudni; mert egy halál helyett hetvenhétyszer halnál meg!

- No látom, hogy nem szeretsz!

- Ha már annyira fartatsz, ott van a kosko mellett.

Oda megyen a szegény ember s megnézi a mécsesét, hát látja, hogy csak itt-ott a fenekén van egy csepp; már alig pislogott. Ez nagy szeget ütött a fejébe.

- Koma! hát én csak eddig élek?
- Bíz addig ott, koma!
- Hisz mindjárt kialszik; még vissza se mehetek!
- Annál jobb, nem kell messze fáradnod.
- De tüstént kialszik!
- Nem tehetek róla.

No ez abban maradt s folyt a mulatság újra tovább, mintha semmisem történt volna. Egyszer az isten postájának valami dolga akadt, a gazdag ember pedig térül-fordul, mit, mit nem cselekedett: egy másik mécsesből, mely még egészen tele volt, a magáéba öntött, de ezt a halál mindjárt észrevette.

- Mit cselekedtél, koma?!
- Semmit koma, semmit!
- Ne mond, tudom én azt, ha nem láttam is. Azért, a ki másnak vermet ás, maga esik bele: csak egy imádság az életed.
- Engedj koma.
- Nem lehet!
- Engedj koma.
- Imádkozzál!
- Lábhoz koma.
- Imádkozzál!

Imádkozik a gazdag ember, elmondja a Miatyánkot, de a végéről mindig kifelejtette az Ament. Így a halál semmire se tudott vele menni; akárhányszor elmondatta vele a Miatyánkot, a végéről mindig elhagyta az Ament: e nélkül pedig nem halhatott meg. Így jött vissza a szegény ember a vendégségből, s így nem halt meg.

Hogy haza ért a másvilágra, ezután is csak úgy járt gyógyítani mint annak előtte. Még aztán is sokszor látta halál komáját, de ez őt sohasem tudta levágni, mert az imádság végéről az Amen mindig elmaradt.

Midőn egyszer a szegény emberből lett gazdag ember tizenkét öles portát építtetett volna: a halál fölöltözött ácsruhába s fölkereste a komáját. Ez őt természetesen meg nem ösmerte. Itt a halál kivesz a csizmaszárából egy mértéket s vele elkezdti ott a házat széltébe-hosszába méregetni.

- Mit mér majsztram, kérdi a gazdag ember?
- Ezt az épületet, s a mint látom a szarufák igen hibásan vannak felállítva; egy jó szél ledönti.
- Ha hibásan vannak is: nem eb gondja! felelt gorombául a gazdag ember.
- Ez a mestergerenda is igen gyenge; nem sokára kettétörik.
- Ha ketté törik is: nem eb gondja!
- Ezek a gerendák is vékonyak s rádásul meg kajszra állnak.
- Ha vékonyak is, és ha kajszra állnak is: nem eb gondja.

- De ezek a léczek is gyengék.
- Ejnye, emilyen-amolyan pokolból jött kontárja, hogy gáncsoskodik a más ember dolgában!
- Hát, hogy meri kend ilyen ember létére azt mondani, hogy kontár vagyok?!
- Milyen ember?
- Az olyan ember, a ki beszélni se tud; azt se tudja kimondani, hogy Amen.
- No hát: Amen... Amen... Amen!
- No koma, mondja a halál, véged van! jer velem! Csak ekkor ismert a szegény ember a komájára.
- Engedj koma.
- Nem lehet!
- Lábamhoz koma.
- Nem lehet!
- Csak addig, míg ezt a házat fölépitettem.
- Nem lehet!
- Ha nem lehet, hát vigyél!!

A vén király.

Hol volt, hol nem volt, hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy vén király s ennek három fia.

Itt, megbetegszik a vén király s halálos ágyán fekszik. - Bemegyén azért hozzá a legidősb fia s kérdi tőle:

- Mit hagy, atyám?

- Azt a nagy várhegyet.

Bemegyén hozzá a középső is s kérdi tőle:

- Mit hagy, atyám?

- Azt a nagy várhegyet.

Bemegyén hozzá a legkisebb és a legkedvesebb is s kérdi tőle:

- Mit hagy, atyám?

- Azt a nagy várhegyet.

Itt, meghal a vén király, el is temetik, s a három fiú a nagy várhegy ásatásához fogott.

Ássák, ássák, egyszer találnak egy nagy vasas ládát, a vasas ládában volt egy serpenyő, a serpenyőn egy vasfedő, a vasfedő alatt egy kis nyúl, a kis nyúlnak igen rövid volt a farka, mert ha hosszabb lett volna, az én mesém is hosszabb lett volna.

A medve és a farkas.

Medve. Jó reggelt, farkas koma!

Farkas. Nekem ugyan nem jó; de azért fogadj isten!

M. Be szomorú vagy? tán valami bajod van?

F. Hadd el; ne boszants!... csak volt.

M. Tán éhes vagy? mert oly csikasz a horpaszod: mint valami szúnyog kisasszonyé?

F. Az is, de más is.

M. De te véres is vagy! tán valamelyik atyádfiával küzdöttél?

F. Azzal ám, csak hogy a legerősebb, a leggonoszabb atyámfiával - az emberrel volt bajom.

M. Hacsak ember!

F. Hacsak ember?... de koma, nincs annál erősebb állat!... De halld a historiát, aztán beszélj. Igen megéheztem, pedig te is tudhatod, hogy a gyenge malacz-, bárány-pecsenyét igen szerettem. Ezért bekullogtam a faluba, de most az egyszer torkomra forrt; mert rokonom a kutya felázadt ellenem, s gazdájának elárult; ugatni, csaholni kezdett. Kiugrik erre az ember s fényes farkával, mit ők baltának neveznek, ugyancsak elpáholt, helybehagyott, hogy az irhámát alig tudtam tovább czipelni.

M. Mondtam a mit mondtam, s most is azt mondom: hacsak egy ember!

F. De koma, én is mondtam a mit mondtam s most is azt mondom; nincs annál erősebb állat!

M. Nézd koma, így tépném össze, mint ezt a galagonyabokrot. - Ezzel a medve nagy mérgesen tövestül együtt kirántott egy galagonyabokrot s mint a kenderszálat, pozdorjává, diribradarabra törte.

F. Könnyű neked itt vitézkedni, a hol senki sincsen.

M. Ott is maczkó leszek én a talpamon, legyőzöm az embert.

F. Nem hiszem.

M. Nem?

F. Nem!

M. Hát fogadjunk.

F. Mibe?

M. Egy kövér nyúlba.

F. Nem bánom.

M. Itt a bocskom!

F. Itt a talpam!

Fogadtak abba, hogy a medve mindig legyőz egy embert, s ezt a farkas tagadta. E fogadás következtében lesbe álltak; az ország-út mentében egy bokor megé elbújtak.

Csak várnak, csak várnak, egyszer arra jön egy gyermek.

M. Ember-e ez?

F. Nem.

M. Hát micsoda?

F. Ez csak lesz.

Csak várnak, csak várnak, egyszer arra jön egy vén koldús.

M. Ember-e ez?

F. Nem.

M. Hát micsoda?

F. Ez csak volt.

Csak várnak, csak várnak, egyszer arra jön egy fehér személy.

M. Ember-e ez?

F. Nem.

M. Hát micsoda?

F. Ez csak asszonyi-állat.

Csak várnak, csak várnak, egyszer arra jön egy lovas huszár.

M. Ember-e ez?

F. Ez már talpig ember!

Most a medve kiült a töltés² kellőközepére s elállta a huszár útját. A farkas pedig csak a bokorban maradt, onnan nézte az egész dolgot.

Meglátja a huszár a furcsa út-levél vizitálót, elkáronkodta magát, megtöltötte pisztolyait s kétszer rálőtt. Mind a két lövés talált, mert a maczkó kissé megrázkódott, de azért fel se' vette, csak ott maradt elébi helyén.

A huszár se vette tréfára a dolgot, kirántván fényes kardját, a meztelen fegyverrel beretváltgatni kezdé az útlevél vizitálót, - természetesen saját omló vére volt a meleg, a forró szappanléh.

De a medve sem állhatta sokáig a dicsőséget, hanem ízibe hátat fordított. Bezzeg nem gondolt a fogadással s nem nézte, hogy hol mély az árok hol nem, hanem illa berek nád a kert, tüskönbokron keresztül a vadon erdőbe menekült!

A huszár nem űzhette tovább, mert nagy pecsétű levelet vitt: így a maczkó megmenekült a kész haláltól.

Egy hét múlva, a medve eddig betegen feküdt, - találkozik farkas komájával s a következő beszédet váltották egymással:

F. No koma, megnyertem a fogadást!

M. Meg bíz azt; megkapod a kövér nyulat.

F. De már most csak elhiszed, hogy az ember a legerősebb állat?

M. Vagy akarom, vagy nem, el kell hinnem! Hanem soha világ életemben nem láttam én oly fura állatot, mint az az ember; mikor két lábra állva feléje mentem, már vagy harmincz lépésről, mint a vadmacska a szemem közé köpött, még pedig úgy, hogy még a bőröm is borsodzott tőle. De ez még hagyján lett volna! de mikor hátulról kihúzta fényes nyelvét; mikor ezzel nyalogatott, pofozgatott: teremtútse, ki nem tudtam állni, hanem hátat fordítottam!

---

² Töltés: tájszó = ország-út.

Bolond Jankó.

Volt egyszer egy szegény embernek egy bolondos fia. Hogy bolondos volt: az apja semmitsem tudott rajta venni. Hiába vasalta a munkára: a bolond mindenütt bolond, ha Bécsből hozzák is, vagy ha odaviszik is, - kapja a lelkét, mit, mit nem cselekedett vele, elküldte szolgálni.

Elment Jankó szolgálni s beszegődött egy vén asszonyhoz. Három napból állt egy esztendő s szolgált egy gombostőt.

A mint megyen, mendegél hazafelé, előtalál egy szénás szekeret, kapja a lelkét, beleszúrta a gombostőt.

Egyszer kereszt-útra értek; a szénás szekér hajsza, Jankó pedig csáléra ment: ezért bolondos Jankó rákiált a szénás szekérre, hogy álljon meg.

- Minek? kérdi a szénás szekér gazdája.

- Egy aranyszálat dugtam a szénás szekérbe: keressük meg!

Keresik, keresik, szálanként válogatják a szénát, egyszer valahára mégis megtalálják a gombostőt s kérdik tőle, hogy valjon nem olyan volt-e? Ilyen volt, ép' ilyen volt, válaszolt a bolond s örült neki, mint vak Laczi a két szemének.

Itt a mi Jankónkat előveszi a gazda s amugy magyar miskásan jól meghányta, még pedig úgy, hogy szinte nyögött bele; mert hogy merte őt bolondá tenni.

Itt a mi Jankónk nagy busan, nagy verten vánczorog haza s otthon kérdik tőle, hogy mit szolgált?

- Egy gombostőt.

- Hová tetted?

- Egy szénás szekérbe dugtam.

- Óh te bolond! nem úgy kellett volna azzal bánni; hanem a kalapod mellé szúrni s úgy haza hozni.

- Jól van apám-uram, majd máskor úgy teszek.

Jankó újra elment szolgálni. Három napból állt egy esztendő. Szolgált egy eke-vasat.

Kapja a lelkét a bolond, mit, mit nem cselekszik, az ekevasat a kalapja mellé szúrta s úgy vitte haza. Nehéz volt ez ekevas-bokréta, egészen félre húzta a nyakát s úgy megfájdult belé, hogy miatta egy álló hétig nyomta az ágy deszkáját.

- No mit szolgáltál? kérdik tőle.

- Egy ekevasat.

- Mit csináltál vele?

- Hát, a mint apám-uram mondta, a kalapom mellé tűztem; de igen nehéz volt; majd kitört a nyakam belé.

- Óh te bolond! nem úgy kellett volna azzal bánni!

- Hát, hogy édes apám?

- Kötélre kötni s a hátadra vetni.

- No majd eztán úgy teszek.

Elment a bolond újra szolgálni. Szolgált egy borjút. - Ő tehát kötélre kötötte azt, a hátára vette s úgy czipelte haza. A borjú természetesen míg haza ért, megfűlt a kötélén.

- Mit szolgáltál, édes fiam? kérdik otthon.

- Egy borjút.

- Mit csináltál vele?

- A mint apám-uram mondta, kötélre kötöttem, s a hátamon haza hoztam.

- Óh te bolond! nem úgy kellett volna azzal bánni, hanem kötélre kötni, szépen magad mellett haza vezetni, itthon az ólba kötni, szénát tenni elébe, hogy egyék, s aztán megitatni a rocskából.

- No majd máskor úgy teszek.

Itt Jankó újra elmegyén szolgálni. Ekkor szolgált egy szép leányt. Ő tehát kötélre kötötte a szegény leányt s maga mellett vezetgette. Hogy haza ért: bekötötte az ólba, szénát tett elébe, hogy egyen. Mikor aztán illetésképen dolgát végezte, bement a szobába.

- Mit szolgáltál, kedves fiam? kérdik tőle.

- Egy szép leányt, édes apám.

- Mit csináltál vele?

- Nem egyebet, mint, a hogy édes apám-uram mondta, kötélre kötöttem, magam mellett vezetgettem s hogy haza értem, bekötöttem az ólba, szénát, vizet tettem elébe, hogy egyék, igyék.

- Nem úgy kellett volna azt édes fiam, hanem megölelni, megcsókolni, s kézen fogva haza vezetni.

- No majd máskor úgy teszek.

Összeadták Jankót a szép leánynyal s lakzit laktak. A lakzi előtt azt mondja a menyasszony a vőlegénynek:

- Hallod-e te Jankó! te igen sokat szoktál enni, már pedig ez a vőlegénynek nem illik, mert megszólják az embert: azért ha megnyomom a lábodat, többet ne egyél!

Itt, behozzák a jóféle marhahús-, tyúkhúsleveseket, alig eszik Jankó egy-két kanállal, beszalad a kutya s ráhágott a lábára: ezért Jankó tüstént letette a kanalat s többet egy falatot sem evett. Kinálják erősen, apja, anyja és a felesége, de nem evett, s mindenkinek csak azt mondta, hogy már jóllakott.

Itt, elkövetkezik az estve. Ezért a vőlegényt meg a menyasszonyt lefektették a kamrába. - Egyszer csak elkezd Jankó:

- Szivem szép szerelme, jaj, be éhes vagyok!

- Hát te bolond, mért nem ettél?

- Ha megnyomtd a lábomat!

- Én?

- Te hát!

- Oh te bolond! hisz az a Bodri kutya volt. De, ha már oly szörnyen éhes vagy, menj, ott a pánkon van egy kis körömfaladék³, egyél belőle; de vigyázz, mert ott paradicsom is van sorjába lerakva, valahogy abból ne egyél.

---

³ Körömfaladéknak nevezik a lakodalomból megmaradt elemózsiát.

Bemegy a bolond a szobába, nem találta a körömfaladékot, kezibe akadt a paradicsom, azt ette meg.

- No jóllaktál-e, kérdi a felesége?

- Jól ám, csak hogy igen émelygős izű volt, még most is kovályog a gyomrom tőle, de a fejem is szédül.

- Óh te bolond! a paradicsomot etted meg!

- De én hányhatnám is!

- Hát eredj, ott az ajtó mellett van két fazék, az egyikbe tejfel van, a másik pedig üres, abba rakodj bele.

Elmegy a bolond, bele disznócodik a tejfeles fazékba.

- Valjon nem a tejfeles fazékba hánytál-e?

- Biz én nem tudom; mert csakúgy czupogott.

- No bolond, úgy oda a tejfel! hanem takarodj tüstént s vágd a kapufélfához.

A bolond úgy értette: az apja hátához, s a szegény öreg hátához vágta a tejfeles fazekat, úgy-hogy az csupa tejfel lett. A szegény öreg nem tudta hogy mi leli, hogy honnan jön rá az áldás, ijedtébe kiszaladt a házból s végig az utcán. A kutyák megéreztek a tejfelszagot, utána mindenütt a nyomába, összevesztek a tejfelen s lőn olyan nagy zsibaj, hogy az egész falu mind fölébredt. Azt gondolták, hogy tűz van, a harangot félre verték, s hordták ide-tova a sok vizet.

Vissza megyen bolond Jankó a felesége oldala mellé s ez kérdi tőle, hogy oda vágta-e?

- Oda bizon, erősíté a bolond, hogy szinte nyögött belé.

- Kicsoda?

- Hát az apám.

- Oh te bolond, soha sem lesz neked elég eszed!

- De van nekem elég magamhoz képest.

- Az a baj! hanem eredj most kövesd meg.

A bolond úgy értette, hogy kövezd meg. Szed egy ingújj követ, s az épen hazatérő atyját megkövezte.

- No megkövetted-e? kérdi tőle a felesége.

- Megám! csakúgy jajgatott!

- Kicsoda?

- Az apám.

- No már most csak fussunk, míg jól el nem vernek bennünket.

Elszaladtak. A mint a kerten kiértek, azt kérdi a feleség bolond urától, hogy behúztad-e az ajtót?

- Nem.

- Hiszen te jöttél utoljára; szaladj vissza, húzd be az ajtót.

A bolond úgy értette, hogy hozd el az ajtót. Visszaszalad, leveszi az ajtót, fölveszi a hátára s loholni kezd a felesége után.

Mikor már egy jó darabot a hátuk megett hagytak, a bolondnak nehéz volt az ajtó, azt mondja a feleségének:

- Hej, anyjuk!

- No, mi baj?

- Segíts már te is vinni.

- Mit?

- Ezt az ajtót.

- Hát elhoztad?

- Hiszen te mondtad!

- Mondta, a bolond! de ha már itt van, hát czipeljük.

Mentek, mendégéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer egy nagy vadon erdőbe értek. Itt ép' 12 zsvány jött rájuk szemközt. Ijedtökből ezért felmáshztak egy fára; az ajtót is felvitték magokkal, nehogy erről a zsványok reájok ismerjenek. A 12 zsvány ép' azon fa alá ült le a lopott pénzen osztzkodni. Itt elfáradt Jankó s már nem bírta tovább tartani az ajtót, s ezért azt mondja a feleségének:

- Szivem szép szerelme! már nem birom az ajtót tovább tartani; mindjárt leesik.

- Jaj, az istenért le ne ejtsd! mert csúf halállal mulsz ki, zsványok keze által.

Késő idő után kántálni a hol ni! leesett!

Az ajtó ép' egy beszélő zsványnak úgy a fejelágyára esett, hogy az rögtön elharapta a nyelvét. Erre a 11 zsvány elszaladt világul mint a Kari lova, a sok pénzt pedig otthagyták. A 12-ik zsvány is utána a többinek, hogy beszélni nem tudott, mindig ezt kiabálta utánuk: emberlót! emberlót! - e helyett: ember volt. A 11 zsvány még most is szalad, ha meg nem állt.

Jankó, meg a felesége aztán lejöttek a fáról, a sok pénzt fölszedték s alig birták hazaczipelni.

A Jankó apja az igaz hogy beteg volt, de ennek a temérdek sok kincsnek láttára egyszerre meggyógyult. És ez a sok pénz még bolond Jankónak is meghozta az eszt.

Néptalányok.

I.

Egy kis hófehér mezőben
Buzog két gyönyörves forrás;
Életből életet szíva,
Hallgat tőle sírás-rívás.
Édesb a cukornál,
Csurgón csurgott méznél,
Hajnali álomnál,
Mazsolás rétesnél. ¹⁾

II.

Valamit látok, megvallom;
Mégis azt a panaszt hallom:
Hogy egyiknek, kedvezek, -
A másiknak, bűt szerzek. ²⁾

III.

Kecskének kezébe,
Szöcskének zsebébe
Eszközül szolgálok,
Százszor számítva is
Négy betűből állok.
Két első betűm jelent:
Oktalannak házat;
Utolsó kettő pedig:
Világszép állatját.
Ha van elsőbe' lakód:
Nyergeled a hátát. ³⁾

IV.

Egy kis fris mezőben terem
Csak két alma,
A mely mellett forog
A nyájasság malma.
Gyócs annak fedele,
Nem tatárka szalma,
A ki kitanálja
Nyugodott alatta. ⁴⁾

V.

Ház vagyok, de nem palota,
Laknak születésem óta.
Ütés verés
A fizetés.
Oktalan jár szavam után,
Találja ki mindezek után. ⁵⁾

VI.

Egy gazdánál négyen vagyunk,
Pár, párjával igaz testvér.
Hájat eszünk s ha koplalunk:
Belünk azt csikorogva kér.
Hegyen-völgyön kergetődzünk,
Forogva egymás után futunk,
Soha egymást utól nem érjük,
Mégse' válhatik el utunk. ⁶⁾

VII.

Hallottál-e csodát
Hatot e világon?
Hetediket mondok -
Minden ráhallgasson!
Gyors paripa nyargal
A hitvány bárányon,
Meg nem tántorodik,
Sőt nyerít vastagon. ⁷⁾

VIII.

Kerek mint az alma,
Piros mint a rózsza;
Rétes, de nem béles,
Ettem, de nem édes. ⁸⁾

IX.

Három lába,
Egy farka,
Ma is volt a
Markomba. ⁹⁾

X.

Kivül, szőrös,
Belül, nedves;
Legényeknek
Igen kedves. ¹⁰⁾

XI.

Mért sír dóríka?
Azért sír dóríka,
Hogy nincs vér a derekába. ¹¹⁾

XII.

Tündér vagyok,
És látható,
Tenger vagyok,
Nem úszható;
Víz is vagyok,
Nem iható;
Testem pedig
Nem fogható. ¹²⁾

XIII.

Alma vagyok,
Fán nem termett;
Élő engem
Holtan evett. ¹³⁾

XIV.

Mond meg fiú, hogy hívják -
Mint e mesébe írják -
Azt a nagy szemfedelet,
Mely ki- s betakarva volt
Haldokló anyánk felett. ¹⁴⁾

XV.

Míg fiatal: leáll neki,
Ha megvénül: feláll neki. ¹⁵⁾

XVI.

Mondj nekem oly vizet -
Ha felelni mernél -
A melyik szélesebb
Mélységes tengernél;
Mégis ha bele mégysz,
Alig ér bokáig.
Mondjad hát, ne törjed
Az eszed sokáig. ¹⁶⁾

XVII.

Hácskón jöttem, hácskón mentem,
Arany gyűrűm elvesztettem;
Hold meglátta, nap felkapta,
Csillag kebelébe dugta. ¹⁷⁾

XVIII.

Nagyobb egy lónál,
Kisebb egy disznónál;
Mégis befér a lóca alá. ¹⁸⁾

XIX.

Amott egy fa
Ága nélkül,
Rászállt madár
Szárnya nélkül;
Mind megette
Szája nélkül. ¹⁹⁾

XX.

Sírok-rívok, mindig sírok,
A testemmel míg csak bírok.
Annál jobban, ha fölvesznek,
Annál jobban, ha letesznek. ²⁰⁾

XXI.

A hol van ni Dávid háza,
Vonóját hogy húzza-rázza;
Tizenkétszer összerontja,
Tizenkétszer újból rakja. ²¹⁾

XXII.

Mi lehet az az erős állat,
Mely maga elbír egy házat. ²²⁾

XXIII.

Köny nélkül sir dórika,
Vér nélkül van dereka.
Sirását nem csitítjuk,
Sőt magunkat vidítjuk. ²³⁾

XXIV.

Néma vagyok, holtan élek;
Én általam mégis élnék.
Ha tökütött nem az eszed;
Ha nyelvemen tud a nyelved:
Te általad élve élek,
Néma létemre beszélek. ²⁴⁾

XXV.

Kerek erdőt járattam,
Marok vesszőt vágattam,
Megjegyeztem:
Otthagytam;
Érte mentem:
Elhoztam. ²⁵⁾

XXVI.

Ide hallgassatok,
Arra a mit mondok:
Mi állat, a melynek
Négy lába, négy szeme,
Huszonnégy a körme? ²⁶⁾

XXVII.

A kertembe' van egy fa,
E fának van több ága;
Fatetején van egy ház,
Abba' egy- vagy háromszáz. ²⁷⁾

XXVIII.

Zöld burokba' születtem,
Mikor aztán nagy lettem,
A nadrágom kifeslett
És az úrfi leesett. ²⁸⁾

XXIX.

Pehely vagyok, de nem lúdé,
Víz is vagyok, de nem kúté,
Tápláló édes testén,
Bunda vagyok tél idején. ²⁹⁾

XXX.

Senki, És, Valaki
Laktanak egy házban.
Elment Senki vadászni,
Valaki madarászni:
Ki maradt otthon? ³⁰⁾

XXXI.

Fót hátán, fót,
Soha tű benne nem volt. ³¹⁾

XXXII.

Miből lettem, megmondandom, -
Megfejtés, nem én gondom:
Fából vagyok, vasból vagyok,
Hogyha használsz, hasznót hozok.
Ha pihenek: szegen ülök;
Ha dolgozom: nem csücsülök.
Mint gyűrűnek nincsen vége:
Úgy nem akadsz az enyémre. ³²⁾

XXXIII.

Ércz levén, tudok szólani,
Tüdő nélkül kiáltani,
Az élőket hívogatom,
A kimultakat megsíratom. ³³⁾

XXXIV.

Világszép éltembe,
Lyuk volt én palotám,
Mig ágaskodhattam,
Fekete volt ruhám;
De már holtom után,
Veres az én ruhám.
Ha te kitanálsz:
Úgy leszel jó komám. ³⁴⁾

XXXV.

Vadon a hazája,
Van derék bundája;
Sokszor midőn lánczos:
Igen furcsa tánczos;
Lomhán jár, kel, forog,

Ha szól, mindig morog;
Soha sincs jó kedve:
Mi ez, ha nem....? ³⁵⁾

XXXVI.

Anyám volt a gáton,
Tűzön vala gomba,
Jó vala Gálnak dolga,
Míg anyja vala Gálnak. ³⁶⁾

XXXVII.

Ép' ilyen;
Szarka átszáll a tiszán,
Hordóbor az oldalán,
Kutya ül a farkán,
Szalonna függ az állán. ³⁷⁾

XXXVIII.

Piros vagyok mint a rózsza,
Kerek mint a krajczárocska;
Fehér ajtó szélén ülök...
Találjátok ki, mit őrzök? ³⁸⁾

XXXIX.

Az egész világot átéri,
Mégis egy tyúk átlépi. ³⁹⁾

XXXX.

Fehér a földje,
Fekete a magva,
Lúd szántja,
Ember hajtja. ⁴⁰⁾

XLI.

Lepke röpül szárnyatlan,
Ne kérd: mennyi? számatlan!
Jó egy ember lábatlan,
Mind megeszi szájatlan. ⁴¹⁾

XLII.

Fúrták, faragták;
Mégis feneketlen hagyták. ⁴²⁾

XLIII.

Magasabb a toronynál,
Vékonyabb a zsinórnál. ⁴³⁾

XLIV.

Se' ablakja, se' ajtaja;
Mégis négyen laknak abba'. ⁴⁴⁾

XLV.

Úton megyen döndörre,
Hátán viszi kenderét.
Ha nem szánnám döndörét:
Meggyújtánám kenderét. ⁴⁵⁾

XLVI.

Körül-körül csupa fa,
A közepe nyi.. ha.. ha. ⁴⁶⁾

XLVII.

Még az apja megse' lett,
Már a fia sindelez. ⁴⁷⁾

XLVIII.

Hídon megyen, nem dobog,
Vízen megyen, nem locsog,
Sáron megyen, nem pocsog. ⁴⁸⁾

XLIX.

Ha leteszik is sír,
Ha felveszik is sír,
Ha szomszédba viszik is sír. ⁴⁹⁾

L.

Ha rám nézsz, visszanézlek;
Ha rám nevetsz, lenevetlek;
Tiszta, igaz és hű vagyok,
Zsákba macskát nem árulok. ⁵⁰⁾

LI.

Midőn egy magyar leánytól azt kérdezték, hogy hány éves, következőleg válaszolt:

Én, annyi a mennyi! az anyámasszony két annyi, az apámuram pedig öt évvel idősb anyámasszonynál, mindhármunk ideje pedig száz esztendő.

Kérdés: hány éves volt a leány, az anya és az apa? ⁵¹⁾

LII.

Midőn egy másik magyar leány előtt, ki lúdait hajtogatta hazafelé, valaki azt találta mondani: amott megyen húsz lúd, az imigy felelt:

Akkor volna az húsz lúd, ha annyian, meg fél annyian volnának!

Kérdés: hány volt a lúd? ⁵²⁾

LIII.

Mennyi ez? három öreg, hat nagy, kilencz südő, hat malacz? ⁵³⁾

LIV.

Egyszer két deák kapott egy kulacs bort, melyben épen nyolcz itcze bor volt. Minthogy kiki a maga borát máshol akarta megpityizálni; minthogy semmiféle mérőedényök nem volt, csupán két kulacsuk, még pedig az is az egyik három és a másik ötítzés: kérdés, hogy mérhették kétfelé a bort, hogy sem az egyik, sem a másik meg ne csalódjék? ⁵⁴⁾

LV.

Ha egy véka búza harmincz garas: mi az ára egy három garasos czipónak? ⁵⁵⁾

LVI.

Mikor fél a nyúl? ⁵⁶⁾

LVII.

Hogy van az: hogy félszemü ember többet lát egy szemével, mint te kettővel? ⁵⁷⁾

LVIII.

Ki tud minden nyelven beszélni? ⁵⁸⁾

LIX.

Mi ez? erdőben-berdőben fejetlen kutya ugat. ⁵⁹⁾

LX.

Miféle kő van legtöbb a vízben? ⁶⁰⁾

LXI.

Mi nélkül nem lehet el a szántás? ⁶¹⁾

LXII.

Hogy lehetett az, mikép Putnokon az országos vásár alkalmával egy disznó Hétfelé szaladt? ⁶²⁾

LXIII.

Hány tojást tudnál éhomra megenni? ⁶³⁾

LXIV.

Mikor lehet a vizet rostában hordani? ⁶⁴⁾

LXV.

Hogy van az: hogy a szomszéd faluban fát vágnak, mégis ide hull a forgácsa? ⁶⁵⁾

LXVI.

Amott van azon a fán húsz veréb, ha én abból tizet lelövök, hány marad a fán? ⁶⁶⁾

LXVII.

Láttál-e már kenderből tornyot? ⁶⁷⁾

LXVIII.

Mi nem rezeg a malomban? ⁶⁸⁾

LXIX.

Miért hunyja be szemét a kakas, mikor kukurikul? ⁶⁹⁾

LXX.

Mi áll a vásárban három lábon? ⁷⁰⁾

LXXI.

Mi van ebben a házban csinálás, fúrás-faragás nélkül? ⁷¹⁾

LXXII.

Mikor fut a hegy a nyúlnek? ⁷²⁾

LXXIII.

Mi áll egyenesen az ágyban? ⁷³⁾

LXXIV.

Hány szeg kell a jól elkészített vasas szekérbe? ⁷⁴⁾

LXXV.

Volt-e nálatok este? ⁷⁵⁾

LXXVI.

Mi az? ágzik-bogzik, mégsem virágzik? ⁷⁶⁾

LXXVII.

Hány hét varjú? ⁷⁷⁾

LXXVIII.

Mire esik a nyúl mikor meglövik? ⁷⁸⁾

LXXIX.

Mi fa nem ég meg a tűzön? ⁷⁹⁾

LXXX.

Hol nem lothat a tolvaj semmit? ⁸⁰⁾

LXXXI.

Hogy írjad le egy betűvel ezt a szót: Izsák? ⁸¹⁾

LXXXII.

Mi hasonlít legjobban egy fél szalmaszálhoz? ⁸²⁾

LXXXIII.

Melyik a legtűzesebb ló? ⁸³⁾

LXXXIV.

Mit tud a néma legjobban? ⁸⁴⁾

LXXXV.

Hol kaszálják a szénát? ⁸⁵⁾

LXXXVI.

Micsoda ló lát hátul is oly jól mint elől? ⁸⁶⁾

LXXXVII.

Melyik a legszúrósabb tő? ⁸⁷⁾

LXXXVIII.

Hány évig tartott a harmincz éves háború? ⁸⁸⁾

LXXXIX.

Mikor nedvesül meg a föld eső, hó és öntözés nélkül? ⁸⁹⁾

LXL.

Micsoda állat bír el egy házat? ⁹⁰⁾

LXLI.

Hány hét a világ? ⁹¹⁾

LXLII.

Mi eszi meg magamagát. ⁹²⁾

LXLIII.

Ha lelked tenyérre teszed:
Vizet velem nem merítnél,
Ha mérés közt Mathusálem
Életet s még annyit élnél.
Asszonyok megtánczoltatnak;
Mégis vernek agyba-főbe...
Találj ki, hogyha nem korpa,
De fris ész van a főbe. ⁹³⁾

FELÓLDÁS.

1) Anyatej. 2) Tükör. 3) Olló. 4) Emlő. 5) Kolomp. 6) Kocsikerék. 7) Hegedű. 8) Vöröshagyma. 9) Lábas. 10) Kulacs. 11) Hegedű. 12) Délibáb. 13) Krumpli. 14) Köd. 15) Mák. 16) Harmat. 17) Harmat. 18) Nyereg. 19) Gyertyavilág. 20) Lánicz. 21) Hold. 22) Csiga. 23) Hegedű. 24) Betű. 25) Menyasszony. 26) Lovashusár. 27) Mák. 28) Dió. 29) Hó. 30) És. 31) Fejes káposzta. 32) Szita. 33) Harang. 34) Rák. 35) Medve. 36) és 37) Értsd úgy, miként mondva van. 38) Pecsét. 39) Kerékvágás. 40) Írás. 41) Hó. 42) Kémény. 43) Eső. 44) Dió. 45) Juh. 46) Szita. 47) Füst. 48) Holdvilág. 49) Lánicz. 50) Tükör. 51) A leány volt 19, az anya 38 és az apa 43 éves. 52) Nyolcz. 53) Huszonnégy. 54) Először tele töltötték a három itczés kulacsot s azt az öt itczésbe kotyogtatták; aztán másodszor is tele öntötték a három itczést, s azt újra az öt itczés kulacsba fordították; de minthogy a középső kulacsba csak öt itcze fért: így a három itczés kulacsban maradt egy itcze bor. Most a tele öntött öt itczés kulacs tartalmát vissza fordították a nyolcz itczésbe, a legkisebb kulacsban maradt egy itcze bort pedig az öt itczésbe kotyogtatták, s aztán harmadszor is tele töltötték a három itczés kulacsot a legnagyobb kulacsból, s azt az öt itczés kulacsba fordították. Így a középső öt itczés kulacsban, úgysszinte a legnagyobb nyolcz itczésbe is 4-4 itcze bor maradt. 55) Három garas. 56) Mikor ketté vágják. 57) Csak úgy, hogy ha te a félszemű emberre tekintsz, csak egy szemét látod, míg ő, ha rád tekint, két szemedet látja. 58) A viszhang. 59) Fejsze. 60) Vizes kő. 61) Fordulás nélkül. 62) Csakúgy, hogy Putnok közelében fekszik Hétfalu, s affelé szaladt. 63) Egyet; már a többi nem éhomra lenne. 64) Mikor megfagyott. 65) Harangszó. 66) Egy sem. 67) Láttam mikor kenderben állottam. 68) A sötétség. 69) Azért, mert könyv nélkül is tudja. 70) A lábos. 71) A repedés. 72) Mikor nyársra húzzák. 73) Sárgarépa. 74) Egy sem. 75) Volt. 76) A patak. 77) Hét. 78) A szőrére. 79) A tréfa. 80) A hol semmi sincs. 81) Egy zsákra írnék egy I betűt. 82) A másik fele. 83) A kandalló. 84) Hallgatni. 85) Sehol, mert már le van kaszálva. 86) A vak ló. 87) A temető. 88) Harmincz évig. 89) Mikor a harmat esik. 90) A csiga. 91) Mával is kevesebb. 92) Gyertya. 93) Rosta.

MÁSODIK RÉSZ.

A Hamupipőke.

Volt egyszer egy király s ennek egy tuczet gyermeke, ép tizenkettő. Egyik szebb volt mint a másik, csak a legkisebb rítt ki a többi közül, csak ez látszott gyenge fakadásnak, mintha élte gyökerén valami féreg rágott volna, - s mivelhogy a patkán a hamuban szeretett sütkérezni: ezért Hamupipőkének nevezték.

Mikor a királyfiak azt a kort elérték, hogy házasodni lehet: elindultak országvilágszerte azon szándékkal, hogy mindaddig mennek, míg olyan törzsre nem találnek, melynek, mint az övéknek, épen 12 hajtása nem lesz; tizenkét virágszál, tizenkét szép leány.

De a Hamupipőkét otthon hagyták; nehogy még csúnyát lássanak vele; nehogy még feleséget se kapjanak, hogyha megtudják, hogy ez is az ő édes testvérök.

Hogy a 11 testvér a szebbnél szebb aranyos szőrű paripákon elvágatott, hogy a Hamupipőkét otthon hagyták makkot sütni: ez sirva-riva kibandukolt a város végére. A város végén egy vén koldús már 77 esztendő óta mindig ott üldögélt, ki az arra járó-kelőktől alamizsnát kért. Hogy a királyfi elténfergett a vén koldús mellett, adott neki alamizsnát kérés nélkül, de elébb köszönt neki, mondván:

- Adjon isten jó napot szegény koldús!

- Fogadj isten királyfi!.. Jótét helyébe jót várj; azért mondd meg csak nekem, mért sírsz, mért rísz, mért folyik a te két szemed könye?

- Hogyne sírnék, hogyne rínék, mikor 11 testvérem országvilágszerte házasodni ment, engem pedig világsúfjául itthon hagytak; mert attól tartottak, hogyha engem is elvisznek, még feleséget sem kapnak.

- Hahó, királyfi! mondja a vén koldús, nem baj az, csak szerencse! Menj ki csak a te királyi atyád számnélküli ménésébe, vigy magaddal egy lapoczka zsarátnokot s tedd le a ménes kellőközepébe. - Majd kiválik a többi közül egy rongyos csikó, majd felszíja az a tűzabrákot egy szippantásra; te pedig aztán fogd meg azt a rongyos csikót üstökénél fogva, húzz a fejébe kötőféket s vezesd ki a városból. A többi aztán majd magától következik.

A királyfi szépen megköszönte az adott tanácsot s úgy tett, miként a koldús mondta.

Kiment uraatyja számnélküli ménese közé, annak kellőközepén letette a tűzabrákot, s ime! a legroszabb csikó kiválik a ménesből - a többi mind elszaladt - s hangos nyerítéssel, hogy szinte megkondult a világ bele, egy szippantásra felszíta a tűzabrákot. A királyfi pedig üstökön ragadta, kötőféket huzott a fejébe s kihuzta a ménes közül.

Alighogy kiértek a ménesből, egyszer csak megrázkodik a rongyos csikó s olyan széltől fogantatott, hat lábú tátosparipa lett belőle, hogy csak párját kellett volna keresni. Itt, megszólal a tátosló s azt mondja a gazdájának:

- No édes gazdám! eddig te húztál engem, ezután majd én viszlek téged! Már hét mérföldre vannak tőlünk azok a te jóféle bátyáid, de ha egyet ugrom, kettőt szököm, még el is hagyjuk, ha akarjuk. Hanem még azt is akarom mondani: itt meg itt van egy királyné, ki a boszorkányok seregében szolgál s ennek van 13 leánya. A világ csak tizenkettőről tud valamit, a tizenharmadikról pedig, mert közbe légyen mondván, ez a legszebb, senki semmit. Vagy akartok odamenni, vagy nem, mégis mindnyájan oda értek, mert, mintha a kerek föld minden útja ide vezetne, a vén banya ördögi mesterséggel mind a 11 bátyádat magához gyűjti; de ez nem tesz

semmit, csak te kis gazdám arra ügyelj, hogy én valahányszor egyet topantok a hídlásra, te mindannyiszor kijöjj hozzám; különben könnyen ott hagyhatjátok a fogatok fehérét.

Hogy a tátosló befejezte a mondókáját, felszállt a levegőbe, egyet ugrott, kettőt szökött s mindjárt a vén banya vára előtt termett, hova már a vén boszorkány a 11 királyfit e széles világból mind odagyűjtötte; csak akkor csudálkoztak el a királyfiak, mikor így egy rakáson látták egymást. Legutoljára érkezett meg a Hamupipőke; de most már nem a hamuba ülő, tűznél sütkérező Hamupipőke, hanem széles e világon a legszebb királyfi, ki tündérek királyának is beillett volna, még ott is megérdemelte volna, hogy az első székbe üljön.

Hogy a vén banya várában még messziről meglátták jöni az ékes királyfit, a 12 királykisasszony, a 11 gavallér kíséretében, eleibe ment, fogadják nagy parádéval, hajlongnak előtte s mindjárt az első székbe ültették.

Az ebéd már javában folyt, midőn a tátosló egyet rugott. Hogy meghallotta a Hamupipőke, azonnal letette a kanalat s étlen-szomjan kiment az ölba.

- Mi bajod van kedves lovam? kérdi a tátosparipától a Hamupipőke.

- Nekem semmi, csak nektek ne legyen. Nem hallod-e, hogy a vén boszorkány a nagy kést köszörüli? nektek feni azt! De, mint a szóbeszéd tartja: a ki másnak vermet ás, maga esik bele: ez történik a vén banyával is; mert ő nektek, tizenkét királyfiaknak ásta a vermet, de tizenkét szép leánya esik bele, csak a tanácsomra hallgassatok. Tanácsom veleje pedig im ide megy ki: majd mikor a lefekvés ideje eljön, úgy a 12 szép leány számára, mint nektek 12 királyfiaknak, egy szobában vetnek ágyat; az egyik oldalon, még pedig a balon feksztök ti, a másik oldalon, még pedig a jobbon fekszenek a vén boszorkány leányai. Mikor a kakas harmadszor kukorékul, már akkor talpon légy s tizenegy testvéredet szintén költsd fel. Költsd fel pedig azért, hogy ki-ki vegyen egy-egy leányt a karjára s szép csendesen aztán a maga ágyába fektesse; ti pedig a leányok ágyába döljete le. Attól ne tartsatok, hogy a leányok fölébrednek, mert álomporos bort ittak. Azért ittak pedig álomporos bort, hogy egyetlenegy se ébredjen fel akkor, mikor édes anyjuk, mint a farkas a bárányakolban, szép csendesen, lábújjhegyen bekullog a hálószobába azon szándokkal, hogy mindnyájatok nyakát leszelve. Így aztán a vén banya ki lesz játszva, mert tulajdon édes leányai nyakait vágja el a tiétek helyett. Mikor aztán a vén banya nyugodalomra bocsátotta bűnös testét és elaludt: ti, izibe keljete föl, öltözködjete fel, szép csendesen, egyenkint sompolyogjate ki, s üljete fel az udvaron reátok váró paripákra, melyeket én azalatt fölnyergelek. Aztán illa berek, nád a kert, búcsút veszünk a kapufélfától s itt hagyjuk ő kelmét, a vén banyát a faképnél, mint Sz. Pál az oláhokat.

Ugyis történt. - Mikor a kakas harmadszor kukorikolt: már a Hamupipőke talpon volt s mind a 11 testvérét felköltögette, kik aztán egy-egy leányt karjaikra vevén, lefektették őket a bal-, magok pedig a jobb oldalra döltek le. Itt, jön a vén banya a nagy késsel, kullog mint a farkas s uramfia! mind a tizenkét leánya fejét sorba leszeli, mondván:

- Hej, kigyó-béka egyen meg! varjú-holló hizzon rajtatok! halál legyen a menyasszonyotok, nem az én szép leányaim! Aztán a mint besompolygott, úgy ki is kullogott, lefeküdt s elaludt.

Mikor a vén banyát elnyomta a buzgóság: elaludt, már a tizenkét királyfi talpon volt, kik fölkapván a fölnyergelt paripákra, búcsút vettek a kapufélfától.

Itt lelkem teremtettem! a vén banya úgy hajnal felé bemegy a hálószobába, hogy ki-ki vigye el a völégényét s im! vérbe-fagyba ott találja 12 szép leányát, a halálnak eljegyezve. Imhogy sóbálvánnyá nem változott ijedtében, imhogy a guta meg nem ütötte! De a vén banya sem rest, megnyergeli az azsagot, ráül mint valami paripára s utána a tizenkét királyfinak! De ezek

már ekkor árkon-bokron túl voltak, túl a vén banya birodalmán is, ha nem többel is, legalább egy bakarasztal.

S ezer volt a szerencséjük, hogy egy bakarasztal megelőzhették a vén banyát, mert ha ezer lelkek lett volna is, mégis gonoszul vesztek volna.

A vén banya birodalma határáról im ezt kiáltotta a Hamupipőke után:

- No várj, te ebfajzotta Hamupipőkéje! megfosztottál 12 leányomtól, de még háromszor jössz el hozzám, tudom, hogy megkeserülöd! s ezzel hazament.

Hogy nem lett a házasság idős: a 11 testvér hazafelé fordította a kantárszárát, a Hamupipőke pedig oda sem hederített a bajnak s ment a maga útján.

Csak megyen, csak megyen, egyszer megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy most megyünk keresztül a vén banya birodalmán, azért sehol, de sehol se tekints le a földre, hanem mindig csak a fülem közül nézz el.

Csak mennek, csak mennek, egy darabig, csak megállta a Hamupipőke, hogy nem nézett le a földre, de mégis letekintett s meglát ott egy aranypatkót.

- Ejnye, be szép aranypatkót látok! fölvegyük-e, vagy ott hagyjuk?

- Ugy-e megmondtam, hogy ne tekints le! most már az is baj, ha fölveszszük, az is, ha nem, de mégis inkább vegyük fel.

Fölvették az aranypatkót.

Csak mennek, csak mennek, egyszer hogy, hogy nem, újra letekintett a Hamupipőke, s meglát a földön egy aranykacsatollat.

- Ejnye, be szép aranykacsatollat látok! fölvegyük-e, vagy ott hagyjuk?

- Ugy-e, megmondtam, hogy ne tekints le! most már ha fölveszszük is baj, ha nem veszszük is baj, de mégis inkább vegyük fel.

Fölvették az aranykacsatollat.

Csak mennek, csak mennek, egyszer a királyfi, hogy, hogy nem, újra letekintett s meglát a földön egy aranyhajszálat.

- Ejnye, be szép aranyhajszálat látok! fölvegyük-e, vagy ott hagyjuk?

- Ugy-e, megmondtam, hogy ne tekints le! most már az is baj, ha fölveszszük, az is, ha nem, de mégis inkább vegyük fel.

Fölvették az aranyhajszálat is. Így már volt a királyfinak: aranypatkója, aranykacsatolla és aranyhajszála. Mind a hármat jól eltette a kebelébe.

Mentek, mendégéltek aztán hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, egyszer utjok mégis véget ért. Véget ért pedig a napnyugoti király birodalmában, még ott is a kellő-közepében egy tengernyi nagy város előtt, melyben ép annyi torony volt, a hány nap van egy esztendőben. Mondom, hogy ideértek, a város végén leszállt a tátosló a földre, megrázkodván, ismét oly rossz csikó lett belőle, melyen két lat húst még késhegygyel sem lehetett volna csípni, s aztán azt mondja a gazdájának:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy itt vagyunk már, a hová régóta igyekeztünk. Ebben a tengernyi városban lakik a napnyugoti király, keresd fel őt s kérdezd meg tőle, hogy nincs-e nála valami szolgálat. Majd megfogad ő téged ígás lovak kocsisának, te pedig szegődj be hozzá, de én rólam se felejtkezzél el, ha mindjárt a béredből kellene is leengedni.

Ugyis lett. - A királyfi beszegődött a napnyugoti királyhoz ígáslovak kocsisának.

Itt, mi kerül a dologból, mi nem, két hét alatt az ígáslovakat úgy meghízalta, hogy még a hintóslovak se voltak különbek; pedig nem mult el oly istenadta nap egy is, hogy a korcsmában ne hegedültette volna magát; pedig az abrakot fényes nappal, mindenki szeme láttára ide hordta; pedig lóvakarót, kefét és törölőruhát senki, de senki sem látott a kezében; egész nap dinomdánom, a lovaknak felebotját sem hajtotta. Ez nagy szeget ütött a többi kocsis fejébe, ezért szüntelen árulkodtak a király előtt, hogy ilyen részeges, olyan részeges az ígáslovak kocsisa; hogy szüntelen a korcsmában hegedülteti magát; - de a király mindezekre csak azt felelte: „Hogy bánja is ő akármit cselekszik az ígáslovak kocsisa, csak a lovak legyenek jóhúsban; azok pedig jobb húsban vannak mint a hintóslovak, mert ugyan rugják a hámfát; azért azt rendelem: mai napságtól fogva az ígáslovak lesznek a hintóslovak, a hintóslovak pedig az ígáslovak. Ha tetszik ti is cselekedhettek így, csak hogy aztán hiba ne legyen a rétes körül!”

A hintóslovak kocsisainak se kellett több, vérszemet kaptak és a szülést ők is a korcsmába kezdték hordani; de biz itt másképp ütött ki a dolog, mert a hintóslovak lesoványkodtak, s mint mondtam, ezek lettek az ígáslovak. Ezért a kocsisok igen igen haragudtak a hintóslovak kocsisára, már mint a mi Hamupipőkénkre s ha lehetett volna, még egy kanál vízbe is elölték volna; ezért őt szüntelen szemmel tartották s reá éjjel-nappal vigyáztak.

Igy történt egyszer, hogy egy ígás kocsis megleste, hogy mit cselekszik a mi Hamupipőkénk. Benéz a kulcslyukon, hát látja, hogy a zabos hambárta egy aranyhajszál van kiteve, melynek a fénye oly nagy volt, mintha az a tündöklő nap sütött volna... Ahá! gondolta magában, hát ezért nem kell a gyertya, ezért vándorol annak az ára a korcsmába! Ennek se kellett több, másnap reggel beállított a király elébe s bemondta neki, hogy a hintóslovak kocsisának ilyen, meg ilyen aranyhajszála van, mely mint milliomm gyertya, vagy mint maga ama tündöklő nap, oly fényes ég.

A királynak se kellett több, rögtön hivatja a parádéslovak kocsisát. - Hintóslovak kocsisa állj elő!

Előáll a parádéslovak kocsisa, s a király szép szóval im ezt kérdi tőle:

- Hát fiam azt hallottam, hogy neked ilyen, meg ilyen aranyhajszálad van, mely úgy fénylik, mint ama tündöklő nap?

- Mi türes-tagadás felséges uram, nekem igen is van egy olyan aranyhajszálam, melyet jártomban-keltemben itt meg itt találtam.

- No fiam, ha van, kocsist az nem illet meg, azért add elő.

- Ha már olyan nagyon firtat felséged, hát im itt van. Azzal a Hamupipőke kiveszi a kebeléből az aranyhajszálat s odaadta a királynak.

A király a kezébe veszi az aranyhajszálat, csak nézi, csak nézi, hol a hosszát méri az öléhez, hol tündöklő színére tekint, gondolván magában, hogy valjon milyen lehet ennek a viselője, ékes hordozója, ha már egy szál haja is ilyen szép!... Az az egy szál aranyhaj egészen megbabonázta, egészen megigézte, de még az eszt is majd elvette; ugyannyira, hogy annak ékes

viselője iránt erős szerelemre gerjedt s tüstént kihajtott a szívéből a szerelem virága, de a mely még most csak gyászszal virágzott, csak bút hozott a fejére; - de ezt nem árulhatta el egy kocsis előtt, azért szemöldökét, hogy szinte birkóztak egymással, haragosan összevonván, a hintósllovak kocsisa felé fordult s erős kegyetlenül ráparancsolt:

- Hallod-e te ilyen, meg olyan beste fia! ha te nekem ennek az aranyhajszálnak ékes hordozóját el nem hozod: ha ezer lelked volna is, mégis kegyetlen halállal mulsz ki!

Ennek hallatára rászállt a bubánat a Hamupipőkére s mint valami fekete lepedő, egészen betértette, egészen beborította, és ekkor ép úgy nézett ki mint a szomorúfűz, vagy tán még ennél búsabban; - ugyannyira, hogy mikor az istállóba bebandúkolt, még a tátoslova is megszánta, még ennek is megesett a szíve rajta s azt kérdi tőle:

- Mit búsulsz kedves gazdám; mi a bajod?

- Hej, kedves lovam, nagyobb az én bajom, mint a Sz. Gellért-hegy! s jobban nyomja a szívemet, mintha az feküdnék rajta! Mikor a király maga elé hivatott, elvette tőlem az aranyhajszálat s a dolog farkául azt mondta: hogyha én annak a tündöklő aranyhajszálnak ékes hordozóját el nem hozom, ha ezer lelke volna is, mégis gonosz halállal halok meg.

- Kedves gazdám! válaszolt a tátosló, sose szomorkodjál azért olyan nagyon! inkább menj be a királyhoz s kérj tőle egy véka aszott-tüzet, meg egy véka kölest.

A mi Hamupipőkének, visszamegyen a királyhoz s kér tőle egy véka aszott-tüzet, és egy véka kölest. A király adott neki, csak hogy aztán itt legyen a szép leány; a Hamupipőke pedig a tátosabrákot jó lova elébe öntötte s az, egy szippantásra az aszott-tüzet, a másikkra pedig a kölest szitta fel.

- No kedves gazdám, szólt a tátosló, most húzz ki a városból!

A szegény Hamupipőke a rossz csikónak még rosszabb kötőfékét a tátosló fejébe huzta, vonczolja ki a városból, mint kutya a d...; úgy hogy, a ki elő-utó találta, mind kinevette, mind kikaczagta. Valahogy nagy nehezen mégis kiértek a városból. A város végén megrázkódik a rossz csikó s olyan aranyszőrű, hat lábú tátosló lett belőle, hogy csak párját kellett volna keresni!

A Hamupipőke aztán felülvén jó tátoslovára, mentek mendegéltek hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, levegői uton, mint a hogy csak a legsebesebb röptű madár repülhet, vagy tán még ennél is jobban, egyszer mégis megállottak s megszólal a tátosló mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy most sétál a selyemréten az aranyhajú királykisasszony 12 szobaleányával együtt. Körülötte a Szellő cziterázik ezüsttollal aranyhurokon; a szebbnél szebb, szemérmes szobaleányok pedig gyöngyharasztot szednek aranyputtonyokban; - de ezekkel nekünk semmi dolgunk, csak az aranyhajú királykisasszonynyal. Majd felismered te őt mindjárt, majd megmondja azt neked a te szíved, hogy melyik az a gyöngyadta ékes virágszál, de különben is egy fejjel mindeniknél nagyobb s gyenge nyomait hosszú aranyhaja boronálja be, hogy azt senki, de senki meg ne lássa. Majd ha leszállok, kapd el aranyhaját, tekerd a kezedre háromszor s emeld föl magadhoz a nyereg kápába.

Ugyis lett. - A Hamupipőkének szíve nyilallása azonnal megmondta, hogy melyik az aranyhajú királykisasszony. A királyfi aztán megkapta selyempuha aranyhaját, kétszer, háromszor a kezére tekervén, az ölébe emelte az ékes virágszálat s madárnál sebesebb repüléssel elszálltak arra, a merről jöttek.

A 12 szobaleány se holt, se eleven nem volt, csak nagy sokára ocsúdtak fel s ekkor lóhalálában rohantak a vén banyához, a sötétség királynéjához, ki azt a szép csillagot szülte, hogy oda az aranyhajú királykisasszony!

A vén boszorkány sem rest, előrántja a piszkafát, ráül mint valami paripára s utána a Hamupipőkének! de nem érhetette utol, mert már ez akkor árkon-bokron túl volt, túl a vén banya birodalmán is, ha nem többel is, legalább egy bakarasszal. S ezer volt a szerencséje, hogy átléphette a határt, mert a vén banya már majd lehágta a sarkát. Ha pedig lehághatta volna, ha ezer lelke lett volna is a Hamupipőkének, mégis gonoszul mult volna ki!

Most már mit tehetett a vén banya? mit egyebet, mint visszafordult, de még sem állhatta meg szó nélkül, hogy utána ne kiáltson illetétképen:

- No, várj te ebfajzotta Hamupipőkéje! megfosztottál 12 leányomtól, most viszed a tizenharmadikat, de még kétszer jössz el hozzám, hiszem azt az egyet, hogy megkeserülöd!

Hogy felocsúdott a királykisasszony a nagy ijedségből: első kérdése is az volt:

- Kinek viszesz; magadnak-e, vagy másnak?

- A napnyugoti királynak, válaszolt a Hamupipőke.

- Sose' leszek én az övé, ha mindjárt tenyerébe teszi is a lelkét!.. ha mégis magadnak vinnél!

- Magamnak is viszlek, másnak is viszlek; csakhogy szívem szép szerelme nem lehetsz te még az enyim!

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl hét napig s csak heted napra mondhatták azt: itthon vagyunk.

A napnyugoti király alighogy megpillantotta a tündérszépségű királykisasszonyt, tetszett személye személyének s tüstént meg akarta ölelni, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, király, nem addig van az! nem leszek én a tied mindaddig, míg az én huszonnégy öltözet bíboros-bársonyos ruhámat ide el nem hozod!

- De szívem, hogy hozzam én azt el?

- Majd elhozza az, a ki engem ide hozott!

- Hintós kocsis állj elő! kiáltott a király, addig le se szerszámozd a lovadat, de még a helyed se melegedjék meg, míg az aranyhajú királykisasszony 24 öltözet bíboros-bársonyos ruháját ide el nem hozod!

A szegény Hamupipőke még jóformán ki se fujta magát, de még az ülőhelye se melegedett meg, mikor újra útra kellett kelnie. De előbb lova tanácsára, kért a királytól két véka aszott-tüzet, két véka kölest, melyeket az két-két szippantásra oly tisztára felszített, mintha a föld nyelte volna el. A rossz csikót aztán a Hamupipőke megint kihúzta a városból, az emberek nagy mulatságára, magának pedig nagy bosszúságára.

Hogy kiértek a városból, megrázkodik a rongyos csikó s olyan tátosló vált belőle mint a peták.

- No kedves gazdám, ha te eddig engem húztál, eztán majd én viszlek téged, csak ülj fel a hátamra!

Ezzel a Hamupipőke felülvén jó tátoslovára, mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer csak megszólal a tátosló:

- Hallod-e kedves gazdám!

- Mit parancsolsz édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy most jól ide figyelj arra, a mit mondok, mert az életeddel játszol. Hát csak azt akarom mondani: hogy most terigeti, száritgatja a 12 szobaleány a 24 öltözet bíboros-bársonyos ruhát, melyeket a vén banya könyeiben mosott ki és átkával szappanozott, azért oly tiszták; - a boszorkány pedig a kürtő alatt a tűzlóczán ül, s annyira a bubánatnak adta magát, hogy sem étele, sem itala, csak magát eszi. Majd mikor én hirtelen, mint egy denevér, lecsapok, te rögtön kapd meg a legszélső ruhát. A többivel aztán ne gondold semmit, majd utánunk jön az mind, mint a parancsolat. Csak arra ügyelj, hogy egyszerre kapd el a szélső ruhát, mert már másodszor hasztalan nyulnál utána.

Ugyis lett. - A tátosló, mint a denevér, hirtelen lecsapott a selyemrétre, a királyfi pedig szerencsésen, egy kapásra elragadta a szélső bíboros-bársonyos ruhát és a többi aztán, mint a parancsolat, mind azután az egy után ballagott.

A 12 szobaleány sem rest, rohan lóhalálában a vén banyához, hogy oda a huszonnégy öltözet bíboros-bársonyos ruha.

De még a vén banya sem volt rest, a kürtő mellől ízibe előrántja a lapátot, maga alá csapja, megnyergeli, mint valami paripát s utána a Hamupipőke után; de, mint a két utolsó kerék soha el nem érheti a két első kereket: úgy a vén banya sem előzhette meg a Hamupipőkét; de mégis a faparipa ördögi kézben egy paraszthajszállal gyorsabb volt, úgy annyira, hogy mikorra a határra értek, im hogy a nyomába nem hágott a tátoslónak, im hogy a sarkát le nem taposta, de mégsem taposta le! mert a Hamupipőke egy bakaraszttal előbb járt, pedig a vén banya hatalma csak eddig terjedt; ezért az kénytelen volt visszafordulni. De mégsem állhatta meg szó nélkül, hogy, asszony módjára, utána ne kiáltson a Hamupipőkének ilyeténképen:

- No várj te ebfajzotta Hamupipőkéje, megfosztottál 12 leányomtól, a legkedvesebb, legszebb szememvilágától a 13-iktól, s huszonnégy pár bíboros-bársonyos ruhámtól; de még egyszer eljössz hozzám, tudom hogy itt is hagyod a fogad fehérét!

A Hamupipőke felebotját sem hajtotta az efféle beszédnek, hanem ment a maga útján hazafelé. S mindaddig ment, míg heted napra azt nem mondhatták: itthon vagyunk s átadta a királynak a 24 öltözet bíboros-bársonyos ruhát.

A király a nagy örömtől lelkendezve beszalad a tündérszépségű, aranyhajú királykisasszonyhoz s azt mondja neki:

- No szívem szép szerelme! teljék szived kívánsága, itt van a 24 öltözet bíboros-bársonyos ruha! de most már csak enyém vagy?! - Ezzel a király meg akarja ölelni a világszép aranyhajú királykisasszonyt, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, királyfi, nem oda Buda! mindaddig nem leszek én tied, míg te nekem a szépenszóló aranykacsát el nem hozod!

- De szívem szép szerelme, hogy hozzam én azt el?!

- Majd elhozza az, a ki engem idehozott!

- Hej, parádés kocsis állj elő!

A szegény Hamupipőke helye még jó formán megse melegedett, midőn hallja, hogy újra híják.

- Jelentem alásan ittvagyok; mit parancsol felséged?

- Azt parancsolom, felelt a király, vesztél volna az anyádban, azt parancsolom: le se nyergelj, meg se pihenj, se ne egyél, se ne igyál, de még lélekzetet venni se állj meg addig, míg a szépen szóló aranykacsát el nem hozod!.... Ha nem mondom is, ugyis tudod a dolog vastagabb végét!

Itt, kimegyen nagy búsan a mi Hamupipőkének az ólba s jó lova kérdi tőle, hogy mit búsul.

- Hogy ne búsulnék, válaszolt a Hamupipőke, mikor a király azt a parancsolatot adta ki: addig megállásom se legyen, míg a szépszólású aranykacsát el nem hozom!

- Ha csak ez a bajod, ennél kisebb gondod is nagyobb legyen, csak eredj be a királyhoz, kérj tőle három véka aszott-tüzet és három véka kölest.

Bemegyen a mi Hamupipőkének a királyhoz s kér tőle három véka aszott-tüzet és három véka kölest. A király adott neki, melyet ő jó lova elébe öntvén, az azt három szippantásra oly tisztára felszította, mintha a föld nyelte volna el.

Hogy a Hamupipőke jó tátoslovát megabrakolta, újra kihúzta az ólból a rossz csikót, melyen két lat húst még késhegygyel se lehetett volna csípni, s vonczolja kifelé a városból mint kutya a d....

Hogy mégis valahára, nagy ügygyel-bajjal kiértek a városból, hogy senki sem látta: itt lelkem teremtettem, megrázkódik az a rossz csikó, melyen két lat húst még késhegygyel sem lehetett volna csípni s olyan tátosló lett belőle, hogy csak párját kellett volna keresni!

A mi Hamupipőkének is rápattan jó tátoslovára, mentek mendegéltek hetedhét ország ellen mint a forgósél és mint a gondolat.

Csak mennek, csak mennek, egyszer megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet mint azt: hogy ha az életed szereted, jól ide fülelj arra, a mit mondok. Most van ép az aranykalitkában a szépszólású aranykacsa kiakasztva az ajtóra; ép most fürdik a verőfényben. Ha majd, mint a denevér, vagy mint a karvaly a galambra, lecsapok: az egyik kezeddal hirtelen kapd meg az aranykalitkát, a másik kezeddal pedig tüstént fogd be a szépszólású aranykacsa száját, hogy el ne kiálthassa magát; mert ha elkiálthatja magát, az lesz nekem is, neked is a halálmadár-kiáltás.

Ugy is történt. - A tátosló hirtelen, mint az áradat, lecsap a földre, a Hamupipőke pedig a jobbkezeivel szerencsésen lekapta az aranykalitkát, baljával pedig váltig igyekezett befogni a szépszólású aranykacsa száját; de minthogy a balkéz mindig ügyetlenebb mint a jobb: a szépszólású aranykacsa is elkiálthatta magát. Azt kiáltotta pedig fennszóval: gazdasszonyom, visznek!

Hej, a vén banya sem rest! kiugrik a szénvonóval, még pedig oly gyorsan, hogy a szegény tátoslónak annyi ideje sem maradt, hogy felszállhatott volna a légi útra. Hej, a tátosló is összeszedi magát, kinjába, mit, mit nem cselekedett, a hátulsó lábával olyan csomó földet rugott a vén banyára, hogy még azt sem mondhatta: bá! s tüstént szörnyethalt, tüstént kilehelte gonosz párját. - Most igazán, egész a diófáig a Hamupipőkéjé volt; szép csendesen hazafelé fordította a kantárszárat.

Heted napra hogy hazaértek: átadta a királynak a szépszólású aranykacsát.

A király lelkendezve futott be a csodaszép aranyhajú királykisasszonyhoz s azt mondja neki:

- No szivem szép szerelme! teljék szived kívánsága: itt van a szépszólású aranykacsa! de most már csak az enyim vagy?! - Ezzel meg akarja ölelni, de a csodaszép aranyhajú királykisasszony elfordult tőle, mondván:

- Hahó, király, nem addig van az! nem leszek én addig a tiéd, míg nekem az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest el nem hajtod!

- De szívem szép szerelme, ki hajtja azt el?

- Majd elhajtja az, a ki engem ide hozott!

- Hej, parádés kocsis állj elő!

A szegény Hamupipőke még jó formán ki sem fujta magát, midőn hallja, hogy ismét híják.

- Jelentem alásan, szólt a Hamupipőke, itt vagyok! mit parancsol felséged?

- Azt parancsolom, vesztél volna az anyádban! - azt parancsolom: hogy se ételed, se italod, se megállásod ne legyen addig, míg az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest ide el nem hajtod! különben már ugyis tudod a dolog vastagabb végét!

A Hamupipőkének ismét hosszú útra kellett mennie, lesz-e ennek valaha vége? csak a jó isten tudja! de előbb jó tátoslovát 4 véka aszott-tűzzel és 4 véka kölessel megabrakolta, mely azokat 4 szippantásra úgy felszította, mintha a föld nyelte volna el. A rossz csikónak aztán fejébe húzván a még rosszabb kötőféket, ennél fogva kivonczolta a városból, mint kutya a d....

Hogy a város végére értek, megrázkodott a rongyos csikó s olyan hat lábú, aranyszőrű tátosló vált belőle, hogy csak párját kellett volna keresni. Megszólal aztán a tátosló s azt mondja a gazdájának:

- No édes gazdám, ha te engem eddig húztál, majd eztán én viszlek téged, csak ülj fel a hátamra!

Felül a tátosló hátára a Hamupipőke s mentek, mendégéltek levegői úton hetedhét ország ellen, egyszer a Feketetenger partján megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e, kedves gazdám!

- Mit parancsolsz, édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt: nézd csak, amott legel a selyemréten az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes; de mielőtt ebbe a nagy fába belevágnánk a fejszénket, előbb olyan nagy gödröt áss, a melyből még a fülem hegye, de még a kis körmöm se lássék ki.

A Hamupipőke elment, keresett valami rossz kopacsot, s ezzel, mint mikor a gyermekek földimogyorót ásnak, elkezdte a földet kapargatni.

Csak nézi a tátosló, csak nézi, hogy mit csinál az ő kedves gazdája! végre nem állhatta szó nélkül kérdvén:

- Mit ásol, kedves gazdám?

- Hát, lóvermet, édes lovam!

- Sose lesz az idős; csak láss a magad dolga után! - A tátosló aztán maga látott a dologhoz; egyet rúgott, még pedig akkorát, hogy a porából tüstént forgószerű kerekedett, a rúgás helyén pedig akkora gödör támadt, hogy mikor a tátosló beleugrott, még a füle, még a kis körme sem látszott.

- No édes gazdám, készen van már a lóverem! csak erre a fára, mely fölötte terül el, mászsz fel, s mind addig ott maradj, míg én hangos nyertéssel háromszor nem csalom át a szilaj ménest és háromszor vissza nem fárasztom. Azért csalom át pedig háromszor, hogy hagy fürödjének meg a Feketetenger vizében, hogy hagy züljön el a szilaj tűz, különben az ördög se birna velök, még az se lenne a csikósuk. Te pedig, majd mikor az aranyszőrű, aranypatkójú

szilaj ménes már harmadszor úszsza át a Feketetengert, s a vezérlő már a szárazon lesz: ugorjál a hátamra a fáról; - de jól vigyázz, hogy el ne vétsd, mert ha ezer lelked volna is, mégis szörnyet halnál; az egész ménes rajtad menne keresztül.

Ugyis történt. - A tátosló kiállt a Feketetenger partjára s olyan nagyot nyerített, hogy szinte megkondult bele a világ! Meghallja ezt az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes, mint a felhőszakadás, mint az áradat, bele egyenesen a Feketetenger vizébe és ki, egyenesen a partjára. De, hogy ím semmit sem láthattak, mert a tátosló a lóverembe ugrott, onnan pedig, még a füle, de még a kis körme sem látszott, mint a legsebesebb forgósél, visszafordult a ménes. Így a tátosló az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest háromszor csalta át, az háromszor fordult vissza s úszta keresztül azt a tengernyi vizet; de járt is az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj lovak oldala, úgy mint a fúvó, mikor fujtatnak; szájaikon és orrlyukaikon jött is a különbnél különféle színű, kék, piros és zöld láng, még pedig oly nagyon, mint a kötél, mint a karom vastagsága. S mikor a szilaj ménes már harmadszor fordult volna vissza és már-már a vezérlő a parton volt: a tátosló a gödörbül kiugorván, a Hamupipőke a fáról szerencsésen a hátára esett. De most a tátosló sem várta be az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest, hanem nagyot nyerítvén, lóhalálában rohant előre, a szilaj ménes pedig mindenütt a nyomába. Szaladnak, szaladnak, dörögött alattuk a föld, és mindaddig szaladtak, míg heted napra a napnyugoti király birodalmába haza nem értek.

Alighogy hírét vette a király az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes megérkeztének: nagy lelkendezve szalad a csodaszép aranyhajú királykisasszonyhoz, mondván:

- No, szivem szép szerelme! teljék szíved kívánsága: itt az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes; de most már tán csak az enyim vagy?! s ezzel a csodaszép királykisasszonyt meg akarta ölelni, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, király, nem addig van az! nem leszek én a tiéd mindaddig, míg te azt az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest meg nem fejed és a tejébe meg nem fürdöl!

- De szivem szép szerelme! ki fogja azt megfejni és ki fog abba megfürödni?!

- Majd megcselekszi azokat az, a ki engem ide hozott!

- Parádés kocsis állj elő!

- Mit parancsol felséged?

- Azt parancsolom, vesztél volna az anyádban! - azt parancsolom: hogyha te az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménest meg nem fejed és a tejébe meg nem fürdöl: ha ezer lelked volna is, mégis gonoszul mulsz ki!

Itt a Hamupipőke hallván a parancsolatot, nagy búsán kibandúkolt az ólba. Meglátja a tátosló az ő szíve szomorúságát, megszánta s ezért azt kérdi tőle:

- Mi bajod van; mit búsulsz, kedves gazdám?

- Hogyne búsulnék édes lovam, mikor fejvesztés alatt ezt, meg ezt parancsolta a király, válaszolt a szegény Hamupipőke!

- Hacsak az a bajod, kisebb gondod is nagyobb legyen annál, hanem menj be a királyhoz s mondd meg neki: hogyha már így van a dolog, hagy hajtsak én esztrengát és hagy nézzem én a te szomorú halálod, mikor a zubogó-forró kanczatejbe ugrol.

A Hamupipőke e kéréssel bemegy a királyhoz, az pedig azt megadta. Ugy is lett. - Itt a tátosló bemegy a szilaj ménes közé a kökerítésbe, hova ezek be voltak zárva, megfogja üstökénél a legszilajabbat, nagyobb biztonság okáért oldalba teremti, mire az úgy megjuhá-

szodott, oly szelid lett mint a bárány. Aztán az esztrengalyukhoz vezeti, hol már pőrén, egy ingre-gatyára vetkőzve, lába közé fogott zsajttárral, ott ült a Hamupipőke s fejte a kanczatejet a 100 akós kádba. Így a mi Hamupipőkénk a tátosló segítségével mind az egész ménes kanczáját megfejte.

Mikor ez is megvolt, kivezeti a Hamupipőke a rossz csikót még rosszabb kötőféken, hogy hagy nézze az ő szomorú halálát, midőn a kanczatejbe ugrik. Itt lelkem teremtettem! a tátosló egy szippantással az egyik orrlyukán szíttá fel a 100 akó kanczatejet, a másikon pedig egy lehetlennel visszaeresztette. Háromszor szíttá így fel, háromszor eresztette vissza íme! harmadszorra a zubogó-forró lótej lágymeleggé, széles e világon a legjobb fürdővé változott; ugyannyira, hogy mikor a Hamupipőke beleugrott, nemhogy megfőtt volna, de még ki sem akart jönni belőle. Eddig is szép volt a Hamupipőke, de most hétszerte szebb lett.

A napnyugoti király, meg a csodaszép aranyhajú királykisasszony ott álltak, úgy az ablaknál. A világszép kisasszony eddig is szerette a Hamupipőkét, de most hétszerte jobban; csakugy reszketett érte; a szerelem-hideg lelte. A király most újra meg akarta ölelni a csodaszép aranyhajú királykisasszonyt, de az elfordult tőle, mondván:

- Hahó, király! nem addig van az, nem oda Buda! nem te fürdöttél meg a kanczatejben, hanem a parádés kocsis! majd ha te is megfürdöl, akkor leszek én a tiéd!

Mit volt mit tenni a királynak, levetkőzött, hogy majd leugrik a kanczatejbe és megfürdik. De mielőtt beleugrott volna, azt mondja a parádés kocsisnak:

- Édes fiam! vezesd ki azt a te rossz csikódat, hogy hagy lássa az én szomorú halálomat is mint a tiédet!

A Hamupipőke kivezette a rossz csikót s oda állította a 100 akós kád mellé. A tátosló ismét háromszor szíttá fel a kanczatejet, ismét háromszor eresztette vissza, íme! az a helyett, hogy hidegebb lett volna, hétszerte forróbb lett; ugyannyira, hogy mikor a király bele akart ugrani, mielőtt beleért volna, csupán a forró párából is tüstént szörnyet halt.

Itt aztán az aranyhajú királykisasszony, meg a mi Hamupipőkénk megölelték, megcsókolták egymást mondván:

- Én a tied, te az enyim, ásó-kapa sem választ el egymástól.

Aztán olyan lakzit laktak, melynek a híre hét világra szólt. Az aranyszőrű, aranypatkójú szilaj ménes pedig a fejés által annyira megjuhászodott, annyira megszelidült, mintha mindig pályván nevelték volna, mintha mindig marokból etették-itatták volna: ezért hatot a legszebbek közül hámba fogtak s ezen mentek az esküvőre.

A mi Hamupipőkénk, meg a világszép aranyhajú királyasszony nagy boldogan még most is élnek, ha meg nem haltak.

A nádszál kisasszony.

Volt egyszer egy király s annak két süldő fia. Itt a király az öregebbik fiát elküldte házasodni. El is ment az házasodni s elvette a nádszál kisasszony néjét. Hogy hazavitte a feleségét: a király megelégedett választásával. Elküldi a kisebbik fiát is, hogy házasodjék meg; de erre az azt felelte: hogy neki nem kell mindenféle rossz oldalborda; hanem az ő feleségének kell, az egész föld kerekiségén a legszebb virágnak, a leggyönyörűbb világszép kisasszonynak lenni.

Egyszer a két királyfi vadászni ment. Visszajövet azt mondja a kisebbik a nagyobbiknak:

- Ugyan édes bátyám, valamit kérdenék tőled?

- S mi lenne az édes öcsém?

- A biz nem egyéb, csak az, hogyha haza megyünk, kérdezd meg a feleségedet: van-e még nálánál szebb?

- Ha csak az a bajod, mondja az öregebbik, az nem nagy summa; hisz ép itt szembe jön a feleségem!

- Ugyan szívem aranyos rubintja, nem felelnél egy kérdésemre: te nekem legszebb vagy, de van-e még náladnál szebb a világon?

Most az egyszer a királyné úgy tett, mint a ki nagyot hall; nem felelt semmit, csak a fejével vágott, csak a szemével intett, hogy: csitt! szót se többet!

No ez abba marad. Itt a kisebbik királyfi mit, mit nem cselekedett, szépen belopódzott a bátyja hálósobájába. Itt estve, hogy nyugalomra bocsátkozott az egy pár cseléd, az öregebbik királyfi, meg a felesége, egyszer csak megszólal a királyfi s kérdi a feleségét:

- Ugyan szívem szive, mond meg nekem, hogy miért nem feleltél kérdésemre az imént?

- Azért nem feleltem kedves férjem, mert az öcséd előtt kérdeztél; nem jó volna azt neki megtudni, hogy van még nekem egy hugom, ki az egész föld kerekiségén a leges legszebb leány; de el is van rejtve három nádszál középsőjében: ezért világszép nádszál kisasszony neve alatt ösmeretes, - a másik két nádszálban pedig két szobaleánya tartózkodik.

- De hát azt nem mondanád meg édes feleségem, hogy hol van elrejtve az a három nádszál, a világ melyik zugában vagy szegében?

- Hahó férjem, messze van az ide! annyira van az ide, mint innen oda, s onnan vissza; no, de ha kérdezted, megmondom: hallottad-e hírét a Feketetengernek?

- Nem hallottam biz én!

- No, ha nem hallottad, hát halld most. A Feketetenger hetvenhetedik szigetében, ott is a kellő-közepén van elrejtve az a három nádszál; de oda halandó ilyen állapotban, nem mehet el, hacsak valami bűbáj, ördögi mesterség, tündéri segítséggel nem, de, ha mégis valami csoda által oda eljuthatna, még akkor sem hozhatná el; mert egy az: hogy a Feketetenger szigetein olyan sötétség van, hogy a kanál is megállna benne; más az: hogy a világszép nádszál kisasszonyt egy vén banya őrzi, kinek az élte csak addig pislog, míg azt a három nádszált le nem vágják: ezért az úgy őrzi azokat, mint a kétszeme világát, vagy még ennél is jobban. De, ha valaki azt onnan el tudná hozni, az lenne széles e világon a legboldogabb ember; mert a szigetek megvilágosodnának, maga pedig oly feleségre tenne szert, kire még a csillagos ég is mosolyogva nézne!

Mikor a királyfi mindezeket, tövéről hegyére úgy fülhegyről meghallotta: azon az úton, a melyen bement, kijött a szobából. Aztán fölnyergelvén legjobb s legkedvesbik lovát, vetett a szerdásba egy kis elemózsiát, elindult e széles világba a világszép nádszál kisasszony keresésére.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, egyszer egy gunyhóra bukkant. A gunyhóban lakott egy vén asszony, köszön neki:

- Adjon isten jó napot édes öreg anyám.

- Ha öreg anyámnak nem szólitottál volna mindjárt megettelek volna! hát hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár sem jár?

- A Feketetenger hetvenhetedik szigetében diszló világszép nádszál kisasszonyt keresem: nem hallott-e róla valamit édes öreg anyám?

- Mi tűrés-tagadás édes fiam, én nem hallottam; minek tagadnám, se' károm, se' hasznom benne; hanem itt a szomszéd völgyben, a bércezen át, a szálason fel, kerek erdő alatt, dombtetőn lakik a néném. Hacsak az nem tud róla valamit, úgy senki a világon. Hej, Miczi, állj elő! vezesd el ezt a királyfit a nénémhez.

Megyen a királyfi a Miczi után, mely nem volt egyéb, mint egy nagy bajuszú kis egérke, egyszer elérnek egy keresztútra, hol a Miczi egyet czinczogott s a középső útra mutatván, hazaszaladt. Megyen a királyfi az igaz úton, el is érte a másik gunyhót, melyben a középső testvér lakott. Köszön neki a királyfi:

- Adjon isten jó napot édes öreg anyám.

- Ha öreg anyámnak nem szólitottál volna, mindjárt megettelek volna! hát hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár sem jár?

- A Feketetenger hetvenhetedik szigetében, ott is a kellőközepén diszló, világszép nádszál kisasszonyt keresem: nem hallott-e róla valamit édes öreg anyám?

- Mi tűrés-tagadás édes fiam, biz én nem hallottam, minek tagadnám, se' károm, se' hasznom benne; hanem itt a szomszéd völgyben, a bércezen át, a szálason fel, kerek erdő alatt, dombtetőn lakik a néném. Hacsak az nem tud róla valamit, úgy senki a világon. Hej, Piczi, állj elő! vezesd ezt a királyfit a nénémhez.

Megyen a királyfi a Piczi után, mely nem volt egyéb, mint egy galambfehér mókuska fekete nagy bajusszal s hosszú bojtos farkkal, egyszer elérnek egy keresztútra, hol a Piczi egyet czinczogott s a középső útra mutatván, hazaszaladt. Megyen a királyfi az igaz úton, el is érte a harmadik gunyhót, melyben a legidősb testvér lakott. Köszön neki:

- Adjon isten jó napot édes öreg anyám!

- Ha öreg anyámnak nem szólitottál volna, mindjárt megettelek volna! hát hol jársz itt ezen az idegen földön, hol még a madár sem jár?

- A Feketetenger hetvenhetedik szigetében, még ott is a kellőközepén diszló világszép nádszál kisasszonyt keresem: nem hallott-e róla valamit édes öreg anyám?

- Hahó királyfi! eléb elkopnék a te lovad lába térdig, s eléb elnyúznál te tizenkét pár vasbakancsot, míg oda eljuthatnál! mert egyedül csak olyan paripán lehet oda eljutni, mely sárkánytejet szopott, zsarátnokot evett s tűzlángot ivott; - hanem van a te tirkodban egy többől nőtt három aranyhajszál, melyről eddig magad sem tudtál semmit, jöszte ide, hagy szakítsam én ki azokat.

A királyfi lehajtotta a fejét, az öreg asszony pedig kiszakasztotta az egy többől nőtt három aranyhajszálat.

- Látod fiam, ez a három aranyhajsza csodaszer, melyeket egy tündér ajándékozott felnevelő apádnak, minthogy igen szép ember lévén, beleszeretett, kitől te létlen módon örökölted. Ne, itt van, a kezébe adom ezzel a kolincsmadzaggal együtt. Eredj fel aztán erre az irdatlan magas hegyre, mely a gunyhóm előtt az eget támasztja. Mikor felértél a tetejére, a kolincsmadzaggal csapd meg háromszor az egy többől nőtt három aranyhajszálat: majd előtted terem a te tátos paripád, mely selyemréten nevedett, sárkánytejet szopott, zsarátnokot evett s tűzlángot ivott.

A királyfi szépen megköszönte a hozzája való szivességet, fölment aztán arra a nagy irdatlan hegyre, mely az eget támasztotta. Hogy felért a tetejére, elő vette az egy többől nőtt három aranyhajszálat s a rossz kolincsmadzaggal megcsapta háromszor. Ime! egy tüzes felhő, mint a kilőtt nyíl, nyargalt feléje, iszonyú csörömpölés-csattogással, mintha egy ménes lett volna elébe fogva, s ott, mint a peczek, megállt a feje fölött. Ime! a tüzes felhőből hármassal nyerítés hallatszott, minek hallattára, mint valami harang, háromszor kondult meg a világ! s kiugrott belőle a tátosparipa és mint az áradat, mint a felhőszakadás lecsapott a gazdája mellett, orrlyukából fujván a különbnél különféle piros, kék s zöld lángot. A rossz kolincsmadzagból pedig olyan nyeregszerszám lett, hogy a sok bojtól, brilliant csattól s arany-ezüst kivarrástól még a földje sem látszott.

- Hopp, hopp, itt vagyok kedves gazdám! ne legyen azért a te dolgainak hátramaradása: ülj fel azért a hátamra s hogy menjek veled? ugy-e mint a legsebbebb forgószél, vagy mint a gondolat, vagy a hogy a madár repülhet?

- Csakúgy édes lovam, hogy se én bennem, se te benned hiba ne essék.

- De mielőtt elindulnánk a hosszú utra, mondja a tátosló, azt is akarom mondani: minthogy abban a szigetben oly nagy sötétség uralkodik, hogy még a kanál is megállna benne: elém el kell mennünk a Nap fényes pitvarába s onnan egy égő sugarat hozni.

Mikor beszédét emigy befejezte a tátosló, felszállt a levegőégbe, mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer a föld kapujához értek, hol két szakálas farkas állt istrázsát. Ezek a szakálas farkasok utjokat állták s vámot kértek. A vám pedig nem volt egyéb, mint két font hús jó tátoslovából. Ugyde, ha a két font húst jó tátoslovából kimetszette volna, ez csak fél-tátos lett volna: így az ő utjuk soha véget nem ért volna.

Kapja a királyfi, mit, mit nem cselekedett, elővette csillagos bicskáját s két font húst a maga tulajdon husából, a jobbik bonczából kerekített ki, - aztán odadobta a szakálas farkasoknak s azok csakis így eresztették által.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, egyszer mégis elérkeztek a Nap fényes pitvarába, hol is jó tátoslovát megkötötte egy gyémánt oszlophoz, maga pedig a tűzfördőben megfürdött, az aranytörüközőbe megtörüközött s a fényes pitvar oldalában, mint valami tükörben tetőtől-talpig meglátván magát, megfésülködött az aranyfésűvel.

Itt, lelkem teremtettem, mi kerül a dologból mi nem! bezzeg megharagudott ezekért egy szolgálélek a Nap szolgálatában, még a szemöldöke is egymással birkozott! Bezzeg volt a királyfinak: ne mulass! mert, nem hogy égő, világító sugarat kapott volna, hanem a szolgálélek egyetlen lehelletével, mellynek a zivatar fia sem lehetett, úgy elfújta maga elől, hogy földet hetvenhét mértföldig sem érzett a lába alatt, s még ekkor is egy nagy irdatlan setét lyukba esett.

No szegény királyfi, vagy látod többé vagy nem a Nap fényes tekintetét, verőfényes arcát! Megyen, mendegél a királyfi ezen irdatlan sötét lyukban, tapogatózva mint a vak. Ha egyet lépett, kigyóra hágott; ha a kezével tapogatózott, varancsos békát fogott; ha körül tekintett, mindenünnen csak veres szemű férgek, csuszó-mászó állatokat látott. Csak megyen, csak megyen, egyszer zúgó víznek omlása, vasbakók ütése ütötte meg a füle dobját, még pedig akkorákat ütött rajta, hogy majd beszakasztotta. Itt, ezen a helyen készítették az istennyilát. Csak megyen, csak megyen, egyszer egy nagy vaskapuhoz ért, mely ép nyitva volt, de egy nagy ebadta százfejű sárkány állt őrt, mely senkit, de senkit sem eresztett be. Mihez fogjon most; hova tudjon a lelke lenni? Itt lelkem teremtette mit, mit nem cselekedett, kipked-kapkod, egyszer egy varázsfuruglya akad a kezébe. Előveszi a szépszólású varázsfuruglyát, belefúj amugy keservesen, hogy még a könnyei is potyogtak, s oly siralmas nótákat huzott rajta, hogy még az a nagy erős állat, maga a százfejű sárkány is megjuhászodott: veres taréja lekonyulván, borzas pikkelyei szépen egymásra lapultak. Lehentergett aztán a földre, s ott szűkölt, ott vajudott mint a kutya, mikor gazdáját ismét láthatja. Ezt látva a királyfi, neki bátorodott, neki ment egyenesen a sárkánynak, rá lépett, végig ment rajta, s az az irdatlan vadállat még sem bántotta, csak a lábát nyalta, csak a farkát csóválta, s keresztül engedte menni.

Hogy bement a vaskapun, egyszerre oszlani kezd a sötétség; de nem is csoda! mert egy gyöngyadta ékes hajadon jött elébe, bíbor-bársonyköntösben, ki senki sem volt egyéb, mint maga a fényes Nap legkedvesebb, legszebb leánya a - Hajnal. Itt az égi virágszálnak megtetszett a szép királyfi; de föl is vette maga mellé szárnyas lovára, keresztül repülván az ég boltívén, vitte, vitte, egyszer elértek a beretvahidhoz. Hogy ide értek, ezen, mintha létlen lovuk lett volna, úgy átvágtattak, hogy sem a ló körmének nem esett baja, sem a beretvaél nem csorbult ki az érczpatkótul.

Átmenvén a beretva-hidon, a rézerdőbe értek, hol ép a Nap favágóival találkoztak, kik vasas szekéren iszonyú csörömpölés, zúgás-csattogással fát vittek a konyhára.

Innen az ezüsterdőbe értek, hol szépenszóló ezüstfehér madárcák vidámították az arra járókelőket. Az ékes hajadonra, az ég virágára is rászállt vagy kettő s ott danoltak a fülébe szebbnél szebb nótákat. Az ezüstoffák háromszor hajoltak meg a Nap leánya előtt.

Innen az aranyerdőbe értek, hol szépenszóló aranysárga madárcák vidámították az arra járókelőket, s itt-ott leverték az aranymakkot a fájáról. Az aranyfák háromszor hajoltak meg a Nap leánya előtt.

Az aranyerdő kellőközepén terült el a Hajnal kertje. A kert kellőközepén állott a Hajnal rezidenciája, rezes tetejével.

Hogy ideért az ég virága, egyszerre a gyöngyvirágok megrázzván piczi csengetyűjüket, csengetni kezdtek s ennek hallatára egyszerre, mint a raj özönlött elő a sok csillag s körül ragyogták az ég virágát csillagragyogással.

Az ékes hajadon csak egyet intett, íme! bíborfelhőcskék úsztak elő, mind megannyi égi tömlő, melyek a kiterjesztett erősségben csolnakul szolgálnak. - Beleült a Hajnal egybe, de eléb bíborpalástjával beterítette s maga mellé ültette a királyfit is. Hogy pedig a királyfi le ne billenjen, magához ölelte, de az nem merte vissza ölelni; mintha ő lett volna a leány, nem ő a legény.

Csak eveznek, csak eveznek a levegő égben, egyszer megunták már a mulatságot, megkötötték ezért az égi tömlőt ahhoz a fához, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, s arany az almája. Aztán leültek egymás mellé párosan az aranyalmát termő fa alatt levő aranylóczára. Alig ülnek itt egy keveset, midőn a Nap leánya intésére, hamarabb a kimondott szónál, ott terem egy aranyos pillangó s rózsalevélen maszedett mennyei mézet hozott.

Mindketten hozzáláttak amugy magyar miskásan az evéshez, s midőn jóllaktak, égető szomjuság fogta el a királyfit, égetvén torkát a maszedett mennyei méz.

Egyszerre, hamarabb a kimondott szónál, ott termett egy szemérmes csillag, hozván ezüst-tálczát, ezüsttálczán aranykancsót, aranykancsóban bájitalt.

Alig ivott a királyfi az aranykancsóból: tüstént azon szempillantásban, mintha ketté vágták volna, enyhült szomja.

Mikor aztán szomjukat, éhségüket ekkép enyhítették, a Nap leánya egy intésére cziterát hoztak elő a szemérmes csillagok, melyen a Hajnal az aranyhúrt ezüsttollal verte s játszott rajta oly gyöngyörves szebbnél szebb nótákat, hogy a ki azt hallotta, ha mindjárt tulajdon édes apja feküdt volna is a terítőn, mégis tánczra kerekedett volna.

Itt, elkövetkezik a lefekvés ideje is: ezért a királyfit kézenfogva, keresztül vezették hetvenhét szobán, végre a fürdőszobába értek. A szoba közepén állott egy nagy aranykád, aranykádban harmatvíz s ehhez habszappany a puszpáng fa asztalon.

A királyfi megfürdött a harmatvizben, megmosdott a habszappannyal s megtörülközött az aranytörülközőbe.

Mikor mindezekkel készen volt, megrántott egy folyóka zsinort s a harangvirág csengő hangjára, ott termettek a szemérmes csillagok. Ezek göndör haját kibontották, kagylófésűvel megfésülték, minden szálra egy-egy igaz gyöngyöt huztak s aztán két foncsikba fonták.

Eddig is szép volt a királyfi, de most hetvenhétszer szebb lett, hát még mikor ráadták a biborbárszony köntöst, akkor kellett volna csak megnézni!

Mikor egészen készen voltak, bevezették a Nap leánya szobájába. Aztán leültek egymásmellé az aranylóczára s beszélgetni kezdtek; szó, szót szült, beszéd, beszédet ért s ha kivilágos kiviradtig beszélgettek volna is, még sem fogytak volna ki belőle. Aztán összeölekeztek, összecsókolodtak. Az első csókra oly fehér lett a Nap leánya mint a fehér rózsa; a másodikra oly piros, mint a piros rózsa; a harmadikra pedig oly kimondhatlan színű, mintha a két rózsát, a fehérét, meg a pirosat, összekeverték volna.

Aztán lefeküdtek a virágnyszolyára s a Nap leánya aranyhajával, mint valami selyemlepedővel, betakarta a királyfit.

Reggelre kelve, a Nap leánya megajándékozta a királyfit égő sugárral, melyet, mint valami pántlikát, karikába tekert, szelenczébe zárt s aranyhaja szálára kötve a királyfi nyakába akasztott.

Aztán nagy könnyullatások, forró ölelések s édes csókok közt váltak el egymástól; a Nap leánya szárnyos lován az égboltivére repült, a királyfi pedig folytatta a maga útját. - Mint mondám, már volt neki szigetet világosító égő sugara.

Csak mennek, csak mennek, egyszer megszólal a tátosló, mondván:

- Hallod-e kedves gazdám!

- Mit parancsolsz édes lovam?

- Nem egyebet, mint azt, hogy jól felkösd a gatyádat; mert a három nádszálat egy csapásra kell levágnod; mert már másodszor hasztalan vágnál, mivel azzal csak a saját nyakad szelnéd le. Ha egy csapásra szerencsésen levághatod: a sziget egyszerre megvilágosodik s tiéd a világszép nádszál kisasszony két szobaleányával együtt; de még ekkor is csak úgy lesz az a tiéd, hogyha a három nádszálat mindaddig, míg csak vizet nem érünk, fel nem hasítod, mert ha felhasítod, mindhárom azonnal, tüstént azon szempillantásban szörnyet hal.

A királyfi égre-földre ígérte, hogy akképpen cselekszik. - Heted napra a Feketetenger szigetére értek, de itt oly sötét volt, hogy a kanál is megállott volna benne; de a királyfi is elővette az aranyhajszálon függő ezüstszelenczét, felnyitván annak tetejét, egyszerre megvilágosodott az útja, még pedig oly tündéri mesterséggel, hogy csak neki világított; ő mindent láthatott, de őt egy teremtet lélek se. Mikor odaért, hol a három nádszál virágzott, mindhárom fejjel a királyfi felé fordult s földig meghajtották előtte magukat.

Csak hajlongnak, csak hajlongnak, mikor legjobban hajlongnának, a királyfi sem volt rest, a kivont meztelen karddal egy csapással izibe leszelte mindhármát s azok az ölébe borultak. A három nádszál tövéből pedig fekete vér bugyborékkolt fel s keserves jajszó hallatszott, mintha valakinek a szívébe döfték volna a meztelen kardot.

Oda is döfték, a vén banya szívébe; mert az a fekete vér, a vén banya vére, az a keserves jajszó, a vén banya halálos sóhajtása volt, ki csak addig élt, míg az a három nádszál a lábán állott. - Mihelyt a vén banya kiadta a lelkét, egyszerre az égő arany sugar, mintha puskából lötték volna ki, kirepült az ezüstszelenczéből s az egész sziget megvilágosodott.

Aztán a királyfi felülvén jó tátoslovára, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, mint a hogy csak a legsebesebb röptű madár szállhat, egyszer fölébredt benne a kíváncsiság: hogy valjon van-e a nádszálban valaki; hogy valjon milyen lehet az?

Mondom hogy fölébredt benne a kíváncsiság, mely úgy furta az oldalát, mintha vASFurúval furták volna, itt mit, mit nem cselekedett, csillagos bicskáját kivette a zsebéből, s felhasította a legkisebb nádszálat, a melyben volt a világszép nádszál kisasszony kisebbik szobaleánya.

Hogy felhasította a nádszálat, az ölébe hullt egy gyönyörűséges gyöngyadta szép leány, kinek első szava is ez volt:

- Vízet, vizet, csak annyit is, a mennyit egy fecske a szájába vesz, midőn a fiait itatja; mert mindjárt meghalok!

De hogy im a királyfi, egy csepp víz nem sok, de még annyit sem tudott adni: a szép leány, mint a kettétört virág, elkezdett halványodni, mindig halványabb, halványabb lett, míg utoljára a halál halványsága fogta el s fejét a királyfi keblére lehajtván, meghalt.

A királyfi annyira szánta-bánta bűnét, hogyha lehetett volna, saját vérén váltotta volna meg, de már nem lehetett: azért jó tátos lováról szállt a földre, kardjával egy sírt ásott s bele temette a szép leányt. Fejfául a felhasított nádszálat tűzte le, ebből pedig egy fekete rózsaszál nőtt ki, mely gyásszal, feketével virágzott.

A még fel nem hasított két nádszálból keserves sirás-rivás, keserves jajszó hallatszott, mintha valaki a testvérét siratta volna; de a királyfit is elfogta a nagy szomorúság, gondolván magában: e virágzó hajadonnak én okoztam szomorú halálát, e szép virágszált én törtem le s én tűztem a halál kebelére; de, ha a lelkét kisírta volna is, még sem használt volna az már semmit: azért, felülvén jó tátoslovára, tovább ment.

Csak mén, csak megyen, egyszer a királyfiban újra feltámad a kíváncsiság, furta az oldalát, mint ha vASFurúval furták volna, hogy valjon van-e a másik nádszálban is ily szép leány; hogy valjon az így járna-e? Végre nem állhatott tovább ellent az ördög furójának, újra elővette csillagos bicskáját s felhasította a másik nádszálat is.

Ime! belőle a világszép nádszál kisasszony nagyobbik szobaleánya hullt ki, mondván:

- Vízet, vizet, csak annyit is, mennyit egy kis fecske vesz a szájába, midőn fiait itatja; mert mindjárt szörnyet halok!

De, hogy im a királyfi, egy csepp viz nem sok, de még annyit sem tudott adni: a szép leány, mint a ketté tört virág, elkezdett halványodni, mindig halványabb, halványabb lett, míg utoljára a halál halványsága fogta el s fejét lehajtván a királyfi keblére, meghalt.

Mit volt mit tenni a királyfinak, leszállt a földre, kardjával egy sírt ásott s bele fektette az ékes hajadont; de mikor ráhúzta a földet, azt gondolta a királyfi, hogy maga fekszik ott a sírban, magára húzza a földet. A szép leány fejéhez fejfául oda tűzte a felhasított nádszálat, ebből pedig egy rózsaszál nőtt ki, mely feketével, gyászszal virágzott.

A még fel nem hasított nádszálból, melyben maga a világszép kisasszony volt elrejtve, keserves sirás-rívás, keserves jajszó hallatszott; de a királyfi sem volt különbül, őt is nagy szomorúság fogta el; volt már neki két halottja, két szép virágszál, kiket erőnek erejével ő szakasztott le, ő tűzte a halál kebelére; de rá is szállt a bubánat, fekete szárnyával egészen beterítette s hasztalan vitte jó tátoslova úgy, mint a hogy a legsebesebb röptű madár szállhat, mert vele repült az.

Mentek, mendegéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer a királyfiban újra feltámad a kíváncsiság, furta az oldalát, mintha vasfurúval furták volna, hogy valjon milyen lehet az ő leendő éltepárja; milyen a világszép nádszál kisasszony?

Már nem állhatott ellent az ördög furójának, annak a nagy kíváncsiságnak, a harmadik, a legutolsó nádszálat is elővette, hogy most mindjárt felhasítja; de, hogy im az oklatan állatnak sokszor több esze van, mint az okosnak: itt, a tátosló hirtelen hátra nyult, kikapván a királyfi kezéből a nádszálat, többé mindaddig oda sem adta, míg csak egy tó partjára nem értek.

Mikor a tó partjára értek, felhasította a királyfi az utolsó nádszálat s ime! kihullt abból oly gyöngyadta világszép kisasszony, hogy miolta a világ fenáll, sem az előtt, sem azután, sem azóta nem szült anya olyant, kinek első szava is ez volt:

- Vízet, vizet csak annyit is a mennyit egy kis fecske szájába vesz, midőn fiait itatja; mert mindjárt meghalok!

A királyfi megitta, a világszép kisasszony pedig azonnal jobban lett. Aztán összeölelkeztek, megcsókolták egymást, mondván: én a tiéd, te az enyim, ásó kapa se választ el egymástól, - s ekkor olyan szép volt az egy pár cseléd, mintha két csillag, az ég legszebb két csillaga ölelkezett volna; mintha két virág, a kerek föld legszebb két virága csókolkozott volna.

- Hallod-e szivem szép szerelme, mondja a királyfi, míg én haza megyek üveges aranyos hintóért, mász fel addig erre a fűzfára, majd eltakar az téged; de te addig, míg az én szemem ismét nem gyönyörködik a te nézésedben, senkihez, de senkihez egy árva szó nem sok, de még annyit se' szólj.

Ugyis lett. - A királyfi haza ment üveges aranyos hintóért, a világszép kisasszony pedig felmászott a fűzfára, mely őt egészen elrejtette.

Itt, mi kerekedik a dologból, mi nem, míg a királyfi odajárt, honnan, honnan nem, egy rákászó cigányleány vetődik a fűzfa alá, ki a vízben meglátván a nádszál kisasszony gyönyörves árnyékát, illegette-billegette magát, két kezét a csipejére tevén, szót szolt.

- Eszem a lelkét, be szép árnyékom van nekem, beillenék egy királykisasszonynak is!

- Tied bizon a.... majd megmondom hogy micsoda! szólalt meg a fáról az aranyos madár aranyos hangján.

A cigányleány erre föltekint a fára, hát ott látja ülni a világszép királykisasszonyt, kinek nézésére még az a fényes nap is megállt volna az égen.

A cigányleány nem szólt semmit, hanem ízibe lerántotta a fáról fehér lábánál fogva a világszép kisasszonyt, lehúzta róla bibor-bársony köntösét s aztán csupaszon beletaszította a vízbe. A világszép kisasszony nem fúlt bele, mert megrázkodván, egy aranyos tollú víziréczévé változott, s ott uszkált a tó vizén, - a cigányleány pedig jól roszul magára huzta a bibor-bársony köntöst, mely úgy állt rajta, mintha gereblyével, vasvillával hányták volna rá s aztán nagy begyesen felül a fára; de itt se ült sokáig, mert hogy im meglátta az aranyos víziréczt, leugrott a fáról s elkezdte dobálni.

Csak hajigálja, csak hajigálja, úgy annyira hogy a keze is elfáradt, de egyszer sem tudta meghajítani, mert az aranyos víziréce azonnal lebukott a vízbe, mihelyest egy kő röpült feléje. A cigányleány végre megunt a mulatságot s abba hagyván, felmászott a fűzfára s várta a jó szerencsét.

De nem sokáig kellett azt várnia, mert nem sokára aztán megérkezett a királyfi nagy parádésan az üveges, aranyos hintóval, hogy majd hazarepíti az aranyos madarat; de a cigányleánynak is volt ám esze; mert addig le nem jött a fáról, legalább ő azt mondta, míg a királyfi azt az aranyos víziréczt, mely ott uszkál a tó vizén, le nem lövi, hogy hagy ilyék ő annak piros véréből, hogy egyék ő annak gyenge húsból.

A királyfi tehát ízibe előrántotta a nyilát, célóz, hogy majd agyonlövi az aranyos víziréczt; de biz annak piros véréből nem ihatott a cigányleány, s nem ehetett gyenge húsból; mert a nyilvánzó soha sem ment hegygyel a víziréczenek, hanem mindig a tollával fordult feléje, az pedig ha találta volna is, még sem lett volna halálos.

De, minthogy a királyfi már minden nyilvánzóját kilövdözte, minthogy estve is lett: a mulatságot abba kellett hagyni s a szekérrúdját hazafelé kellett fordítani. - Otthon, mint már mondtam, előre feldicsekedett, hogy mily szép feleséget hozott: azért, hogy annál nagyobb legyen a meglepetés, a mátkáját fátyollal letakarva vezette be az összegyűlt násznép elébe.

Itt, a királyfi nagy fityre lefátyolozza a világszép kisasszonyt s a násznép előtt ott állt a kordoványpofájú cigányleány. Az összegyűlt vendégek azt sem tudták nevensenek-e vagy bosszankodjanak.

De, minthogy az ember a szájából s....t nem csinálhat: papot, hohért, s vaskalapot hivattak; a pap összeadta, a hohér seprőzte s az istennyila kerülgette, de soha meg nem ütötte.

Itt a cigányleányból lett királyné gondolta: no ez abba nem maradhat, hogy a világszép nádszál kisasszony éjnek idején fölkeresi királyi férjét: azért ennek az italába minden istenadta estve álomport kevert, mitől a királyfi úgy aludt mint a juhászbunda.

Ugyis lett. - A világszép nádszál kisasszony megrázkodván, kis madárrá változott s úgy éjfél tájban rászállt a királyfi ablakára. Kis szájával koczogtatja, veregeti s az ablak magától felnyilván, berepült rajta.

Itt, megrázkodik a kis madár s oly világszép királykisasszonnyá változott, hogy anya olyant sem azelőtt, sem azóta, sem azután nem szült.

Oda megyen a királyfihoz, szólítgatja, de nem hallja, költögeti, de nem ébred, ráborul s végig hosszig siratgatja, de nem érzi, nem érzi azt a forró könnyeket, melyek majd elégetik az orcáját! hanem ott feküdt mozdulatlanul mint egy darab fa.

Végre így szólt hozzá édes madár nyelven:

Király királyfia,
Szivem lelkem ifja!
Édes ajkad néma,
Nyisd meg egy-két szóra;
Szép szeretőd,
Gyöngy ibolyád,
Vigasztalására.
Még kétszer eljövök,
Többet el nem jövök.

De a királyfi nem ébredt fel, pedig az óra éjfélután egyet ütött: ezért a világszép kisasszony megrázta magát, kis madárrá vált s kirepült az ablakon. Az ablak magától becsukódott utána.

A királyfi inasa ezeket mind jól hallotta, mert ébren volt, de mégis hogy reggelre kelve föl-ébredt, azt gondolta, hogy az egész csak álom volt: ezért nem merte elbeszélni a királyfinak, hogy mit látott; hanem azt határozta el magában, hogy még elvárja a következő éjszakát is s ha a szép leány madáralakban újra megjelen, akkor bizonyos hogy nem álom, akkor elbeszéli a királyfinak, hogy mit látott.

Itt, elkövetkezik a másik estve is, a királyfinak újra álomport adott be a felesége, ettől pedig az úgy elaludt mint a juhászbunda.

Mikor az óra ép tizenkettőt ütött: az ablakra száll a kis madár, koczogtatja, veregeti kis szájacskájával s az ablak magától felnyílt előtte, magától csukódott be utána.

Itt, megrázkodik a kis madár s oly szép leánynya változott, hogy olyant anya, sem azóta, sem azelőtt, sem azután nem szült.

Odamegyen a világszép királykisasszony az alvó királyfi ágyához, szólítgatja, de nem hallja, költögeti, de nem ébred, ráborul, végig hosszig siratgatja, de nem érzi, nem érzi azt a forró könnyeket, mely majd elégette az orcáját! hanem aludt, mint egy darab fa.

Végre így szólt hozzá édes madár nyelven:

Király királyfia!
Szivem lelkem ifja!
Édes ajkad néma,
Nyisd meg egy-két szóra;
Szép szeretőd,
Gyöngy ibolyád,
Vigasztalására.
Még egyszer eljövök,
Többet el nem jövök.

De, hogy im a királyfi nem ébredt fel, hogy az óra éjfélután egyet ütött: a szép leány megrázkódott, kis madárrá vált s kirepült az alakon. Az ablak magától becsukódott utána.

Ezeket mind jól hallotta a királyfi inasa, mert nem aludt, ébren volt s most már, hogy bizonyos volt benne, hogy nem álom: reggelre kelve azt mondja a királyfinak:

- Fenséges királyfi! mondanék én valamit fenségednek, ha valami bántódásom nem lenne?
- Oh jó Jancsi, mert így hiták az inast, már hogy lenne neked bajod, csak beszélj!

- Hát tegnapelőtt éjszaka, úgy éjfél tájban, egy kis madár szállt az ablakra, kis szájával megkocogtatta, megveregette az ablakot s az magától felnyílván előtte, berepült rajta. Hogy berepült, megrázkodott s oly szép leánynyá változott, hogy úgy néztem rá, mint valami oltárképre s féltem tőle, hogy megígéz; a szép leány aztán odaborult fenségedre, szólított, de nem hallotta, költögette, de nem ébredt, végig hosszúig siratgatta, de tán nem érezte fenséged azt a forró könnyeket, végre édes madárnyelven így szólt:

Király királyfia,
Szivem lelkem ifja!
Édes ajkad néma,
Nyisd meg egy-két szóra;
Szép szeretőd,
Gyöngy ibolyád,
Vigasztalására.
Még kétszer eljövök,
Többet el nem jövök.

Ez ismétlődött tegnap éjszaka is; de felséged egy árva szó, nem sok, de még annyit sem szólt, hanem ott feküdt mint egy darab fa, pedig, elhigye felséged, oly szép leány volt, hogyha kilettem volna terítve is, ha mindjárt a deszkán feküdtem volna is, mégis fölkeltem volna!

- Igaz-e ez Jancsi?

- Olyan igaz, mint hogy az a fényes nap süt az égen!

- No Jancsi, mondja a királyfi, van-e kedved 100 ftért egy poflevest eltartani?

- Pénzért nem, hanem felségedért szívesen, akár 100-at.

- No, ha eltartod, majd mikor a feleségem ismét oda akarja adni az álomporos bort, mert ezt kellett beadni a kutya lelkűnek, azért nem ébredtem fel: csapd le a világot, mintha csak úgy ügyetlenségből ütöttem volna le, - én pedig az alatt szépen kiöntöm az álmosbort a fürdőbe, az asszony pedig azt gondolja, hogy megittam.

Ugyis lett. - Mert mikor eljött a fürdés ideje, Jancsi a cserepcsikba csiptetett gyertya világát, mintha megtörölni akarta volna, szépen eloltotta, a királyfi pedig az alatt a fürdővizbe szépen kiöntötte az álomporos bort, a cigányleányból lett királyné pedig az gondolta, hogy megitta; de azért úgy vágta pofon a szegény Jancsit, hogy még a szeme is szikrázott; de Jancsi azt csak olybá vette, mintha egy szép leány csókolta volna meg, csak hogy jót tehetett az urával.

Itt tizenkettőt üt az óra, a királyfi tette magát mintha aludt volna, pedig oly ébren volt mint jó magam, la! mondom, hogy tizenkettőt ütött az óra, a kis madár az ablakra szállt, kis szájacskájával megveregette, megkocogtatta. Az magától felnyílt előtte s berepült rajta. Itt megrázkódik a kis madár, oly szép leánynyá változott, hogy olyant anya, sem azelőtt, sem azóta nem szült, hogy még a csillagos ég is mosolyogva nézett rá.

Mikor ráborult a királyfira, mikor végig hosszúig siratgatta, átkarolta a királyfi, magához szorította. S hogy többé kis madárrá ne váljon, hogy többé el ne repüljön: másnap a birodalmában levő hercegeket, grófokat s igazságtevőket összegyűjtötte, eleibök vezette kézenfogva a világszép nádszál kisasszonyt s azt kérdezte tőlük: mit érdemel az olyan személy, ki ilyen egy pár cselédet el akar választani egymástól.

Hogy ím a cigányleány azt gondolta, hogy saját kordovány pofájáról van szó; ízibe felkiáltott:

- Azt érdemli felséges királyférjem, hogy vasszegekkel bélelt hordóba kell befenekelni s aztán az ország legmagasabb hegyéről leereszteni.

- No ebadta r.... kimondod magadra az ítéletet!

A cigányból lett királynét nyakon csipték, oly hordóba fenekelték, mely vasszeggel volt bélelve s az ország legmagasb hegyéről leeresztették.

Az aranyhajú kertészbojtár.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, s ennek egy tucsat gyermeke. - Erről a szegény emberről igazán ellehetett mondani: csak a teste-lelke, kebelén kenyerre, hátán a háza. Már a legnagyobbik fiacskája 13 éves volt, ezt tehát a saját szárnyára eresztvén, odadta hidónak egy oly becsületes, jómodú emberhez, kiről még az irigyei is csak jót tudtak mondani.

Minthogy a gyermek jól viselte magát „kedves kis-szógám” volt a titulája; de megis érdekelte, mert a keze alá adott marhának úgy gondját viselte, mintha tulajdon jószágá lett volna. Ha a szántásból, vagy ha az erdőről hazajött, addig a maga szájába egy falatot sem tett, annyit se mint a körmöm feketéje, míg a lovakat ki nem fogta, be nem kötötte, meg nem etette-itatta, - de még a megevő falatját is kettétörte s feleközepét a lovának adta.

Itt, hire futamodik a mi Jancsinknak, hogy mily jóra való emberséges ember; de nem is adta volna őt oda a gazdája egy vaklóért sem; úgyannyira, hogy tiz gazdája is akadt volna, ha keveset nem mondok, kik minden szempillantásban elfogadták volna, de egyhez sem ment.

Nem ment pedig azért, mert lakott a Jancsi falujában egy ördögös molnár, kinek a malmában minden istenadta éjszaka a boszorkányok jártak örölni, konkolyt, csermolyát és vadlencsét s ezeket a szegény emberek lisztjeibe keverték: azért oly fekete ezeknek a kenyerek; de ezt egy teremtet lélek se tudta, még maga a pap sem, már pedig ez csak írástudó, okos ember, - hát mondom ez az ördögös molnár ígézte, ez babonázta meg a mi Jancsinkat; úgyannyira, hogy mikor eljött az új esztendő, ehhez szegődött be a mi „kis szógánk” szinte hidónak.

- No édes fiam, mondja az ördögös molnár, az istállóban van két ló, csak azokra legyen neked minden gondod, csak azokat keféld, csak azokat vakargasd, egyébire semmire se.

Három hétig csak megvoltak ők együtt szép csendesesen, de a negyedike kelve, midőn a molnár templomba akart menni, benyit az istállóba s azt mondja a mi Jancsinknak:

- Hallod-e kedves szolgám!

- Mit parancsolsz kedves gazdám?

- Nem egyebet mint azt, hogy amott a padláson van 100 köböl zab, ha te addig azon míg én a templomban leszek e két sarlóhátú lovat meg nem hizlalod oly kövérré, hogy a víz is megálljon a háta közepén: no lesz neked ne mulass!

Közbe légyen mondva, a molnár egyik lova, a szürke, tátos volt, de erről Jancsi mitsem tudott.

Hogy elment a molnár a templomba, ráborul a mi Jancsink a szürkére, zokog keservesen, hogy még a vakolat is potyogott a falról. A tátosló megszánta az istenadtát s azt kérdi tőle:

- Mit sírsz, mit rísz kedves gazdám oly keservesen?

- Hogyne sirnék, hogyne rinék édes lovam, mikor a gazdám azt parancsolta: hogy míg ő a templomban lesz, titeket oly kövérré hizlaljalak, hogy még a víz is megálljon a hátatok közepén!

- Ha csak az a bajod, vigasztalja a tátosló, kisebb gondod is nagyobb legyen annál! hanem láss a dologhoz ízibe s hozz elébünk annyi zabot, a mennyi csak belefér a vályúba; - majd ha kérde tőled a gazdád, hogy meghizlaltad e a lovakat, csak az legyen szód és mondásod: én a mit tettem, megtettem, s addig megállásom sem volt, míg a vályút színig tele nem hordtam; de azt nem tudhatom, hogy valjon a kelmed zabja bir-e olyan tulajdonsággal, hogy a lovat azonnal meghizlalja.

Ugyis lett. - Jancsi a lóvályut színig hordta azzal a jóféle zabbal, melytől a ló oly jó kedvet kap, mint az ember a jó bortól s aztán felebotját se hajtotta a parancsolatnak.

Itt, hazajön a molnár a templomból, első dolga is az volt, hogy egyenesen az ólba rontott, hol is első szava az volt, állj elő Jancsi, megtetted-e azt a mit parancsoltam; kövérek-e a lovak?

- Én, felelt Jancsi, a mit tehettem, megtettem; addig megállásom sem volt, míg a lovak előtt a vályut színig nem hordtam; de azt nem tudhatom, hogy valjon a kelmed zabja bir-e olyan tulajdonsággal, hogy a lovat azonnal meghízlalja?

A molnár egyszeribe látta, hogy kivel van dolga, egy szó, nem sok, de még annyit sem szólt, azt is lassan mondta, hanem bement egyenesen a malomba.

Itt, elkövetkezik a másik vasárnap is. Az ördögös molnár újra a templomba készült, de mielőtt elment volna, beállit Jancsihoz az ólba s azt mondja neki:

- Hallod-e kedves szolgám!

- Mit parancsolsz kedves gazdám?

- Nem egyebet, mint azt, hogy látod-e amott az udvaron van egy nagy rakás 100 szekérre való szemétdomb, - ha te azon azt a két sarlóhátú lovat oly kövérré meg nem hizlalod, hogy a víz is megálljon a háta közepén, akkor jobb lett volna neked nem születni, akkor ne várj haza, mert lesz ne mulass!

Azzal a molnár elment a templomba, Jancsi pedig ismét ráborult a szürke hátára és sírt keservesen, hogy még a vakolat is potyogott a falról.

- Mit sírsz, mit rísz kedves gazdám, kérdi a tátosló.

- Hogyne sirnék, hogyne rinék, mikor az a kutyának való gazdám azt parancsolta: hogy míg ő a templomban lesz, titeket oly kövérré hizlaljalak az udvaron levő, 100 szekérre való szeméttel, hogy még a víz is megálljon a hátatok közepén, különben jobb lett volna nekem nem születni s haza ne várjam, mert lesz ne mulass!

- Ha csak az a bajod, mondja a tátosló, kisebb gondod is nagyobb legyen annál! hanem menj be egyenesen az ördögös molnár kamrájába, - ne, itt van ez a három levelű lóhere, meg ez létlen gyermek kisujja, majd ezek előtt nyitás nélkül felpattan a vas-závár s magától kinyilik az ajtó. - Eredj be rajta, ott találsz három kád pénzt. - Az egyikben van: vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban réz-pénz, - végy a melyikből tetszik annyit, a mennyit csak elbirsz s aztán vidd haza ágrolszakadt szegény szüleidnek; hanem csak egyszer fordulj, mert másodszor késő lenne. Felnevelő apádtól, szülő anyádtól és édes testvéreidtől pedig búcsuzz el, mert vagy látod őket valaha, vagy soha; ki tudja hogy hol lesz a mi utunknak vége, vagy valahol, vagy sehol!? Mikor ezt megtetted, jőjj ide vissza, menj be az ólba, a lóvakarót, keféket és törlőt tedd az abrakos tarisznyába, kösd össze s te már ekkor engemet az udvaron találsz fölnyergelve, fölszerszámozva.

Jancsi, a mint lova parancsolta, úgy cselekedett. - Magához vevén a három levelű lóherét, meg a létlen gyermek kisújját, egyenesen a kamrának tartott. A kamra nagy vas ajtaján három irdatlan vas-závár volt, s mind a három mint a parancsolat magától lepattant előtte, magától kinyílt a nagy vasas ajtó. Jancsi bement rajta. Itt, mint jó lova mondá, három kád pénzt talált; az egyikben volt: vert-arany, a másikban: vert-ezüst és a harmadikban: réz-pénz. A mi Jancsink mind a háromból szedett annyit a mennyit csak elbirt; de mégis volt annyi esze, hogy a vert-aranyból rakott legtöbbet a zsákjába. A három kád pénzt egy nagy ebadta lánczos, fekete kutya őrizte. Ez úgy vigyorgott, úgy csattogta össze a fogait; de belőle még sem lett kutya-étel. De csak ne lett volna nála a létlen gyermek kisujja, tudom sohse' evett volna az isten kenyéré-

ből!.... Mikor teleszedte a zsákját a három kádból, a hogy jött, úgy vissza is ment. Utána magától becsukódott a vasajtó; de a lánczos fekete kutya mindegyre vonított, mint a hogy szoktak a kutyák vonítani, mikor valaki halálát érzik.

Hogy hazavitte Jancsi a sok pénzt, keserves zokogások között elbúcsúzott nemző apjától, felnevelő anyjától és édes testvéreitől. Mikor ezen is túlesett, lóhalálába sietett vissza az ólba és a lóvakarót, keféit, törlőruhát az abrakos tarisznnyába tette s hurkot vetett rajta.

Mikor ezzel is készen volt, már ekkor a szürke az udvaron várakozott reája, de már többé nem a sarlóhátú szürke, hanem a zsarátnokat evő, aranyszőrű tátosló, még pedig egészen felszer-számozva; aranyzabla a szájában, bársony nyereg rajta, bársonynyergen selyemtakaró, selyem-takaró kék földjén aranycsillag, aranycsillag gyémánttal kipitykézve; úgyhogy a szegény Jancsi alig ösmert reája és alig mert volna ráülni, de a lova szólította meg s csak aztán kapott fel a hátára.

Mentek, mendegéltek aztán levegőin uton, mint a legsebesebb forgószél, egyszer csak égni kezd a Jancsi jobb képe:

Csak ég, csak ég, egyszer már nem állhatta szó nélkül:

- Ejnye, kedves lovam, be ég a jobb képem!
- Tekints csak hátra, kit látsz magad után jőni?
- Végünk van! az ördögös molnár lohol utánunk; mingyárt utol ér!
- Ej, dehogy ér; csak a lókefét vedd ki a tarisznnyából s hajtsd el!

Elveti Jancsi a lókefét, melyből tüstént azon szempillantásban olyan sűrű erdő kerekedett, mint a milyen sűrű volt a lókefe.

Csakugyan az ördögös molnár loholt utánuk kutyafuttában. - Hej, hamis magyar volt ez a molnár! alkalmasint, mikor kicsi volt, ördöghájjal, kigyómájjal kenték meg az alfelét; mert alighogy a templomból hazajött, szaladt egyenesen az ólba: nincsen szürke, nincsen a széltől fogantatott, sárkánytejet szopott, zsarátnokat evő tátosló!.... szalad a kamrába, sok híja a pénznek! a lánczos fekete kutya most is csak úgy vonított, csak úgy szűkölt. Azonnal tudta a molnár, hogy hányadán van a dolog! a szerdásba hajítja a zsindelezőt s utána a hidó után! de már ekkor ezek árkon-bokron túl voltak.

Csak szalad, csak szalad, már már utoléri - ördögös ember levén, sok állt hatalmában - ha Jancsi el nem hajítja a lókefét.

De most mit tegyen; hogy menjen keresztül a sűrű vadon erdőn? kapja a lelkét, mit, mit nem cselekedett! hirtelen előrántja a zsindelezőt s utat vágott magának; de mikorra keresztül vághatta magát, már ekkor Jancsi újra túl volt árkon-bokron.

Ujra égni kezdett a Jancsi bal képe. Csak ég, csak ég, egyszer már nem állhatta szó nélkül.

- Kedves lovam, be ég a bal képem!
- Tekints csak hátra, kit látsz magad után jőni?
- Végünk van; nyomunkban az ördögös molnár!
- Ej, dehogy van; vedd el csak a lőtörlőt!

Elveti Jancsi a lőtörlőt, melyből olyan nagy tenger keletkezett mint a világ!

De, hogylim a molnár, molnár volt, még pedig az is ördögös, sok állt hatalmában: kapja a lelkét, most is mit, mit nem cselekedett, beleugrott a tengerbe s ízibe tultette magát a szárazra.

Itt, harmadszor is égni kezdett a Jancsi képe, de már ekkor az egész orczája. - Csak ég, csak ég, egyszer már nem állhatta szó nélkül, ezért megszólal:

- Kedves lovam, jaj, be ég az egész képem!
- Tekints csak hátra, kit látsz magad után jöni?
- Végünk van; nyomunkban az ördögös molnár!
- Ej, dehogy van; csak vedd el a lóvakarót!

Elveti Jancsi a lóvakarót, melyből olyan sűrű vaserdő kerekedett, mint a milyen sűrű volt a lóvakaró.

Odaér az ördögös molnár a vaserdőhöz, belevágja a zsindelezőt, hogy majd utat nyess magának; de most az egyszer cserbehagyta jó zsindelezője, mert kettétört. Most mit tegyen; hova tudjon a lelke lenni; keresztül menni nem tudott, visszamenni nem akart, mert tudta, hogy már otthon az ördögök várakoznak reá s számon kérik az elveszett pénzt?! kapja a lelkét, mit, mit nem cselekedett, felakasztotta magát a vaserdő egyik fájára. A vasfa pedig, mintha puskából lőtték volna ki, elkezdett vele szaladni s meg sem állt a pokol kapujáig.

Igy szabadult meg Jancsi az ördögös molnártól s aztán szép csendesén folytathatták a magok útját.

Mentek, mendégéltek aztán hetedhét ország ellen, még az óperenciás tengeren is túl, még az üveghegyeken is túl, egyszer egy gyönyörű szép kert aranykerítéséhez értek. Ez volt pedig a Hajnalkert, az Igazak lakhelye, tündérr királyfiak és tündérr királykisasszonyok mulató helye.

A Hajnalkert aranykerítésénél megállott a tátosló s azt mondja a gazdájának:

- Hallod-e kedves gazdám!
- Mit parancsolsz, kedves lovam?
- Nem egyebet, mint azt: menj be ebbe a gyönyörűséges gyöngyadta kertbe, majd találssz ott sok mindenféle fura dologat, miket halandó szem még nem látott! A kert kellőközepén vagyons egy olyan almafa, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája. Szakíts ez almafáról három szép aranyalmát; de egyébbhez semmihez se nyulj. Az almafa tövéből buzog fel a hétszínű napforrás. Meríts ebből a forrásból a kalapoddal s igyál belőle. Mikor ezt elvégezted, mosakodjál meg a hétszínű napforrásban s törülközzél meg az aranytörülközőben. Ez meglevén, a mint bementél, ugy jöjj vissza.

Bemegyons a mi Jancsinks a Hajnalkertbe, hogy itt mit látott, mit nem, azt ember-nyelv ki nem mondhatja! A merre csak ment, mindenütt csinált utak tekergöztek aranykavicscsal kavacsolsva. A csinált uton tündérr királyfiak és tündérr királykisasszonyok futkároztak. A tündéreket szépszenszóló ezüstfehér madárr kák mulatgatták, melyek oly szelidek voltak, hogy még a mi Jancsinksra is rászállt vagy három, s ott danolgattak a fülébe szebbnél szebb notákat, hogy örömében csakúgy repetett a szíve, imhogy el nem szállt, imhogy szárnya nem támadt. A szépszenszóló ezüstfehér madárr kák brilliantos körtve- s aranyalmafákon ugrándoztak. Ezek alatt terült el a selyemréte. A selyemréten tengernyi virág. A tengernyi virágon dongó-bongó méhecskék aranszárnyakkal. Az aranszárnyú méhecskék rózsatányérr kákra gyűjtötték a virág-ízt, a színmézet, melylyel aztán kéretlenül édesítették az Igazak ajkait; de, hogy legyen a szomszját is mivel oltani, erre szépszenszóló ezüst-szárnyú lepkék voltak rendelve, melyek piczi aranyputtonyokban hordozgatták az ég italát, melyet virágtökékről szüreteltek.

A mi Jancsinks ajakára is kéretlenül rászállt egy aranszárnyú méhecske, mely virágizzel, színmézzel édesítette meg száját s tüstént, azon szempillantásban, mintha kettévágták volna, le-

csillapult éhsége. Majd egy ezüst-lepke szállt hozzá, mely szépségszóló ezüsthangon megkínálta, hogy igyék gyöngyvirág poharából, melyben égi ital volt, melyet virágtökekről szüreteltek. Jancsi, hogyim szomjas volt, ivott a gyöngyvirágpohárból s tüstént, azon szempillantásban, mintha ketté vágta volna, enyhült szomja s olyan jó kedve kerekedett, mintha a világ legjobb borából ivott volna, hogy szinte dalolni akart, hogyha nem szégyenelte volna magát azelőtt a sok tündérekisasszony előtt, kik a selyemréten fehérítették azt a gyöngyadta patyolat-vásznat, melynek mását szem nem látta, nyelv ki nem mondhatja. Mig a patyolat-vászon megszáradt, s újra belemárthatták volna a fehér forrásba: addig a tündérekisasszonyok cikáztak, tánczoltak és labdázta az aranyalmákkal.

Csak labdázna, csak labdázna, de egy tündérekisasszonynak elveszett az aranyalmája; a mint a pajtásának akarta hajítani, elgurult messze messze, ép a Jancsi lábánál állott meg s ez fölvette. Sírva-ríva keresi a szép tündérekisasszony az aranyalmát, - keresi a selyemfűben, de nem találja, - keresi a csinált úton, de nem találja. Addig, addig keresi, mig nem egyszer nagy sokára fölveté szemeit, hát látja, hogy egy szép idegen ifjú a másvilágról integet feléje, s annál van az aranyalma. Mintha szárnya lett volna a tündérekisasszonynak a mi Jancsinkhoz repült s nagy hálálgatások között, eléb szépen megköszönvén, elvette tőle az aranyalmát.

- No szép ifjú - mondja a tündérekisasszony - jótét helyébe jót várj; szivességért szivességet; mit kívánsz én tőlem tündérekisasszonyok királynéjától?

- Nem kívánok én egyebet, felelt a mi Jancsink, csak azt, hogy vezess el engemet ahhoz az almafához, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.

Itt a tündérekisasszony csak egyet intett s azonnal ott termett a szélhintó. Beleültek kettecskén. Vitték őket a szélhintó paripái csendes ringatással, sebes nyargalással, mintha tátoslovak lettek volna belefogva s csak hamar elértek a kert kellőközepébe, hol diszlett a Hajnalkert ékessége, a gyémánt virágú, ezüst levelű, aranyalmájú almafa. Ennek a tövéből fakadt fel a hétszinű napforrás.

No, itt kiszálltak a szélhintóból s most Jancsi köszönte meg a tündérekisasszony szivességét, vagy legalább meg akarta köszönni, de az mint álomlátás, mint pára tűnt el, mondván: köd előttem, köd utánam hogy senki se lásson! Aztán a mi Jancsink levette a kalapját a fejről, kiverte a portól s belemerítvén a hétszinű napforrásba, ivott belőle. Mikor szomját illeténképen enyhítette, megmosdott a napforrásba, megtörűközött az aranytörűközöbe s ime! ettől az arcza: tündöklő szépségűvé, a haja: aranyhajjá változott és testben úgy megerősödött, hogy egyesegyedül három emberrel is megbirkózott volna! úgyannyira, hogy mikoron meglátta magát az aranyalmát termő fa gyémántkérgében, alig ösmert magára s kérdezte magától: én vagyok-e én, vagy nem?! Mikor ezzel is készen volt, szakított az almafáról három szép aranyalmát, melyeket a csuhujjába tett, s aztán a mint bement a Hajnalkertbe, úgy ki is jött.

- No kedves gazdám, mondja neki a tátosló, most illünk mi egymáshoz; te én hozzám, én te hozzád; hanem ülj is fel a hátamra s menjünk oda, a hová már régóta igyekeztünk.

Felül Jancsi a tátosló hátára, mentek, mendégéltek aztán hetedhét ország ellen, egyszer mégis megálltak egy nagy terepély hársfa alatt.

- Hallod-e kedves gazdám! megszólal a tátosló.

- Mit parancsolsz kedves lovam?

- Nem egyebet mint azt, hogy amott van ni! a spanyol király rezidenciája, ide is meglátszik rezes teteje. Menj be a királyi rezidenciába s szegődjél be ott akárminek, ha mindjárt kályhafűtőnek is. Van a királynak három leánya, egyik szebb mint a másik, de mégis legszebb a legkisebbik.... híjába, az ujjunk sem egyforma!..... A három aranyalmát add el a legkisebb

királykisasszonynak. Egyet egyet három csókért; mert a ki csókot vet, szerelmet arat. De, hogy szép aranyhajad-, tündöklő orczádról rád ne ösmerjenek: tekergesd be a fejedet kapczával, de az arcod is fend be, hogy az olyan szurmos legyen, mint a ki három napig szüretel. De mikor a Hajnal felszáll az égre, már akkor talpon légy, bontsd ki szép aranyhajadat s fésüld meg a verőfényen e kagylófésűvel. Arra pedig vigyázz, hogy egy teremtet lélek se lásson meg, nehogy árulód legyen. Én pedig azalatt itt leszek ebben a hársfavárban: azért, ha valami bajod esnék, csak idejőjj, s üsd meg háromszor a hársfa oldalát a kötőfékkel, én azonnal segítségre leszek.

Itt, keserves könyhullatások között elvált a kapczás fejű kedves lovától s bement a királyi rezidenciába. Beköszönt a királyhoz e szózat szerint:

- Adjon isten jó napot felségednek!
- Fogadj isten szolgálégény, hát mi járatban vagy? kérdi tőle a király.
- Szolgálatot keresek.
- Ép jókor jöttél; a kertészemnek bojtárja van szüksége. Ha kedved tartja, megfogadlak.

Ugyis lett. - A kapczás fejű beszegődött a spanyol királyhoz kertészbojtárnak. Mikor elvégezte a dolgát, úgy vasárnap délután, azzal mulatta magát, hogy az aranyalmával játszott; ott hentergette a kert kellőközepén levő kerek dombon; felhajította a tetejére s ha legurult, újra feldobta.

Itt, mi kerül a dologból, mi nem, a három kisasszony meglátja az aranyalma tündöklő ragyogását a rezidencia ablakából, lemennek a kertbe karonfogva, mintha csakugy sétálni mentek volna csupa parádéból.

- Hol tettél szert erre az aranyalmára? kérdi a legnagyobb királykisasszony.
- A Hajnalkertben szakasztottam arról az almafáról, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.
- Add nekem, kéri a legnagyobb királykisasszony, adok érte egy tarisznya pénzt.
- Mit csináljak én a pénzzel, csak a bajom gyülne meg vele! felelt a kapczás fejű.
- Add nekem, kéri a középső, adok érte különbnél különb huszonnégy öltözet ruhát.
- Minek lenne nekem a szép ruha; nem illet az meg egy kapczás fejű kertészbojtárt!
- Add nekem, kéri a legkisebb, a mit kívánsz azt adok.
- Ha meg nem sérteném a felséges királykisasszony személyét, három csókért odadom.

A legkisebb királykisasszony minden szó nélkül odahajol a kertészbojtárhoz, hogy majd megcsókolja háromszor; de, hogyim az orczája olyan szurmos volt, mint a ki három hétig szüretel: főlebb tolta a kapczát s ime meglátta naptündöklésű homlokát, melylyet aztán meg is csókolt háromszor.

A legkisebb királykisasszonyé lett az aranyalma; három csókért, szerelem három zálogaért magához váltotta; de a legnagyobb királykisasszony szépszóval, kéréssel és fenyegetéssel elcsalta tőle.

Itt, elkövetkezik a másik a vasárnap is, a kapczás fejű újra a másik aranyalmával játszott; hentergette a kert kellőközepén levő dombon.

Csak hentergeti, csak hentergeti, addig addig játszik vele, míg a három királykisasszony ismét a kertben termett, mintha csak úgy sétálni mentek volna csupa parádéból.

- Hol vetted az aranyalmát? kérdi tőle a legnagyobbik.
- Hol vettem? a Hajnalkertben szakasztottam arról az almafáról, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.
- Add nekem, kéri a legnagyobb királykisasszony, adok érte egy aranyszörű paripát.
- Minek volna nekem az aranyszörű paripa, mikor sem ólam, sem királyi abrakom!
- Add nekem, kéri a középső, adok érte egy bársonynerget aranyzablával.
- Minek volna nekem a bársonynerget és az aranyzabla ló nélkül! felelt a kapczás fejű.
- Add nekem, kéri a legkisebb, legszebb királykisasszony, a mit kívánsz, azt adok.
- Hogyha meg nem sérteném a felséges királykisasszony személyét, három csókért odadom.

A legkisebb királykisasszony egy szó, nem sok, de még annyit sem szólt, azt is lassan mondta, - hanem odahajolt, s meg akarta csókolni a kapczás fejűt; de, hogyim az orczája olyan szurmos volt, mint a ki három hétig szüretel: főlebb tolta a kapczát fehér kezével s ime meglátta egy aranyhajsza végét! De erről nem szólt semmit, hanem megcsókolta háromszor a kapczás fejű naptündöklésű homlokát.

A legkisebb királykisasszonyé lett az aranyalma, három csókért, szerelem három magváért magához váltotta; de ezt tőle szépszóval, kéréssel és fenyegetéssel a középső királykisasszony csalta el.

Itt, elkövetkezik a harmadik vasárnap is, a kapczás fejű újra az aranyalmával játszott; hentergette a kert kellőközepén levő domb oldalán.

Csak játszik, csak játszik, egyszer újra a kertben terem a három ékes virágszál, a három királykisasszony, tették magokat, mintha sétálni jöttek volna csupa parádéból. Megállnak a kapczás fejű előtt s azt kérdi tőle a legnagyobb királykisasszony:

- Hol vetted azt az aranyalmát?
- Hol vettem? a Hajnalkertben szakasztottam arról az almafáról, melynek gyémánt a virága, ezüst a levele, arany az almája.
- Add nekem, kéri a legnagyobb, adok érte egy aranykardot, melynek ezüst a vasa, arany a markolatja.
- Minek lenne nekem az aranykard; vitézt illet az meg!
- Add nekem, kéri a középső, adok érte egy igaz gyöngygyel kivarrott zsacsót.
- Mit ér a zsacsó, ha üres!
- Add nekem, kéri a legkisebb, a legszebbik, a mit kívánsz, azt adok.
- Ha meg nem sérteném a felséges királykisasszony személyét, három csókért odadom.

A legkisebb királykisasszony nem szólt semmit, hanem odahajolt a kertészbojtárhoz, hogy majd megcsókolja; de, hogyim az orczája olyan szurmos volt, mint a ki három hétig szüretel: főlebb tolta a kapczát s ime! egy egész aranyhajszaat pillantott meg! Ennek sem kell több, hanem megcsókolta háromszor a kapczás fejű naptündöklésű homlokát.

A legkisebb királykisasszonyé lett az aranyalma, három csókért magához váltotta. Ezt az aranyalmát magának tartotta meg; bár két nénje szépszóval, kéréssel, fenyegetéssel eleget kérte, de nem adta oda.

Jól mondta a tátos „hogy a ki csókot vet, szerelmet arat”; mert a legkisebb királykisasszonynak azon idő óta, hogy a három aranyalmát három-három csókért magához váltotta, se’ éjjele se’ nappala. Egész tengernyi éjszakán keresztül mindig a kertész bojtárról, szép aranyhajáról és ragyogó homlokáról álmodozott; egész tengernyi napon mindig szünetlenül róla gondolkozott; egészen a szerelem rabja lett mint a kit megigéznek, megbabonáznak, megvernek szemmel. Megigézte őt az az aranyhajsza, mely, mintha valami erős láncz lett volna, egészen a kertész bojtárhoz kötözte. De a kapczás fejű sem volt különbül, őt is a szerelem gyötörte s a kertben mindent viszáson tett; mindent tövel-hegygyel forgatott össze. Szidták is érte mint a vizes kutyát; de ő mindezeket a szép királykisasszonyért szépen zsebre rakta.

Egyszer, ugy hajnaltájban, hogy a szerelem miatt nem volt nyugalma a királykisasszonynak, mit, mit nem cselekedett: felöltözködött s lement a kertbe sétálni. Csak sétál, csak sétál, egyszer a kert kellőközepén levő kerek domb tövéhez ér, hát látja, hogy annak tetején fészülködik a kapczás fejű.

Most mit csináljon?

Vissza is menne, meg nem is, el is szaladna, meg nem is, oda is menne, meg nem is; de valami mégis úgy vonta arra a helyre mint a mágnes a vasat. Végtére is az lett a dolog vége, hogy odament a kapczás fejű kertészbojtárhoz, leült melléje, kivette a kezéből a kagylófésűt s elkezdte vele fészülni annak azt a szép aranyhaját, melyet ki sem lehet mondani.

A kapczás fejű pedig a királykisasszony ölébe hajtotta a fejét s azt úgy fészülte aztán a kagylófésűvel.

Mikor a királykisasszony készen volt a fészüléssel azt mondták egymásnak: én a tiéd, te az enyém, ásó kapa se’ választ el egymástól. Azzal megölelték, megcsókolták egymást s úgy váltak el. E napságtól fogva, mihelyt pitymallani, szürkülni kezdett az idő: a királykisasszony azonnal fölkel selyemágyából, hirtelen felöltözködött, titkon kilopódzott a kertbe, felszaladt a kert kellőközepén levő kerek dombra s ott fészülgette a kapczás fejű aranyhaját a verőfényen.

Itt egyszer eszébe jut a vén királynak, hogy jó lenne már az ő leányait férjhez adni, mert itt az ideje; kinyílt már a három szép virág, a három ékes királykisasszony, csak az nincs a ki leszakitsa. Ej, dehogy nincs! a nagyobbik királykisasszonyt egy herczeg akarta leszakasztani; a középsőt egy gróf választotta volna élete párjának, csak a legkisebbnek nem akadt illő társa; pedig ezt szerették legjobban, pedig ez volt a legszebb, a legkedvesebb. Mondom, hogy a vén királynak eszébe jutott, hogy jó lenne már leányait férjhez adni: az egész birodalmából összegyűjtette a házasulandó grófokat, hercegeket, bárókat, hirneves vitézeket, urakat, urfiakat, válogatott cigánylegényeket és hosszú süveges kankosztótokat, hogy majd a kinek hajítja a három királykisasszony az aranyalmát, az legyen kinek-kinek élte párja. Mikor mindnyájan együtt voltak: a legnagyobb királykisasszony szíve választottjának, a herczegnek hajította az aranyalmát, ki azt szerencsésen megkapván, övé lett az ékes virágszál; - a középső királykisasszony szinte szíve választottjának, a grófnak hajította az aranyalmát. Ez is megkapta szerencsésen s az övé lett az ékes virágszál. Most a legkisebbre, a legszebbikre került a sor. Valjon kinek fogja hajítani? Körülnéz, hej nincs ott az ő szíve választottja, nincs ott az aranyhajú és naptündöklésű homloku kertészbojtár! háromszor is megcsóválta, háromszor is meglóbálta az aranyalmát, hogy majd elhajítja, de nem tudta magát elszánni!

Mi dolog ez? kérdi magában a király, tán hiányzik valaki? - körülnéz, de senkitsem tudott megnevezni, hogy ki hiányzik; mert mindenki ott volt.

A főkertész elérte az öreg király gondolatját: azért felszólalt.

- Felséges uram! mi mindnyájan itt vagyunk, nem hiányzik közülünk senki sem, csak az a rosz kapczás fejű kertészbojtár, de ez talán számadásba sem jön?!

- Rögtön hívják fel! parancsolta a vén király.

Felhívják a kapczás fejű kertészbojtárt, s íme! alighogy betette a lábát a küszöbön, már repül feléje a aranyalma, - ugyannyira, hogy alig maradt annyi ideje, hogy az aranyalmát is megkapja s az ajtót is betegye, de mégis szerencsésen megkapta. Az övé lett a legkisebb, a legszebb királykisasszony, ő szakasztotta le a legszebb virágot.

Az összegyűlt uri népek összenéztek, azt sem tudták: nevéssenek-e, azt sem tudták: bosszankodjanak-e? A vén király pedig ezen való haragjában annyira fölgerjedt, hogy a neki esett tulajdon hajának és szakálának s úgy tépte mint a kendert, vagy még ennél is jobban; - nem nézett aztán sem istent, sem embert, hanem felugorván aranytronusáról, a kezében levő királyi botjával kiüzte a szobából legkedvesebb, legszebb leányát; de nem csak kiüzte, hanem sarkig érő aranyhaját a kezére tekervén, végig hurczolta-voncizolta tizenkét szobán, a tizenharmadik szoba grádicsáról pedig mint egy kutyát lerugdosta, aztán minden örökségéből kitagadta, hogy ő neki nem gyermeke, hogy ő nem nemzette e világra, hanem eb fajzotta fattyú sarjadék, hogy ő vele nemhogy egy söt kenyeret ennék, de még egy fedél alatt sem lakik! A szegény egy pár cseléd sírva-ríva a kertbe szaladt, s ott huzták meg magokat valami bokorban; mint isten elzúllott fészek nélküli madara; ugyannyira, hogy még az esküvőre sem eresztették, de nemcsak esküvőre, hanem még a lakziba se szabad volt oda szagolni, pedig boldognak, boldogtalannak huzta a cigány, szólt a muzsika; pedig még az árva gyereknek is akkora darab kalács volt a kezében, hogy majd letörte a derekát.

Az egy pár cseléd kapta a lelkét mit, mit nem cselekedett! szedett Jancsi egy kalap érett gyümölcsöt, csermolyás kenyerek ugyis volt, leültek egymás mellé párosan arra a kerek dombra, a melyen azelőtt a szép királykisasszony hajnalhasadáskor fészülgette a kapczásfejű aranyhaját, s ott megtartották a lakodalmat ketteskén; minden falatot a szerelem mézével, csókkal édesítettek. Minden falat után, melyet egymás szájába raktak, megcsókolták egymást, mondván: Ne, ez itt a tyukhúsleves vékony metéttel, - ne, ez a fekete leves, ez a barát füle, baracklekvárral, - ne, ez a tejfeles káposzta, dagadóval, - ez itt a pulyka pecsenye és ez itt végre a menyasszonykalács.

Aztán fontak egy rosz kalyibát zöld galyakból, arattak belé friss füvet, betakarták egy rosz szűrrel, két karjuk volt a vánkos, hosszú aranyhajuk a takaró s mégsem fáztak meg. Ez volt az ő királyi rezidenciájuk, ez volt a fölvetett menyasszony ágy.

A tyukpadláson volt egy hánytvetett rozsdás puska, csupa piszok, csupa szenny volt; ugyannyira, hogy kár volt rá jó szemmel nézni, - ezt a rozsdás puskát kitisztította a kapczás fejű, megmosta a patakban, vasporral kicsiszolta s elment vele vadászni. Ez a rozsdás puska olyan tulajdonsággal bírt, hogy a mire csak ráfogta az ember, akár jól célzott, akár nem, már az a halálfia volt.

Hogy meghallotta a király két kedves veje, a herczeg, meg a gróf, hogy a kapczás fejű elment vadászni: ők sem akartak kisebb emberek lenni mint az, ők is elmentek vadászni, nagy készüléttel, nagy pompával, cifra fényes puskával és vadásztarisznyával; de bár egy istenadta napot eltarisznýáztak, egy borda vad, nem sok, de még annyit sem lőttek; a kapczás fejű pedig majd megszakadt a sok vad alatt, annyit lőtt, hogy az orra már majd a földet szántotta mint valami csoroszlya.

Itt egy tisztán összehalálkozik a három vő; a herczeg, meg a gróf, meg a kapczás fejű.

- Ejnye pajtás, be sok vadat lőttél, mondja a herczeg, hol tettél ennyire szert?

- Az erdőn, felelt a kapczás fejű.
- Hiszen mink is ott bolyongtunk, de egy borda vad nem sok, de még annyit sem lőttünk!
- Az a baj, hogy csak bolyongtatok mint a keringős juh, de nem vadásztatok! felelt a kapczás fejű.
- De nem azt mondom én neked pajtás, szólt a gróf, hanem azt, hogy neked sok a vadad, nekünk sok a pénzünk, te neked szükséges lenne a pénz, nekünk a vad: azért nem adnád el nekünk jó pénzért, bizony nem bánod meg; urrá teszünk.
- A mit kívánsz, azt adunk, egészíté ki a herczeg a gróf beszédét.
- Már ez okos beszéd, válaszolt a kapczás fejű, tehát a mit kívánok azt adtok. Nekem pénz nem kell, mert nem érzem hiányát, hanem akkor adok vadat, akár mind odadom, ha egy-egy akasztófa bélyeget hagytok a hátatokra sütni.

Mit volt, mit tenni a két vőnek, a herczegnek meg a grófnak, vad nélkül szégyeneltek volna haza menni, mit mondanak majd otthon, hogy ők egy borda vadat sem lőttek, ez a gyezse pojdes fajankó pedig annyit lőtt, hogy majd megszakad alatta; pénzért nem adja, erőnek erejével pedig csak nem vehették el tőle? ráengedték sütni az akasztófa bélyeget a hátukra. Mikor ez megvolt, a kapczás fejű átadta a számnélküli sok vadat; ő pedig lőtt valahol egy kósza verebet, czérnával a puskájára kötötte, a sapkáját félre vágta s füttyürészve danolgatva bandukolt hazafelé.

Mikor a kapczás fejű a rezidenczia előtt elment volna, már ekkor a két kedves vő hazaszállította a sok vadat. A király imhogy ki nem bújt a bőréből, annyira örült a sok vadnak; de nemcsak a vadnak, hanem két vejének, hogy mily derék emberek azok, hogy mily jól adta férjhez két szép leányát. Mondom mikor így legjobban örülne, hogy madarat is lehetett volna vele fogatni, ép akkor pillantotta meg azt a szerencsétlen kapczás fejű kertészbojtárt, ép akkor ment el az a rezidenczia ablaka előtt, hátán a rosdás puska, ezen pedig a madzagra kötött verebét hintálta-lobálta a szél. Haragra lobbant a vén király, dühbe jött, szaladt a puskáért, hogy most mindjárt mintegy veszett kutyát agyonlővi. Agyon is lőtte volna, ha a felesége, ki oly jó volt mint egy falat kenyér, fejére kulcsolt kézzel sírva-ríva nem kéri, ha ez meg nem kapta volna a kezét s félre nem rántotta volna a puskát, midőn elsült.

No, ez abba maradt.

Itt egyszer a burkuskirály hadat üzen a spanyol királynak, hogy ilyen, amolyan teremtetten, ha legény, álljon ki a csatasikra; mert különben kő kövön nem marad s minden irgalom kegyelem nélkül apraját, nagyját kard élre hányja s még annak az ártatlan síró-rívó portékának sem kegyelmez, mert azt is kösziklához vereti; vérét a föld issza, husát a kutyával eteti. A spanyol király se veszi a dolgot tréfára, minden ármádiáját összedoboltatja, két vejével együtt ki-rukkolt a csatasikra; de még ha annyian, még ha hat annyian lettek volna is, mégis früstökre is kevés lett volt a burkuskirálynak, oly nagy erővel jött rá, annyi tengernyi népe volt. No most spanyol király jaj neked, jaj a te ősz fejednek, három szép leányodnak, egész népednek, nemzetségednek! mert ha ezer lelked volna is, mégis mindegyiknek drága világát kioltaná a burkuskirály.

De a kapczás fejű sem maradt a felesége oldala mellett a pendelregementben, hanem idejekorán fölkelt, felöltözött, a vállára vetette a kötőféket és elindult fölkeresni jó tátoslovát, hogy az apósának a nagy veszedelemben legyen segítségére.

Hogy a hársfához ért, megütötte háromszor a fa oldalát a kötőfékkal. Mindegyik ütésre hangos nyerítés hallatszott a hársfavárból, hogy szinte megkondult bele a világ, végre kiugrott az aranszörű, zsarátnokot evő tátosló, kérdezvén:

- Mit parancsolsz kedves gazdám?

- Nem egyebet édes lovam, mint azt, hogy izíbe, tüstént ebben a szempillantásban, teremts elő nekem egy olyan regement huszárt, kiken még a réz is vert arany legyen és paripájaik szőre oly fényes, hogy tükör gyanánt használhassa a huszár.

Alig ejté ki kívánságát a kapczás fejű: ime! ott állt előtte a gyöngyadta, gyönyörves regement aranypáncélban, aransisakkal, csak a parancsszóra várt. Maga a kapczás fejű pedig megmosdván harmatvízben, kiereszté aranyhaját, s felpattant a tátosló hátára és ekkor oly szép volt mint az esthajnal csillag, vagy tán még ennél is szebb. Ezzel elvágtatott a csatasikra, a regement katona pedig mindenütt a nyomába.

Hogy a csatasikra ért az aranyos vitéz, a spanyol király eleibe lovagolt két vejével együtt; az egyik oldalán volt a herczeg, a másik oldalán a gróf.

- Ha meg nem sérteném a fenséges királyfit, kezdé beszédét a spanyol király, mert ékes külsejéről, deli termetéről ítélve más nemis lehet mint királyfi, mondja meg nekem, segítségünkre jött-e, vagy bántodásunkra?

- Sem segítségedre nem jöttem, sem bántodásodra, hanem csak az igazságért harczolok, választ az aranyos vitéz.

Itt összeütközik a két tábor, összemérték erejüket s már-már majd vége lett a spanyol király népének, de ép ekkor fuvatta meg az aranytrombitát az aranyos vitéz s rá a burkus király népére és mint a répát úgy aprították az ellenséget. Magát a vén királyt az aranyos vitéz vágta ki az ellenség közül, megszabadítván a bizonyos haláltól, aztán neki egyenesen a burkus királynak, kihívta őt egyszál kardra. Mindenki abba hagyta a csatát, mindenki csak az aranyos vitézt és a burkus királyt nézte. Összecaptak, összetűztek, de mégis a burkus király húzta a rövidebbet; mert az aranyos vitéz ketté hasította a fejét. Hogy elesett a burkus király, a népe nyullá változott, elkezdett szaladni, - utánna az aranyos huszárok s mind leapritották, csupán-csak egyet hagytak meg hírmondónak. Mikor vége volt a csatának, a vén király nagy hajlongások, nagy hálálgatások között köszönte meg az aranyos vitéznek a hozzája való szivességet, - de az aranyos vitéznek baja támadt; mert hogy, hogy nem, mikor a kardját a hüvelyébe akarta dugni, a czombjába szalasztotta s azonnal kibugygyant szép piros vére. Oda szalad a vén király, saját aranyrojtos nyakravalóját oldozta le, s azzal kötözte be a sebjét. Aztán elváltak egymástól nagy hálálgatás és nagy hajlongások között; az egyik jobbra, a másik pedig balra ment s mindnyájan hazajutottak szerencsésen; a spanyol király rezidenciájába, az aranyos vitéz pedig, már mint a mi kapczás fejünk, eléb a hársfavárhoz ment, hol ott hagyta jó tátoslovát az aranyos vitézekkel együtt s csak aztán bandukolt hazafelé. Aztán ismét a mi kapczás fejű kertészbojtárunk volt olyan szurmos pofával mint a ki három hétig szüretel; csak azzal a kis különbséggel, hogy a jobb lábára sántított; fájt neki a kardszúrás által ejtett seb; még pedig annyira fájt, hogy nemcsak, hanem ugyancsak, úgyannyira, hogy azt a nagy erős vitézt a lábáról is leejtette. Megijed a felesége, hogy ugyan mi a baja, hogy ugyan mi lelte s kérdi tőle:

- Mi bajod van szívem szép szerelme?

- Jaj, ne kérdezd feleségem, gyöngyvirágom, az erdön voltam, megbotlottam, s egy kopacsba megütöttem a lábamat.

- Mutasd szívem aranyos virága.

- Nem mutatom, gyöngy ibolyám, kedves feleségem. Minek néznéd, majd begyógyul.

De a menyecske nem tágitott s addig sarkalta, addig nógatta az urát, hogy erőnek erejével megnézze. Hát látja, hogy a czombján egy kardszúrás van, mely ura atyja aranyrojtú, fekete selyemnyakravalójával van bekötve; nagyobb hitelesség okáért rajta a király neve és czimere arannyal van kivarrva. Nem szólt semmit a férjének, hanem leoldolta a kardszúrásról a király nyakravalóját és bekötötte a férje sebjét patak mentében szedett ezerjófűvel. A király nyakravalóját magához véve, ment egyenesen atyja színe elébe. Szalad az első ajtóra, zörget rajta, nem eresztették be; mert ott egy szuronyos puskájú katona állt sirbakot, kinek erős kegyetlenül meg volt hagyva, hogyha ilyen, meg ilyen személy akar - lányának már nem is nevezte - a király színe elébe járulni, be ne eressze fejvesztés terhe alatt. Szalad a másik ajtóra, ott sem eresztették be; szalad a harmadikra, ott sem eresztették be, bár úgy kérte azt a kemény szívű katonát, hogy a szívét majd a tenyerére tette. Meghallja az édes anyja, hogy az ajtó előtt sír-rí legkedvesebb, legszebb leánya, megesett a szíve rajta, kimegyen hozzá, kérdi tőle: hogy mit akar? Be nem merte vezetni, mert félt az urától, a vén királytól, pedig leánya, édes leánya, véréből való vér, husából való hús, csontjából való csont, tulajdon édes leánya volt.

A legkisebb királykisasszony elmondta az anyjának, hogy mért jött, hogy az ura bonczán van egy seb, az pedig nemző apja tulajdon aranyrojtos, fekete selyemkeszkenőjével van bekötve, ha nem hiszi édes anyám: ím, itt van a kebelemben, - azzal kivette kebeléből az aranyrojtos nyakravalót.

A nagy sirás-rivásra a vén király is kijött, hát látja, hogy az aranyos vitéznek adott tulajdon aranyrojtos, fekete selyem keszkenője a leánya kezében van.

Kérdi tőle, hogy hol vette.

- Hol vettem? felséges király atyám, hát mi türes tagadás, az uram ma reggel nyögni kezdett, kértem tőle: mi a baja, de nem akarta sehogy kibeszélni, míg erőnek erejével meg nem néztem, hát uramfia, mit látok, mit nem, a czombján egy kardszúrás van, mely felséges uram-atyám tulajdon nyakravalójával volt bekötve.

A vén király nem várta be leánya beszédének a végét, ott hagyta a faképnél, mint Sz. Pál az oláhokat, hanem rohant lóhalálába a kertbe, egyenesen a kolyibának tartott, berúgja az ajtaját, hát kit lát ott sebben feküdni, nem mást mint országa megmentőjét, élte szabadítóját, tulajdon legkedvesebb, legszebb leánya férjét, édes-kedves vejét. A vén király azonnal felösmerte benne az aranyos vitézt, az arany-regement vezérét. Lehajlott hozzája, fölemelte, karjára vette, legszebb szobájába vitte, éjjelnappal ápolta, míg csak egészen meg nem gyógyult. Aztán a kapczás fejű lett legkedvesebb veje, országa örököse, holta után pedig király, a másik két vejét pedig, mivel egy-egy akasztófa bélyeget engedtek a hátukra sütni: elcsapta, elkergette, és az országából kiűzette.

Mikor pedig a kapczás fejű egészen jobban lett, nem volt semmi baja, papot, hohért, vaskalapot hivattak; a pap: összeadta; a hohér: seprőzte; az istennyila: kerülgette, de soha meg nem ütötte. Lakzit laktak, tehenet vágtak, hordót furtak, faggyat hoztak, faharanggal harangoztak, tökkel kolompoztak. A vén király holta után pedig ő lett a király; minthogy azonban igazságos ember volt, nem szerette a másét: két sógorát is kegyelembe fogadta; adott nekik egynek egynek egy tótherczegséget.

Eddig volt, mese volt, talán igaz se volt.

A csodaszörny.

Volt egyszer egy igen igen gazdag kalmár, kinek a pinczéjében káddal állt az arany, meg az ezüst élire verve; de minden aranyánál és ezüstjénél többet ért két szép hajadon leánya.

Egyike szebb volt mint a másik, de a rózsabimbó is egy töről hajt és a facemete is egy töről fakad, mégis az egyik bimbó teljesebb mint a másik, és az egyik csemete dúsabb fakadású mint a másik: így az egyik leány mégis szebb volt mint a másik, az pedig a kisebbik volt.

A két leány hire hétvilágra szólt. Hét világból gyűltek össze a kérők, kik szerették volna az aranyos fészekből kiszállítani az aranyos madárcákát, bár a többi közt voltak itt olyanok is, kik a madár helyett csak az aranyos fészket szerették volna elszedni.

Ezek a gyöngyadta szép leányok olyan szűz-kincscsel birtak: hogyha nevettek: rózsá nyílt az arcukon; hogyha könnyeztek: igaz gyöngy hullt a szemeikből és hogyha jártak-keltek: arany potyogott a sarkaikból; de ha bünt követtek volna el: e szűzesség virágai elhervadtak volna; a rózsá, elszáradt volna, az igaz gyöngyforrás kiapadt volna és az aranyhullás megszűnt volna.

Egyszer, mi történik a dologból, mi nem, a kalmárnak hosszú útra kellett mennie, ezért megkérdezte a leányait, hogy kinek-kinek mit hozzon.

- Nekem, mondja a nagyobbik, olyan selyemruhát, mely magától megálljon a szoba pádimen-tomán, mégis karika gyűrű legyen az átmérője s dióhéj a szekrénye.

- Jól van leányom, felelt a kalmár, hozok. Hát neked Violám, mit hozzak? mert közbe légyen mondva, így hívták a kisebbiket.

- Nekem apám, mondja a kisebbik, egy szép rózsát hozzon.

- Oh te kis bohó! ha a világon csak egy rózsá nyílnék, se több, se kevesebb, még azért is elmennék, még azt is elhoznám! - No leányaim, ti már kívántatok tőlem valamit, most rajtam a sor, most én következem. Itt van porcellán cserépben két bokor rozmarin. Ezek a rozma-ringok oly természettel bírnak, hogy minden istenadta nap kétszer, hajnalban és alkonyatkor, rózsavízzel kell meglocsolni; mert ha csak egyszer is elmulasztjátok, azonnal leszárad egy ága, - s valahányszor meg nem öntözik, mindannyiszor egy-egy ága fonnyad el, úgyhogy utoljára csak a koró marad. Én e virágokat a ti őrzétekre bizom, azért mindjárt által is adom. E virágokról aztán én megtudhatom: ki volt a szorgalmatos, ki a lusta, kinek hervadt el a rozmarinja, kinek nem.

A két leány örömtől lelkendezve vette át a virágot, s égre-földre ígérték, hogy minden istenadta nap, reggel és alkonyatkor megöntözzetik s úgy őrzik, mint a kétszeme világukat, vagy még ennél is jobban.

Megyen, mendégél aztán a kalmár hetedhét ország ellen, olyan selyemruhát csak kapott ő, melynek karika gyűrű volt az átmérője, dióhéj a szekrénye, mégis megállt a szoba pádimen-tomán, de rózsát, bár tűvé tett érte minden zeget-zúgot, seholsem kapott. Itt lelkem teremtettem, most mit csináljon, hova tudjon a lelke lenni, hol vegyen rózsát legkedvesebb, legszebb leánya számára? e nélkül csak nem mehetett haza! Azért feltette magában, hogy addig haza nem megyen, míg rózsát nem talál, ha mindjárt a világból kellene is kimennie, ha mindjárt addig megyen is még a két szemével lát, még a lába térdig el nem kopik; mert ő legkedvesebb s legszebb leányának azt mondta: ha a világon csak egy rózsá nyílnék, se több, se kevesebb, még azért is elmennék, még azt is elhoznám.

Azért nyakába akasztotta a nagyvilágot s ment mendegélt hetedhét ország ellen, de rózsát, sehol, de sehol sem talált; fáját ugyan lelt eleget, de virág nem volt rajta s egy némelyiken még a fris leszakasztásnak is ott volt a jele, de a rózsza hiányzott. Ezért a kalmár nagy búbanatnak adta magát, mely, mint valami fekete lepedő, egészen beterítette, egészen beborította.

Csak búsul, csak búsul, egyszer egy szigethez ér. Beuszik a szigetre, gondolván magában, hogy itt már csak lesz rózsza! mert az egész sziget csaknem virággal volt beültetve, mintha itt lett volna a virágerdő.

Csak megyen, csak megyen, egyszer egy aranyövényű nagy kert kapujához ért, hol két sárkánykigyó állt őrt. No, gondolta magában, ezek most engemet mindjárt megesznek, de ha megesznek is, mégis bemegyek: ezért nekik ment bátran. Mikor egészen melléje ért a két irdatlan nagy sárkánynak, csak akkor vette észre, hogy bíz azok nem ették meg, de, nemcsak hogy meg nem eszik, hanem még felebottját se hajtották; ő tőlök bíz akár egy regement katona is bemehetett volna kertbe, mert kővé voltak válva.

Bemegy a kertbe a mi kalmárunk, s meglát ott egy emberformát. Köszön neki, de nem fogadja. Köszön neki másodszor is, de bíz az csak nem mondta rá a „fogadj Istent.” Mi dolog ez, tünődik a kalmár, s oda megyen hozzá, hát ekkor látja, hogy sóbálványnak, kővé vált alaknak köszönt. Ez sehogy sem férhetett a fejébe, gondolván, hogy itt tán a tündérek, tán az ördögök voltak a képfaragók, de ez nem emberi munka! Itt egy tündérfi, ott egy tündérkisasszony némán, mozdulatlanul, mintegy sóbálvány.

De ő neki nem az volt a dolga, hogy ezeket az emberformákat szemmel-szájjal bámulja, hanem virágért, még pedig rózsáért jött. Azért a kert minden zegét-zúgát összejárta, túvé tett mindent, de rózsát nem talált, bár ott nyíltak a különbnél különb, szebbnél szebb virágok. A mint így csetlik-botlik, egyszer egy palotához ért, mely a kert kellő közepén állván, tizenkét fehér márvány garádicson kellett fölmenni.

Fölmegy a tizenkét márvány garádicson, az ajtóhoz ért, mely akkora volt, hogy néhol kapunak is megjárta volna.

Hogy az ajtóhoz ért, ez magától felnyílt előtte, s magától csukódott be utána. Végig menván az üveg folyosón, a konyhába ért. Itt a tűz magától égett a patkán, magától főttek az ételek, a nélkül, hogy valaki csak egy darabfát is tett volna rá, vagy csak egy csuporhoz is a tüzet oda szította volna; sőt mi több, itt lelkem teremtettem! egyszer a seprő csak fölkerelkedik az ajtószegből, magától szépen kiséperte a konyhát, s aztán újra visszament a maga helyére. A kalmár egészen elálmélkodott az ily fura dolgokon; mert sehol egy lelket sem látott; de csak akkor ijedt meg, midőn a magától forgó nyárson sült pecsenyéből vágni akarván, valaki úgy a körmére huzott, hogyha izés lett volna is, mégis bekapta volna.

A konyhából egy szobába ment, ebből a másikba, így sorba, míg hét szoba során nem ment keresztül, végre a nyolczadikba ért, hol két személyre az asztal már megis volt terítve.

Hogyim éhes volt a kalmár, nem igen várta a kinálást, hanem leült az egyik székre s várta, hogy mi lesz már ebből. De nem sokáig kellett várnia, mert magától felpattanván az ajtó, az asztalon termett az első fogás étel. A kalmár hozzá látott az evéshez. A szemközt levő tányérról is szinte elfogyott az étel; ott is evett valaki, a nélkül, hogy ő azt láthatta volna, hogy ki az. Elfogy az első fogás étel, el a második, el a harmadik is, s így sorba, míg csak mind a hat fogás az asztalra nem került. Hogy az utolsó fogás étel is elfogyott, láthatlan szolgálékek aranymedenczében lágyemeleg vizet hoztak, hogy mossza meg a kezét és a szakálát s törülközők meg az aranytörölközőbe. Ezt elvégezvén, láthatlan társa hasonlóképp cselekedett a nélkül, hogy ő láthatta volna, hogy ki az, mert csak a lágyemeleg víz locsanását hallotta.

Itt elkövetkezik az este, el a lefekvés ideje is, ezért integettek neki, hogy menjen. Megyen a kalmár az integetés után, s mindenütt a merre csak ment, a szobák ajtajai magoktól nyíltak fel előtte, magoktól csukodtak be utána. Egyszer a kalmár egy fehér hálószobába ért, hol két személyre már készen várt a vetett ág s bíz ő kelme az egyikbe le is feküdt. Itt a kalmárban fölébredt valami, a félsz-e, vagy micsoda? azt egész bizonyossággal nem merem állítani, elég az hozzá, a szemét soha le nem vette a másik ágyról, hogy valjon oda fekszik-e valaki? - Itt, lelkem teremtettem! egyszer csak elkezd a dunna suhogni, mint mikor azt valaki magára húzza. Már a kalmáron a halál veritéke is csepegett; de azért a szemét soha le nem vette a másik ágyról; ugyannyira, hogy az káprázni is kezdett, de nem csak káprázott, hanem összefolyt előtte minden s még azt a patyolatfehér dunnát is zöldnek, kéknek látta. Itt, lelkem teremtettem! egyszer csak megmozdul a szomszéd ágyban a dunna, mint mikor valaki fektében megfordul. A kalmárnak se' kell több, kiugrik az ágyból, szalad a másik nyoszolyához, hogy most majd megfogja azt, a ki ott fekszik; de csak hülthelyet talált, mintha valaki ép most ugrott volna ki a nyoszolyából.

Ekkor, ép mellette, megszólal egy hang, mondván: aludjál békében, míg jó dolgod van!

Hirtelen odakap a kalmár, de ismét semmit sem fogott. Most egy rózsakéz egy folyóka-zsinort rántott meg, s a gyöngyvirág csengő hangjára, megzendült az ablak alatt a feketébe öltözött kis madarak bandája. Fekete volt ruhájok, szomorú a notájok, hogy azt a ki hallotta, biz majd meghasadt a szíve rajta; meghasadt volna, s kihajtott volna belőle a bubánat fája, fekete galylyal, fekete levéllel, gyász virággal.

Ettől a szomorú notától még a kalmár félsze is, fekete szemfödelet terítvén magára, lefeküdt a halottas ágyra, helyébe azonban a kalmár régi bátorsága ismét föl kezdett éledni; szépen visszafeküdt az ágyába s mikor a fekete kis madárkák elhagyták a szomorú notát, már akkor javába aludt, pedig ha nem aludt volna, hallhatta volna, hogy mint zokog keservesen láthatlan hálótársa.

A kalmár reggelre kelve kitekint az ablakon, valjon hogy van az idő odakin? de nem nézte ő az időt, hanem majd kibújt a bőréből örömeiben; de hogyis ne! midőn az ablak alatt termő aransövénynyel kerített kis kertben egész sereg rózsát látott, még pedig a következő tündéri renddel: a legszélső rózsakarikákban ékeskedtek a százlevelű piros rózsák, - telt arcuk majd megcsattant, piros vérök majd elcseppent, - de már a másik karikában kissé halványabbak valának, a harmadikban még halványabbak, így mindig halványabbak, míg utoljára fehérbe mentek által. A fehér rózsák kellő közepén diszlett a rózsakirályné. Egy teljes fehér rózsá, melynek lilomfehér arczára gyengéden volt rálehelve a pirosság, ép úgy, mint az ő kisebbik leánya arczára.

Itt a kalmár mit, mit nem cselekedett, kiugrott az ablakon, neki egyenest a legszebb rózsának, nem kérdezvén azt, szabad-e, nem-e, leszakasztotta a rózsakirálynét. A rózsafa tövéből hangos jajszó, keserves sirás-rívás hallatszott.

Itt lelkem teremtettem, mi kerül a dologból, mi nem! mintha a garabonczyás deák jelent volna meg az égen, sárkányon ülve, egyszerre oly rettentő égiháboru keletkezett; villámlott, menydörgött, s úgy potyogott az istennyila, mint mikor a körtvefát rázzák. Egy koromfekete felhő, mint a kilőtt nyíl, egyenesen a kalmár felé tartott s megállott a feje fölött. A fekete felhőből, mint valami hintóból, kiszállt egy csodaszörny, sziszegő, pattogó kigyóhajjal, - melyek farkaikkal mint valami ostorral pattogtak, - serte szakállal, ragyavert arczczal és szalonna-bőrként összetöporódott testtel. A kalmár azt gondolta magában: itt az ítélet napja, annyira megijedt! s úgy érezte magát, mintha azt a fekete felhőt ő tartaná a vállán s az alatt rogyott volna le a földre. Hát még mikor meghallotta, hogy mit kíván tőle a csodaszörny, akkor ijedt

ám meg; de nem csak megijedt, hanem annak a nagy erős embernek, ki egy oroszlánynyal is megküzdött volna, szép fekete szakála, mint valami hitvány seprő, a földet kotorta, a szive pedig úgy nyilallott, úgy hasogatta valami, mintha egy nagy kést, kétszer, háromszor is megforgattak volna benne.

Azért nyilallott pedig a szive olyan nagyon, mert a csodaszörny azt parancsolta neki: hogyha, harmad nap alatt, azért, mert a legszebb virágot, a rózsakirálynét le merte szakasztani, életétől megfosztani, mondom, hogyha harmad nap alatt, el nem viszi neki legkedvesebb, legszebb leányát, kinek a rózsát szánta: no, lesz neki ne mulass; mert még a fényes napot is feketének látja; még azt a percet is megátkozza, a melyben született!

Haj! életért, éltet; királynéért, királynét; virágért, virágot; legszebb virága volt pedig a kalmárnak legkedvesebb, legszebb leánya, mely virágnak a töve a szívébe, még pedig ott is a kellő közepébe volt ültetve. És most ezt a virágot lekellett kebléről tépni s egy csodaszörny keblére tüzni!! Ezért nyilallott a kereskedő szive oly nagyon, mintha egy nagy kést kétszer, háromszor is megforgattak volna benne.

A szegény kalmár búsan bandukolt hazafelé, de még otthon még nagyobb szomorúság várakozott reá; mert a hogy szokták mondani: a háza füst nélkül égett; mert alighogy kihúzta a lábát a házból, alighogy betette maga után az ajtót, a nagyobbik leánya összegyűjtven véle egy vivású czimboráit - urfiakat híni sem kellett, mert azok ugyanis ott voltak - lakodalmat tartottak esküvő nélkül, férjhez mentek egy nap háromszor is; úgyhogy, mikor édes apja a nagyobbik leány számára meghozta a cifra ruhát, mely magától is megállott a szoba pádimentomán, mégis dióhéj volt a szekrénye, karikagyűrű az átmérője: - inkább illett volna rá a gyász, a fekete szemfödél, s inkább is ment volna a koporsóba, mint édes atyja színe elébe!!

De nemis öntözte meg a porcellán cserépben levő rozmaringbokrot sohasem, melynek azért minden istenadta nap egy-egy ága száradt el; úgyannyira, hogy mikor hazaérkezett az édes atyja, számon kérni a virágot, ékes rozmaringbokor helyett csak korót talált; viruló hajadon helyett fonnyadt virágot!

De bezzeg nem is nyílt az arczán a rózsza, ha nevetett; nem hullt igaz gyöngy a szeméből, ha könyezett és nem potyogott a sarkából az arany, ha egyet lépett; mert a rózsza elszáradt, a könyforrás kiapadt és megszűnt az aranyhullás. Csak a kisebbik leány birta még e szűz kincseket, de ő megis öntözte virágát, a porcellán cserépben levő rozmaringbokrot, minden istenadta nap; úgyhogy, mikorra édes atyja haza érkezett, ékes virágot, viruló hajadont talált.

És ő neki ezt a legkedvesebb, legszebb, most igazán egyetlenegy virágát kellett letépni a kebléről, egy kigyóhajú, serte szakálú csodaszörny keblére tüzni!...

Haj, hiában! életért éltet, virágért virágot, királynéért királynét!

Mielőtt a nap háromszor leáldozott volna, már a szép leány a szigeten volt.

Ott volt egyesegegyedül szánandó állapotban. Ennek igazán gyászba borult nappala. Olyan volt mint a nagy vadon erdőbe kiültetett virág, mely ha virit is, magának virit, vagy tán még ennél is szánandóbb állapotban, mert néha-néha csak akad egy szerető nélküli legény, ki a vadon virágát leszakasztja s a kalapjához tűzi; - de őt ki szakítja le?! Omlott is a szép leány könnye mint a záporosó; a nagy vadon erdőbe kiültetett fehér rózsza galyai közé azonban egy kis madár, valahol ott a fris mezőben a két szép aranyalma alatt a szive környékén, vagy tán éppen abban, fészket kezdett rakni. Mig a fészket rakta, a kis madár ott danolgatott a fülébe szebbnél szebb notákat. A szép leány csak hallgatta, csak hallgatta, hogy mit danol az a kis madár.

Ez a kis madár volt pedig a - szerelem madara.

Egyszer ugyanis álmot látott s az álmot ki fejté meg?

Ha szerelmes a kis leány; legjobb álommagyarázó kis szivecskéje; ez a legjobb álmoskönyv, melyben iratlan betűkkel van beírva az álom magyarázata.

Az volt pedig beleírva s azt olvasta ki belőle: hogy őt álmában egy tündérszépségű királyfi látogatta meg, ki szépszóval, édes beszéddel és aranyos ígérettel biztatgatja. Az az ékes ifjú pedig nem volt senki más, mint egy tündérkirály, ki őt kiszabadítandja e kriptályból, hol ő eleven van eltemetve, ki aztán elviszi messze, messze a csillagokba, vagy valami Aranykertbe, hol őt megkoronázzák, királyné lesz belőle s minden lépten-nyomon huszonnégy szobaleány kísérgeti.

Itt, mi történik a dologból, mi nem, egyszer nagyobb bizonyosság okáért egy aranyhajszálat is hagyott ott a tündérkirályfi; de, midőn másnap a verőfényen megnézte, hát uramfia! az aranyhajszál serteszőrré változott.

No ez abba maradt. - Egyszer, a mint a kertben le- s fel sétálgatott volna, már nagyon megunta az ördögárnáját - a heverést és a némaságot; mert semmitsem kellett neki dolgoznia, mindent a helyébe vittek s mert senkivelsem válthatott egy árvaszót sem: ezért emigy sohajtott fel:

- Istenem, már beszélni is elfelejték! be jó lenne valaki, ha mindjárt egy féreg lenne is, csak beszélni tudna!

Alig ejté ki e szavakat, már előtte állott a csodaszörny, mondván:

- Hivtál, im itt vagyok!

A szép leány annyira megijedt tőle, hogy szólni sem birt, csak a kezével intett, hogy távozzék.

A csodaszörny abban a pillantásban, mint láthatlan pára, mint álomlátás, eltűnt; - de mégis ködbe burkolva ezt kiáltá vissza:

- Majd ha egyszer engem unalmadban látni kívánnál: ne, itt van ez a harangvirág, csak ezt lobáld meg s ennek ezüstcsengő hangjára azonnal nálad termek.

Ezzel a virágot a leány lábaihoz hajította. Nagyot csördült a harangvirág; piczi ütője az oldalához verődött. A szép leány, hogy hogy nem, fölvette a harangvirágot.

A szép leánynak e napságtól fogva nem volt nyugodalma, mert a csodaszörnynek ép oly kedves hangja, ép oly édes beszéde volt, mint az ő álomlátogató ifjái: ezért szüntelenül évdődött-tünődött magában, valjon nem egy személy-e a kettő; valjon nem a csodaszörny-e a gyöngyadta ékes tündérkirály; valjon nem ő fogja-e megszabadítani e kriptályból, a melyben elevenen van eltemetve?!

Egyszer a mint így tépelődött, a mint így ette magát, ugyanabba a kis kertbe vetődött, hol az apja a legszebb virágot, a rózsakirálynét leszakasztotta. Annyira megszerette ezt a helyet, annyira kedves lett előtte, hogy csaknem minden idejét itt töltötte. Leült a rózsakirályné tövébe s ott sirdogált, ott könyezett, ott búsult, mint a párja vesztett galamb, mint a szomorú-fűzfa.

Csak búsult, csak búsult, egyszer azonban eszébe jutott a harangvirág, melyet mindig magával hordott a keblében. Hogy eszébe jutott, kivette a kebléből, meglendítette s ennek csengő hangjára, egyszerre, mint varázslat, ott termett a csodaszörny, leült mellé s egy jó darabig együtt beszélgettek. Mikor a beszéd véget ért, a leány intésére a csodaszörny, mint pára, mint álomlátás ismét eltűnt.

Ez napságtól fogva gyakran előhívta a csodaszörnyet; eleinte egy hónapba egyszer, aztán kétszer, háromszor, utoljára mindennap s végre annyira megszokta, hogy nélküle el se' tudott lenni.

A szép leány mihelyest a kezével intett, a csodaszörny azonnal eltűnt s mihelyest meglóbálta a harangvirágot, azonnal ott termett.

Egyszer, midőn így együtt beszélgetnének, azt találja mondani a szép leány a csodaszörnynek:

- Istenem! be szeretném én felnevelő apámat, szülő anyámat és édes testvéremet meglátogatni!

- Ha csak az szivednek kívánsága, felelt a csodaszörny, azon legkönnyebben segíthetünk. Ne, itt van ez a karika gyűrű, huzd a nevetlen-ujjadra, este lefekvés előtt fordítsd meg háromszor s reggelre otthon ébredsz fel; - hanem csak azon szín alatt eresztlek haza, hogyha egy hét elteltével hasonló módon vissza jössz; különben a milyen jó vagyok most, olyan rossz leszek!

A szép leány úgy tett, miként a csodaszörny mondá: estve, lefekvés előtt, megfordította háromszor a karika gyűrűt, reggelre otthon ébredt fel.

Légi úton, virágnyszolyán hat hattyú vitte haza, csendes ringatással, énekszó mellett. Nagy volt otthon az öröm, midőn megpillantották a rég nem látott szép leányt; mindenki örült, mindenki szeme könnybe lábadt, csak az édes testvéreé, a nénejeé nem; mert irigykedett reája, hogy a huga még most is bírja a szűzleány kincseket, ő pedig elvesztette; de azért ő is tettette magát mintha örülné.

Itt elérkezik az egy hét, el az elválás ideje is: ezért a szép leány keserves zokogások, nagy könnyhullatások között elbúcsuzván szerető apjától, szülő anyjától és édes testvérétől, a szigetbe ugyanazon az uton módon jött vissza, a mint odament.

Itt újra haza szeretett volna menni a szép leány, ismét azt találja mondani a csodaszörnynek:

- Istenem! be szeretném én nemző apámat, szülő anyámat és édes testvéremet látni.

- Hogy teljék szived kívánsága, felelt a csodaszörny, ne, itt van ez a csésze bűvös ír, melylyel estve, lefekvés előtt, kend meg szűz vállacskádat, majd meglátod, hogy milyen sugár szárnyak nőnek ki a te vállaidból s haza repülhetsz. Egy hétig, hét napig otthon mulathatsz, de a nyolczadikra kelve itthon légy; különben a milyen jó vagyok most, olyan rossz leszek!

Ugyis lett. - A szép leány elvette a csészét, estve, lefekvés előtt, megkente szűz vállacskáit, kétfelől kinőtt sugár szárnya és hazarepült.

Nagy volt otthon az öröm, midőn megpillantották a világszép leányt, mely még nagyobb lett, midőn, asszony módjára, feldicsekedett, hogy ő vele ilyen jó bánik, olyan jó bánik a csodaszörny, mintha nem is ő volna annak a rabja, hanem az ő neki.

Ennek hallattára még nagyobb lett, még jobban meghizott a nénejebe az irigység. Itt, lelke teremtette, mit cselekedett, mit nem! a hugától a bűvös irt ellopta s csak két hét múlva adta vissza, mondván, hogy úgy találta, pedig a látogatásra a csodaszörny csak egy hetet, csak hét napot adott. Ezért ímhogy a halál félelme el nem fogta a szegény leányt, szüntelen azt forgatván elméjében: „hogy a milyen jó vagyok most, olyan rossz leszek!” Ezért nagy könnyhullatások, keserves zokogások között búcsuzván el szerető apjától, szülő anyjától és édes testvérétől, estve, lefekvés előtt, nagy lelki szorongatások között megkente szűz vállacskáit, kétfelől kinőtt sugár szárnya s hazarepült.

Hogy hazaért, a halálra ítélt rab félelmével kebeléből kivette a harangvirágot, meglóbálja kétszer háromszor is, de az nem adott hangot; majd szép szóval hivogatta a csodaszörnyet, de az nem jelent meg.

Sírva-ríva keresi, nagy könnyhullatások, keserves zokogások között a kert minden zegét-zúgát összejárta, de nem akadt rá.

Csak keresi, csak keresi, egyszer ugyanabba az aranysövénynyel kerített kis kertbe vetődött, hol apja a legszebb rózsát, a rózsakirálynét leszakasztotta, s uramfia! ott találja a csodaszörnyet ugyanazon rózsakirályné tövében - élet nélkül, elkékülve, összegörnyedve; a kigyók a fején megmeredve, kinyújtózva heverték mellette.

Hozzá rohan a szép leány, költögeti, de nem hallja, ébresztgeti, de nem ébred, könnyeivel öntözgeti, de nem érzi a forró könnyeket. Majd lehajol hozzá, a fejét az ölébe veszi s homlokánál megcsókolta.

Ime, a halott megmozdult!

Megcsókolja másodszor is.

Ime, a halott egyet sohajtott!

Megcsókolja harmadszor is, mondván:

- Ébredj szivem szép szerelme! ébredj tündérr királyfi!

Ime! egyszerre, mint a villám, felugrott a csodaszörny! de többé nem a kigyóhaju, serteszakálu, ragyavert arcú s szalonnabőrként összetöpörödött testű csodaszörny, hanem egy gyöngyadta 24 éves, aranyhajú, selyemszakálú, ékes ábrázatú, sugártestű tündérr király.

Hát a világszép kisasszony kit lát maga előtt, kit egyebet, mint álomlátogató szerelmes ifjút!

Hogy meglátták egymást, egymás nyakába estek, megölelték, megcsókoltak egymást, mondván: te az enyim, én a tiéd, ásó-kapa sem választ el egymástól.

Nem hijába danolt a szerelem kis madara, míg a fészket rakta, a fészek készen volt s az egy pár cseléd, az egy pár madárka, beleszállt, beleköltözött.

Az ékes tündérr király kézen fogta a kalmár kisasszonyt, egy rózsalugos alá vezette s ott leültek kettecskén egymás mellé.

- Most szivem szép szerelme, mondja az ékes tündérr király, halld szomorú historiámat: nekem egy boszorkány szeretőm volt, de én ezt nem tudtam. Mikor már ez a boszorkány megfogott a hálójában, mikor már a szerelem rabja lettem, gondoltam magamban, hogy most szép szerével meglepem a szeretőmet. Ezért titkon az ablakához lopodztam, betekintettem rajta, hát uramfia, mit láttam! nem egyebet, mint azt, hogy a szeretőm, a bűbajos asszony, a fejét levette a nyakáról s maga elé az asztalra tette. A fej előtt ott forgott magától mint valami sergetyű s ő azt bűvös irral szépítgette, kifestette. Nekem se kellett több, e napságtól fogva soha, de soha, feléje sem mentem, cserbehagytam. Hogy cserbehagytam, hogy feléje sem mentem, ő engem átok alá vetett: az országomban minden élő, okos és oktalan állat kővé váljon; magam pedig minden teremtetett állat ijedelmére csodaszörnynyé, s mindaddig fogjon meg az átka, míg az alól a hű szerelem fel nem oldoz. - Most már szivem szép szerelme, hű szerelmed által olyan szabad vagyok mint a madár, de bezzeg még nem szabadok a kővé vált tündérr ifjak, tündérr kisasszonyok, és a birodalmamban levő minden okos és oktalan állat: őket azért költsd fel mély álmukból. Hogy fölkelthesd, menj be a palotának hetedik szobájába, hol egy aranyrácsos almáriomban, gyémántokban egy varázsvesszőt találsz. Vedd azt magadhoz, keresd fel e kert kellőközepén álló cseremustfát, s a varázsvesszővel üsd meg háromszor annak az oldalát, majd meglátod, hogy egyszerre, mint valami varázslatra, hogy fölébrednek azok a kővé vált alakok.

Ugyis lett. - A világszép kalmár kisasszony bement a palota hetedik szobájába, megtalálta az aranyrácsos almáriomot, abban a gyémántokban levő varázsvesszőt, azt magához vette, fölkereste aztán a kert kellőközepén a cseremustfát s vele annak az oldalát háromszor megütötte.

Ime! az első ütésre megmozdultak a kővé vált alakok; a másodikra hangot adtak, s a harmadikra, mint valami mély álomból mindnyájan, de mindnyájan fölébredtek s ki-ki a maga dolgához látott, mintha csak tegnap feküdtek volna le a halálos terítőre, mintha csak tegnap aludtak volna el.

Mire a világszép kalmárkisasszony a tündöklő palotához vissza érkezett, már ekkor a tündérfiak és a tündérkisasszonyok elébe mentek s úgy fogadták őt mint királynéjokat.

De még ez nem volt elég, hanem a világszép kalmárkisasszonyt beleültették a szélhintóba, bevitték a fürdőszobába, hol gyémánttal, mint megannyi tükörrel kirakott szoba közepén aranykád állott, aranykádban pedig életbalzsam. Ebben őt megfürdették, az aranytörűközővel megtörölték, sarkig érő aranyhaját kibontották, mindegyik szádra egy-egy igaz gyöngyöt húztak, aztán szépen felfodorították, két foncsikba fonták. Mikor ezzel is készen voltak, bíborba-bársonyba felöltöztették, az első székbe beültették és a tündérkoronával királynénak megkoronázták.

Mikor ezzel is készen voltak, hét világra szóló lakodalmat csaptak s jelen voltak mint vendégek: a nap, hold és a csillagok fényes tábora.

A nap sütött, a hold világított és a csillagok ragyogtak.

A feketébe, gyászba öltözött kis madárcák, piros haczukát kaptak, s oly víg notákat húztak, hogy még az is tánczolt, a ki nem akart, az is nevetett, a ki nem akart, ha mindjárt tulajdon édes apja feküdt volna is a terítőn.

A fűzek alá a vidék népsége számára hosszú asztalokat raktak ki, erre aranyabroszt vontak, az aranyabroszra ezüsttálat tettek és az ezüsttálban mindenféle jobbnál jobb, különbnél különb étkeket tálaltak fel.

Áldás hullt mindenfelé, mint a tavaszi harmat, mint a nyári lágymeleg eső s a népségnek olyan lett ez a sziget, mint a gyermeknek az anyja emléke.

Az öreg kalmárért, meg a feleségeért, meg a nagyobbik leányáért üveges-aranyos hintót küldtek, de csak az öreget, meg a feleségét hozták el, mert a nagyobbik leány tulajdon édes apját és szülő anyját elhagyta; boszorkánynak állt be s lett minden jónak ellensége, elrontója.

Az öreg kalmár, ha az egyik leányára, a kisebbikre nézett, nevetett az egyik szeme; ha a másik leányára, a nagyobbikra gondolt, könnybelábadt a másik szeme; egyszerre sirt is, nevetett is.

Igy lett az egyik leányból tündérkirályné, így lett a másik leányból vén boszorkány; így lett az elsőből ékes virágszál, így lett a másodikból virág helyett koró, vagyis koróból kötött seprő, seprő ördögök kezében.

A lidércz.

Hol volt, hol nem volt, elég az hozzá, volt egyszer egy vén asszony, ki boszorkány volt s ennek egy tizenhatalcz éves leánya.

Vén volt már a boszorkány, vénebb az országútnál, öregebb a Sz. Gellért hegyénél, de nem volt vén - patvar vigye! - a tudománya. A vén asszonynak egyik lába a siron innen, a másik pedig a sirban, mely felé hét rét görnyedve ballagott; de mivel csak tipegett-tapogott, lassan ért el oda, de mégis elért.

De mielőtt elért volna, a meghalóágyán magához inté az árvát s azt mondja neki:

- Édes leányom, mondanék én neked valamit, kettő lesz belőle: tégy szert Lidérczre. Arra pedig szert tehetsz: hogyha tiszta fekete jérczét, de olyant, melynek mindene, a kis körmetől kezdve egész az orra hegyéig tiszta fekete legyen, még pedig olyan mint a csillagtalan éjféli, mint a fekete posztó, vagy még ennél is feketébb. Ha szert tettél ilyen fekete jérczére: ezt a ketreczből, melybe csupán csak egymagát rekeszd be, soha, de soha ki ne ereszd, hanem mindig be legyen csukva; hogy ahhoz kakas ne férhessen. Mikor ez a fekete jércze kakas nélkül az első tojását elhullatta, a jérczét azonnal öld meg, a husát pedig mindenestül, úgy a hogy van, ásd el.

Mikor ezt elvégezted, a fekete jércze tojását tedd a honod alá s hordozd azt ott kilencz napig szünetlenül.

Kilenced napra a tojás kikel s kibujik belőle a Lidércz.

Ez a Lidércz csak olyan koszos, boglyas, kolonczos, kis, piczi csibécske lesz, melyet még a varjú se vinne el, de még a szarka se bántaná, hogy azt a ki meglátja, nem adna érte egy fületlen gombot.

De te mindezekkel mitse gondold, hanem a Lidércz után láss.

Enni ugyan nem kér, de nem is eszik, hanem minden istenadta nap háromszor: reggel, délben és estve, mint a hogy a polyabeli gyermekcsénél szokták, szép tiszta rongyocskát tégy alá.

Majd a Lidércz estve lefekvés előtt megszólal ilyeténképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

És te neked ekkor ez legyen szód és mondásod:

- Egy kád aranyat, egy kád ezüstöt és egy kád rézpénzt.

És a Lidércz ebbeli kívánságodat tüstént azon szempillantásban teljesíteni fogja.

Mikor a Lidércz ebbeli kívánságodat teljesíté, megrázkodik, legénynyé válik s azon éjszaka veled hál reggelig.

Reggel pedig ismét megrázkodik és újra, mint annak előtte, Lidércz lesz belőle.

Ha legény volnál: a Lidércz leány lenne; de mivel leány vagy, az legénynyé változik.

Három nap alatt megszabadulhatsz tőle; de tovább ne is tartsd magadnál, mert gyenge piros véred, mint a nadály, mint a pióca mind kiszíná és te ekkor virág helyett kóróvá száradnál.

A Lidércztől megszabadulásnak két útja és módja van, még pedig: vagy eladod, vagy elveszted.

Eladhatod pedig, hogyha világos nappal 12 órától délutáni két óráig - mert közbe legyen mondva, a Lidércz napjában csak egyszer és pedig ekkor alszik - mondom, hogyha világos nappal tizenkét órától délutáni két óráig olyan zsákba teszed, mely telisded tele van kóczczal és e közé a feleközepe táján bepakolod.

De csak, mint mondtam, délben tizenkét órától délutáni 2 óráig adhatod el, mert a Lidércz aztán tüstént fölébredne s téged vérbe-fagyba hagyna.

És ha azt kérdik tőled, hogy mint adod, erre csak az legyen szód és mondásod:

- Egy kis pénzért, se többért, se kevesebbért.

Elvesztheted pedig: hogyha a Lidérczet, mikor alszik egy kóczgongyolába szépen bepakolod, aztán kiviszed az erdőre, ott egy nyírfa-tuskot keressz, melyet aztán kifursz és abba a lyukba beszegezed; de jól vigyázz arra, hogy a szeg szinte ugyanazon nyírfa tuskóból való legyen; különben onnan könnyen kijönne és téged ismét vérbe-fagyba hagyna.

A Lidércz aztán ebben a lyukban három nap, három éjszaka él, mely idő alatt szünetlenül, mint az anyátlan gyermek, egyre sír, egyre rí hangos zokogással.

Ha eladhatod, a ki megtalálja venni, az nem három napig, hanem három álló esztendeig bírhatja és ez idő alatt el is adhatja ugyanazon az úton és módon, a mint te elattad.

De ez idő alatt azzal a bizonyossal, a ki majd megveszi, mindig vele hál és pedig: ha leány veszi meg: legényképeben; ha legény: leányképeben.

De jaj lesz annak, a ki harmadszor találja megvenni, a ki a harmadik gazdája lesz; mert aztán ha fölébred az alvásából, azt ízzé-porrá tépi, azzal azt teheti a mit akar, az már egészen az ördögé.

No jól van, ez abban maradt.

Itt meghal a vén boszorkány, kinek a lelke elszállt a gyehenna lángjai közé, hogy ott ezer-esztendeig égjen, szabadulás nélkül, a bőreért pedig az ördögök jöttek el s azok vitték el a pokolba fűjtatónak.

Az árva aztán magára maradt, mint az ég madara, mint a kinek se apja, se anyja nincsen, hanem úgy áll peczéren mint az újjam.

Itt a leány, a mint édes anyja a meghaló-ágyán meghagyta, vett egy tiszta fekete jérczét, még pedig olyant, mely a kis körmétől kezdve egész az orrahegyéig, mint a csillagtalan éjféli és mint a posztó, vagy még ennél is feketébb volt.

A leány aztán a fekete jérczét ketrecz alá tette és soha ki nem eresztette, hogy ahhoz kakas aranyért se férjen.

A fekete jércze aztán heted napra megtőjt s a tojását a leány kilencz napig hordozta a hona alatt.

Kilenczed napra a tojás felpattant s kikelt belőle egy koszos, borzas, kolonczos kis csirke, mely nem volt nagyobb mintegy ökörszem, mintegy kis madár.

Ez a koszos, borzas és kolonczos csirke volt pedig a Lidércz.

Ő aztán a Lidérczet egy kis katulyába tette, alája pedig, mint a polyabeli gyermek alá, minden istenadta nap háromszor: reggel, délben és estve tiszta patyolat rongyot rakott.

A Lidércz egész istenadta nap semmit, de semmitsem evett, hanem mindig ott ült a katulyába a tiszta fehér patyolat rongyon.

Itt eljön az estve, el a lefekvés ideje.

A leány levetkőzik; lehuzza a lábáról karmazsin csizmáját, kibontja sarkig érő haját és hálóinget vesz magára.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak szép piczi lábacskaát, hosszú selyemhaját, piros két almáját, szép két cziczi-dombját és ekkor megszólalt, vékony hangon mint az üvegcsengettyű ilyenképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

- Három kád pénzt, felelt a leány, az egyikben legyen vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban rézpénz.

Itt lelkem teremtette a Lidércz megrázkódik s mint ezüsfüst, mint aranyóra, mint égő köd eltűnt a szobából, kibujt a kulcslyukon és kiszállt a kéményen.

A Lidércz aztán alig volt oda egy-nehány perczig; csak addig sem, míg az ember kettőt pillant s már ekkor ott állt a leány előtt legényképében.

De már ekkor a három kád pénz is a kis kamrában állott; az egyikben volt vert-arany, a másikban vert-ezüst, a harmadikban pedig rézpénz.

A Lidércz aztán az ágyra feküdt, a leány mellé bujt s kivilágos kivilágos vele hált.

A szép leány aztán reggelre kelve olyan sárga lett mint a kikirics, olyan sápadt mint a halott és olyan fehér mint a fehér-liliom.

Fehér-liliom!? az ám! de olyan fehér-liliom, melynek az élte gyökerén féreg rág.

Az ő férges volt pedig a Lidércz.

Reggel aztán a Lidércz ismét olyan kócos, boglyas és koloncós csirke lett, mint annak előtte volt, hogy azt, a ki látta volna, azt mondta volna, hogy az nem ér egy ütöt taplót, nem egy fapetákot.

A szegény leány aztán alig várta, hogy a Lidércz 12 órakor elaludjék s hogy elaludt, tüstént felszaladt a padlásra, hozott le onnan egy kötény kócosot, azt zsákra rakta és a Lidérczet belepakolta.

Mikor a leány mindezekkel készen volt, szaladt a vásárra, hogy a Lidérczet majd eladja.

De mikorrára kiért a vásárba, az óra ép' kettőt ütött, a Lidércz fölébredt s így nem adhatta el.

Haza viszi nagy sírva-ríva, hogy már a Lidércz megint vele hál, hogy az újra, mint a nádaly, kiszíja szép piros véré.

Ugyis lett. - Mert mikor eljött az este, el a lefekvés ideje, a szép leány feküdni készült. Mondom, hogy feküdni készült, megágyaz, megveti az ágát, lehuzza a lábáról karmazsin csizmáját, kibontja sarkig érő selyemhaját és hálóinget vesz magára.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak szép piczi lábacskaát, hófehér lábszárait, sarkig érő selyemhaját, piros két almáját, szép két cziczi-dombját és ekkor vékony hangon mint az üvegcsengő megszólalt ilyenképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

- Három kád pénzt, felelt a leány, az egyikben legyen vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban rézpénz.

Itt lelkem teremtette! a Lidércz ismét megrázkódik s mint ezüsfüst, mint aranyóra, mint gyémántköd eltűnt a szobából; kibujt a kulcslyukon s kiszállt a kéményen.

De a Lidércz alig volt oda annyi ideig, míg az ember kettőt pillant, míg egy Miatyánkot elmondhat, s ott állt a leány előtt legényképében.

A három kád pénz pedig már ekkor a kamrában állott; az egyikben volt vert-arany, a másikban vert-ezüst és a harmadikban rézpénz.

A Lidércz aztán a leány mellé az ágyra feküdt s kivilágos kiviradtig vele hált.

A szép leány reggelre kelve olyan sáppadt lett, mint a ki már a terítőn fekszik kinyújtóztatva, mint a kit most vesznek ki a sírból, mint a kettétört virág, mely mindig halványabb halványabb lesz, míg utóljára csaknem a halál halványsága fogja el.

De volt pénz elég; egész dögével!

Reggel aztán a Lidércz ismét olyan kóczos, boglyas és kolonczos csirke lett, mint annak előtte volt, hogy azt még a szarka se vitte volna el, még az is ott hagyta volna, a hol találta, hogy azt a ki látta volna, azt mondta volna, hogy ez az idétlen csirke nem ér egy fületlen gombot, nem egy kurjantást.

A szegény leány aztán másnap alig várta, hogy a Lidércz a szokott időben, világos délben tizenkét órakor elaludjék és hogy elaludt, tüstént felszaladt a padlásra, honnan egy kötény kocsot hozott le, azt zsákra rakta, a Lidérczet belepakolta.

Mikor a leány mindezekkel készen volt, lóhalálában rohant a vásárra, hogy majd eladja a Lidérczet.

De a leány mikorrára kiért a vásárba, az óra ép' kettőt ütött, ép' délutáni két óra volt, a Lidércz pedig fölébredt és ezért nem adhatta el.

A leány aztán a Lidérczet haza viszi nagy sírva-ríva, hogy az már megint vele hál, hogy az már újra, mint a nadály, kiszíja szép piros vérét.

Ugyis lett. - Mert mikor eljött az estve, el a lefekvés ideje, a leány feküdni készült.

Hogy feküdni készült, az ágyat elbontotta, megvetette; de ekkor azt gondolta, hogy saját halálos ágyát veti meg, hogy nemis az ágyba, hanem a terítőre, a deszkára fekszik. És jobb is szeretett volna ott azon a deszkán kiterítve feküdni, mint azon a vetett ágyon!

De volt neki sok pénze! De mit ért az neki, ha mindjárt egy pinczével lett volna is, ha az ő szívének abban nem volt semmi gyönyörűsége, semmi öröme, hanem azt úgy nézte, úgy tekintette, melyért lelkét-testét az ördögnek eladta.

Azért le se akart feküdni, hanem csak az ágyszélén virasztani át azt a tengernyi éjszakát, mint a kinek halottja van, kit reggel, délben és estve mindig sirathat.

Neki is volt halottja, kit reggel, délben és estve mindig sirathatott és az volt: szép fehér lelke, kit az ördögnek pénzért adott el.

Ezért egészen a bubánatnak adta magát, mely rászállt s mint valami fekete lepedő, egészen beterítette, egészen beborította.

De a leány mégis csak lefeküdt; levetette karmazsin csizmáját, kibontotta sarkig érő selyemhaját és inget vett magára. A hajába fekete pántlikát font be.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak gyenge fehér lábát, sarkig érő selyemhaját, piros két almáját, két szép ciczi-dombját s aztán vékony hangon, mint az üvegcsengő, megszólalt ilyenképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

- Sz...ebadta! - követem alásan - felelt a leány.

Itt lelkiem teremtettem! a Lidércz újra megrázkódik s mint ezüsthúst, mint aranypára, mint gyémántkő eltűnt a szobából; kibujt a kulcslyukon és kiszállt a kéményen.

De a Lidércz alig volt oda annyi ideig, míg az ember kettőt pillant s már ekkor ott állt a leány előtt legényképében.

A szegény leány házát - követem alásan - izével egészen környös körül hordta, még pedig annyira, hogy még az ajtót se lehetett volna kinyitni.

A Lidércz aztán a leány mellé az ágyra feküdt s vele hált egész kivilágos kivilágos kiviradtig.

A szép leány reggelre kelve olyan halvány lett mint a letört, színe hagyott buzavirág, olyan sárga mint a kikirics, mint a kiben lélek se lett volna, hanem csak hálni járt volna bele.

Reggel aztán a Lidércz ismét olyan kócos, boglyas és kolonczos csirke lett mint annakelőtte volt, hogy azt a ki látta volna, azt mondta volna, ez a pípés csirke nem ér egy ütet taplót, nem egy fadrombot, hogy azt még a madár se vitte volna el, hanem még az is otthagya volna a hol találta.

A szegény leány aztán többet ki sem ment a szobából, hanem mindig egyre sírt-rítt, hullt a könye mint a záporosó; ugyannyira, hogy az nap még tiszta rongyot sem tett a Lidércz alá, melyért az a leányt előfogta s úgy megverte mint a kétfenekű dobót.

Itt elkövetkezik az este, el a lefekvés ideje, a leány ezért megvetette az ágyát s levetközött; levette szép piros csizmáját, kibontotta sarkig érő selyemhaját s inget vett magára.

A Lidércz csak nézi, csak nézi a leánynak gyenge fehér lábát, hófehér lábszárát, sarkig érő selyemhaját, piros két almáját, szép két cziczi-dombját s mikor jóllakott a nézéssel, vékony hangon, mint az üvegcsengő, megszólalt ilyenképen:

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

A leány nem szólt semmit.

- Mit kívánsz? mit kívánsz? ismétlé a Lidércz.

A leány nem szólt semmit.

- Mit kívánsz? mit kívánsz?

A leány újra nem szólt semmit s mikor harmadszor sem szólt, felugrik a Lidércz nagy mérgesen, neki esik a leánynak, sarkig érő selyemhaját a kezére tekerte s kiséperte vele a ház földjét. Hosszú selyemhaja, mint valami selyemborona, mint valami selyemseprő az egész szobát tisztára kiséperte. Aztán a Lidércz elkezdett vele labdázni; felhajította a padlásig, meg a földhöz verte, újra felhajította, meg a földhöz verte; tizenkétszer felhajította, tizenkétszer verte a földhöz, de csinálhatott már azzal akármit, akár fejszefokával is verhetné, mert az többé mit sem érzett, mert annak már semmiye sem fájt, mert az már meg volt halva.

Mikor már a Lidércz a leányt holtig verte, mikor már agyonütötte, felkapta mint valami szalmaszálat s meg sem állt vele a pokolig; de csak a testét, de csak a bőrét vihette el magával, mert a lelke már ugyanis az ördögöké volt, mert az már ugyanis a gyehenna lángjai közt égett-éleghetetlenül; mert fekete galambképében, mint a kilőtt nyíl elszállt oda, honnan csak 1000 esztendő múlva, mint fehér galamb kerülhet ki s ekkor az igazak hazájában leszen az ő lakása, hol aztán az nagy tisztességben él.

Prücsök János.

Volt egyszer a világon két mester ember. Levén az egyik becsületes csizmadia, a másik pedig vargamester. Egy fedél alatt laktak az istenadták, mégis mindenben különböztek egymástól, csak egyben egyeztek meg: - a szegénységben; mindkettőnek lapos volt az erszénye, beleütött az istennyila!

Egyszer azt találja mondani a csizmadia a vargának:

- Hej, koma! mondanék én egyet, kettő lesz belőle: tegyük szert pénzmagra!

- Csak az itt a bökkenő, felelt a varga, hogy én azt a mesterséget egyáltalán nem értem, de még az apám se értette; mert a hogy jött a világra, úgy ment vissza, csupán két csizmadiatallérja volt, azt is nekem hagyta.

- Ej, dehogy nem értjük! válaszolt a csizmadia, olyan gondolatom támadt mint a peták! Ugy-e, van a birónak jó öt lova?

- De van ám!

- No, ha van, azokat majd szépen elcsenjük s te komám kiviszed az erdőbe, ide meg ide, én pedig azalatt látogatóba megyek ő kigyelméhez, majd elpanaszolja ő nekem az egész dolog sorát rendjét, majd mondja ő nekem: hogy ennyit meg ennyit adnék annak az embernek, a ki úgy szépszerével előadná a lovaimat, - én pedig állok elébe s mindazokra szóm és mondásom ez lesz: van nekem egy mágyiás könyvem, melyből e széles világon történt minden dolgot ki lehet olvasni: tán biróuram lovairól is szól az írás.

Ugyis lett. - Ellopták a biró öt lovát; a varga kivitte azokat a megnevezett helyre, a csizmadia pedig a mágyiás könyvet zsebre tévén, elballagott másnap a kárvallott biróhoz.

- Adjon isten jó napot, biró komám uram!

- Fogadj isten komám uram!

- Azt hallottam, hogy valami nagy szerencsétlenség érte komám uramat?

- Hej, ne is említse Prücsök uram! ellopták az öt lovamat!... szegény párák, milyen áldott jószágok voltak!... tudom azoknak sem lesz többet olyan gazdájok mint én voltam!... szegény párák!... szegény párák!...

- Azt valami gazember cselekedte!

- Igazság szól ki Prücsök uramból, becsületes ember hogy is tette volna?!... szegény áldott párák! Biz elhiheti kigyelmed, hogy annak, a ki előadná, nem sajnálnék tőle 300 forintot.

- Kétszer se mondja biró uram, mert szaván fogom; tegnap találtam egy mágyiás könyvet, ebben minden e széles világon történt dolgok meg vannak írva: hátha a kelmed lovairól is szól az írás, hátha nem alszik az ördög?!

- Hiszen ha szólna, kelmedtől sem sajnálnám a háromszáz forintot, akár előre is kifizetném.

- Nem kell nekem előre, felelt a csizmadia, majd csak akkor, ha előlesznek a lovak.

Ezzel kiveszi Prücsök János a köpönyege zsebéből a mágyiás könyvet, felnyitja s elkezd belőle handrikálni illetéenképen: ha a szálason lemegyünk, a fenéken fel, nagy hegy alatt kis dombon egy sugár cserfához van kötve mind az öt lova kigyelmednek. Ez van szórul szóra

ákom-bákom betűkkel a mágyiás könyvben megírva, a ki nem hiszi, im olvassa, - de szerencsére senki sem tudott olvasni. - Elhitték.

Itt kimegyen az erdőre egy sereg ember botokkal, baltákkal, vasvillával fölfegyverkezve, hol is a mondott s nevezett helyen már messziről meglátják a bíró öt lovát egy sugár cserfához kötve, mellette pedig egy bujnyik kinézésű ember tartotta a kötőfékeket; ez pedig nem volt senki egyéb mint a varga.

Még messziről rá kiabálnak: megállj gazember... megállj hunczut... ilyen, amolyan lóköttöje!...

No, persze a zsványképébe felöltözött vargának is volt annyi esze hogy megállott: azért illa foré, nád a kert!... persze ezeknek is volt annyi eszköz, hogy nem vették üzőbe a vargát, csak-hogy a lovak megvannak!

Itt nagy hírrel haza vezették a lovakat, Prücsök Jánosnak pedig kifizették a háromszáz forintot, még rádásul meg is köszönték.

Itt hire futamodik Prücsök Jánosnak, hogy itt meg itt ebben a faluban lakik egy híres jós, ki a sátánnal czimborál, a hazajáró lelkekkel szövetkezik, a kopogó szellemekkel pedig ép' barátságot kötött s ezek szereztek neki egy olyan mágyiás könyvet, hogy abban minden, de minden a széles világon történt dolgok ákom-bákom betűkkel be vannak írva; - úgyannyira elterjedt a híre, hogy magának a királynak fülébe is eljutott, pedig ép' ekkor veszett el a királynénak legkedvesebb aranyjeggyűrűje, pedig ez napságtól fogva a királynénak se' étele, se' itala, hanem egyre sír-rí s naponta három kendőt is szárítgatnak utána, hogy szinte beteg bele.

A királynak se' kellett több, hogy meghallotta az ország-világra szóló jóst, üveges aranyos hintót - elől kocsis, hátul huszár - parádésan küldött érte.

Megáll Prücsök János háza előtt az aranyos hintó, s a huszár jelenti alásan hogy mi járatba van. Váltig szabadkozott Prücsök János, gondolván hogy most rákerül az ebharminczadjára, hogy neki ilyen meg ilyen sok váltómunkája van... hogy ő nem mehet... hogy elvesztette a mágyiás könyvet, e nélkül pedig oda minden tudománya; de mind ez nem használt semmit, mert hogyha a híres Prücsök János nélkül visszamernek térni a rezidencziába, fejk vesztése alatt volt kiadva a parancsolat. Mit volt, mit tenni, vagy akart vagy nem, elvitték Prücsök János uramat, ki keserves könyhullatások között vált meg kedves élete párjától és kedves komájától, s még a testamentomát is megírta, hogy már neki így lesz vége, úgy lesz vége.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, hetednapra elértek a rezidencziába s bevezették Prücsök Jánost a király elébe. Szegény Prücsök Jánosnak vagy volt melege, vagy nem, de most az egyszer saját véres verejtékében fürdött meg, annyira folyt róla az izadság. De mégis a mennyire, annyira vigyázott magára s három napot kért a királytól gondolkozásra. A király megadta neki a három napot, meg ha még harminczhármát kért volna is, csakhogy aztán a gyűrű meg legyen.

Itt Prücsök János soha világ éltében nem volt oly nagy úr, mint most; bevezették a fehér szobába, de jobb szeretett volna ő otthon a tőke mellett ülni, mint azon a bársony széken, aranyos kanapén, - mert egészen a búbanatnak adta magát, úgyannyira hogy se' étele, se' itala, s hármát is rántott a nadrágszíján, de az mégis bő volt.

Közbe légyen mondvá, a királyné legkedvesebb jeggyűrűjét hárman lopták el: az inas, a kukta meg a szakács.

Itt elkövetkezik a dél is; Prücsök még mindegyre búsul, azt sem tudja, hogy hányadán van az idő, pedig már felterítették a puszpángfa asztalra az aranyabroszt, aranyabroszra czintányért tettek, mellé ezüstkanalat, négyágú villát és szarvasnyelű kést, - de mondom, jobb szeretett

volna ő otthon abból a négy krajczáros cseréptányérból fakanállal bablevest enni mint ezt a parádét.

Beviszik az első tál ételt s ez volt a fekete leves. Ép az az inas vitte be, a ki részes volt az aranygyűrű ellopásában.

Prücsök János föltette magában, hogy megszámlálja az ételeket, - azért mikor az inas letette a fekete levest a puszpángfa asztalra, azt találja mondani az ételnek: itt jön már az első.

Az inas se' holt, se' eleven nem volt; azt gondolta, hogy neki mondja, hogy itt jön már az első, a ki a gyűrűlopásban részes volt; - de mégis valahogy mint a részeg kiténferedett a szobából.

Alig ér ki az inas a szobából, alig nyitja be a konyha ajtaját, már ketten is kérdik, a kukta meg a szakács, hogy mit mondott a híres jós.

- Jaj, ne is kérdezzétek, végünk van, már tudja, de, hogy is ne tudná mikor jós, hogy mi hárman loptuk el a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét!

- De nem azt mondom én, mondja a kukta, hanem azt: eredj be te szakács, hát neked mit mond?

Bemegyen a szakács, beviszi a második tál ételt s leteszi a puszpángfa asztalon levő aranyabroszra.

- Itt jön már a második, mondja Prücsök János az ételnek, a szakács pedig azt gondolta, hogy neki mondja, se holt se eleven nem volt, csak mint a részeg kitántorgott a fehér szobából.

Alig ér ki a szakács a fehér szobából, alig huzta be a lábát a konyha küszöbjén s tette be az ajtót maga után, midőn ketten is kérdezték egyszerre: mit mondott?

- Jaj ne is kérdezzétek, azt mondta mit neked mondott, itt jön már a második.

- De nem azt mondom én, felelt az inas, hanem azt: eredj be te kukta, hát neked mit mond?

Bemegyen a kukta a fehér szobába s leakarja tenni a harmadik tál ételt a puszpángfa asztalon levő aranyabroszra, midőn megszólal Prücsök illetékesen:

- Itt jön már a harmadik.

A kukta se' holt se' eleven nem volt, kiejtette a czintányért a kezéből s térdre esett Prücsök János előtt.

- Kegyelem, grácia! mink loptuk el a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét, én, meg az inas, meg a szakács.

Az inas meg a szakács ott füleltek a kulcslyuknál s mikor látták, hogy a kukta mindent bevallott, ők is berohantak a fehér szobába, letérdepeltek Prücsök előtt s kegyelmet, gráciát kértek a fejökre; - de előbb a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét letették a puszpángfa asztalra.

Végre megszólalt a szakács mint a ki köztük legidősb volt s így legtöbb esze is volt, illetékesen:

- Ha jós úr szépszerével úgy eltudja simítani a dolgot, hogy az egészből semmi se' légyen: itt van parolás tenyerem, hogy azonnal lefizetek háromszáz forintot.

- Én is adok, én is adok háromszáz forintot, mondják ketten is egyszerre, az inas meg a szakács.

Prücsök János pedig majd kibujt a bőréből örömeiben; elfogadta az ajánlatot s előre fel is vette a 900 forintot.

Mikor Prücsök János a pénzt zsebre tette, hozatott a kuktával egy fehér czipót, lisztet és vizet. Ezeket aztán ő összekeverte s a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét beledagasztotta. Az ablak alatt ép' ott legelészett egy nyáj pulyka, kapja a lelkit, lehajítja közéjük a tésztát s benne a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűjét, - hát látja, hogy azt a legnagyobb kanpulyka kapta fel.

Most bezzeg hívást se várt Prücsök János, hanem egyenesen berontott a királyhoz.

- No felséges uram, tudom már hogy hol van a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűje!

- Ugyan úgy-e?... hát hol van?

- Hát ezelőtt mintegy két héttel, a mikor a királyné imádkozni ment a rezidenczia udvarán keresztül, akkor vesztette el legkedvesebb aranyjeggyűrűjét s felségednek egy állatja nyelte el: azért ha nem sajnálja felséged attól az állattóli megvállását, még most is ott van a zúzájában.

- Ha csak egy zúzás állat s melyik legyen az?

- Az a nagy kanpulyka, mely a nyáját vezérli az udvaron.

- Ha csak egy kanpulyka!... Hej, pulykák legfőbb pásztora állj elő!

Előáll a pulykák legfőbb pásztora s a király kiadja neki a parancsolatot: hogy a legnagyobb kanpulykát meg kell fogni, a fejét tőkére tenni, éles baltával levágni s aztán a zuzáját szépen kivenni, czíntányérra téve behozni.

Megfogják a legnagyobb kanpulykát, fejét a tőkére teszik s elvágják az éles baltával, a zuzáját pedig szépen kivették, czíntányérra tették s úgy vitték be a király elébe.

Prücsök János pedig a kanpulyka zuzáját csillagos bicskájával kétfelé hasította s ime! kigurult belőle a király lábaihoz a királyné legkedvesebb aranyjeggyűrűje.

Felkapja a király az aranygyűrűt s egyenest beszaladt a feleségéhez, ki a jeggyűrű utáni bujában betegen feküdt s tizenkét szobaleányával együtt éjjel-nappal síratta keserves könnyhullatásokkal.

A királyné alighogy megpillantotta legkedvesebb aranyjeggyűrűjét: azonnal jobban lett; kiderült szomorú orcája s tündökölt mint az a fényes nap az égen.

Prücsök Jánost pedig az asztalhoz ültették, még pedig az első székbe s megvendégelték úgy, hogy míg él sem felejtí el.

Mikor ez a nagy vendégség is meg volt, három zsák pénzt mértek ki a számára s úgy küldték vissza a maga falujába. Magát pedig üveges-aranyos hintóba ültették, melyet hat seregélyszőrű paripa vontatott, bent pedig a hintóban Prücsök János oldala mellett ült az ország-király tanácsosa.

Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen s már egy jó darabot magok után hagytak, mikor eszébe jut az ország-király tanácsosának, hogy meg kellene tréfálni ezt a híres jóst, hogy valjon olyan nagy-e a tudománya mint a milyennek országvilág híreszteli?

Azért leszállott az aranyos-üveges hintóból s ép' a szemügyébe akadt egy prücsök, melyet aztán fölvelt s a markába szorított.

Mikor aztán visszaült az aranyos-üveges hintóba, azt kérdi a híres jóstól:

- No jós uram, ha oly híres ember kelmed, hát mondja meg, hogy mi van az én markomban?

Prücsök János csak gondolkozik, csak gondolkozik, de sehogy sem jöhetett a nyitjára, hogy valjon mi lehet az ország-király tanácsosa markában, egyszer csak felkiált:

- No, te Prücsök vagy most kínban!

- Kitalálta kigyelmed, felelt az ország-király tanácsosa, csakugyan prücsök.

Ezzel kinyitván markát, a szegény prücsök kiugrott a tarlóra.

Igy szabadult meg Prücsök János, így nem vallott szégyent!

Végre elértek abba a faluba, a hol Prücsök János lakott s leszállították az aranyos-üveges hintóból. Ő aztán bement a házába, az ország-király tanácsosa pedig vissza a rezidenciába.

Igy lett Prücsök Jánosból gazdag ember; de azért a komájáról sem feledkezett meg, mert a három zsák pénzt kétfelé mérték; feleközepét kapta a varga, feleközepét a csizmadia.

Hítták Prücsök Jánost még azután is számtalan sok helyre, de volt esze nem menni, ha mingyárt a római pápa hivatta volna is, pedig az már csak nagy úr! mindenkinek csak azt felelte: hogy a királynál jártában elvesztette a mágyiás könyvet s vele együtt elveszett a tudománya is, a hol pedig nincs, ott ne keress!!

Patkós Körmöndiné.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy kovácsné, ki boszorkány volt.

Ezt az asszonyt úgy híták, hogy patkós Körmöndiné.

Mondom, hogy boszorkány volt az asszony, sok állt hatalmában; azért ő kigyelmét szerették, meg nem is; azért féltek is tőle, mint az égető tűztől, meg nem is.

Ha ez az asszony valakire megharagudott, azt úgy meg tudta verni a szemével, hogy a keze-lába összezsugorodott; azt úgy meg tudta kötni a szemével, hogy rajta kívül egy teremtet lélek, senki, de senkisé is tudta kioldozni, csupáncsak Körmöndiné asszony.

Ha a leány szerelmes lett valakibe és ha az őt nem szerette, csak Körmöndiné asszonyomhoz kellett menni. Az aztán adott a leánynak olyan szert, hogy a legény mindig ő utána járt, mindig csak azt az egyet szerette.

Ha valakinek a tehene véres tejet adott, csak Körmöndiné asszonyomhoz kellett menni; az adott annak a bizonyosnak olyan szert, melylyel a tehenet köröskörül kellett füstölni, hogy attól a fejős tehén nem adott többet vérest.

Ha valaki haragban volt valakivel, csak Körmöndiné asszonyomhoz kellett menni, az annak a bizonyosnak a haragosát úgy megrontotta, hogy egész életében nyavalyás lett. Pedig csak egy csupor főzeléket adott neki, de volt abban a kerek föld alatt minden, de minden: bab, borsó, lencse, kása, kukorica, búza, árpa és dara; pedig csak ezt a főzeléket kellett annak a bizonyosnak a háza előtt hosszában elhinteni, és ha az a bizonyos átment rajta, annak a testén minden, de minden: bab, borsó, lencse, kása, kukorica, búza, árpa és dara, mint a veres patics, kiütött.

Itt a boszorkány éjnek idején fölkel az ura mellől, ki mellé aztán egy seprőt fektetett és az, ha mindjárt tüzes taplót tettek volna is a fülébe, ha mindjárt ezer dobót is ütöttek volna meg az ágya előtt, föl nem ébredt volna, hanem aludt mint a tök, mint a juhászbunda.

Mondom hogy fölkelt az asszony, kezébe veszen egy kötőféket, melylyel a kovácslegényt háromszor föbe ütötte.

Itt lelkem teremtettem! a kovácslegény leugrik az ágyról, négykézláb áll, megrázkódik s tüstént lóvá vált.

Aztán a boszorkány a fejébe húzza a kötőféket, csontnyerget tesz rá, egy hányt-vetett ócska bundadarab volt a nyeregtakaró s ráül a lóra, mondván:

- Hopp-hopp, ott legyek, a hol akarok!

Azzal a ló szaladásnak eredt, kibújt az ajtóhasadékon, ki a kéményen s megsem állt, míg a Sz. Gellért hegyre nem ért, hol már ekkor egész boszorkány sereg volt együtt. Kik aztán elkezdettek táncolni, danolni, majd az ivás-evéshez láttak s csaptak ott olyan dáridót, hogy egy kis lakzival ért fel. Mikor aztán jól ettek-ittak, újra a tánczhoz, dalláshoz fogtak.

Mikor a boszorkányok legjavában tánczoltak, egyszer egy hosszú ember jött le a hegyről, s kiválasztott közülök egyet, kivel aztán vele hált, és annak a bizonyos boszorkánynak egy kis-pénzt adott.

A boszorkányok itt tánczoltak mindaddig, míg a kakas nem kukurikult; de a legelső kakaszóra tüstént, mintha kettévágták volna, abba hagyták a mulatságot s ki-ki a maga lován hazaparázott.

Mikor a szegény kovácslegény hajnalban föl akar kelni, csak ekkor vette észre, hogy olyan fáradt, hogy még a kezét is alig bírja fölemelni, mintha egész istenadta éjszaka nem aludt, nem pihent volna, hanem mindig a vasat verte volna vagy félmázsás pörölylyel.

No ez abban maradt, de a kovácslegény másnap, harmadnap, negyednap is, mikor föl akart kelni az ágyból, mindig oly fáradtnak érezte magát, hogy a kezét is alig bírta fölemelni.

De, hogyis ne! mikor az az istentelen vén banya - hogy a patvar vigye el! - minden istenadta éjszaka megnyergelte és rajta a Sz. Gellért hegyre s onnan meg vissza paripázott.

Itt a kovácslegény egyre száradt, egyre száradt, míg utoljára úgy elszáradt mint a seprő.

Volt ennek a kovácslegénynek egy czimborája, ki obsitos katona volt.

Ennek az obsitos katonának szemébe tűnt, hogy az ő kenyeres pajtása egyre szárad, egyre fonyad mint a férges oltvány.

Az obsitos katona végre nem állhatta meg szó nélkül, ezért kérdőre vonta a pajtását, mondván:

- Te Pista! - mert így híták a kovácslegényt - mi dolog az, hogy te a magad porcióját meg-eszed, mégis az nem fog rajtad, hanem egyre száradsz; csak a bőröd, csak a csontod?

- Nem tudom én barátom, hogy mi a bajom, felelt a kovácslegény, de mikor reggelre fölébredek, mikor föl akarok kelni, olyan fáradt vagyok, hogy majd visszaesem az ágyba s egész testem a földfelé húz, mintha három mázsa vas volna a nyakamba akasztva!?

- No, ha nem tudod hogy mi a bajod, majd mindjárt megtudjuk, csak egy kis ólmot keress, majd öntést csinállok.

Keres a kovácslegény ólmot, az obsitos pedig azt vaskanálba tette s a tűzre tartotta. Mikor aztán az ólom megolvadt, azt egy vedervízbe belezúditotta.

Aztán az obsitos a vödörvízből kivette az öntést, hát, uramfia! az öntés lovat ábrázolt; még a füle-farka, de még a négylába is megvolt.

- No Pista! tudom már hogy mi a bajod?!

- Micsoda? kérdi a kovácslegény.

- Jaj, ne is kérdezzed! téged minden istenadta éjszaka a boszorkányok megnyergelnek és rajtad, mint valami lovon, elparipáznak.

- Igazán?!

- De igazán ám! olyan igaz az, minthogy az a fényes nap süt az égen! Nézd, látod-e ezt az öntést?

- Látom.

- No ha látod, nézd itt van a farka, itt a feje, csak ajaka nincsen, itt a négy lába; egészen lóforma.

- A biz az.

- De most Pista, folytatá beszédét az obsitos, az itt a kérdés, hogy kicsoda nyergel meg téged; azt volna ám jó megtudni! Azt pedig csak úgy tudhatjuk meg, ha rostát forgatunk: ezért hozd be a rostát, meg egy kis ollót. A többi aztán az én dolgom!

A kovácslegény behozza a rostát, meg a kis ollót, s odadja az obsitosnak, ki aztán kétfelé nyitotta a kis ollót s úgy szúrta a rostába.

Mikor ezzel is készen volt, a rostát a kis ollónál fogva, úgy tette a Pista, meg az ő nevetlen-ujja körme-hegyére, hogy azokon a rosta tetszése szerint szabadon foroghatott.

Az obsitos aztán mormogott magában valamit, de hogy mit mit nem, azt egész bizonyossággal nem tudom, elég az hozzá, hogy aztán fenszóval kérdezte a rostát ilyenképen:

- Sz. Péter! Sz. Pál! ki nyergelte meg a mi Pistánkat; a Bogosné asszonyom-e vagy más?

A rosta nem fordult meg, bár az obsitos háromszor ismételte a maga mondókáját.

- Sz. Péter! Sz. Pál! ki nyergelte meg a mi Pistánkat; a Csókásné asszonyom-e - mert így híták a faluban egy vén asszonyt - vagy más?

A rosta most sem fordult meg, bár az obsitos ennél is háromszor ismételte a maga mondókáját.

- Sz. Péter! Sz. Pál! ki nyergelte meg a mi Pistánkat; Körmöndi asszonyom-e vagy más?

Ime! a rosta a nélkül, hogy valaki csak egy kisujjal is ért volna hozzá, magától elkezd forogni és megfordult háromszor.

- No Pista, szólt az obsitos, a gazdasszonyod nyergelt meg, azt a k....teremtését; de tudom, hogy megkeserüli, hiszem azt az egyet! Azért máma nálad hállok; én fekszem kívül, te pedig belől. A többi aztán az én dolgom.

Ezermester volt Körmöndiné asszonyom, de az obsitos sem volt kevesebb egy hajszállal sem; mert, hogy eljött az estve, el a lefekvés ideje, az obsitos lefeküdt a kovácslegény helyére. - Itt, úgy tizenegy óra felé jön a kovácsné, hozta a kötőféket, hogy már a kovácslegénynek így veri úgy veri háromszor a fejéhez, de az obsitos, mikor a boszorkány a fejéhez akarta verni a kötőféket, az a karjával háromszor vágta vissza.

Ime! a boszorkány négykézláb leesik a földre, lónak válik, csak az ajaka, csak a lókörmé hibázott.

Az obsitos aztán ízibe leugrik az ágyról, a boszorkány fejébe húzta a kötőféket, csontnyerget tesz rá - egy hányt-vetett ocska bundadarab volt a nyeregtakaró - s felül a nyeregbe.

Aztán az obsitos sarkantyúba kapja a lovat, mely kibujván a kulcslyukon, ki a kéményen, háromszor kerülték meg a falut.

Mikor háromszor megkerülték a falut, az obsitos megáll a kovács háza előtt, bekiált az ablakon, hogy keljen föl a mester, mert neki ilyen sietős, olyan sietős utja van, pedig a lovának mind a négy lábáról leesett a patkó.

Mit volt mit tenni a kovácsnak, éjnek idején fölkelt az ágyából, kiment a műhelybe és a lovat meg akarta patkolni.

Itt a kovács hozza az ízzó tüzes patkót, fölemeli a ló lábát, hát látja, hogy nincs a lónak körme, hanem a helyett olyan kezefeje van mint az embernek.

A kovács ijedtében imhogy sóbálványnya nem változott, annyira megijedt, a ló pedig csakugy reszketett, csakugy remegett egész testében, de se nem moczczant, se nem nyerített, hanem állt egy helyben, mintha a földből nőtt volna ki, majd hátra nézett nagy keservesen, hát a kovács csak ekkor látta, hogy a lónak még az ajaka is hiányzik.

Az obsitos aztán ráfordul erős kegyetlenül a kovácsra, hogy a lovat tüstént patkolja meg, mert pecsétes levelet, az ország levelét viszi, különben lesz ne mulass!

Mit volt mit tenni a kovácsnak, kénytelen-kelletlen megpatkolta a lovat, de az se nem rugott, se nem mozdult, hanem állt egy helyben, mintha a lába a földből nőtt volna ki.

Az obsitos aztán megfizetett a patkolásért s elnyargalt, a kovács pedig lefeküdt.

Itt lelkem teremtettem mi kerül a dologból, mi nem, a kovácsné, mint ha beteg lett volna, másnap nem kelt föl az ágyból, hanem a kezét-lábát összehúzta s úgy feküdt az ágyban.

A kovács aztán odament a beteghez s kérdi tőle, szót szólnán:

- Mi a bajod édes feleségem?

De az asszony egy árva szó nem sok, de még annyit sem szólt, hanem ott feküdt az ágyban mint egy darab fa; kezét-lábát összehúzta.

- Ugyan édes feleségem, szólt a kovács, mért nem nyújtod ki a lábad? mért húzod úgy össze magad mint a szegény ember malacza.

De az asszony egy árva szó nem sok, de még annyit sem szólt, hanem ott feküdt az ágyban mint egy darab fa; kezét-lábát összehúzta.

- Ugyan édes feleségem, szólt újra a kovács, mért nem nyújtod ki a kezéd; mért húzod úgy össze magad mint a szegény ember malacza?

De az asszony most sem felelt, hanem feküdt az ágyban mint egy darab fa.

- Ugyan édes feleségem, kérdi tovább a kovács, mutasd a kezéd, mért nem adod ide?

De az asszony nem adta oda a kezét, hanem feküdt az ágyban mint egy lelketlen darab fa.

Itt a kovács megharagszik s meg akarja fogni a felesége kezét, de az asszony nem engedte; de hogyim a férfi mindig erősebb mint asszony, a kovács erőnek erejével megnézte az asszony kezét, hát látja, hogy az meg van patkolva.

Nézi a másikat, az is meg van patkolva. Nézi a két lábát, azok is meg vannak patkolva s egyszerre mint a nap világos lett előtte, hogy ő tegnap kit patkolt meg, hogy a felesége boszorkány, hogy az a ló a múlt éjszaka mért remegett olyan nagyon?!

Az asszony harmadnapra kiköltözött ez árnyék világból s a fejfájára aztán rávágta a patkót annak a jeléül: hogy itt nyugszik Patkós Körmöndiné asszonyom.

A mostoha leány s az édes leány.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy özvegy asszony s ennek egy mostoha és egy édes leánya.

Azt tartja a szóbeszéd: mindenkinek magafelé hajlik a keze; de igaz is: mert míg az özvegy asszony a tulajdon magzatját „édes-, kedves”-nek nevezgette: addig az árvának nem volt egyéb titulája mint „te ilyen, meg olyan bestia”; - mert míg az édesnek ezerszép kendőt, száz-szorszépszoknyát, tulipiros ládát, választóvízes szűszéket és karmazsin csizmát vett: addig a mostoha csak pettyezetett festett kendőt, ringy-rongy viselt szoknyát, melyet már az édes elnyűtt, elvetett, szürke rosz szekrényt és fekete csizmát kapott. De azért a mostoha leány még abban a ringy-rongy ruhában is szebb volt, mint az a másik; mert ha hébe-hóba eleresztették a templomba - mert még az istenházába sem mehetett el minden istenadta vasárnap, míg az a másik mindig ott lehetett - mondom hogyha elmehetett a templomba, az egész falu legénysége haza kísérte, míg annak a másinak, bár felöltözött nagy cifrán, felebotját sem hajtották, mintha ő lett volna az árva, nem pedig amaz.

Ezért az édes leány szüntelen irigykedett a mostoha leányra, pedig az oly jó volt mint egy falat-kenyér, oly ártatlan mint a ma-született gyermek és oly szelid mint a galamb, mint a kezes bárány, melyet mindig marokból etetnek-itatnak.

De valamint az a kutya is, melyet jobban szeret a gazdája, marja a másikat: így az édes leány is, kit édes anyja imhogy tejbe-vajba nem förösztött, míg a másik kenyérben sem evett eleget, - marta a másikat és addig-addig marta, míg a háztól egészen elmarta, hogy menjen - le is út, fel is út - szolgálatot keresni.

A mostoha leányt nem nagyon kellett vasalni a szolgálatra, mert, a mi ringy-rongy ruhácskája volt batyuba kötötte s elment e széles világba szolgálatot keresni. A mostohája sütött neki az útra hamuban sült vakarót.

A mostoha leány aztán megyen, mendegél, egyszer egy nyűves kutyára talált, mely már 100 esztendő óta feküdt az út mentében az egyik oldalán, a nélkül, hogy azt valaki, bár minden arra járó-kelet megfördítette volna. Hogy a mostoha leány a nyűves kutyához ért, az azt találja neki mondani, szót szólván:

- Hová-hová mostoha leány?
- Elmegyek szolgálatot keresni.
- Jöszte eléb, fordíts meg a másik oldaladra.

A mostoha leány a nyűves kutyát megfordította a másik oldalára.

- No mostoha leány, szólt aztán a kutya, jótét helyébe jót várj!

Azzal a mostoha leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalál egy almafát, mely már 100 esztendő óta, egy fia-gyümölcs nem sok, de még annyit sem termett, mert 100 éves haraszt volt rajta, melyet senki, de senki, bár minden arra járó-kelet megfördítette, nem rázott le. Az almafa a mostoha leányt is megfördítette ilyenképen:

- Hová-hová mostoha leány?
- Elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, rázz meg engem.

A mostoha leány egy szó nem sok, de még annyit sem szólt, hanem megrázta az almafát. Az almafa, lehullván róla a haraszt, azonnal kivirágzott.

- No leányom, szólt az almafa, jótét helyébe jót várj.

Azzal a mostoha leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalál egy hidat, melyet már 100 esztendő óta, bár minden arra járó-kelőt megszólított, senkisem tapasztott meg. A hid a mostoha leányt is megszólította illetésképen:

- Hová-hová mostoha leány?

- Elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, tapasztsz meg engem.

A mostoha leány, egy szó nem sok, de még annyit sem szólt, hanem izibe leszaladt a folyóba, gyúrt sarat, melylyel aztán a rongyos hidat megtapasztotta.

Hogy a mostoha leány elvégezte a dolgát, tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalál egy vén asszonyt, ki vasekével két kakason kösziklát szántott.

- Hová-hová mostoha leány? kérdi a vén asszony.

- Elmegyek szolgálatot keresni.

- No, ha szolgálatot keressz, jer én hozzám, megfogadlak. Három napból áll egy esztendő s egyéb dolgod nem lesz, mint látod-e azt a kerek erdőt?

- Látom.

- No, ha látod, annak a kellőközepén a selyemréten van az én réztetejű, kakaslábonforgó váram, menj haza, rakd meg a tüzet, főzz kását. Mikor készen lesz a kása, hozd ki ide nekem. Ne, itt van 12 szoba kulcsa. Tizenegybe bemehetsz, de a tizenkettedikbe be ne merj menni, mert ha ezer lelked volna is, mégis gonoszul vesznél; mert ott maga az ördög van lánczra verve.

A mostoha leány beszegődött a vén asszonyhoz, ki vasekével két kakason kösziklát szántott, az pedig átadta neki a 12 szoba kulcsát.

A mostoha leány aztán megtalálta a kerek erdőt, kerek erdőben a girba-gurba utat, melyen haladva egy rézhidhoz ért. Ezen átmén, a selyemrétre jutott. A selyemrét kellőközepén állott a vén banya kakaslábon forgó vára, rezes tetejével. Hogy a mostoha leány ideért, bement a kastélyba, hol egy lelket sem talált, hanem az a gyöngyadta kastély oly üres volt, mint a kriptály. Aztán izibe megrakta a tüzet, a kását odatette, hogy hagy főjön s tizenegy szobát kisépregetett; de midőn a tizenkettedikhez ért, fölébredt benne a kíváncsiság: valjon milyen lehet az az ördög?

Benézett a kulcslyukon, de az ördögöt csak nem láthatta.

A mostoha leány aztán kezébe vette a kulcsot s megpróbálta: valjon ez a kulcsa? Az volt. De most valjon kinyilik-e vele? Kinyilott. De most valjon benyilik-e az ajtó? Benyilott.

Most a mostoha leánynak sem kell több, bement a szobába. Körül néz, de az ördögöt csak nem látta, ha csak azt a 7 kád aranyat és ezüstöt, mely ott élére volt verve, ördögnek nem akarta nézni; de annak nincsen lólába, lúdtalpa! No, ha nincs lába, gondolta magában, majd csinállok én.

Azzal a mostoha leány leterített a földre egy aranyabroszt, mely úgy a szegen függött s azt arannyal és ezüsttel úgy megpakolta, hogyha akart volna is többet rárakni, mégse fért volna.

A mostoha leány aztán, mikor a hátára akarta venni az aranyabroszt: akkor vette észre, hogy a szögletben egy fekete asztal is van.

A fekete asztalon volt egy nagy, ebadta aranyüst, mely aranyfödővel volt befedve.

Júj! gondolta magában, tán abban van az ördög?

Azt csak meg kell néznie, ha addig él is, ha mindjárt szörnyet hal is; mert még ördögöt világszép éltében sose' látott!

De hátha megharap; hátha bekap; hátha beránt abba az irdatlan nagy üstbe s ott a csontomról a húst mind lerágja?....

Ha bekap is; ha megeszik is: csak kisz.... mégsem leszek az övé!

Éh! gondolta magában, megnézem én, ha addig élek is!

A mostoha leány aztán nagy bátran odament a fekete asztalhoz, az aranyfödő gyémántgombját megfogta s levette.

Belenyul aztán az aranyüstbe, de biz abban nem ördög volt, hanem olvasztott, híg színarany.

Mondom, hogy a mostoha leány benyúlt az aranyüstbe, hát látja, hogy a keze csupa sárga, csupa aranyos lett.

Ijedtében a hajához fente s íme! az attól aranyhajjá változott.

A mostoha leány aztán, mikor tetőtől-talpig meglátta magát a falban, mely oly fényes volt mint a tükör, de nemis csoda! mert hisz - isten bizony oly igaz, mint ha látták volna kigyelmek, tiszta gyémánt volt! - mondom hogy meglátta magát a falban, alig ösmert magát, hogy ő-e az vagy pedig valami királykisasszony?

Csak nézi magát, csak nézi, egyszer azonban valami morgást hall.

Körülnéz, hogy valjon mi lehet az? valjon nem az a vén asszony jött-e haza, ki vasekével, két kakason kősziklát szántott? hát látja, hogy a fekete asztal alatt egy nagy ebadta, lánczos kutya fekszik s az büffentette el magát.

A fekete lánczos kutya csakugy szükölt, csakugy morgott s csattogtatta rá fehér fogait. De hiszen csak ne lett volna lánczravetve, csak szabadon lett volna, sose' látta volna ő többet isten fényes napját és ragyogó csillagát, hanem tüstént szanaszét tépte volna az a fekete kutya!

Jaj! gondolta magában a mostoha leány, ott az ördög! ízibe a hátára vette az aranyabroszt, benne a temérdek sok kincset s utczó vesd el magad; szaladásnak eredt.

Hogy kiszaladt a réztetejű, kakaslábon forgó vár kapuján: a vaskakas, mely a kastély tetején ült, tüstént megszólalt.

Meghalja a kakasszót a vén asszony, neki sem kell több, ráült az egyik kakasára s haza paripázott.

Hogy hazaért a vén banya, egyenest a tizenkettedik szobájába szalad s látja itt a gazdálkodást.

Ennek sem kell több, ízibe előrántja az aszapot, ráül, mint valami paripára s utána a mostoha leánynak.

De már ez ekkor árkon-bokron túl volt, túl a selyemréten, túl a girba-gurba uton, túl a kerek erdőn és ahhoz a hidhoz ért, melyet megtapasztott.

Mondom, hogy elért a hídhöz, azt mondja a hídnak:

Rejts el engem jó hidacska,
A sarkamba van a banya.

A híd elrejtette; a mostoha leány a hidon vakolattá változott.

Mikor a vén banya a hídhöz ért, s mikor az azt kérdezte tőle:

- Hallod-e te jó hidacska! nem láttál erre szaladni egy ilyen meg ilyen leányt? az azt felelte, hogy: nem.

Ezzel a vén banya visszafordult, a mostoha leány pedig tovább szaladt.

A vén banyának pedig azért kellett visszatérnie, mert a kérdezgetés miatt paripája elvesztette ördögös erejét; de otthon, midőn a paripáját tüzes zsarátnokkal megabrakolta, az tüstént visszanyerte elébi erejét.

Hogy a fa-paripa elébi erejét visszanyerte, azt a vén banya újra maga alá csapta, ráült s utána a mostoha leánynak.

A vén banya a merre csak szaladt, mindig ezt kiabálta, mindig ezt hajtotta:

Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.
Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.

Biz azt el is érte volna, hogyha az almafa el nem rejtette volna; de, hogyím a leány az almafához ért, azt találja annak mondani, szót szólván:

Rejts el engem jó almafa,
A sarkamba van a banya.

Mondom, az almafa elrejtette; a leány sóvári piros almává változott s felült az almafára. Ott is ő volt a legszebb alma.

Hogy a banya az almafához ért, azt kérdi tőle:

- Hallod-e te jó almafa, nem láttál egy ilyen meg ilyen leányt erre szaladni?
- Nem láttam én, felelt az almafa.

A vén banya paripája a kérdezgetés miatt elvesztvén ördögös erejét, az kénytelen-kelletlen visszafordult; de midőn hazaért, megabrakolta azt tüzes zsarátnokkal, melytől a paripa tüstént visszanyerte elébi erejét.

Hogy visszanyerte a faparipa elébi erejét, maga alá csapja a vén banya, ráül s utána a leány után.

Útközben szünet nélkül ezt kiabálta:

Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.
Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.

Biz azt el is érte volna, ha a nyüves kutya el nem rejtette volna; de hogyím a kutyához ért a mostoha leány azt találja annak mondani:

Rejts el engem nyüvös kutya;
A sarkamba van a banya.

Mondom, a leányt a kutya elrejtette; egy szőrszállá változott s a farkára ült.

Hogy a banya a kutyához ért, azt kérdi tőle, mondván:

- Hallod-e te jó kutyácska! nem láttál egy ilyen meg ilyen leányt erre szaladni?

- Nem láttam én, felelt a kutya.

Itt a vén banya nagy dérrrel-dúrral fordult vissza; mert a mostoha leányt nem űzhette tovább; mert eddig terjedt a birodalma, eddig terjedt a hatalma.

A mostoha leány aztán szép csendesesen bandukolt hazafelé s a vén banyának felebotját sem hajtotta.

Mikor a mostoha leány már nem messze volt a maga szülőtte falujától, a mostohája kakasa felszállt a kémény tetejére s ott csak elkezdte:

- Kikiríku - kukuriku! itt jön a mi mostoha leányunk talpig aranyos ruhában!

Hogy meghallotta a mostoha, hogy mit beszél az a kakas, nem volt rest, hanem a fazék szedővel kiugrik a pitvarból s lekergette a kakast a kémény tetejéről, mondván:

- Hess-hess! hogy jőne még az én mostoha leányom!

A kakas pedig innen a kerítésre, a kerítésről pedig a szemétdombra szállt, mindenütt kiabálván:

- Kikiríku - kukuriku! itt jön a mi mostoha leányunk talpig érő aranyos ruhában!

A mostoha pedig csak hajtogatta, csak hajtogatta, mondván:

- Hess-hess! hogy jőne még az én mostoha leányom!?

Erre a szóra kinyílik a kis-ajtó s rajta betoppan a mostoha leánya, hátán az aranyabrosz, az aranyabroszban pedig a számnélküli arany és ezüst.

A mostoha leány világszép életében most először hallotta a mostohájától, ki kérdést intézett hozzája e szózat szerint:

- Mit hoztál *édes* kedves leányom!?

Bezzeg a mostoha leány most egyszerre nemcsak „édes”, de még „kedves” is lett.

Itt a mostoha asszony mit mit nem cselekszik, kapja a lelkét, az édes leányát is elküldte, hogy menjen szolgálatot keresni.

De már ennek nem hamuban sült vakarót készített az útra, mint annak az árvának, hanem réztepsiben sült pogácsát.

Az édes leány is elment szolgálatot keresni.

Csak megyen, csak mendegél, egyszer ő is előtalálja a nyüves kutyát, mely ugy az útmentében feküdt.

Hogy előtalálta, az azt kérdi tőle:

- Hová-hová édes leány?

- Mit kérded? felelt az édes leány, nem eb gondja!... elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, fordíts meg engem a másik oldalomra.

- Biz én nem megyek; nem mocskolom be szép fehér kezemet! s nem fordította meg.

Azzal az édes leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalálja az almafát is.

- Hová-hová édes leány? kérdi az almafa.

- Mit kérded? nem almafa gondja!... elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, rázz meg engem!

- Biz nem rázlak én; nem rondítom be szép fehér kezemet! és nem rázta meg.

Azzal az édes leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer előtalálja a hidat is.

- Hová-hová édes leány? kérdi a hid.

- Mit kérded? nem hid gondja az!... elmegyek szolgálatot keresni.

- Jer eléb, tapasztsz meg engem.

- Biz nem tapasztlak én; nem sározom be szép fehér kezemet! s nem tapasztotta meg.

Azzal az édes leány tovább ment.

Csak mén, csak mendegél, egyszer elér a vén asszonyhoz, ki vasekével két kakason kösziklát szántott.

- Hová-hová édes leány? kérdi a vén asszony.

- Elmegyek szolgálatot keresni.

- Sose' fáradj; megfogadlak én. Egyéb dolgod nem lesz, mint látod-e azt a kerek erdőt?

- Látom.

- No, ha látod, annak a kellőközepén van az én réztetejű, kakaslábon forgó váram, menj haza, rakj tüzet, főzz kását. Mikor ezekkel készen leszel, ne, itt van 12 szoba kulcsa, tizenegybe bemehetsz, söprögesd ki, de a tizenkettedikbe be ne merj menni, mert ha ezer lelked volna is, mégis gonoszul vesznél; mert ott maga az ördög van lánczra verve, mely azonnal bekap.

Az édes leány beszegődött a vén asszonyhoz, ki vasekével két kakason kösziklát szántott és átvette a kulcsokat.

Az édes leány aztán nem nézett se jobbra, se balra, hanem - megtalálván a kerek erdőt, kerek erdőben a gírba-gurba utat, a gírba-gurba uton a rézhidat, melyen átmenvén a selyemrétre ért, a selyemréten a kakaslábon forgó várat rezes tetejével - ízibe bement a kastélyba, sem tüzet nem rakott, sem a szobákat ki nem sepregette, hanem izibe berontott a 12-ik szobába. Itt leterített az aranypádimentomra egy aranylepedőt, melyet úgy telerakott arannyal és ezüsttel, hogy majd megszakadt alatta.

A fekete kutya most is a fekete asztal alatt ült lánczra verve. Csakugy morgott, csakugy csattogtatta a fogát, hogy jobban sem kellett. De hiszen csak ne lett volna lánczra verve, csak szabadon lett volna, tudom szanaszét tépte volna azt a leányt, tudom hogy vacsorán érte volna Pilátust!

Az édes leány aztán az aranyabroszszal s az aranyabroszban levő számnélküli sok kincscsel kiszaladt a vár kapuján.

Alighogy kihúzta a lábát a kapun, a vaskakas azonnal megszólalt.

Meghallja a vén banya a kakasszót, ez sem rest, kifogta az egyik kakasát, haza nyargalt s egyenest be a tizenkettedik szobába. Hát látja a gazdálkodást, sok híja a pénznek.

A vén banya sem rest, ízibe előrántja a lapátot, ráül mint valami paripára s utána a tolvajnak, mindenütt ezt kiabálván:

Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.
Lipit-lapát, lipit-lapát,
Majd elérem a szép leányt.

Biz azt el is érte, mert a híd, bár az édes leány megkérte, hogy takarja el, nem rejtette el; mert ő sem tapasztotta meg.

Mondom, hogy utólérte a banya az édes leányt, a magával vitt tüzes gereblyével meggereblyézte, minden ruhát úgy össze-vissza tépett rajta, hogy abból annyi sem maradt épen, mennyibe egy garasára sőt be lehetett volna kötni; de eléb, el is felejttem mondani, az arany-abroszt s benne a temérdek sok kincset is elvette tőle.

Az édes leány aztán nagy sírva-ríva, vérbe-fagyba hagyva bandukolt hazafelé a maga szülőtte falujába.

Mikor már nem messze volt a falutól, az édes anyja kakasa felszállt a kémény tetejére s ott csak elkezd:

- Kikiriku - kukuriku!... itt jön a mi édes leányunk vérbe-fagyba hagyva!

Itt meghallja az asszony, hogy mit beszél az ő kakasa, kiugrik nagy mérgesen a nyújtófával s lekergette a kakast a kémény tetejéről, mondván:

- Hess-hess!... hogy jőne még az én édes leányom!

De a kakas nem tágitott, hanem a kémény tetejéről a kerítésre, innen a szemét-dombra szállt, mindenütt kiabálván:

- Kikiriku - kukuriku!... itt jön a mi édes leányunk vérbe-fagyba hagyva.

De az asszony innen is elkergette, mondván:

- Hess-hess!... hogy jőne még az én édes leányom!

Arra a szóra nyílik a kis-ajtó s bedől rajta az édes leány vérbe-fagyba hagyva; ugyannyira, hogy még tulajdon édes anyja is alig ösmerte meg egyetlen egy tubusleányát, kit, hogy az ördög már hétszer el nem vitt, biz bolondul cselekedett.

A mostoha leányt aztán még azon a télen a falu legszebb, legderekkabb legénye elkendőzte feleségének, feleségiségének eljegyezte; pedig, mikor háztűzhelyt jöttek nézni: a mostoha leányt kád alá borították; pedig, mikor a háztűzhely nézők azt kérdezték az asszonytól: van-e leány eladó? az saját leányát talpig érő selyem ruhába öltöztetve vezette be.

De az árvát a kád alatt is megtalálták s menyasszony lett belőle, az édes leány pedig otthon maradt makkot sütni.

Otthon maradt, meg is vénült, mégis pártát viselt; sose' jutott búfedél alá.

A szegény ember és az obsitos.

Volt egyszer egy szegény ember, kinek annyi pénze volt, mint békának a tolla, mint a talpamon a szőr.

Hogy szegény volt az istenadta, elment egy gazdag emberhez, valami urhoz, pénzt kérni.

A gazdag ember adott neki, de az adás farkán csomó volt, még pedig az, hogy ekkor meg ekkor, ha a föld alól teremti is, visszafizesse.

De a szegény ember a pénzt a mondott időre nem tudta visszafizetni, de nem is volt rá szükség; mert a gazdag ember egészen elfelejtette, csak a haló-ágyában jutott eszébe.

Mondom, hogy a haló-ágyán eszébe jutott, a testámentomában meghagyta, hogy a szegény ember a kölcsön adott pénzért azon éjszaka, mikor a temetőbe leteszik, istrázsát álljon.

Midőn a gazdag ember ebbeli szándokát tudtára adák a szegény embernek, az ijedtében imhogy a bőréből ki nem bujt, annyira ráesett a félsz. Ezért egészen a busulásnak adta a fejét, mintha az apja-anyja feküdnék a teritőn.

Csak búsul, csak búsul, egyszer arra vetődik egy obsitos katona s kérdi tőle:

- Mit búsul gazduram?

- Hogyne búsulnék, óh jó ember; mikor egy gazdag embernek tartozom, ki a meghaló-ágyán meghagyta, hogy a legelső éjszaka, mikor leteszik a földbe, a sirjánál én álljak istrázsát és az nap ép ma van.

- Hahó gazduram, ha csak az a baja, kisebb gondja is nagyobb legyen annál! majd kimegyek én a temetőbe, majd állok én ott sirbakot, csak izibe főzzenek egy jó vetett turus galuskát és izibe süssenek meg akkora kolbászt, hogy kertet lehessen vele keríteni, hogy hagy lakjam jól.

Itt a szegény ember az obsitos katona kívánságát teljesítette; a feleségével papos vacsorát készített, még pedig olyant, hogy annak az ízét, savát-borsát míg a világ világ lesz, a katona sose felejtí el.

Hogy jollakott a katona, hogy, mint a duda mikor fölfújták, megtelt a horpasza: ő kigyelme kibandukolt a temetőbe; de eléb kért a szegény embertől egy irdatlan nagy csáti-fát, mely bunkos botnak is beillett volna.

Itt a katona a temetőben mit mit nem cselekszik, kapja a lelkét, a bunkos botjával egy nagy ebadta várat kerített, annak a várnak a kellős közepébe egy keresztet huzott, mely keresztre aztán ráállott.

Csak áll, csak áll, egyszer ugy éjféltájban jön egy irtoztató nagy fekete bika, mely egyenesen a gazdag ember sirjának állott s azt kikaparta.

Aztán a fekete bika megfogta a gazdag ember tirkóját, megrázta azt erősen, ugyannyira, hogy a csontja és a husa mind kihullott, csupáncsak a bőre maradt a kezében.

Aztán a fekete bika az emberbőrt letette maga mellé a földre, a halottat pedig ismét visszafektette a sirjába s azt újra betemette, ugy a mint volt.

De ezalatt az obsitos katona az emberbőrt, hogy hogy nem, a várba behuzta. Ez lehetett ugy fél-tizenkettőre.

A fekete bika csak aztán vette észre, hogy nincs emberbőr. Keresi-keresi, hát látja, hogy a várban egy obsitos katonánál van, pedig, mint már mondtam, az idő ugy fél-tizenkettőre járt, pedig a fekete bikának csak tizenkét óráig volt szabad ideje.

- Add ide, kéri a fekete bika.

- Nem adom, felelt az obsitos.

- Add ide.

- Nem adom.

- Add ide, ha mondom, a mit kívánsz azt adok.

- Egy zsák pénzért odadom.

- No, csak obsitos katona ne volnál, mert ezzel az ördög sem bir, mert ez annál is többet tud; no, csak kerített várban kereszten ne állnál, tudom hogy ideadnád, tudom hogy megkeserül-néd, hiszem azt az egyet!

Itt a fekete bika aztán térül-fordul, elszalad s pár percz mulva elhozta a zsák pénzt.

A fekete bika aztán a zsák pénzt behajította a várba, a katona pedig az ember-bőrt kihajította.

Itt lelkem teremtettem, mi történik a dologból mi nem, úgy láttam, mint most, ott voltam a hol beszéltek, a fekete bika megrázkodik, magára veszi az ember-bőrt és a gazdag ember képében elszaladt.

A katona aztán, hogy elütötte a tizenkettőt, utána az egyet, azután a kettőt, nem várta meg, hogy a hasára süssön a nap, hanem úgy pitymallás-felé beállit a szegény ember udvarára.

Koczogtat az ablakon, de senkise hallja, zörget az ajtón, de senkise nyitja.

De a szegény ember fiacskája ébren volt, ki aztán megszólítja az apját ilyenképen:

- Édes apám! koczogtat valaki.

- Piszt! hallgass fiam, hallgass.

- Édes apám! zörget valaki.

- Piszt! hallgass fiam, hallgass.

A katona megint az ablakra megyen, koczogtat rajta, de senkise hallja, zörget ujra az ajtón, de senkise nyitja.

- Édes apám! megszólal ujra a kisfiu, koczogtat valaki az ablakon.

- Hallgass fiam, hallgass.

- Édes apám, de az ajtón is zörgetnek!

- Hallgass fiam, hallgass.

No ez abban maradt, de az obsitos katona türöm-olaja se tartott örökké, ezért bekiált az ablakon:

- Gazduram, én vagyok.

- Kicsoda? kérdi a szegény ember.

- Én.

- Kicsoda?

- Kicsoda, kicsoda! én az obsitos, kit ma estve oly jól tartott.

- Hát nem vitte el az ördög?!

- Ej, dehogy vitt! nem kellek én még annak sem! hanem ízibe keljen föl, öltözködjék fel, tegye a kalapját a fejébe, galyabítsa a szűrét a nyakába s aztán gyujtsen világot, eresszen be, mert ujságot mondok, még pedig nagyot.

A szegény ember aztán kibujt a felesége oldala mellől a dunna alól, meggyújtotta a fa közé csíptetett tört-fáklyát és az obsitost beeresztette, de eléb az ablakhoz ment, kinézett rajta, hogy valjon valósággal az obsitos-e az, nem az ördög-e az katona képében?

Mondom, hogy beeresztette a katonát, az leült a tűzloczára s azt mondja a szegény embernek.

- No gazduram, van-e egy talicskája?

- Van vitéz uram, van.

- Nem nyikorog-e?

- Dehogy nem, akár a Sunyi hegedűje, akár ez a talicska.

- No, ha nyikorog, kenje meg, mert kimegyünk a temetőbe s egy zsák pénzt hozunk haza, már pedig azt egyáltalán nem akarom, hogy országvilág kiálljon a csudálkozásunkra, hogy éjnek idején valjon mit vihetnek azon a talicskán!

A szegény ember aztán a talicskáját megkente s mikor ezzel is készen volt, kimentek a temetőbe, hol a zsák pénzt föltették a talicskára s hazavitték.

Hogy hazavitték, a sok pénzt kétfelé mérték; feleközepe lett az obsitosé, feleközepe pedig a szegény emberé, kinek aztán annyi pénze lett, hogy a számát sem tudta, hanem itczével mérte mint a paszulyt.

A terhes asszony.

Volt egyszer egy terhes asszony, ki oly nyalánk, oly kíváncsi volt, hogy a mi szemének-szájának megtetszett, mindent, de mindent megkivánt. És e kívánságait az ő jó bolond, teddide-teddoda férje, hacsak szerét tehette, ha mindjárt a föld alól teremtetten is elő, mind beteljesítette. Egyszer a terhes asszony a többi közt azt találja mondani a férjének, szót szólván:

- Ejnye, hékás, be megenném valamit!

- Mit édes feleségem? kérdi az ura.

- Mit-e? hát akasztott ember tüdejét és máját.

A terhes asszony alighogy kiejtette ebbeli szive szándokát, az ura tüstént a nyakába galyabította a szűrét s elindult azzal a gonosz szándékkal, hogy hoz akasztott ember tüdejét és máját.

Hogy az egyszeri ember a gyalogútra ért, egy nyúl keresztbe szaladt előtte. Ez nem jó jel, gondolta magában, de azért tovább ment. Ép pénteki nap volt, mely hogy az egyszeri embernek eszébe jutott, vissza is jött volna, meg nem is, de azért mégis csak tovább ment; mert a terhes asszony kívánságát teljesíteni kell. Csak mén, csak mendegél, egyszer egy fekete kutya került elébe, mely aztán elszaladt mellette. A fekete kutyának olyan vörös szeme volt, mely sötétben úgy égett, úgy világított, mint a tűz, mint a rehült fa, vagy még ezeknél is jobban. De az egyszeri ember ezzel sem sokat gondolt; mert a felesége terhes volt, kinek minden kívánságát teljesítenie kell.

Csak mén, csak mendegél, egyszer megbotlik, elesik valamiben. Mikor fölkel, fölugrott, csak akkor látta, hogy az egy koponya volt. A koponyából egy kigyó nézett ki, mely csakugy sziszegett, csakugy öltögette ki reája a fulánkját, hogy mindjárt agyonszúrja. De az egyszeri ember ezzel sem sokat gondolt; mert a felesége terhes volt, kinek minden kívánságát teljesítenie kell.

Csak mén, csak mendegél, egyszer egy nagy rakás embercsontra talált.... Itt egy kéz, ott egy lábszár, amott egy oldalborda, emitt egy kézfő.... Az embercsonatok felett egy farkas ült, mely azokról az itt-ott megmaradt hust rágicsálta. Zöld szeme csakugy égett, csakugy világított mint sötétben a revült fa; de sötét is volt, hogy szinte a kanál is megállott volna benne. Fűjt a szél, hogy szinte harapott; hasította a levegőget s hordta a havat és zuzmorát. De az egyszeri ember mindezekkel nem gondolt semmit; mert a felesége viselős volt, kinek minden kívánságát teljesítenie kell.

Csak megyen, csak mendegél, egyszer mégis elért az akasztófához. Az akasztófán ép rajta volt az akasztott ember. A szél csakugy lobálta, csakugy hintázta; de fűjt is erős kegyetlenül, mint mikor valakit akasztani visznek, vagy már fel is akasztották. Az akasztott ember feje fölött egynehány varjú károgott.

Az út ép az akasztófa mellett vitt el, melyen egy tojással kereskedő ember kullogott, ki ép a pipáját tömögette. A hátán volt a kosara, benne pedig vagy háromszáz tojás.

Hogy a tojással kereskedő ember az akasztófa alá ért, hogy a pipáját már megtömte, azt találja mondani az akasztott embernek, szót szólván:

- Hej, atyafi! nem adnál egy kis tüzet?

- De biz adok, felelt neki az egyszeri ember.

A tojásos ember pedig azt gondolta, hogy csakugyan az akasztott ember felelt; ennek se kell több, utczú vesd el magad, szaladásnak eredt s meg sem állt mindaddig, míg a faluba nem ért.

A sok tojásból egy tojás lett, de még ez is összetört, ugyannyira, hogy csakugy patakzott; végig folyt a hátán, végig az inán, de még a kiskörmén is. Ennek is megesett a diószegi vásár, mint Kenyeresnek a bab; ez sem kér többet akasztott embertől tüzet, hiszem azt az egyet!

Az egyszeri ember, ki a tüdőért és a májért ment, azt sem tudta hogy nevéssen-e, vagy pedig felmászson arra az akasztófára? de mégis ízibe lerugta a csizmáját, előkereste a bicskáját, felmászott a fára s kivette az akasztott ember tüdejét és máját. Hogy aztán hazavitte, a felesége megfőzte, megsütötte és megette.

Mikor az asszony szájába tette az utolsó falatot és lenyelte, az óra ép 12 ütött, ép éjfél volt.

Hogy elütötte a tizenkettőt, a szoba ajtaja egyszerre mint a parancsolat magától kinyílott. Ki lépett be rajta? Ki egyéb, mint az akasztott ember! Még a kötél is a nyakán volt!... A terhes asszony még akkor is ott ült az asztalszögben, ki ekkor se holt, se eleven nem volt, de mégis szót szólt illetésképen:

- Hol a hajad?
- Szél elvitte, felelt az akasztott ember.
- Hol a szemed?
- Holló kivájta.
- Hol a tüdejed és a májad?
- Te etted meg.
- Ki küldött?
- Az ördögök.
- Kiért?
- Teérted ebadta r.....ja! Azért jer velem, viszlek!

Azzal az akasztott ember nyakoncsípte az asszonyt s meg sem állt vele a pokol fenekéig.

A vén leány.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy olyan vén leány, ki még az országútnál is öregebb volt. Ennek a vén leánynak szépségre nézve nem hiszem, hogy e széles világon párját lehetett volna találni; mert a pofája olyan volt mint a cserzett-bőr, szemöldöke mint a tövises disznóé, foga - alul-felül kettő-kettő - mint a disznóagyara, szája mint a békáé, haja deres mint a zúzmorás fa, hátáról sohase fogyott el a kenyeke, ruhája szájrétre szólt és a csizmája mindig azt kérdezte: hol a varga? De bezzeg volt pénze! az arany csuprostul állt a ládája fenekén, az ezüst pedig ép tarisznyástul; de nem is csuda! mert a Bányarém volt a szeretője, ki éjnek idején, ép tizenkét órakor járt fel hozzája s ekkor mindig annyi kincset hozott magával, hogyím megszakadt alatta.

Itt hire futamodik, hogy itt meg itt Nekeresden milyen gazdag eladóleány van, csak vőlegény kell, de biz' azért csak nem jelentkezett senki.

No ha nem jelentkezett, gondolta magában tizenkét zsvány, majd elvesszük mi a menyasszonyt. Magát a vén leányt ugyan nem bánjuk, ha az istennyila üti is meg, csak a pénze legyen a miénk! Mondom, hogy a zsványok ily szép szándékkal voltak a vén szűz irányában, éjnek idején erős kegyetlenül fölfegyverkezve leánynézőbe mentek. Azaz nem is mentek be, csak a kertben húzták meg magukat, honnan aztán egyet közülök elküldtek kérőnek. Azaz nem is kérőnek ment el az az egy, hanem csak azért, hogy kikémlelje, vajon alszik-e már a vén leány? Ha alszik - isten legyen neki kegyelmes! - rögtön rajta hajtának; ha pedig nem: várnak addig, a meddig elszunyad.

Itt a zsvány ily szép szándékkal csendesen az ablakhoz sompolyog, a vén leány pedig ép akkor ásított egyet, még pedig akkorát, hogy a szája széle a két fülét csókolta, mondván:

- Itt van már az első!

A zsvány azt gondolta, hogy neki mondja, - ezért megszeppenvén, intett a másiknak, hogy jöjön.

Odajön a másik s a mint ott fülelnék, hogy mi lesz már ebből, a vén leány újra egyet ásított, mondván:

- Itt van már a második!

A két zsvány azt gondolta, hogy nekik mondja, megijedtek s intettek a harmadiknak is, hogy jöjön.

Odamegyen a harmadik is s a mint ott fülelnék, hogy mi lesz már ebből, a vén leány újra egyet ásított, mondván:

- Itt van már a harmadik!

A három zsvány megijedt s intettek a negyediknek is, hogy jöjön; de ez is ép így járt s így sorba mind a tizenkettő.

A zsványok, mondom, azt gondolták, hogy a vén leány őket számlálja, ezért az ablak alatt tanakodni, susogni kezdtek.

Csak susognak, csak susognak, egyszer a vén leány újra megszólal, mondván:

- Sustorogjatok csak, sustorogjatok, majd az alfelembe csaplak!

A 12 zshivány azt gondolta, hogy nekik mondja, egy se szeretett volna e tisztességben részesülni, megijedtek, utczú vesd el magad, és a kertbe szaladtak, hol is hátul a tökszárban elbujtak; pedig a vén leány, hogy legyen mivel szalonnabőrként összetöpörödött, nyírfahajként összezsugorodott testét tengetni, a tűzben vadalmákat sütött s ezeknek mondá: „Sustorogjatok csak, sustorogjatok, majd az alfelembe csaplak!”

Hogy a vén leány a vadalma vacsorát elköltötte, le akart feküdni; de ép ekkor jutott eszébe, hogy a kis kutyája, melyet ép Tökszárnak hítak és a mellyel együtt egy ágyban szokott feküdni, még nincs ide benn. Mondom, hogy ez eszébe jutott, kiállott a pitvarajtóba s elkiáltja magát ilyenképen:

- Tökszár, ne! Tökszár, ne fütty! Jöszte be, készen vár a dunnám!

A zshiványoknak se kell több, utczú vesd el magad, szaladásnak eredtek s még most is szaladnak, ha meg nem álltak!

A boszorkány.

Egyszer egy szolgáló szállást kért egy vén asszonytól, ki boszorkány volt. Ez adott is neki.

Mikor le akart feküdni a boszorkány, azt mondja a leánynak, hogy mossza meg a lábát.

A leány odamegyen s mosogatni kezdi a vén asszony lábát. A mint ott mosogatja, egyszer azt találja mondani a vén banyának:

- Ejnye, be sárga ez a kend lába!

- Sárga biz az, mert sok halottat meggázolt már az!

No ez abban maradt, de kevés idő múlva, megint csak elkezdi a leány.

- Ejnye, be sárga ez a kend keze!

- Sárga biz az, mert sok halottat megszorongatott már az!

No jó, ez megint abban maradt, hanem kevés idő múlva megint csak elkezdi a leány:

- Ejnye, be sárga ez a kend foga!

- Sárga biz az! mert sok halottat megrágott már az... Hamm! téged is bekaplak!

És a boszorkány a szegény leányt minden szőröstől-bőröstől úgy a hogy volt, bekapta s elnyelte mint Jónást a czethal.

Bolond Jankó.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember s ennek egy hóbolygós fia, kinek a szülőtte falujában „Bolond Jankó” volt a titulája.

A szegény ember a mi Jankónkat elküldte szolgálatot keresni. El is ment az s beszegődött az egyházfihoz ökrésznek. A mi Jankónknak egyéb dolga nem volt az egyházfinál, csak két ökröt bíztak a keze alá, hogy azokat úgy őrizze, mint a két szemevilágát, vagy még annál is jobban.

A mi Jankónk éjnek idején kihajtotta a két ökröt a temetőbe.

Az ökrök ott legelészték, a mi Jankónk pedig leült egy sírdombra, elővett a csuhujjából egy tuczet kártyát s a holdvilágnál kártyázni kezdett, mondván:

- Tököt, makkot Jankó.... adutt Jankó.... nagyobb kisfilkó nagy filkónál Jankó....

Csak kártyázik, csak kártyázik, egyszer az óra ép tizenkettőt ütött, ép éjfél volt.

Mikor az óra elütötte a tizenkettőt, honnan honnan nem, egy vén kamasz ördög mint a peczek megállott a mi Jankónk előtt; de ez az ördögöt, mintha ott se lett volna, számba sem vette, hanem csak a magáét hajtotta, mondván:

- Tököt, makkot Jankó..... adutt Jankó..... nagyobb kisfilkó nagy filkónál Jankó....

A mi Jankónk hogyím az ördögre rá se hederített, az lekuporodott melléje a sírdombra s aztán ketten kezdtek kártyázni.

Az ördögnek ép egy kanpoltrája volt, Jankónak pedig két kis-pénze.

Csak kártyáznak, csak kártyáznak s addig-addig kártyáznak, míg a mi Jankónk az ördögtől a kanpoltrát szerencsésen el nem nyerte, de az azt nem akarta odadni, hanem szaladásnak eredt. De a mi Jankónk sem akarta a maga jussát hagyni, azért utána az ördögnek; elől az ördög szaladt, hátul pedig a mi Jankónk.

Az ördög a templom mellett szaladt el, mely ép a temető tőszomszédságában állott, a mi Jankónk pedig azt gondolta, hogy abba szaladt be, pedig tudjuk, hogy annak az бүдös.

Jankónak se kell több, neki vetette a hátát a templomajtónak s azt beleszítette.

Keresi, keresi az ördögöt a templomban, de, természetesen, seholse találta. Mikor aztán elfogyott a türelem olaja, neki esett az apró-szenteknek, hogy fizessék meg neki tüstént, ebben a szempillantásban a kanpoltrát, melyet az ördögtől holdvilágnál egy sírhalmon nyert, mert különben mindjárt izzé-porrá töri őket.

De azok, természetesen, nem fizettek. No, ha nem fizettek, gondolta magában a mi Jankónk, majd megfizetek én. Megfizetek pedig ezzel az ispiritusos bottal, melyet szünet nélkül magával hordott.

Azzal a bolond neki esett az apró-szenteknek - de a nagygyát sem kimélte - csihi-puhi, mind össze-vissza törte; kinek a kezét, kinek a lábát, kinek az orrát, kinek az egész fejét ütötte le.

Mikor aztán a bolond elvégezte a fizetést, annyira elfáradt, hogy tüstént elaludt a templom pádimentomán, mintha a legjobb rendén lett volna a szénája.

Pedig dehogy volt jó rendben! mert reggel, midőn a harangozó csendíteni jött, hát látja a szép gazdálkodást, látja hogy az apró-szentek mind agyba-főbe vannak verve.

Ennek se kellett több, egyenesen a paphoz szaladt. El is jött az a szent bibliával, hogy Jankóra tüstént ráolvassa a sz. ígéket, de a bolond, a mint fel akarták költeni, azt gondolta, hogy most is az ördöggel van dolga, mert a papot abban a hosszú fekete reverendában annak nézte s azt úgy pofon találta cserdíteni, hogy majd vacsorán érte Pilátust.

A bolondot aztán lefűlelték, összekötözték s vason vitték a törvényszékbe, hogy ott mondják ki rá a szentenciát.

Az volt pedig a szentencia: hogy Jankót egy oly elhagyatott üres házba csukják, a melybe éjnek idején az ördögök tanyáznak.

Ebből az ördögös házból, a kit abba becsuktak, nem volt rá eset, hogy valaha valaki vissza-került volna.

Igy Jankónak megint az ördögökkel volt dolga, de nem félt tőlük, mert már volt egygyel dolga és attól is ő nyerte el a kanpoltrát, nem pedig az ördög az ő két kis-pénzét. Ezért Jankó félt is az ördögöktől, meg nem is.

De hiszen, gondolta magában, csak hagy jöjjenek, majd megszámlaltatom ő kigyelmöket, tudom kurtát húznak, hiszem azt az egyet!

De el is felejttem mondani a szóbeszéd között, hogy Jankónál ott volt az ispiritusos bot, meg aztán a sut-zsák, melyeket szüntelenül magával hordott mint az árnyékát.

Mondom, hogy Jankót az ördögös házba becsukták, tüzet rakott, mert volt a szegletben elég forgács. S aztán elővette a kártyáját és kártyázni kezdett, mondván:

- Tököt, makkot Jankó... adutt Jankó.... nagyobb kisfilkó nagyfilkónál Jankó....

Csak kártyázik, csak kártyázik, egyszer zörgetnek az ajtón.

Jú! itt az ördög s ha ezer lelked volna is Jankó, mégis gonoszul vesznél!

De bíz az nem az ördög volt, hanem egy szegény obsitos katona, ki szállást kért.

A mi Jankónk adott neki szállást, de eléb tudtára adta az obsitosnak, hogy csak úgy maradjon itt, ha tetszik, mert ez ördögös ház, a melyben azok az urak.

A szegény obsitos katona mindezekre csak azt felelte, hogy nem bánja ő, ha mindjárt Belzebub ő felsége lakozik is itt, csakhogy szállást kapjon, csakhogy fedél alatt legyen, mert ottkinn olyan idő van, hogy még a jó kutyát is kár kiereszteni.

Csakugy fűjt a szél, csakugy sipolt, csakugy fűtült, mint mikor valakit akasztani visznek.

- No, ha nem bánod, felelt mindezekre Jankó, én sem bánom; csakhogy aztán magadra vess, hogyha veled is olyan történik, vagy még annál is gonoszabb multság, melyre maga a cigány is azt felelte: „Hogy ő bíz azt soha ki nem állja!”

Aztán mindketten leültek kártyázni, de egyszer azon veszik észre magukat, hogy a forgács elfogyott.

Volt a padláson elég.

No, ha van, gondolta magában Jankó, majd fölmegek én, majd túrok le én onnan.

Fölmegyen Jankó a padlásra s egy jó csomó forgácsot le is túrt.

Ez újra elég volt egy darabig, de megint elfogyott.

Ezért Jankó felküldte az obsitos katonát, hogy most már ő menjen fel, most már ő turjon le forgácsot, mert már fogyatéknak van, sötétben pedig csak nem maradhattak.

Mit volt, mit tenni a szegény obsitos katonának, fölment a padlásra forgácsért, de bíz az onnan nem jött többé vissza.

Nem jött pedig azért, mert alighogy fölért, az ördögök nyakon csípték s izzé-porrá tépték.

A mi Jankónk csak várja, csak várja, hogy mikor jön már le az obsitos katona.

Addig-addig várta, míg végre elfogyott a tűröm-olaja, s azért felkiáltott a padlás-lyukon illetéknépen:

- Hej, atyafi, jöszte le már, ha mondom.

Erre a szóra az ördögök lehajítottak valamit a padlásról.

A mi Jankónk odanéz, hát látja, hogy az a szegény obsitos egyik, még pedig a jobbkarja.

A jobbkez után a balt, a bal után az egyik lábszárat, azután a másikat, a másik után a derekát, a derék után végre a fejét hajították le, melylyel úgy oldalba kólintották a mi Jankónkat, hogy mig él, soha, de sohase felejtí el.

Itt lelkem teremtettem! a szögletben a tűz, mintha a föld nyelte volna el, egyszerre magától kialudt s lett a szobában olyan sötétség, hogy szinte harapni lehetett volna, hogy a kanál is megállott volna benne.

Egyszerre a szoba világosodni kezd, s mikor egészen megvilágosodott, a mi Jankónk csak akkor vette észre, hogy a szoba telisded-teli van - ördöggel.

Az ördögök aztán közrekapják a mi Jankónkat s elkezdtek vele labdázni; egyik kézből a másikba hajították s úgy labdáztak vele.

De a mi Jankónk sem állhatta sokáig a dicsőséget, hanem elővette a sut-zsákot, meg az ispiritusos botot.

Azért vette elő pedig a sut-zsákot, hogy annak száját kinyitván, az ispiritus bottal a sok ördögöt mind-mind behajította, csupáncsak egyet hagyott szabadon. És az nem volt senki más, mint a kitől a kanpoltrát elnyerte.

Jankó aztán rárivalkodik erre, hogy adja meg neki a kanpoltrát, melyet holdvilágnál sir-dombon nyert el tőle, de eléb az ördögöt az ispiritusos bottal úgy oldalba teremtettem, hogy az böggött, ordított mint a szakál, mint az oroszlán.

Az ördög mindezekre csak azt felelte, hogy ő nála egy krajczár, nem sok, de még annyi sincs, hanem ha eljön vele a pokolba, ott megfizeti a tartozását, mert akár egy zsák pénzt ad neki.

Jankó erre is ráállott.

Azért előfogta az ördögöt, ráült, mint valami paripára, a sarkantyuját úgy a horpaszába vágta, hogy kétfelől csakugy patakzott a vére, hogy jobban se kellett, s aztán elindultak a pokolfelé.

Hogy odaértek, Jankó leszállt az ördög hátáról, ki aztán őt teméntelen szobák során keresztül vezetvén, végre a pinczébe értek.

A pinczében hét kád volt egymás mellett sorjában elhelyezve. Ezekben pedig élire verve szám nélküli sok pénz; az egyikben volt vert-arany, a másikban termő-arany, a harmadikban nyers-arany, a negyedikben vert-ezüst, az ötödikben termő-ezüst, a hatodikban nyers-ezüst, a hetedikben pedig, mely úgy a szögletben állott, rézpénz.

Most az ördög azt mondta a Jankónak, hogy válasszon abból, a melyikből tetszik; akár az aranyból, akár az ezüstből, akár a rézpénzből.

De Jankó egyikből sem választott.

És ezer volt a szerencséje! mert mihelyest akármelyik kád pénzhez hozzá nyúlt volna, az azonnal lobbott vetett volna s ő ott, tüstént azon szempillantásban izzé-porrá égett volna!

Mondom, hogy Jankó egyikhez sem nyúlt, előfogta az ördögöt, hogy fizesse meg neki azt a kanpoltrát, melyet holdvilágnál sírdombon nyert tőle.

Az ördög nem tudott fizetni. Jankó azért elővette a sut-zsákot; kinyitotta a száját és ezt az egyetlenegy ördögöt is bele hajította.

Jankó aztán a sut-zsákon hurkot vetett, a hátára hajította s hazafelé indult a pokolból.

De most az volt a kérdés, hogy menjen ki, hogy el ne tévedjen, mert 32 szoba során keresztül menni nem bolondság ám!

Nem is jött volna ki onnan senkisé; de a mi Jankónk mégis kijött.

Kijött pedig azért, mert ő eleve élt a gyanúperrel, mindegyik szoba ajtajában egy-egy kártyát hullatott el.

Igy jött vissza Jankó a pokolból, így nem tévedt el s még azon éjszaka haza is ért.

Otthon aztán tizenkét kovácslegényt kért a falu birájától. Az adott neki. Ő aztán a tizenkét kovácslegénnyel, mindegyik kezébe egy-egy mázsás pörölyt adott, a sut-zsákot össze-vissza kovácsoltatta s mindaddig verette-üttette, míg az nem porzott.

Mikor aztán a sut-zsák porzani kezdett, kinyitotta annak a száját és a port szélnek eresztette.

E porból lett a vöröshangya. Azért oly mérges a vöröshangya csipése, mert ördögporból való.

E napságtól fogva nincsenek ördögök.

A falu aztán Jankónak ezért a szolgálatáért egy bornyas tehenet adott.

Ő pedig aztán a bornyas tehenet elvitte a vásárra, hogy majd sóra-húsra ragaszt belőle egy pár garast. De a mint egy rengeteg erdőn keresztülmenne, egy fiatal sudar fa elkezd a mi Jankónk előtt hajlongani, csikorgani.

A bolond azt gondolta, hogy a sudar fa a tehenet akarja megvenni.

- Megveszed, kérdi a bolond, megveszed?

A sudar fa csak nyikorgott, csak hajlongott előtte.

- No, ha megveszed, itt hagyom; de holnap reggel az áraért eljövök s ha akkor meg nem fizetsz, ezt a nagy apádat, mely itt melletted áll, tüstént kivágom.

Jankó aztán a borjas tehenet a sudar fához kötözte s azzal hazafelé bandukolt.

Másnap aztán Jankó, hátára vetvén egy fejszét, elindult a rengeteg erdőbe a pénzért.

Hogy odaért, hát látja, hogy a farkasok a tehenet borjával együtt még azon éjszaka megették, csak a kötele, csak a csontja maradt ott, a pénznek pedig se híre, se neve.

Megharagszik a mi Jankónk, hogy őt a sudar fa így rászedte, úgy rászedte, neki esik a vén fának, mely a fiatal fa mellett állott s a fejszével vágni kezdte.

Csak vágja, csak vágja, egyszer a fa oldalából egy irtóztató nagy rakás pénz dőlt ki.

A Jankónak sem kell több, hazaszaladt, kocsit hozott s a sok pénzt hazaszállította.

Sok volt a pénz, ezért szó se lehet arról, hogy meg lehessen számlálni. No, ha nem lehetett megszámlálni, vékával kell megmérni. Azám, csak volna, de még ez se volt!

- No, ha nincs vékánk, szólta a szegény ember, eredj el fiam a paphoz, kérj tőle vékát, de meg ne mondd neki a világért se, hogy pénzt mérünk.

Jankó elmegy a paphoz, megáll előtte mint a peczek s szót szolt:

- Köszönteti tiszteletes uramat apám-uram, adjon egy üres vékát, mert pénzt mérünk.

A pap adott neki, de fölébredt benne a kíváncsiság, hogy valjon ez a bolond igazat beszél-e?

Mondom, hogy a tiszteletes urban fölébredt a kíváncsiság, a szegény ember házához sompolygott s betekintett az ablakon, hát látja, hogy a szegény ember, meg a fia, ketten mérik a pénzt; egyik a zsákot tartotta, másik pedig az aranyat lapátolta.

Itt a szegény ember észreveszi, hogy a pap az ablakon leskelődik, neki sem kell több, kiküldi a fiját egy nagy ebadta bunkos bottal, hogy ijessze meg a papot, de vigyázzon, nehogy agyon üsse.

Itt a bolond kimegy a furkos bottal s úgy ütötte föbe a papot, hogy az még a kis-körmét se mozdította meg, hogy még azt se mondhatta, hogy: bá! Pedig ép ekkor kezdett pitymallani, ép ekkor szürkült az idő.

Itt a bolond mit mit nem cselekszik, a hátára veszi a papot, elvitte a szomszéd asszony kertjébe még pedig oda, a hol a hagymás ágy volt. Egy fej vörös-hagymát nyomott a pap kezébe, mintha az a hagymát kezdené dézsmálni, pedig a szomszéd asszony kardos egy asszony volt, ki még a papnak sem engedett.

Itt lelkem teremtettem mi történik a dologból, mi nem, a szomszédasszony észreveszi, hogy valaki a hagymájában gazdálkodik.

Ennek se kell több, beszalad az azsagért s úgy föbe találta kolintani a papot, a mint ott guggolt, hogy az menten, tüstént azon szempillantásban felfordult, és csak ekkor vette észre, hogy az a tiszteletes ur volt.

Megijed az asszony, hogy ő a papot így ütötte, úgy ütötte agyon.

A mi Jankónk úgy a kerítés mellett leste, hogy mit csinál az asszony, hogy mint sír-rí fejre kulcsolt kézzel.

Megszánta Jankó a szegény asszonyt, átkiált a kerítésen illetéknépen:

- Mit sír, mit rí szomszédasszony olyan keservesen?

- Hogyne sirnék, oh jó Jancsi! mikor a tiszteletes uramat, ki ide jött hagymát lopni, agyon-ütöttem.

- Sose sirjon azért szomszédasszony; kisebb gondja is nagyobb legyen annál! mert ha nekem jó pénzzel megfizet, elsímítom én a dolgot.

- Oh jó Jancsi, a mi pénzem van, mind odadom; pedig csuporral áll a huszas a láda fenekén!

- Nem kell nekem a kigyelmed pénze, van nekem elég, de ha a leányát, a Juliskát, nekem adja - ugyis régóta szeretjük egymást - még a hajaszála sem görbül meg.

Az asszony ígérte, esküjével megpecsételte, hogy neki adja feleségül egyetlenegy legkedvesebb leányát, ki a faluban a legszebb leány volt.

A bolondnak se kell több, ismét a hátára veszi a papot, átvitte a másik szomszédba, hol a gazda böllér-mesterember volt.

Mondom, hogy a papot átvitte a szomszédba, a hidas ajtaját kinyitotta, egy disznót úgy szíven szúrt, hogy az még nemis nyikkant, aztán a papot, kezébe adván egy nagy kést, a disznó hátára ültette, mintha az ölte volna meg a szegény párát.

Itt fölébred a böllér, kimegyen a szobából, hát látja, hogy a hidas ajtaja tárva-nyitva van.

- Tyű, disznó teremtetten! kiáltott a böllér, itt nem jól van a dolog! - A böllér aztán kezébe kap egy vasvillát, s úgy oldalba teremtetten a papot, hogy menten lefordult a disznóról.

És a böllér csak ekkor vette észre, hogy az a tiszteletes ur volt.

Neki se kell több, szalad egyenes a faluházához, hogy a tiszteletes ur így akarta úgy akarta a disznaját ellopni, hogy egyet már le is szúrt, hogy ő aztán így ütötte, úgy ütötte agyon a tiszteletest, bár csak egyet huzott rá.

A birákok aztán kimentek a helyszínére s azt mondták a tiszteletes úrra: úgy kell neki, mért akart zshivány lenni, mért akarta a más disznaját ellopni.

A szegény böllérnek pedig semmi baja sem lett.

Jankó aztán a falu legszebb leányát elkendőzte, eljegyezte, aztán lakzit laktak s még most is élnek nagy boldogan hogyha meg nem haltak. A sok pénz még a Jankó eszét is meghozta.

-&-